Paa Hjemveien

af

JOHANNES BRANDTZÆG

og

N. NILSSÉE

Paa Hjemveien.

Afhandlinger og Betragtninger.

Udgivet

af

Johannes Brandtzæg,
cand. theol.

og

N. Nilsen,
Lærer.

Bergen.
J. M. Tolleffens Forlag.
1902.

Juliana Pedersen
Engelsborg
Bud Mai 10
1903

Alle Ting er mulige
for dem som tror

Jacob Tolleffens Bogtrykkeri

Forord.

„Paa Hjemveien" indeholder en Række Betragtninger eller mindre Afhandlinger af forskjellige Forfattere. Som det af Indholdsfortegnelsen vil sees, omtales først Menneskets bevidste eller ubevidste Utilfredshed og Fredløshed, saa længe det er borte fra Gud. Dernæst vises Guds Aands Arbeide for at faa Synderen ind i Samfund med Gud. Og saa behandles de forskjellige Sider af Kristenlivet og noget af det, som er af Betydning for dets Bevarelse og dets sunde Udvikling og Vekst.

Endelig er der behandlet en Del Emner, som vi tror særlig i vor Tid vil være af Interesse for Kristenfolket og have nogen Betydning til at skabe og vedligeholde en sund kristelig Tænkning; det er nemlig vor Opfatning, at en sund Tankegang og et sundt Liv hænger temmelig nøie sammen. Somme af disse Emner — f. Eks. Forsoningen og Bibelens Inspiration — har i vor Tid en ganske særlig Betydning, fordi der om dem er saa megen Diskussion baade blandt Lærde og Ulærde. Det, som for os har været af Vigtighed, er at søge klargjort, hvad Guds Ord siger om disse Ting.

Emnernes Beskaffenhed har ført det med sig, at somme af Betragtningerne er blet noget lange. Meningen har været at give opbyggelig Kundskab, og da maatte Emnerne faa en nogenlunde fyldig Udredning, men Vidtløftighed har vi forsøgt at undgaa.

Maatte Gud faa velsigne Bogen til sit Navns Ære og til sandt Gavn for de Hjem, hvor den faar Indgang! Med det Ønske og den Bøn til Gud sender vi Bogen ud.

Bergen i Juli 1902.

Udgiverne.

Indhold

		Side
1.	Mennesket uden Samfund med Gud. (Af Johannes Brandtzæg)	1
2.	Guds Aands Arbeide paa de Uomvendte. (Af Ludvig Hope)	34
3.	Vækkelse og de Vakte. (Af Ludvig Hope)	40
4.	Hvorledes en Søgende faar Fred med Gud. (Af Johannes Brandtzæg)	47
5.	Troen, — lidt om, hvad den er, og hvordan den virker. (Af Johannes Brandtzæg)	64
6.	Aanden selv vidner med vor Aand, at vi er Guds Børn. (Af Ludvig Hope)	76
7.	Hvorvidt kan en Kristen fra Naadens Virkninger i sit Liv slutte sig til sit Gudsforhold? (Af Lærer N. Nilssen)	85
8.	Det spæde Naadeliv og dets Farer. (Af Th. Rettedal)	94
9.	Følelsens Betydning for Kristenlivet. (Af Johannes Brandtzæg)	109
10.	De fire Temperamenter og deres Betydning for Kristenlivet. (Af Lærer N. Nilssen)	147
11.	Kristenlivets Vekst. (Af Ludvig Hope)	165
12.	Fristelser og Anfegtelser. (Af Th. Rettedal)	173
13.	Den Kristnes Arbeide for Gud. (Af Johannes Brandtzæg)	184
14.	Trængslernes Betydning for Kristenlivet. (Af Ludvig Hope)	217
15.	Lidt om Bønnen og dens Betydning for Kristenlivet. (Af Lærer N. Nilssen)	227
16.	Haabets Betydning for Kristenlivet. (Af Th. Rettedal)	243
17.	Den, som holder os med eder fast til Kristus, er Gud. (Af Johs. Solem)	252
18.	Hvorledes skal vi blive mere hellige? (Af Johannes Brandtzæg)	263
19.	Hvorledes gaar det til, at en Troende kommer bort fra Samfundet med Gud? (Af John Slørdahl)	283
20.	Den sidste Fiende. (Af Johannes Brandtzæg)	297
21.	Hvad ved vi om Livet efter Døden? (Af Johannes Brandtzæg)	311
22.	Den himmelske Herlighed. (Af Ludvig Hope)	322
23.	Skriftens Vidnesbyrd om Jesus som Gud og Mand. (Af Johannes Brandtzæg)	330
24.	Kristi Forsoningsgjerning. (Af Johannes Brandtzæg)	358
25.	Er Bibelen Guds Ord? (Af Johannes Brandtzæg)	377
26.	Synd mod den Helligaand. (Af Johannes Brandtz	399
27.	Et kristeligt Husliv. (Af Pastor Prytz	406

Mennesket uden Samfund med Gud.

(Af Johannes Brandtzæg.)

Den første Sætning i Bibelen lyder: „I Begyndelsen skabte Gud Himmelen og Jorden."

Den første Sætning i den kristne Troesbekjendelse lyder: „Jeg tror paa Gud Fader, almægtigste, Himmelens og Jordens Skaber."

Bibelen og den kristne Troesbekjendelse har dermed udtalt to Ting, — for det første, at der er en Gud, som er vis og almægtig og alle Tings Ophav, — og for det andet, at alt andet i den hele Tilværelse staar i et absolut Afhængighedsforhold til Gud, et Afhængighedsforhold, som for Menneskets Vedkommende finder sit fuldkomne Udtryk i Bekjendelsen: „jeg tror."

Skaberen og Skabningen! Kan det overhovedet tænkes, at Skabningen eller nogen Del af den kan leve udenfor Gud eller i et Modsætningsforhold til Gud, uden at Forbandelsens Stempel dermed straks er sat paa den, forat den kan faa sin endelige Dom i sin Tid?

At være skilt fra Gud er for Mennesket det samme som for Træet at være skilt fra sin Rod.

At være skabt af Gud er det samme som at være skabt til Gud. For Menneskets Vedkommende viser dette sig deri, at „Hjertet er uroligt, indtil det hviler i Gud."

„Der er ingen Fred, siger Herren, for de Ugudelige." (Es. 48, 22.)

Saaledes taler Bibelen. Saaledes har de Gamle talt og tænkt. Saaledes tales der endnu til Menneskene af dem, som forsøger at tale saaledes, som Bibelen har lært dem at tale.

Men en Ting blir ikke sand derved, at den er udtalt mange Gange. At denne Tænkemaade er saa gammel, at den allerede har Aartusinders Hævd og har Tidsalderens Ærbødighed over sig, er intet Bevis for dens Sandhed. Løgnen er næsten ligesaa gammel i Verden som Sandheden. Mange af de Vildfarelser, som Menneskene endnu tror paa, blev uden Tvil formet i Ord og troet allerede i de Tider, da man endnu ikke havde begyndt at skrive Historie. At den Forstaaelse, vi her taler om, synes at stemme med sund Tænkning, indeholder heller ikke nogen Garanti, som kan sikre os mod enhver Tvil; thi denne Forstaaelse enten skarpt kritiseres eller ligefrem forkastes af saa mange andre, som ogsaa gjør Krav paa at være sundt tænkende Mennesker. Naar Fornuft staar mod Fornuft, vil man i de fleste Tilfælde opnaa lidet eller intet ved endnu engang at paakalde Fornuften som sidste Dommer i Sagen.

Kanske dette blir læst af en Prædikant. Lad mig i denne Forbindelse sige et Par Ord til mine Brødre blandt Prædikanterne.

Vi har fra vore Forgjængere i Arbeidet taget i Arv en hel Del Paastande, en Sum af nedarvede Overleveringer, som vi i vor Forkyndelse fremfører for vore Tilhørere, som om de var ganske selvfølgelige Ting, — som om det ikke kunde falde nogen af vore Tilhørere ind at spørge: hvoraf ved han dette? Hvor har han sin Sikkerhed fra?

Sæt, at mange af dem, som hører paa os, faar Indtrykket af, at det, vi farer med, mere er nedarvede Talemaader end personlige Overbevisninger! Sæt, at de mærker for lidet af Personlighedens Vederhæftighed bagom Ordene! Vilde ikke det være det samme som et saart Tab for Guds Sag? Vilde vi ikke derved begaa en stor Uret mod Sjælene, som vi skulde vinde for Gud?

Det er ikke som de nedarvede Overleveringens Talsmænd, vi vinder de store og varige Seire i Kampen for at vinde Sjæle. Men mærkes det, at der bagom Ordene staar

en Mand og en personlig Overbevisning, saa vil endog Modstanderes Samvittigheder vidne til Fordel for de Sandheder, vi forkynder.

Det er Vidner, Gud har Brug for. Derfor bør alt Efternakkervæsen være langt borte fra os.

Med andre Ord: de Sandheder, vi har overtaget fra Bibelen og Fædrene, kan ikke blive virkelige og virkekraftige Vidnesbyrd for Sandheden, før de indeni os har gjennemgaaet en personlig Tilegnelsesproces.

Dengang vi blev troende og fik Fred med Gud ved den fuldbragte Frelse, saa fulgte dermed som en Selvfølge, at Guds Aabenbaring i Bibelen blev Sandhedens Kilde for os. Men det betyder ikke, at vi da allerede var færdige med Sandhedens og Sandhedernes Tilegnelse. Tvertimod, det er først da, vi egentlig begynder at forstaa den Sandhed, som allerede har renset os (Joh. 15, 3) og gjort os fri (Joh. 8, 32). Nu begynder den Vekst i Kundskab, den Fordybelse i Sandheden, som bl. a. Paulus taler om i Ef. 1, 17 flg., og som maaske vil blive fortsat gjennem alle Evigheder.

Det er klart, at det særlig for Prædikanter, for deres Person og deres Arbeide, er af allerstørste Vigtighed, at denne personlige Tilegnelsesproces ikke slappes eller dør væk. Om enhver Prædikant burde det kunne være sandt i enhver Betydning: „Han tror; derfor taler han." (Smlgn. 2 Kor. 4, 13.)

Jeg har undertiden tænkt, at det vilde være gavnligt for en Prædikant, om han stundom spurgte sig selv: Tror jeg virkelig det, jeg forkynder? Hvorfor tror jeg det? Hvor meget af det, jeg siger, er personlig Overbevisning? Og hvor meget af det siger jeg, væsentlig fordi andre i min Stilling ned gjennem Tiderne altid har sagt det samme?

Lad os undertiden for Guds Ansigt foretage et saadant Gjennemsyn af vore aandelige Eiendele. Det vil føre til et mere direkte personligt Forhold mellem os og de Sand-

heder, vi forkynder. Hvis det gjøres paa rette Maade, vil uden Tvil Aand og Kraft, Ild i Hjerte og Glød paa Tunge blive mere almindelig blandt Evangeliets Forkyndere.

Er det sandt, at de, som lever uden Gud, er ulykkelige, — at de ikke kan være andet end ulykkelige?

Jeg tror, vi med en Gang kan slaa fast, at de, som lever uden Samfund med Gud,

ikke altid føler sig ulykkelige.

Hvis vi med „ulykkelig" mener det at føle sig ulykkelig, saa er det ikke sandt, om vi siger, at vantro Mennesker altid er ulykkelige.

Den tyske Socialistfører Lasalle skal en Gang have sagt til de tyske Arbeidere: „Eders Ulykke er, at I ikke er ulykkelige." Efter Lasalles Mening var Arbeiderne undertrykte, bedragne for deres retmæssige Andel i Udbyttet af deres Arbeide, ikke vurderede eller behandlede efter deres Menneskeværd; men de *følte* ikke dette som nogen Ulykke, og dette, at de var blinde og ufølsomme for sin egen Ulykke, gjorde bare, at deres Ulykke blev saa meget dybere og Skaden saa meget mere ubodelig.

Der er uden Tvil i de kristne Lande mangfoldige, om hvem det i religiøs Henseende gjælder, at de er blinde for den Fare, som de svæver i, og ufølsomme for den aandelige Nedværdigelse, som ligger i det at leve uden Gud.

„Se, dette er de Ugudelige, og evig trygge vokser de i Velmagt," — læser vi i Salme 73. Den rige Mand, som vilde sige til sin Sjæl: „Giv dig i Ro, æd, drik og vær glad" (Luk. 12, 19), synes ogsaa at have været en af de „evig trygge." Den rige Mand, ved hvis Dør Lazarus laa, har kanske heller ikke været meget plaget af Samvittighedsuro; Fortællingen om ham synes at antyde, at han paa en Maade blev overrasket ved at opdage, at han var i Helvede. Men om dette er tvilsomt, saa er det

ialfald vistnok ikke tvilsomt, at ogsaa Bibelen kjender den Sjælstilstand, at en Mand, ialfald til en Tid, kan leve ugudeligt og dog ikke føle sig ulykkelig.

I Hedningelandene finder vi det samme. Den Forestilling om Hedningerne, at de ligesom staar paa sin hedenske Strand, strækker Hænderne ud og i sin Sjæls Nød raaber: „Kom over og hjælp os!" — det er en Forestilling, som ikke passer paa mer end et lidet Faatal. Den store Mængde blandt dem „æder, drikker, kjøber, sælger, planter, bygger, tager tilægte og giver tilægte" og er paa sit Vis forholdsvis lykkelige og tilfredse. De har aldrig hørt om noget bedre. Trangen til noget andet og høiere er ikke vaagnet, og følgelig er der intet Savn, fordi de ikke har det. „Alteret for den ukjendte Gud" findes i Hedningelandene i Nutiden, som det fandtes i Athen i Paulus's Dage, selv om det ikke staar der som et formeligt Alter, om det ikke er andet end de uudtalte Længsler i en Menneskesjæl. Men ligesom der i Athen — trods Alteret — var forholdsvis meget faa, som „holdt sig til Paulus og og troede" (Ap. Gj. 17, 34), saaledes er det idag i Afrika og i Indien, i Kina og blandt Ildlandets Beboere.

Hvis en Prædikant tordner løs om det, at de, som ikke er Guds Børn, er saa og saa ulykkelige, saa vil uden Tvil mer end en blandt Tilhørerne tænke med sig selv: „For noget Snak! Jeg er sandelig ingen Kristen, jeg kan ikke kalde mig et Guds Barn; men jeg har det rigtig upaaklagelig godt; jeg er slet ikke ulykkelig. Gad vide, om de, som kalder sig Kristne, er saa meget lykkeligere?"

Den Mand føler sig ikke truffen. Han kjender sig ikke igjen. Talen glider ham forbi og blir virkningsløs for hans Vedkommende. Aandelig Søvn er en Virkelighed, en frygtelig Virkelighed, og jo dybere den er, des mere fuldstændig vil Sindet være lukket for Forstaaelse af Gudløshedens Ulykke.

Om en Mand aandelig talt sover, saa er dermed ikke sagt, at han *aldrig* kjender nogen Uro, at han er *fuld*-

stændig fri for nogen Følelse af at være ulykkelig. Blandt dem, som lever uden Gud, er det muligens bare de Forhærdede, som er uden enhver Paavirkning af Guds Aand. Alle andre, endog Hedninger, vil have Stunder, da „deres Samvittighed vidner med, og Tankerne indbyrdes anklager eller og forsvarer." (Rom. 2, 15) Særlig er det vist faa, som undgaar alvorlige Tanker eller nærgaaende Spørgsmaal i det skjulte Indre, naar de paa en eller anden Maade stilles Ansigt til Ansigt med Døden. Men for manges Vedkommende vil disse Stunder med Uro og ængstende Spørgsmaal være saa faa og korte, at de ikke har nogen Følelse af, at de er ulykkelige.

Paa saadanne passer det: „Deres Ulykke er, at de ikke er ulykkelige." Det er dette, en saar tale til dem om. Deres Ro er som den Sovendes Ro i et brændende Hus eller i et synkende Skib. Deres tilsyneladende Lykke er et Bedrag, et rædselsfuldt Bedrag. De maa for enhver Pris vækkes af sin Søvn, før Fordærvelsen pludselig kommer over dem som Veerne over den Frugtsommelige.

En Dranker er et ynkeligt Menneske; men han er tifold mere at ynke, hvis han er tilfreds med at være en Dranker. Dersom han ikke var tilfreds med det, saa kunde han reddes; men der er intet Haab for ham, saa længe som han ikke ser og føler sin Ulykke.

For nogen Tid siden læste jeg i „Morgenbladet" følgende, som paa en gribende Maade illustrerer noget af det, som der her er Tale om:

„Anne Marie, Husmandskonen, sad i Kjøkkenet oppe hos Gaardsfolket. Der blev samtalt, og i Samtalens Løb sagde Anne Marie lavt:

„En saar nok være god mod Barna. Det var en slig liden en, som hjalp mig ud af al Stygheden, ser De, — eller var det nogen anden? Jeg er ikke vis paa det, — men det var paa Morgensiden; jeg kom ranglende hjemover; aa nei, Skam at sige, Hjem, det havde jeg nok ikke. Men jeg kom paa et Vis did, hvor jeg holdt til for det meste.

Der var som en Taage omkring mig og fremover, — alting i en Taage. Da saa jeg en fin Dame gaa forbi; hun holdt en deilig liden Pige ved Haanden, en lys, hvid liden en. De stod stille og saa efter mig, skjønte jeg, og saa hørte jeg en fin Stemme ligesom oppe fra Luften sige:

„Var det et Menneske, Mama?"

Med et saa jeg livagtig en ren, lys Engel for mig, syntes jeg, for jeg var ikke sikker i Synet. Og med det samme blev jeg ganske klar af Taagen; for jeg hørte Svaret:

„Ja, det er et Menneske; men hun har glemt det."

Og de Ord skar sig ind i mig, Frue! Ja, de brændte mig som gloende Jern, — de gav mig ikke Ro hverken Nat eller Dag. Alle de andre, som jeg var sammen med, havde ogsaa glemt, at de var Mennesker. Og saa en Dag brød jeg med det altsammen og tog en Plads langt fra dem alle, hvor ingen skulde kjende mig igjen.

Saaledes kom jeg til Halvor Granholt, Frue, og skulde hjælpe Barneflokken hans frem," sluttede Anne Marie freidig og reiste sig.

Og ingen skulde vove at negte hende denne Ære og Ros: hun havde lovet at bryde med Fortiden, og hun holdt ærligt sit Løfte."

Glemt at være Menneske!

Ja, der er mange, som har glemt det. Det er i Sandhed en Engletjeneste at faa dem til at mindes det igjen. Der er ikke skjønnere Opgave til i Verden end denne.

Mennesker, som ikke *føler* sig ulykkelige, skjønt de i Virkeligheden er ulykkelige, — kan en paa dem anvende Profetens Ord: „Der er ingen Fred for de Ugudelige?"

Ja, — naar en bare er klar over, hvad en mener, og siger det saa klart, at det ikke kan misforstaaes.

En Slags Fred kan ogsaa „de Ugudelige" have. Søvnens Ro er ogsaa en Ro. Dødens Fred er ogsaa en Fred. Den Fred, som fremkommer ved et Selvbedrag, er ogsaa en Fred. Men Fred i Ordets virkelige Betydning er ikke noget af dette.

En virkelig Fred, en sand Fred findes kun der, hvor Grundlaget for Freden er sandt og utvilsomt. Man kalder ikke den Mand rig, hvis Rigdom bare er „paa Papiret," om han selv aldrig saa meget tror, han er rig, og opfører sig, som om han var det.

Vi er uden Tvil i enhver Henseende i vor fulde Ret ved at sige, at der ikke er nogen Fred for den, som lever uden Samfund med Gud.

At der er Mennesker, som er ulykkelige uden at vide det eller føle det, eller ialfald uden at føle det med saapas Styrke, at de selv for den Sags Skyld vil kalde sig ulykkelige eller fredløse, det er der ingen Tvil om. Paa den anden Side er det ganske vist meget let at finde og pege ud dem, som baade er ulykkelige og ved det og føler det. De sidder i vore Forsamlinger. Vi lever med dem i vore Huse. Vi møder dem paa Gaden og i Butikken. Kunde vi læse i Hjerterne, vilde vi finde mangen fredløs Aand bag et smilende Ansigt.

Jeg har en Kjending, som nu er en ældre Kristen. Han var med paa alt Slags vildt og ugudeligt Væsen som de andre Ungdommer, Kammeraterne hans. Der kom Tider, da han midt under den værste Turingen maatte ud og bortom en Sten og bede til Gud og sukke. Men saa bar det ind igjen, og Sjælens Skrig blev døvet for en kort Stund. Han har selv fortalt det.

Der er mange som han, selv om det ikke kommer tilsyne paa samme Vis.

Somme ved og ser klart, hvad Aarsagen til deres Fredløshed er.

Andre bare aner det, — eller kanske de ikke vil tilstaa det for sig selv, skjønt de i Grunden ved det.

En af mine Venner fortalte mig en Gang om en ung, livsfrisk Dame af hans Bekjendtskab. „Ofte," sagde hun til ham, „naar jeg sidder ved Pianoet, kommer det over mig saa, at jeg maa græde, — og jeg græder, skjønt jeg ikke ved, hvad det er, jeg græder for."

Paa hende og mange som hende passer det Ord:

„Et Suk igjennem Verden gaar;
ei Verden selv det Suk forstaar."

Hvordan kan en Menneskesjæl lade være at sukke, naar den er i det „fremmede Land"? Selv om ingen hører Sukket uden Gud og hans Engle, — selv om den Sjæls Eiermand ikke ønsker at høre det, ikke vil høre det, eller ikke forstaar eller vil forstaa det, om han hører det?

Guds Ord er levende og kraftigt. Det dømmer over Hjertets Tanker og Raad. Det aabenbarer skjulte Ting. Det stiller Sjælen foran det Speil, hvor den kan se sig selv.

Læser, ønsker du at se dig, som du er? Ønsker du, at din Sjæl skal høre sit eget Suk, og din Aand forstaa, hvorfor den er urolig?

Der er en Vei, — en sikker Vei: hør, læs, tænk, bed.

Det fortælles, at en Mand, da han døde, tog det Løfte af sin Søn, at han i det første halve Aar efter Faderens Død skulde tilbringe en halv Time hver Dag alene. Paa Sønnens Spørgsmaal om, hvad han skulde gjøre i den halve Time, blev der svaret, at det fik han selv bestemme. Sønnen holdt sit Løfte. I den første Tid faldt det ham let at beskjæftige Tankerne med noget og faa den halve Time til at gaa. Men efterhaanden blev de halve Timer lange for ham, og ved det Tomrum, som opstod paa den Maade, begyndte han at føle sin egen Sjæls Tomhed. Og han blev et nyt Menneske.

Om denne Fortælling er sand, det ved jeg ikke. Men den fortæller om noget, som er sandt.

Mange lærer aldrig sig selv at kjende, fordi de aldrig tager sig nogen Tid til at være alene.

Mange hører aldrig Sukket i sin egen Sjæl, fordi de aldrig hører Ensomhedens Stilhed, fordi de altid lever midt oppe i Larmen, i Kavet.

Der gives Forhærdede. Bibelen taler om saadanne, som ikke længer kan omvende sig. Hvordan disses Sjælstilstand er, er det vanskeligt at sige noget om. Det er rimeligt, at ogsaa en saadan Tilstand kan ytre sig og føles paa forskjellige Maader. Hebr. 10, 27 taler om „en frygtelig Forventning om Dommen." Det kan muligens betyde to Ting, — enten at Bevidstheden om den Dom, som kommer, er ledsaget af frygtelige, skrækindgydende, angstfulde Følelser, eller at den Dom, som ventes, i sig selv er frygtelig, uanseet de Følelser, som den paa Forhaand fremkalder. I ethvert Fald er det vist en Kjendsgjerning, at man undertiden, kanske især paa Dødsleierne, finder Mennesker, som er saa rolige, at ikke engang den nære og visse Død formaar at berøve dem deres Ro.

Dette sidste betragtes af somme som et Bevis paa, at al Tale om Sjælens medfødte Rædsel for Død og Dom bare er noget Prat. At saa mange, — at de fleste ligger under for en saadan Følelse, kommer bare af, at vi nu, i de kristne Lande, gjennem Slægtled efter Slægtled er opdraget til at tænke og tro, at der er et tilkommende Liv med Frelse eller Fortabelse. Det er, siges der, noget, som ikke af Naturen hører os til, men som udenfra er ført ind i vor Natur ved kunstige Midler.

Om der er meget Fornuft i denne Tale, faar staa derhen. Hvad jeg i denne Forbindelse vil gjøre opmærksom paa, det er dette: at en Sjæleevne, en bestemt Følelse, en vis Følelsesretning ikke længer findes hos en Mand, kan have to Aarsager, enten den, at han aldrig har havt den,

at den i Grunden aldrig har hørt hans Natur til, eller den, at Evnen, Følelsen, er forsvundet, fordi den aldrig blev brugt, eller ligefrem dræbt, fordi den stadig er bleven modarbeidet, undertrykt.

Vi Kristne er ikke et Øieblik i Tvil om, at den sidste Forklaringsgrund er den eneste rette i dette Tilfælde, som vi her taler om.

Hos det naturlige Menneske kan vi, ret forstaaet, tale om en religiøs Sans, eller, om man heller vil, en religiøs Evne*). Som enhver anden Evne styrkes ogsaa den religiøse Evne ved Brug og svækkes eller forsvinder ganske, naar den ikke bruges.

Den ovenfor omtalte Tilstand af Ro ligeoverfor Død og Dom er for os et Bevis paa Forhærdelse eller paa, at den religiøse Evne er dræbt.

Om der er mange eller faa, som er sunkne saa dybt, er et forholdsvis ligegyldigt Spørgsmaal. (Se Luk. 13, 23.) Hvad der er praktisk for mig og enhver, det er det, at vi maa undfly en saa frygtelig Skjæbne.

Disse i dobbelt Forstand aandelig døde er allerede i levende Live redningsløst fortabte. Guds Aand har forladt dem. De kan ikke mere fornyes til Omvendelse (Hebr. 6, 5).

For nærmere at belyse en af de Veie, som fører til en saadan Tilstand af Forhærdelse eller af absolut religiøs Goldhed, tør det være praktisk at pege paa et enkelt, tildels meget iøinefaldende Forhold i Menneskelivet, nemlig

Forholdet mellem Tro og Tvil.

Menneskelivet er en stadig Kamp mellem Tro og Tvil. „Hvis jeg bare vidste," — „hvis jeg bare kunde være

*) Jeg antager, at Berettigelsen til at tale om en naturlig, religiøs Evne eller Sans er tilstrækkelig bibelsk begrundet ved at henvise til Rom. 2, 15: „Lovens Gjerning skreven i deres Hjerter," — en „Samvittighed, som vidner med."

sikker," er af de Ord, som høres stadigst i den menneskelige Tale. Vished, det er nu en af de Ting, Menneskene mest synes at behøve, — og som de synes mest at mangle, enten det nu er en Vished, som kommer af ligefrem tilforladelig Kundskab, eller det er den Vished, der kommer af den indre Overbevisning, som vi kalder Tro.

For der er nemlig en „Kundskabsvished," og der er en „Troesvished." Den sidste er ikke mindre Vished end den første, og spørges der, hvilken af de to er af størst Vigtighed, saa er Svaret neppe tvilsomt; Troesvished er Grundlaget; „Kundskabsvished" kommer først i anden Række.

„Hvis jeg bare vidste rigtig sikkert!" de Ord kommer f. Eks., naar en Ungdom skal til at begynde Livet og ikke rigtig ved, hvad han skal tage fat paa. Der er kommet adskillige unge Mænd og unge Kvinder til mig, fordi de var raadvilde og ikke vidste, hvad de skulde bestemme sig til, — og saa vilde de have mig til at give sig et godt Raad. Selv var de usikre, og i de fleste Tilfælde var jeg ligesaa usikker og kunde ikke give noget godt Raad. De bærer paa Tvil, — og Tvilen kjendes som en Plage, stundom formelig som en Sygdom, en Sygdom i Sjælen, som undertiden ogsaa gjør Legemet sygt. De føler, at Tvilen magtstjæler dem, tager fra dem deres Mod, deres Handlekraft og deres Glæde.

Der gives uden Tvil for hvert Menneske og i alle Aldere mange Tilfælde i Livet, da vi vilde være rede til at give Tak og mange Penge, om det nyttede noget, til den, som kunde tage fra os vor Tvil og give os Vished, Tro, istedet.

Naar en Mand i en vigtig Sag har faaet Vished, saa sees det saa ofte, at hans Kræfter mangfoldiggjøres, hans Øie lyser, hans Hjerte udvider sig.

I sin Bog „Kongsemnerne" skildrer Ibsen en Mand, som er syg af Tvil; det er Hertug Skule. Han skildrer en anden, som er sterk ved Tro, nemlig Kong Haakon Haakonsen. Det er ikke Tro og Tvil i udpræget religiøs

Forstand, der her tales om, skjønt der er religiøse Elementer med til at farve og forsterke den enes Tro og den andens Tvil. Kong Haakon er vis paa sit Kald i Livet; han er saa uryggelig sikker paa, at Norges Kongekrone er hans ifølge lovlig Ret og guddommelig Bestemmelse. Derfor er han saa tryg, hvor han gaar; Hindringer forsvinder; Modstandere kuedes; det gaar som af sig selv. Hertug Skule haaber, men tviler; han ønsker, men tør ikke tro. Hans Sind er delt. Hans Vilje er veik. Hans Beslutninger er vaklende. Han ser paa en Gang frem og tilbage. Derfor lykkes intet for ham. Hans delte Sind smitter hans Omgivelser. Hans Mænd tviler, fordi han selv tviler. Hertug Skule er en slagen Mand, allerede før det sidste, afgjørende Nederlag er lidt.

Tvil gjør aandelig syg og svag. Tro, en fast Overbevisning, gjør sterk og sund. Det er en af Livets Grundlove.

Hvis det er saa, saa er det tillige klart, at det at tro er et Livsbehov af høieste Rang. Et eneste Eksempel vil være nok til at vise, hvor sand denne Paastand er.

Forholdet til andre Mennesker vilde blive umuligt, hvis jeg ikke kunde have Tillid til dem. Hvordan skulde en Mand kunne leve med sin Hustru eller Hustruen med sin Mand, dersom de ikke kunde tro paa hverandre, — tro uden først at have Beviser. Sæt, at en Mand altid sagde til sin Hustru: jeg kan ikke tro, at du siger sandt, hvis du ikke beviser det for mig. I de allerfleste Tilfælde vilde det være umuligt for hende at skaffe Beviser. Og hvordan skulde et ægteskabeligt Samliv være muligt under saadanne Omstændigheder?

Det samme gjælder, om ikke i samme Grad eller paa samme Maade, om alt Samliv, alt Samarbeide mellem Mennesker. Gjensidig Tillid og Evnen til at kunne nære gjensidig Tillid er en absolut nødvendig Betingelse for et

godt Forhold mellem Lærer og Elev, mellem Husbondsfolk og Tjenere.

Vi maa kunne tro — vi maa kunne tro uden Beviser.

Sæt, at vor Aand var saaledes indrettet, at vi ikke nogensinde kunde tro uden tvingende Beviser. Isaafald vilde vi være udelukket fra at komme i og leve i de Forhold til andre Mennesker, som er en væsentlig Betingelse for jordisk Lykke. Uden dette vilde Livet være en Umuligheb.

At have nogen og noget at tro paa er en væsentlig Livsbetingelse. Uden dette vilde vi være trætte og modløse, endnu før vi havde begyndt paa det Arbeide, som venter paa os.

Fra en af Garborgs Bøger har vi faaet Udtrykket „trætte Mænd". Det er Bogens Titel, og Bogens Indhold gjør det klart for os, at de „trætte" Mænd er trætte, blandt andet og ikke mindst fordi de er tvilende Mænd. Helten i Bogen er en af disse „trætte Mænd," og han er en Tviler. Hans Træthed begynder saa smaat at vige, da han paa sit Vis begynder at tro, skjønt den Tro, han naar frem til, utvilsomt lider af store og væsentlige Mangler.

Der er visse Tider i Historien, som kan kaldes „trætte Tider." Det er de Tider, da Troen ikke findes i næsten nogen Skikkelse, og næsten hver Mand er en „træt Mand." Begyndelsen af den romerske Keisertid var en saadan Tid. Det var i de Dage, da næsten ingen længer troede paa Guderne; Tidens Mænd og Kvinder havde ingen religiøs Tro. Og Manden troede ikke længer paa sin Hustru og Hustruen ikke paa sin Mand. Ingen troede længer paa noget. Der var Undtagelser, men de var faa i Forhold til Massen. I de Dage var det almindelige Valgsprog: „Lad os æde og drikke, imorgen dør vi." Og naar man havde tømt Nydelsens Bæger tilbunds, og det slappe Legeme og den slappe Aand havde mistet Evnen til at kunne pirres

og nyde, saa rakte man Haanden frem og lod sin Læge aabne Pulsaaren, og saa lod man sig rolig bløde tildøde. Eller man valgte andre Dødsmaader. Historiens trætte Tider er blandt andet ogsaa Selvmordenes Tider.

At kunne tro, at have nogen og noget at tro paa er et Livsbehov. Til dette Livsbehov svarer en Sjæleevne, — Evnen til at tro. Jeg tænker da her først og fremst paa denne Evne, saadan som den aabenbarer sig i rent naturlige Ting. At der maa komme noget til, at Troens Evne maa „gjenfødes," naar den skal bruges ligeoverfor Evangeliets Sandheder, er blandt Kristne en anerkjendt Sag, som jeg her foreløbig sætter ud af Betragtning. Men det er indlysende af mange Grunde, at et Menneske blir lammet i sin inderste Livsnerve, naar han begynder at tabe Evnen til at tro.

Somme opdrager sig selv fra Ungdommen af til at tvile. I visse Kammeratlag er den Tone, at det ansees for karsligt at drive Gjøn med alting og ikke tage nogen Ting alvorligt. Men enten dette drives som Karsstykke, eller det heller drives som et Slags Leg, saa indeholder det altid de alvorligste Farer for Personligheden. De, som gjør det, gjør det oftest uden at vide, hvad Skade de dermed tilføier sig selv. Den Dag kommer, da de vilde give alt Verdens Guld, om de havde det, for at kunne tro.

„Jeg kan ikke længer tro," var det Angstraab, som for sent kom fra mangen Mand, der havde opdraget sig selv til at være en Tviler.

Og det er ikke bare paa det religiøse Livs Omraade, at et saa frygteligt Resultat kan komme til at kjendes som en Forbandelse over Livet.

Dræb ikke Troesevnen. Det er paa dette Punkt Livets store Afgjørelser ligger. Det er det, vi afgjør for os selv ved Tro eller ved Tvil, som giver vort Liv baade dets Form og dets Indhold.

Tro er Sundhed, Tvil er Sygdom. Ja, og dog kan Forholdet stundom synes at være det omvendte.

Tro er — i det mindste fra en Side seet — en Evne til at tage imod; den er det samme som at lukke op en Dør til det indvortes Menneske. Og det er ikke det samme, hvad man lukker op for. Det er ikke det samme, hvad Slags Folk man tager ind i sit Hus.

Ved Tro tager man imod Sandheden. Ved Tro tager man imod Løgnen. Men naar Troen bruges til at tage imod Løgnen, saa gjælder ikke Sætningen: Tro er Sundhed. At tro paa Løgnen er ikke aandelig Sundhed, men aandelig Sygdom.

Tro paa Løgnen er det samme som Tvil paa Sandheden.

Ret forstaaet er Tro og Tvil Ord, som ikke kan bruges i sin fulde, sande Betydning, uden naar de sættes i Forhold til Sandheden. Tro paa Løgnen er ikke Tro, fordi det er Oprør mod Sandheden. Tvil paa Løgnen er ikke Tvil, fordi det er Begyndelsen til at vende tilbage til Sandheden. Der kan altsaa heller ikke herfra reises nogen Indvending mod den Sætning, at Tro er Sundhed og Tvil er Sygdom.

Hvad skal vi da tro paa? Hvad er Sandhed? Som Svar paa dette Spørgsmaal vil jeg bare minde om et Par enkle Ting, som det kan have sin Nytte at være opmærksom paa.

Først dette:

To absolute Modsætninger kan ikke begge være sande. De udelukker nødvendigvis hverandre. At der er en Gud, kan ikke være sandt, hvis det modsatte, at der ikke er en Gud, er sandt. Det ene maa være sandt, og det andet maa være falskt. Enten er der en Himmel, eller der er ikke en Himmel. Enten er der Frelse i Jesus, eller der er ikke Frelse i ham. En af Delene maa være Sandhed, og da blir det andet Usandhed. Følgelig er det indlysende, at saasnart der blir Tale om, hvad der er Sandhed, og hvad vi skal tro, saa blir vi altid staaende foran et Valg.

Der er en kjendt Fortælling, eller kanske man helst

maa kalde det en Fabel, en Lignelse, nemlig den om „Buridans Æsel," som stod midt imellem to Halmknipper og alligevel sultede ihjel; for det kunde ikke bestemme sig til, hvad for et Halmknippe det skulde begynde med.

Aandelig talt er der mange Mennesker, som forholder sig omtrent som Buridans Æsel. De staar, ikke midt imellem to Halmknipper, men midt imellem Sandheden og Løgnen, og de dør af Hunger, den aandelige Hungersdød.

At blive staaende midt imellem og skotte en Gang til hver Side og trække paa Skuldrene — værdige Efterfølgere af Pilatus! — det er Tegn paa aandelig Slaphed.

Og Sagen har ogsaa en anden Side. Pilatus mente vist at skulle stille sig udenfor Partierne; han vaskede sine Hænder og forsøgte at tro, at han var uden Ansvar og uden Skyld; men det var alligevel h a m, som udleverte Kristus til hans Fiender.

At „stille sig udenfor Partierne," — at være upartisk, at holde sig alle Veie aabne, det ser saa forstandigt ud, og somme anser det for at være et meget ophøiet Standpunkt. Men den, som ikke vælger Sandheden, naar Valgets Øieblik er der, han fornegter den. Den, som ikke vil være Sandhedens Ven, han er dens Fiende.

Enten — eller!

Dernæst:

De grundlæggende Sandheder er enkle. At afvise Kravet om at tage et afgjort Standpunkt ved at henvise til, at Sagen er saa indviklet, det holder ikke Stik ligeoverfor en nøgtern Prøvelse af det sande Forhold. „Der er en Gud", — den Troessætning er ikke indviklet; den er i sig selv meget enkel. At hvert Menneske er en Synder, — at Kristus er den eneste Frelser, — er det ikke disse Ting, som selv Barnet fatter, og Daaren ikke farer vild i?

Naturligvis, det gaar an at „indvikle" ogsaa det, som i sig selv er enkelt.

Det fortælles om en af vore theologiske Professorer, at han, efter Gjennemlæsningen af en Besvarelse til theo-

logisk Embedseksamen, brød ud: „Gud skabte Mennesket enfoldigt; men hvad kan det ikke finde paa?" Ja, hvad kan det ikke finde paa, naar den sande Bevæggrund er, at det ikke ønsker at tro?

Endelig:

Det er klart, at det at være en Kristen og det ikke at være det, praktisk talt er to meget forskjellige Ting.

Hvis en vælger at være en Kristen, saa vil hans Vei gjennem Livet gaa i en ganske anden Retning, end om han ikke vælger at være en Kristen. En Gaardbruger, som blir en Kristen, vil sandsynligvis vedblive at være Gaardbruger. Men han vil være det paa en anden Maade end før. Han vil faa nye Interesser, han vil faa nye Venner; meget af det gamle maa han simpelthen sige fra sig, fordi han er bleven en Kristen.

Kristen og ikke Kristen, — det er to forskjellige Livsretninger.

At tro — det er i Virkeligheden ikke bare Valg mellem Meninger, men mellem forskjellige praktiske Livsmuligheder.

Det er ikke et theoretisk Valg, men et praktisk.

Vi bør trygt gaa ud fra, at Samvittigheden vidner sammen med Sandheden. Efter kristen Overbevisning blir det det samme som, at hvert Menneskes Samvittighed inderst og dybest vidner, at Kristi Evangelium er Sandheden. Enten er dette sandt, eller saa har Kristus løiet, da han sagde: „Jeg er Sandheden."

Derfor raaber vi ud i Verden, at Modstand mod Kristi Evangelium er det samme som Modstand mod Sandheden, og Modstand mod Sandheden det samme som Modstand mod Samvittigheden.

Kan der tænkes noget mere dræbende for den menneskelige Personlighed end at føre Krig mod sin egen Samvittighed?

Jo, der er een Ting, som er endnu mere aandeligt

ruinerende, — skjønt denne ene Ting i Grunden ikke er noget andet, kun den samme Ting seet fra en anden Side:

Modstand mod Sandheden, saaledes som den er aabenbaret i Kristus, er det samme som Modstand mod Guds Aand.

Modstand mod Guds Aand!

Dette er den sidste og vigtigste Aarsag til de frygtelige Virkninger af at fornegte Sandheden, enten det sker i Form af bevidst Modstand, eller Modstanden forsøger at skjule sin sande Skikkelse under Pilatusspørgsmaalets Figenblad.

Det er naturligt, at Forhærdelsens Fortvilelse eller Forhærdelsens Dødsro blir det sidste Resultat af et Liv udenfor Sandheden og mod Sandheden.

Det nye Testamente fortæller om Herodes. Jeg tør ikke bestemt sige, om man hos ham finder et Eksempel paa Forhærdelse i Ordets fulde Betydning. Men det kan med Sikkerhed siges om ham, at han gik fra ondt til værre, — fordi han gjorde Modstand mod Sandheden, Sandheden, som var ham klart sagt, og som han uden Tvil ogsaa klart havde forstaaet.

Der staar om Herodes: „Da lagde han ogsaa dette til det øvrige, at han kastede Johannes i Fængsel." „Han lagde dette til det øvrige", — der ligger en hel Livssaga i de Ord. Og Ordene passer paa mange, som endnu lever, og som just nu holder paa at skrive sin egen Livssaga med Skrift, som er uudslettelig, fordi den skrives i Sjælen. Johannes havde irettesat ham, advaret ham. Og der var meget ondt at advare imod i Herodes's Liv. Men Herodes forskansede sig mod Sandheden. Han var troligvis for stolt til helt at ville bøie sig for Døberens Ord, skjønt han efter Beretningen i Mark. 6, 2 „gjorde meget efter, hvad han hørte af ham" (af Johannes). Men den vigtigste Aarsag var høist sandsynlig den, at han „elskede Mørket mere end Lyset;" han elskede sin Synd. Herodes's Sjæl og Synden var bundet til hinanden ved sterke Baand.

Saa lukkede han sin Sjæl for Sandheden. Saa gik

han fra ondt til værre. Saa blev det som det stadige Omkvæd i hans Liv dette: „Han lagde ogsaa dette til det øvrige." At lukke sit Øre for Advarsler, at hærde sig mod Samvittighedens Mindelser, det kan kun have een Følge: man maa gaa videre paa den Vei, man engang har valgt. Synden avler Børn i sin Lignelse, efter sit Billede.

Og tilslut? Og Enden paa det?

Det næste, vi hører om Herodes, er, at han skaffer Herodias Johannes den Døbers Hoved paa et Fad. Det sidste, vi hører om ham, er, at han blev Pilatus's Ven den Dag, Jesus blev korsfæstet.

„Han lagde ogsaa dette til det øvrige." — Gud give, det aldrig nogen Gang maatte komme til at passe som Beskrivelse paa mit Liv. Gud give, det aldrig nogen Gang maatte komme til at passe paa nogen, som en Beskrivelse paa hans Liv. Det kan komme til at ske med den, som er Kristen idag, ligesaa vist som det kan ske med den, som ikke er Kristen idag, — det kan ske, at han lægger Skyld til Skyld, endog indtil han „korsfæster sig selv Guds Søn."

Hvorfor gjør Menneskene Modstand mod Sandheden?

Skriften siger, at „Kjødets Sans er Fiendskab mod Gud."

Med andre Ord, det er Mennesket medfødt, det er dets Natur at være imod Gud. Og at være imod Gud og at være mod Sandheden er et og det samme.

For at blive Sandhedens, Guds Sandheds, Tjener og Ven maa hvert Menneske bryde med sig selv, gaa imod sin umiddelbare naturlige Drift og Trang. Det er dette, Bibelen udtrykker paa en anden Maade ved at sige — og sige til alle: „Omvend eder." Veien til Gud gaar for alle gjennem Omvendelse. Der er ingen Undtagelse fra den Regel.

Man kræver Bevis for den bibelske Sats, at „Kjødets Sans er Fiendskab mod Gud."

Bevis! Som om det ikke var en Kjendsgjerning, at „Verden ligger i det onde," og at den altid har gjort det!

Og mon der gives et eneste Menneske, som ikke har maattet kjæmpe for at kunne efterkomme de almindelige menneskelige Pligtbud, de almindelige menneskelige Fordringer om Kjærlighed, Fordragelighed, Opofrelse, Selvfornegtelse? Egenskaber, uden hvilke menneskeligt Samliv vilde være en Umulighed.

Den Mand er endnu ikke født, som uden Kamp har kunnet finde og følge Pligtens og Dydens Vei. Og dersom han maatte kjæmpe, hvem og hvad var det, han maatte kjæmpe imod?

Var det ikke med sig selv og mod sig selv, han maatte kjæmpe? Var det ikke mod en naturlig Drift i sit Indre, han maatte kjæmpe. Og var ikke denne Drift i Almindelighed det første, han fandt, den første Hindring, han mødte, naar han vilde følge Samvittighedens Anvisninger?

Behøver dette at bevises? Er ikke dette Kjendsgjerninger, som ingen negter?

Og naar allerede Menneskets Forhold til saa menneskelige Ting som menneskelig Dyd og Moral af Naturen er et Kampforhold, er det saa noget urimeligt, naar Bibelen og de Kristne siger, at dette Kampforhold viser sig i sin mest udprægede Form og i sin største Kraft, naar Mennesket staar foran Kravet om at bøie sig for Guds Sandhed og med helt Hjerte overgive sig til Gud? Det, som ligger saa meget høiere og kræver saa meget mer end den blot menneskelige Dyd og Moral.

Mennesket er af Naturen ikke engang det godes Ven.

Af Naturen er Mennesket ikke Guds Ven, men Guds Fiende. Tro, om det kan modbevises?

Man vilde kanske henvise til Samvittigheden og mene derved at have godtgjort, at Mennesket ikke af Naturen er Guds og Sandhedens Fiende Men hvis en Mand gjennem Samvittigheden ved, hvad der er godt, og hvad der er ondt, og endda i bedste Fald maa kjæmpe for at

gjøre det gode og lade det onde være, — eller han ret og slet gjør det onde trods Samvittigheden, hvad beviser det? Blir da ikke netop Mandens Samvittighed Mandens Dommer? At han gjorde det onde, naar han ikke vidste, det var ondt, vilde allerede være et Bevis for, at han er ond. Men naar han nu endog gjør det onde, skjønt han ved, at det er ondt, hvor ond maa saa ikke Naturen være, hvor stor maa saa ikke Naturens Modstand mod det gode være, naar ikke engang Samvittighedens Advarsel og Protest kan faa ham fra det onde eller faa ham til at gjøre det gode uden Kamp!

Fiendskabet mod Gud er den ene Side af Sagen. Sagens anden Side er

Lysten til det onde.

Skriften har udtrykt dette saaledes:

„Menneskene elskede Mørket mere end Lyset; thi deres Gjerninger var onde." (Joh. 3, 19.)

Her tales der ikke bare om Lyst til det onde — „Mørket" — men om en ligefrem Kjærlighed til det. Sterkere kan det ikke udtrykkes.

Der er ingen Tvil om, at det, som holder mange fra at omvende sig, det er, at de „elsker" sin Synd. Eller udtrykt paa en Maade, som de kanske bedre kjendes ved, — de har ikke Lyst til at slippe Synden, — det vil i de fleste Tilfælde vistnok sige en eller anden bestemt Synd eller en Maade at leve paa, som de mere eller mindre klart forstaar er Gud imod.

Sæt, at der er en Fæhandler, som har drevet sin Forretning paa den Maade, at han intet siger om Feilene hos de Dyr, han frembyder tilsalgs. Han siger ikke noget ligefrem usandt; han bare tier. For sig selv undskylder han sig med, at Forretningen ikke kan gaa paa anden Maade.

Skal den Mand bøie sig for Sandheden, saa maa han bestemme sig til at være helt ud ærlig. Og helt ud ærlig

vil i dette Tilfælde sige det samme som bent frem at sige, at Dyret har den og den Feil. Det er ikke nok, at han ikke siger, at Dyret er feilfrit.

For mange i en saadan Stilling og i lignende Stillinger vil Kravet om at opgive Uærligheden være den „Anstødssten" paa Omvendelsesveien, som de aldrig kommer forbi. Det, det her kommer an paa, er ikke, om Manden har opgjort det klart for sig selv, at han staar til Valg mellem Gud og sin uærlige Forretningsførsel. Valgets Nødvendighed virker som en Hindring, længe før den blir klart bevidst; thi Sjælen har uden Tvil i det Stykke en stor Evne til ubevidst at ane, hvad der endnu ikke staar klart for Tanken. I mange Tilfælde kommer det aldrig saa langt som til en klar Forstaaelse, fordi „den, som gjør ondt, ikke kommer til Lyset, forat han ikke skal blive overbevist om sine Gjerninger." Det er netop Lyset, han er ræd for. Han skyr Klarheden; thi saa længe som han er udenfor Lysets Omraade, kan han undgaa Valgets Kval; han kan undgaa at sige ligefrem Nei der, hvor han ved, at han ikke har Lyst til at sige Ja.

Gaar det da an at sige om dette, at det er det samme som at „elske Synden?" Er det ikke det rette at sige det saaledes: Manden frygter for at lide Forretningstab; han frygter for, at han ikke vil blive istand til at skaffe det daglige Brød til sig og sine, naar han skal være saa nøieregnende og saa gjennemført ærlig.

Altsaa: det er Frygt for Pengetab, ikke Kjærlighed til Synden, som er den virkelige Aarsag.

Ja, det ser saa ud.

Men dermed er det ikke afgjort, at dette er den sande Aarsag og den rette Forklaring.

Naar en staar til Valg mellem to Ting, og han vælger den ene af dem, saa maa det være, fordi den Ting, han vælger, af en eller anden Grund er den, som har mest Værdi for ham. Det er den valgte Ting, som betyder mest, og som faar mest at sige; den afgjør Valget, fordi

den ligger Hjertet nærmest. Hvis saa den Ting eller den Fremgangsmaade, han har valgt, er syndig, saa blir Forholdet dette:

havde han hadet Synden med et klart, bestemt Had, saa vilde han for enhver Pris have undgaaet den;

havde han elsket Sandheden og Lyset, saa vilde han for enhver Pris have valgt Lyset.

Saadan som Manden har valgt, enten det sker med klar Bevidsthed eller uden, saa aabenbarer det et Hjerteforhold. Det aabenbarer et Hjerte, som ikke hader Synden og ikke elsker Lyset.

„Ikke hade Synden," — tro om ikke det alligevel i sit inderste Væsen er det samme som at „elske Mørket?"

Her i Livet sees det ikke altid klart; i mange Tilfælde, kanske i de fleste, vil det være umuligt at godtgjøre, at det er saa; men Aabenbarelsens Dag vil uden Tvil vise, at ogsaa heri talte Skriften sandt, at

i Menneskehjerternes Dyb bor Kjærligheden til Synden, Lysten til det onde, sammen med Fiendskabet mod Gud.

En og anden Gang ser vi eller hører om Mennesker, som med sit Liv tydelig viser, at de elsker Synden, — en Vellystig, — en Gjerrig, som tæller sine Guldstykker og tilsidst dør af Sult, — en Agerkarl, som elsker Pengene og ikke kjender Barmhjertighed, — en Morder, som synes at have en vellystig Glæde i at se sine Offeres Blod.

Men alt dette er lidet mod det, som er skjult, og som kun Hjertekjenderen ved om. Mon ikke vi Kristne ved noget om det ud af vor egen daglige Erfaring? Det var en Kristen, en af de bedste, Kristi Menighed har fostret, som sagde: „Jeg elsker Synden; men jeg hader min Kjærlighed til Synden."

I Ef. 2, 1 og 5 tales der om, at være

død i Overtrædelser.

Endnu en frygtelig Dom fælder Skriften over det naturlige Menneske.

Det hader Gud og elsker Synden (Rom. 8, 5—8). Men det kunde kanske fri sig fra dette Had og denne Kjærlighed, det kunde kanske bestemme sig til at elske Gud og hade Synden og saa ogsaa virkelig gjøre det?

Skriften siger nei.

Nei, ikke af sig selv. Ikke af egen Kraft.

Skriften taler om en dobbelt Afmagt hos det naturlige Menneske.

Først denne: „det naturlige Menneske fatter ikke de Ting, som hører Guds Aand til; de er ham en Daarskab; han kan ikke kjende dem." Altsaa et Mørke i Forstanden, en Tankens Afmagt ligeoverfor de guddommelige Ting, som i sig selv vilde være nok til at stænge hvert Menneske ude fra Gud og fra Himlen. Her hjælper hverken Filosofi eller Mathematik. Om Astronomen kunde maale Himmelrummet, saa kunde han dog ikke maale Guds Dybheder. Om Filosofen kunde granske de inderste Dybder i Menneskehjertet og kartlægge Menneskesjælen, han kunde dog ikke ved sin egen Aandskraft udtænke eller finde Sjælens Vei til Gud. Et Barns enfoldige, af Guds Aand skabte Tro ser mere af Gud end den viseste Filosofs dybeste Tanke, saa længe den intet andet er end et Menneskes Tanke. „Verden, ved sin Visdom, kjendte ikke Gud i Guds Visdom." (1 Kor. 1, 21).

Om Menneskene nogen Gang mener, — og det gjør de ofte nok, — at de i sin egen Forstand har det, som kan vise dem Vei til Gud, saa opfyldes paa dem det Ord:

„Da de sagde sig at være Vise, blev de Daarer." „De blev forfængelige i sine Tanker, og deres uforstandige Hjerte blev formørket." (Rom. 1, 21. 22).

Ikke nok med, at de ikke finder Veien; men det naturlige Mørke vokser, Forvildelserne blir flere. Menneskets egen Vei til Forstaaelse af de Ting, som hører Guds Aand til, er en Vei, som altid fører længer og længer nedover.

Saadan taler Skriften. Det lader sig vistnok ikke

gjøre at *bevise*, at det er saa. Det er af de Ting, som maa *troes*. Historien har dog et Ord at sige om de filosofiske Systemers Afmagt. Siden den første græske Filosof og til nu har de filosofiske Systemer stadig afløst hverandre, og hvert efterfølgende System har bekjæmpet sine Forgjængere. Der er vist idag neppe nogen Mand, som vover at paastaa, at Filosoferne har ladet os se Gud eller bragt os Forstaaelse af Livets dybeste Hemmeligheder og Svar paa Livets dybeste Spørgsmaal. Endnu spørger Menneskene, som de gjorde i Sokrates's og Platons Dage for halvtredie tusind Aar siden, og som de gjorde længe før den Tid, endnu spørger de: „Hvad er Sandhed?" Og de spørger endnu, fordi ingen endnu har fundet Svaret.

Er ikke det Vidnesbyrd nok? Menneskeslægtens dybeste Aander og største Tænkere har ikke løst Gaaden, har ikke fundet Svaret! Og saa skulde endda nogen vedblive at tro paa eller haabe paa Menneskets Evne til paa egen Haand at finde „Veien og Sandheden!"

Sandelig Bibelen har Ret, naar den taler om de „Vise, som er blevne Daarer."

At forstaa en Ting er Begyndelsen til at kunne udføre den. Hvad de guddommelige Ting angaar, saa kan det naturlige Menneske ikke engang gjøre Begyndelsen.

Allerede dette vilde være afgjørende for Menneskets evige Skjæbne. Til Overflod siger Skriften og bekræfter Erfaringen, at

Mennesket er *fulgt under Synden*. (Rom. 7, 14).

Menneskene „*kan* ikke være Guds Lov underdanige." (Rom. 8, 7).

Her tales altsaa om en *Viljens Afmagt*, som er ligesaa stor og ligesaa fuldstændig som Forstandens Afmagt. Forstandens og Viljens Afmagt er tilsammenlagt saa stor og saa fuldstændig, at Skriften betegner Forholdet ved at sige, at

Menneskene er *døde* i Overtrædelser og Synder.

En Død kan ikke opvække sig selv. Et Menneske er efter sin Natur, siden Faldets Dag, aandelig dødt, og det kan ikke opvække sig selv til aandeligt Liv; det kan ikke selv omskabe hverken sin Forstand eller sin Vilje.

Dette er den haarde Dom, som Skriften fælder over det naturlige Menneske. Somme besværer sig over Prædikanternes haarde Domme. Men dersom du ikke kan taale Prædikanternes Domme, hvordan kan du saa taale Bibelens Dom? Ingen Prædikant har nogensinde fældet en haardere og mere bestemt Dom over det uigjenfødte Menneskeliv, end Bibelen gjør.

Jeg vil ikke her søge Støtte for disse Paastande anderledes end ved at henvise dig til dig selv, du uigjenfødte Menneske.

Kanske du har hørt om den bekjendte Berlinerpræst, som en Dag paa Gaden saa nogle Arbeidere, som sad og spiste og havde sig en Dram til Maden. En af dem, som vidste, hvem Præsten var, bød ham en Dram. Præsten svarte med at sige: „Jeg kan drikke, hvis jeg vil; men du kan ikke lade være at drikke, om du vil." Manden lo. Men nogle Dage efter kom han paa Præstens Kontor. Han havde opdaget, at det var saa, som Præsten sagde, — han kunde ikke lade være at drikke, skjønt han nu vilde og havde prøvet.

Han havde ikke tænkt, at han var saa afmægtig; men nu havde han prøvet det og vidste mere om sig selv, end han havde vidst for nogle Dage siden.

Ønd du? Ved du, hvor afmægtig du er? Har du prøvet at aflægge din Skjødesynd? Hvordan gik det? Har du prøvet at elske Gud af hele dit Hjerte — det er nemlig det, Loven kræver — og din Næste som dig selv? Fik du det til? Eller tror du, du vilde faa det til, om du prøvede?"

Du kan tænke over det. Jeg vil ikke spørge mere. Jeg vil bare minde dig om nogle Skriftord, som taler om den Sag:

„Synden tog Anledning af Budet og virkede al Begjærlighed i mig." „Da Budet kom, blev Synden levende." „Den, som gjør Synd, er Syndens Træl."

Træl! Trællen var sin Herres Eiendom for Livstid. Du er Syndens Træl.

Trællen kunde kjøbes fri. Alle Syndetræller er kjøbt fri. Men der har været de Træller, som foretrak Trældommen for Friheden, skjønt Friheden blev dem tilbudt.

Kjender du den Sang: „Guds Søn har gjort mig fri fra Satans Tyranni?" Kan du synge den Sangen, — du? Er det din Sang?

Dette er den eneste Vei til Frihed. Den, som Guds Søn har frigjort, er virkelig fri, — han og ingen anden. (Joh. 8, 36).

At være „fri" betyder altsaa i dette Tilfælde to Ting: fri, saa en ikke længer er under Syndens Herredømme, altsaa det modsatte af at være „Syndens Træl," — og fri, saa en har faaet Magt til at tjene Gud og gjøre det, som Samvittigheden byder og Guds Lov kræver.

Her møder vi igjen en af de haarde Domme, som Bibelen fælder over det naturlige Menneske: „Der er ingen, som gjør godt, der er end ikke een." (Rom. 3, 12.)

Er det sandt? Er der virkelig ingen anden end de Kristne, de levende Kristne, som gjør noget godt? Er det saa, som Augustin siger, at „Hedningernes Dyder er glimrende Laster?" Er en Sokrates's Dyd det samme som Ondskab og en Platons ophøiede Tanker kun Daarskab? Naar en Fritænker viser Selvfornegtelse og opofrer sig for andre, er ikke det godt? Skal ikke det gode kaldes godt, hvor det saa findes?

Er der nogen Persons Anseelse hos Gud? Staar det ikke i Bibelen — Ap. Gj. 10, 35 — at „i ethvert Folk er den, som frygter ham — Gud — og gjør Retfærdighed, ham behagelig?"

Først og fremst, lad os være klare over, hvad det

ikke betyder, naar det siges, at „der er ingen, som gjør godt."

Det betyder ikke, at alle Ikke-Kristne er aabenbart ugudelige. Der gives dydige Hedninger og „ædle Fritænkere." Hvis man bare tager Hensyn til Livets og Gjerningernes ydre Udseende, saa vil det vist ikke være saa særdeles vanskeligt hos Ikke-Kristne baade i og udenfor de kristne Lande at finde „gode Gjerninger," som kan maale sig med meget af det, som findes blandt de Kristne. Har ikke mangen uomvendt Kaptein, Styrmand, Matros eller Lods uden Betænkning vovet sit Liv for at redde andre Mennesker? Gives der ikke blandt Hedninger mange Eksempler paa trofast, opofrende Venskab?

Det vilde være let nok at skrive en temmelig lang Liste over „gode Gjerninger," gjorte af Ikke-Kristne, i den Betydning af Ordet „gode Gjerninger," hvori det her er brugt. Og jeg for min Del ialfald tviler meget paa, at det gaar an at sige, at alt dette er bare „tilsløret Egenkjærlighed." Ialfald er jeg sikker paa, at hine Gjerningers Gjørere ikke vilde kjende sig igjen i en saadan Beskrivelse.

Den egentlige, virkelige Forskjel mellem en Kristens og en Ikke-Kristens „gode Gjerninger" kan kanske bedst belyses ved et Eksempel, — skjønt jo Eksempler i visse Henseender ofte er mangelfulde og, naar det gjælder guddommelige Ting, neppe magter at føre os ind til Sagens inderste Kjerne og dybeste Indhold.

Tag en Mor, — jeg mener en ret Mor; for der gives ogsaa adskillige „Ravnemødre". Hun pleier sit Barn; hun giver det Mad i rette Tid; hun vaager over det baade Dag og Nat. Men alt det, hun som Mor gjør for sit Barn, er gjennemvævet af og baaret af hendes Morsfølelse for Barnet. Det er ikke det, jeg mener, at hun altid tænker paa eller altid kjender denne Morsfølelse; men den er alligevel Grundloven i alt det, hun gjør for Barnet, og Grundvolden for det, — den altid nærværende og altid

virksomme Grundlov og Grundvold, skjønt den er usynlig.

Sæt videre, at Moderen dør, og en anden Kvinde tager Barnet. Hun passer ogsaa Barnet og vaager ogsaa over det, og kanske vanskelig nok det skarpeste Øie skulde kunne opdage nogen Forskjel. Og dog er der uden Tvil en Forskjel, en stor Forskjel. Morsfølelsen er der ikke. Denne Forskjel er en virkelig Forskjel, en Forskjel, som angaar det, som er Sjælen i Forholdet til Barnet. Men den er usynlig, — eller den kan ialfald godt være det.

Det, at vi ikke er istand til at se nogen Forskjel mellem en Kristens og en Ikke-Kristens „gode Gjerninger," det beviser ikke, at der ingen Forskjel er.

Er det ikke i det hele taget saa, at de dybeste og mest afgjørende Forskjelle mellem Menneskene er usynlige?

Og hvis det er saa, er der saa ikke ogsaa en meget nærliggende Aarsag til denne Usynlighed? Jeg mener jo; thi de dybeste Forskjelle er Forskjel i Aand. Og Aand er usynlig. Menneskeøine er sjelden, om nogen Gang, skarpe nok til i de synlige Virkninger med Sikkerhed at opdage og paavise den usynlige Aand.

Men der er ett Øie, som ser det usynlige: „alle Ting er blottede og udspændte for hans Øine, med hvem vi har at gjøre."

For ham er Forskjellen mellem det gjenfødte og uigjenfødte Menneskes „gode Gjerninger" ingen Hemmelighed, og han har ingen Møie med at skille dem fra hverandre.

Hvori bestaar denne Forskjel?

Vi kan sige, at det er en Forskjel i Aand, — at det er en Forskjel som mellem Liv og Død; vi kan give det mange andre Navne. Men Navnet er ikke Tingen, og fordi om vi har sat et Navn paa en Ting, saa er det ikke derfor sagt, at vi forstaar Tingen og kjender den. Til syvende og sidst saa blir vi ogsaa her staaende ligeoverfor en Hemmelighed, — Livets dybe Hemmelighed.

Jeg mistviler om at kunne sige noget klarere om det end dette:

de Gjerninger, som er udsprungne af en levende Tro, de er gjennemtrængte af og baarne af Guds eget Væsen og Guds eget Liv. De er „levende" Gjerninger; thi sand Tro er det samme som, at Forbindelsen er gjenoprettet mellem Gud og Sjælen. Jeg forbigaar her Spørgsmaalet om, hvorvidt der hos en Troende ogsaa er andre Gjerninger, som ikke er gjorte i Tro, — eller om der ikke blander sig urene Bestanddele ind i en Troendes gode Gjerninger og i hans bedste Gjerninger.

En Ikke-Kristen, enten han er en Navnkristen, eller han er en Fritænker eller en Hedning, han er ikke sammenbunden med Gud i Tro; der er ingen Forbindelse mellem Gud og den Sjælegrund, som hans Gjerninger springer ud af; der er intet af Guds Liv i hans Gjerninger; de er „døde" Gjerninger. Se Hebr. 1, 14.

Jeg sagde, at jeg vist ikke kunde sige noget klarere end dette; men jeg vover kanske at tilføie:

er ikke dette praktisk talt klart nok?

Er det ikke klart nok til at vise, at der kan være en gjennemgribende Aandsforskjel mellem to Mennesker, som i det ydre, i Ord og Handlinger og i sin hele ydre Adfærd er hinanden saa lige, at Mennesker har meget vanskeligt for at opdage nogen Forskjel, — saa lige, at Mennesker ingen Forskjel kan se?

I Aab. 2, 2—4 og 3, 1 finder vi, saavidt jeg kan se, bibelsk Bevis for, at Aandsforskjellen kan være saa stor, at den er som Forskjellen mellem Liv og Død; og alligevel er den usynlig for Mennesker — „du har Navn af, at du lever" — skjønt den er aabenbar for Gud — „jeg har ikke fundet dine Gjerninger fuldkommede for Gud."

Og er det ikke klart nok til ogsaa at vise os, hvor naturligt og rigtigt det er, naar Bibelen siger, at der „ikke er een, som gjør godt?"

Kan noget være godt, uden at det er af Guds Væsen

og Guds Liv? Har Gud Uret, naar han dømmer Gjerningerne ikke efter deres mere eller mindre vakre Udseende, men efter deres ofte usynlige Aandsindhold? Vil nogen af eder gaa i Rette med Gud, fordi han forkaster alt det, som ikke er gjort i Tro og ikke er sprungen ud af Tro, af levende Tro?

Gud maaler med en Maalestok, som gaar ned til Væsenets Dyb. Dette er den høieste Visdom, og kun paa den Maade kan Guds Dom blive fuldkommen retfærdig.

Det er en saadan Dom, Gud dømmer, naar han forkaster og dømmer

de Egenretfærdige.

Naar de Egenretfærdige fordømmes, saa er det ikke, fordi de ingen „gode Gjerninger" har. Somme af dem har vist mange „gode Gjerninger" at fremvise. Men den afgjørende, den for evigt afgjørende Mangel ved deres „gode Gjerninger" er just den, at de er deres egne. De er fremvoksede af deres eget Væsens Rod. Derfor hjælper det ikke, hvor mange disse „gode Gjerninger" er; det gjør intet til Sagen, om de er selvopofrende, nidkjære og i Overensstemmelse med det, som der „tales vel om." Saa længe de kun er deres egne, saa blir de ikke frelste ved disse Gjerninger; men de blir fordømte tiltrods for dem, — dybest seet netop paa Grund af dem. Thi det at oprette en egen Retfærdighed er det samme som at forkaste Guds Retfærdighed.

Ogsaa Paulus var „ustraffelig efter Lovens Retfærdighed" (Fil. 3, 6); men med al denne Retfærdighed var han under Guds Vrede og Fortabelsens Dom.

De Egenretfærdige fordømmes sammen med de aabenbart Ugudelige. De Ugudelige fordømmes, fordi de ingen Retfærdighed har. De Egenretfærdige fordømmes, fordi de har en falsk Retfærdighed, — en Retfærdighed, som de selv har lavet ved sine egne Gjerninger og ved sin Fromhed.

De kommer frem for Gud med en Retfærdighed, som er en Protest mod „Guds Retfærdighed" (Rom. 1, 17 og 3, 21), den Guds Retfærdighed, som sees og faaes i ham, hvem Gud selv „har fremstillet til en Naadestol ved Troen paa hans Blod." (Rom. 3, 25). De har en Klædning; men det er ikke „Bryllupsklædningen". Og det er klart, at den Gjæst, som forsmaar Bryllupsklædningen, skjønt den tilbydes ham og rækkes frem mod ham, den Gjæst, han har paa det dybeste krænket og fornærmet sin kongelige Vært.

Derfor blir den Egenretfærdige forkastet; man „binder Hænder og Fødder paa ham og tager ham bort og kaster ham ud i det yderste Mørke."

Hør det, du Egenretfærdige! Hør det, du, som ikke er ført Jesu Kristi Retfærdighed!

Livet „uden Samfund med Gud" har mange Former. Men under disse forskjellige Former — een Ting er fælles for alle, som lever udenfor Guds Samfund, — dette nemlig: uden Gud, — uden Gud, saavel i sin Synd som i sin Retfærdighed.

I Døden og i Dommen bestaar kun det, som er „gjort i Gud." Derfor maa hvert Menneske ved Forsoningens Naade blive en ny Skabning og podes ind i det sande Vintræ. Det er saaledes, det sker, at et Menneske blir „delagtig i den guddommelige Natur." Og da er han retfærdig og velbehagelig for Gud, ikke ved det, han har gjort, men ved det, han har faaet; thi selv de Troens og Kjærlighedens Gjerninger, som en Kristen gjør, — selv de er en Gave fra Gud, en Gave, der gives som en Frugt af Kristi Forsoning. Thi saaledes staar skrevet i Ef. 2, 10: „Vi er hans Værk, skabte i Kristus Jesus til gode Gjerninger, hvilke Gud forud har beredt, forat vi skal vandre i dem."

Guds Aands Arbeide paa de Uomvendte.

(Af Ludvig Hope.)

Og naar han kommer, skal han overbevise Verden om Synd og om Retfærdighed og om Dom. Joh. 16, 8.

Saalangt som Bibelen er kommen omkring i Verden, saa langt er ogsaa Guds Kald til Syndere naaet. Ordet og Aanden kan ikke stilles fra hverandre, det er et eneste Hele, som sammen banker paa Synderens Dør. Vistnok kan enhver af os negte ham Plads i vort Hjerte, men negte ham at banke paa, at søge os og arbeide paa vore Sjæle, det kan vi ikke. Her er mange mørke Rum paa Jorden, hvor vi kan gjemme os bort for hverandre, men her er intet Rum saa mørkt og bortgjemt, at ikke Guds Aand finder os og søger Sjælen. Dette er ikke bare deres Erfaring, som er blet Kristne, men ogsaa deres, som ikke er det. Saa sørgeligt som det er, at en dømt Synder negter sig selv Redning, saa glædeligt er det, at den reddende Haand vedblir at være udstrakt.

Naar vi ser Menneskene gaa omkring i Flok og Følge med dette ene Spørgsmaal som Livsmaal: „Hvad skal jeg æde og drikke?" saa fristes en til at tro, at der intet Rum er for et Ord af den Helligaand; men lykkes det os at faa et sandt Svar paa et Hjertespørgsmaal, saa faar vi høre underlige Ting. Lad os derfor aldrig dømme Folk efter, hvad vi ser og hører af dem i denne Sag. Under de mest haarreisende Eder kan der være en Tunge, som

føler sig dømt, og under det djævelske Blik et anklagende Hjerte.

For en Del Aar tilbage kom jeg til at reise sammen med en gammel Sjømand. Jeg har aldrig hørt grovere Ord og Eder af noget Menneskes Mund. Hele hans Ansigt bar Præg af, at han beherskedes af en ond Aand. Under al denne Regn af Ondskab sad jeg og tænkte: „Der er en Mand, hos hvem den Helligaands Arbeide er fuldstændig slut."

Ved en Styrelse — jeg tror af Gud — kom vi til at tale lidt fortroligt sammen, før vi skiltes. I Samtalens Løb fortalte han, at han saa mangen Nat laa søvnløs og grædende over sit grusomme Liv og sine mange Synder. Da blev jeg forundret.

Fra den Dag har jeg havt et andet Syn paa den Uomvendtes Sjælstilstand, paa Guds Kjærlighed til os, og jeg ved, der er mange med ham, som midt i sit Syndeliv græder sig i Søvn. Ingen anden ser Taarerne end han, som kaldte dem frem, og ingen anden kjender Smerten end den, som græder. Mange ved ikke, hvorfor de græder, men vi, som har grædt de samme Taarer før, og som nu har faaet tørret dem af, vi ved, at det er Guds Aands Arbeide paa Sjælen. De sidder en Natanael under Figentræet, en Sakkæus oppe i et Træ og en Synderinde ved Jesu Fod og græder. Hvorfor har disse en slig Plads? — Den Helligaand har arbeidet.

Et af de store Vidnesbyrd om, at Bibelen er Guds aabenbarede Ord, er dens Lære om den Helligaands Arbeide paa de Uomvendte, og den Uomvendtes Erfaring af dette den Helligaands Arbeide.

Men saa stor som Aanden er i sin Visdom, og saa forskjellige som vi Mennesker er, saa forskjellig er den Fremgangsmaade, den Helligaand bruger for at vinde en Synder; dog tror jeg, der er en Del Grundlinjer, som vi alle har fælles i vort Sjæleliv, og derfor ogsaa en Del Grund-

linjer i den Helligaands Arbeide, der gjør, at vi ogsaa i dette Stykke har saa mange Erfaringer tilfælles.

Det er særlig den Helligaands Arbeide i en Tid af vort Liv, som jeg har Lyst til at stanse mest ved, og det er i Ungdomstiden.

Ingen Tid i Livet er Sjælen saa skikket for Aandens Arbeide som i Ungdommen, og ingen Tid kjendes Arbeidet paa Sjælen saa varmt og inderligt som da. Vi hører og føler lettere i Ungdomsaarene.

Ungdom! Jeg vil sætte mig ned sammen med dig en liden Stund, og saa skal vi tale lidt sammen om vor Sjæls Erfaring.

Du var vist ikke saa gammel, du heller, før du kjendte Uro og Længsel i dit Hjerte. Det, som du søgte blandt dine Venner, fik du ikke, og det, som du syntes at have naaet i Moro og Letsindighed, forsvandt, snarere end det kom. Istedetfor Ro og Rigdom var det Saar og Slag; de Øine, som var saa blanke for en liden Stund siden, er nu fyldte af Taarer, og den Mund, som smilte, skjælver. Din Erfaring er ogsaa den, naar det var roligst omkring dig, var Uroen størst inde i din Sjæl. I en Stol alene, paa din ensomme Vei, mens Solen steg eller sank, og Fuglene sang saa fornøiet paa sin Kvist, gik du dømt af en indre Stemme, som sagde dig, at du manglede det bedste af alt: Fred med Gud. Der var ingen menneskelig Stemme, som talte til dig, du læste ingen Omvendelsesprædiken, og kanske dine Forældre eller Lærere heller aldrig havde talt til dig om din Synd, og dog var det saa. Hvad er dette for noget? Forstaar du det selv?

Det er den Helligaands Arbeide paa din Sjæl. Det er den Hellige, som søger en Synder, den Gamle af Dage leder efter den unge bortkomne Søn. Hvor meget var der ikke vundet for din Frelse, om du rigtig tænkte over, at det er Gud, som søger dig saaledes! Hvor mange misforstaar ikke den Helligaand her! De kjender Uroen, Syndens Skyld og Livets Tomhed; men saa kommer den Tanke, at

det er Guds retfærdige Dom, som nærmer sig, og saa ser de i hans Kjærlighed Vrede, saa flyr de for Kjærligheden — længer bort fra Gud og ind i Synden.

Hør det, Ungdom — eller hvem du er — det er Guds Kjærlighed, som arbeider, som banker, leder, som bringer dig Uro og Taarer.

Det er det Hjem, som du gik bort ifra, der sender Bud efter dig, at du skal komme hjem.

Saa kom da hjem nu, nu i Vaarmorgenens Solskjær, nu, mens der er Livskraft og Livsmod i dit Bryst, nu, før du blir gammel, træt og tung, nu, før de onde Dage kommer.

Endnu hører og føler din Sjæl let, den er endnu ikke forhærdet ved Syndens Bedrag i et langt Syndeliv.

Hvad venter du paa? Indbilder du dig endnu, at der findes nogen Ro for Sjælen din udenom Gud? Hvor stor en Kapital af sand Glæde, Fred og Sjælekraft gaar der ikke spildt for dig, som negter Aandens Arbeide helt Rum i din Sjæl!

Men heldigvis, Guds Aands Arbeide paa et Menneske slutter ikke med Ungdomstiden. Naar Øret er blet lukket for den indre milde dragende Røst, naar Undskyldningerne har laast igjen Sjælens inderste Dør, naar der ikke længer høres en stille Lokken i Hjertets Verden, saa finder Aanden andre, mere alvorlige Midler — for endnu at gjøre et Forsøg. Der slaaes med en tyngre Hammer og raabes med en sterkere Røst.

En Nordlandskvinde fortalte mig for en Del Aar siden: „Min Far og mine Brødre ligger i Havet, min Mor ligger i Sengen hjemme, og jeg har faaet Kræft i et Ben." „Synes du ikke, at Gud behandler dig haardt?" sa jeg. „Nei," sa hun, med et Fredens Smil. „Hvorfor det?" „Jo, det skal jeg fortælle dig. Som ung Kvinde gik der neppe en Dag, uden at jeg følte Guds Kald, og mangen Kveld har jeg grædt mig i Søvn, men altid svarte jeg: Ikke idag, men imorgen, og saa længe bad jeg om

Udsættelse, indtil jeg fik fuldstændig Ro for Guds Aand. Saa kom Far bort; jeg græd, men det blev ikke mere, saa mine Brødre, men heller ikke da nogen Forandring. Først da Doktoren fortalte mig, at jeg havde faaet Dødens Mærke, vaagnede jeg igjen; saa haardt maatte han slaa, og saa høit maatte han raabe, før jeg igjen vaagnede."

Denne Kvinde er ikke alene i sin Erfaring.

Da Far, Mor eller en anden kjær sa sit sidste Farvel, da kjendte du mere end et Haandtryk. Under Savnets Taarer arbeidede den Helligaand paa din Sjæl til Omvendelse og Tro, og mange sa da Synden Farvel.

Gjorde du det?

Kanske du maa svare nei? Ja, det Nei beklager jeg; det har stængt endnu en Dør for den Helligaand og lagt mere Slaphed og Mørke over din Sjæl, end du selv aner.

Tænk saa paa alle de Gange, du har siddet paa Kirke- og Bedehusbænken og hørt de varmeste Ord om Frelse for Syndere. Det skar dig i Hjertet, du følte dig overbevist, dømt og dragen; du undredes over, at en Mand, som du aldrig havde talt med, kunde kjende dig og dit Liv. Tilslut maatte du indrømme, at det var en høiere Magt: Den Helligaand.

Jeg er sikker paa, at ingen af eder er ubekjendt med dette Naadens Besøg. Du blev kaldt, og du hørte det, og om du da er en, som har sagt nei til alle Kald, hvad vil du da svare Mesteren, naar du staar for hans Ansigt paa Afgjørelsens Dag? Der staar skrevet, at alle Verdens Slægter skal hyle. Matth. 24. 30.

Ja, det blir et Fortvilelsens Hyl!

Saa bankes der endnu en Gang paa din tillukte Dør. Endnu engang graves der omkring din Hjerterod. Endnu en Hyrdetone, en lokkende, frelsende Stemme. Ja, endnu engang, saa kommer den sidste, og ikke et Kald mere, saa har du Ro for den Helligaand for bestandig. En Dødens og Fortabelsens Ro. Guds Kjærligheds Arm naar dig ikke mere. Modstandens Fjeld har for bestandig lukket dig

borte fra Guds Lys. Ingen Slægtning eller Ven ber dig mere at høre Guds Ord. Ingen Kirke- og Bedehusbænk, ingen, som banker og beder dig at komme.

Hvad synes du om en slig Ro?

Ønsker du den?

Jeg ved, du ønsker den ikke, og du ved, at du er for dyrt kjøbt til, at noget saadant skulde ske.

Og nu ber jeg dig i Kristi Sted, sammen med den Helligaand:

Luk op!

Kom hjem!

Sig ikke nei nu. Vent ikke til imorgen. Skynd dig. Du har dog igrunden intet at vente efter. Verden blir ikke bedre, ikke du heller. Du er en Synder, du blir en Synder, ikke en eneste Følelse kan du forandre, og ikke en Syndelyst kan du dræbe. Dernæst ved du, at Frelsen er fri og færdig ogsaa for dig. Gud blir ikke anderledes imorgen. Idag er Frelsen ligesaa stor, som den har været og kommer til at bli.

Du er en Synder idag.

Han er en Frelser idag.

Du ligger halvdød ved Veien idag.

Han vil bære dig ind i sit Frelsens Hus idag.

Kan du ikke forstaa, hvor godt I da passer sammen? Du tør ikke undskylde dig med, at du er for stor en Synder; thi det er ikke sandt. Der er ikke en eneste blet stødt bort, fordi han var for stor Synder. Tvertimod staar der skrevet: „Der, hvor Synden er bleven overflødig, der er Naaden bleven end overflødigere.“ Rom. 5, 20.

Saa har den Helligaand endnu en Gang arbeidet paa dig, og nu ventes der paa dig hos Gud.

Jeg tror, du kommer.

Vækkelse og de Vakte.

(Af Ludvig Hope.)

Derfor siger Skriften: Vaagn op, du, som sover, og staa op fra de Døde, og Kristus skal lyse for dig! Ef. 5, 14.

Forat et Menneske kan forlade Syndens og Dødens Vei og søge Frelse for sin Sjæl, maa det først se den Fare, det svæver i. Hvor meget der tales om at komme til Jesus og blive frelst, saa er dog al Tale kun tomme Ord for et Menneske, som ikke er vaagnet til Bevidsthed om sig selv. Hvad vil den hos Lægen, som ikke er syg, og hvad betyr Frelse for den, som er fornøiet, hvor han er? Det er den Syge, som vil ha' Læge, og det er den, som er i Nød, der trænger Hjælp. Hvorledes skulde det Menneske søge Frelse, som er aandelig dødt og lever tryg i Synden? Nei, han maa først blive vakt til Bevidsthed om sin Stilling og se Faren, som han svæver i. Ordet „vakt" forekommer vist uhyre sjelden i Bibelen; derimod træffer vi Ordet „vaagne", ikke mindst i Salmerne, men som oftest bruges det om Gud, at han skal vaagne op for at frelse den enkelte eller sit Folk.

„Staa op, Herre, i din Vrede, reis dig mod mine Fienders Rasen og vaagn op til min Hjælp! Du har jo paabudt Dom." Salm. 7, 7. „Vaagn op og bliv vaagen for at skaffe mig Ret, min Gud og Herre, for at føre min Sag." Salm. 35, 23. Disse og mange andre Vers for-

tæller os om det samme. I Salm. 139, 18 fortæller David os, at han vaagnede op, og han vedblev at være hos Herren. Esaias bruger dette Udtryk endnu klarere i Kap. 52, 9, hvor han siger: „Vaagn op, vaagn op, ifør dig Styrke, Zion! Ifør dig dine Pragtklæder, Jerusalem, du hellige Stad! Thi ingen uomskaaren eller uren skal mere komme ind i dig." Og i 1 Kor. 15, 34 heder det: „Vaagn op, som Ret er og synd ikke." Og i Aab. 3, 2: „Bliv vaagen og styrk det øvrige, som vil dø; thi jeg har ikke fundet dine Gjerninger fuldkommede for Gud."

Forøvrigt har ikke et enkelt Udtryk den afgjørende Betydning i saa Maade. Bibelens Aand fortæller os klart nok, at et Menneske maa vaagne for at kunne reddes, og om denne Bibelens Lære at vaagne, om den siger Paulus: „Derfor siger Skriften: Vaagn op, du, som sover, og staa op fra de Døde, og Kristus skal lyse for dig!" Ef. 5, 14.

Det gaar ikke an at love sig ind i Himlen; der kommer ingen ind, uden at de har fundet sig selv og sin Frelser.

Men hvad vil det sige at være vakt?

Mon her ikke er mange, som ikke har rigtig Rede paa det?

Et Menneske, som sover, er bevidstløs; det ved ikke, enten det vaager eller sover. Vistnok kan det drømme, men det er dog kun en Drøm.

Vi kan derfor trygt sige, at et Menneske, som er vakt, er sig i mer eller mindre Grad sin Tilstand bevidst. Eller med andre Ord: Et vakt Menneske ved, at der mangler ham det allernødvendigste, Samfund med Gud, og at han er en Synder. Men hvor meget han skal være vakt, og hvor meget han skal se og føle sin Synd, det giver Bibelen os ingen Regel for, heldigvis. Den derfor, som sætter sin egen Erfaring op som Regel for andre i dette Stykke og siger: „Saa gik det med mig, og saa maa det gaa for dig", han gjør, hvad han ikke har Ret til at gjøre. Ligesaa sikkert som det er, at her bare er en Vei til Himme-

len, ligesaa sikkert er det, at her er mange Veie, som fører Synderen ind paa denne ene Vei.

Her gaar mange Mennesker, især blandt de Unge, som venter paa, at de skal bli vakt; de ved, at det ikke er ret, som det er, men de er ikke vakt, tænker de, og derfor kan de heller ikke bli omvendte. De Gamle har fortalt, hvor haarde Kampe de havde, hvorledes Sjælen følte det, som om den laa i Helvede, hvor fortvilet de var o. s. v. Dette venter du skal ske ogsaa med dig, og saa staar du fredløs, skilt fra Gud, og du ved, at det er saa, og gaar og venter paa, at du skal bli vakt.

Min Ven, du er vakt!

Og jeg siger trøstig til dig: Vent ikke paa nogen anden Vækkelse. Er du dig bevidst, at du er uden Haab og uden Gud i Verden, at din Synd har skilt dig fra ham, som du ønsker at eie, saa gaa du trøstig til din Frelser, og saa sandt Herren lever, du skal aldrig bli vist tilbage, fordi du ikke var vakt. Om nogen siger, at du ikke maa gaa uden at bli mere vakt, saa siger han, hvad Gud aldrig har sagt, og lægger sin egen Mening som Grundlag for din Gang til Gud.

Ve det Menneske, som hindrer et Menneske i at finde sin Frelser!

Der er tre Personer i Bibelen, jeg har lagt Mærke til, og som jeg tror er meget forskjellige i sin Vækkelse, men som dog møder sammen hos sin Frelser og blir der alle sine Dage. De tre, jeg tænker paa, er Natanael, Nikodemus og Paulus.

Natanael havde en Kammerat, og han havde fundet Jesus. I sin Glæde over sit Fund kunde ikke Filip skjule det for sin Ven; han siger lige ud, at han har fundet Jesus; men Natanael tviler og viser ingen Begeistring for ham. Filip beder ham at komme og se, og paa sin Kammerats Bøn gaar han. Ja, det er mærkeligt, hvad en Kammerat kan gjøre. Hvor megen eller hvor liden Synd Natanael havde, ved jeg ikke, men at han fulgte sin Kam-

merats Raad og gik til Jesus, det staar skrevet, og aldrig mere forlod han sin Frelser.

Men ærlig var han midt i sin Tvil, og naar saa Tvileren gaar til Jesus, drukner ethvert Spørgsmaal i dette evige Lys. Allerede de første Ord, Mesteren møder ham med, er nok til at knuse al Natanaels Tvil.

Jeg er vis paa, at vor Tid eier mangen tvilende Natanael. Efter den almindelige Synsmaade saa tror ikke Folk, disse er vakte, og ikke tror de det selv heller, men er altid utrygge, et Spørgsmaalstegn baade for sig selv og andre; de kan ikke føle sig rigtig hjemme hverken i Synd eller Gudsfrygt, men er ofte alene med sine dybe Spørgsmaal, dog uden at finde Svar. Livslykke og Glæde ligger knust under Tvilens haarde Hæl, og Udsigten over Graven er den mest tillukkede Dør.

Min Ven, de er vakte!

Den, som bare kunde faa lokke eller drage dig til Jesus, saa var alle dine Livsgaader løste. Gaa til ham, du, sig ham alt. „Intet er for ringe at Frelseren betro, o sig det kun til Jesus, saa faar dit Hjerte Ro."

Nikodemus staar for mig som en stille, beskeden Mand, en af disse rolige Karakterer, som ikke fornærmer nogen. Saa langt som det kan siges om et uomvendt Menneske, saa var han en retfærdig Mand. Han tænkte stille og dybt, allermest paa sin Sjæl og sin Gud. Han vilde gjerne lære sig selv mere, end han lærte andre, men under al Lærdom og et fromt Liv var der ogsaa hos ham et uløst Spørgsmaal, noget i Livets dunkleste og vigtigste Krog, som han ikke kunde finde frem og løse. Jeg tviler paa, at han selv forstod, hvad det var, men mon ikke Læreren, som er kommen fra Gud, kan forklare det for mig? Og saa gaar han — rigtignok om Natten — men det gjør ikke noget. Læreren fra Gud tar altid imod hver, som kommer for at lære. Der blir ikke lang Indledning.

Nikodemus, du maa fødes paany; det er det, som mangler dig.

Hvorledes det skal gaa til?

Snart skal Menneskens Søn hænge paa Korset, som Slangen i Ørkenen hang paa en Stang, og hver den, som tror paa ham, skal ikke fortabes, men have et evigt Liv. Nei, nei, du forstaar det ikke, Nikodemus, men du skal tro det, og saa er ogsaa dit dybeste Livsspørgsmaal løst.

Hvorfor taler jeg saa meget om Nikodemus? Er det at tale om de Vakte?

Ja.

Jeg tror, at vi ogsaa i vor Tid har mange slige Folk. Der er noget, som mangler, men de ved ikke at forklare det hverken for sig selv eller for andre. Disse Nikodemustanker er ligesaa mørke, som de er dybe, og hele det indre Menneske gaar i Taage.

Disse Folk gaar og venter paa, at de skal bli vakte til Syndserkjendelse og Syndenød, men det ser saa smaat ud med begge Dele, og saa vover de ikke at gaa til Jesus.

Ogsaa til en saadan vil jeg sige, og det saa høit og alvorligt jeg kan:

Vent ikke paa noget særligt Indgreb af Gud. Det er ikke Mangel paa Syndserkjendelse, som er din største Mangel, men det er, at du ikke søger din Frelser og fortæller ham din Stilling. Der er faa Folk, som har bedre Betingelser for at bli stabile Kristne end disse Mennesker. Den rolige, indvortes overveiende Omgang med Frelseren gaar nok lidt langsomt, men dog desto mere sikkert og dybt.

Se paa denne rolige Nikodemus de to Gange, vi finder ham igjen efter hin Nat. Naar alle i Raadet vil ha' Jesus bort, saa forsvares han af Nikodemus, og naar hele Jesu Historie er en uløselig og mørk Gaade for Disciplene, og enhver af dem gaar sin Vei, saa staar Nikodemus frimodig ved Korset og bærer Læreren til Graven. Maaske han sa til sig selv: „Nu ser jeg, hvad Jesus sa til mig hin Nat; nu er jeg lykkeligere end nogensinde før.

Du velsignede Nat hos Jesus!

Gaa hen og gjør ligesaa; ogsaa du skal finde Lys og Fred.

Paulus er den Mand, som vi vistnok ønsker mest at ligne som vakt. I den Gade, som kaldes den lige, ligger han blind, mens Himmelens Lyshav omringer hans Sjæl. Men lad os ikke glemme, at Paulus indtil hin Stund havde været aldeles blind for nogen Forandring af sit Liv. Han troede med hele sin Sjæl, at saadan som han levede, var hans Liv ret, og naar saadanne Folk med en eneste Gang blir overbeviste om, at deres Liv er absolut imod Gud, saa blir det en Paulusnød den Dag idag. Men en saadan Vækkelseserfaring er umulig at opleve for en, som har gaaet — maaske mange Aar — overbevist om, at hans Liv ikke var ret for Gud. Hans egen Sjælsudvikling og Sjæleſyn gjør det endog umuligt.

Det, som jeg har villet sige, er særskilt dette, at Vækkelse ikke er en snorret Linje, akkurat lig for alle, eller en Følelse af Synd, lige tung for alle, men det er at vide, at jeg er skilt fra Gud, at det vigtigste i mit Liv er spildt, og for at finde det igjen maa jeg af hele mit Hjerte vende om til Herren.

Tvilende Natanael, som kanske ogsaa er lidt tung, mørk og seig, jeg ber dig:

Kom og se din Jesus!

Dybe, betænksomme Nikodemus, du, som mindre end nogen forstaar dit eget inderste Livsspørgsmaal, du, som ikke har nogen særskilt ydre Synd at pege paa, men som alligevel gaar saa indvortes mørk og tung, —

kom ogsaa du!

Er du ræd for andre, saa gaa bare om Natten. Sig ham det, eller spørg ham, i en ensom Krog i den stille fredfulde Nat. Der er ikke saa mørk Krog, at ikke Frelserens Lys trænger ind, og der er ikke saa dybt Spørgsmaal i nogens Sjæl, at ikke han kan løse og besvare det.

Skulde ikke han, som dannede dig, forstaa dig?

Jo, Gud ske Lov, han forstaar mig altid i alle Ting.

Sørgmodige Paulus, som ser hele dit Liv med en eneste Gang i Syndens og Satans Magt, som i blind Selvgodhed har levet dit eget Liv enten i Egenretfærdighed eller i grove Synder, ogsaa du har den samme Havn at styre ind i. Kast ogsaa du Troens Anker i Naadens Hav, og det skal holde slig, at du med Paulus kan sige: „Jeg formaar alt i Kristus, som gjør mig sterk."

Og skulde du, som læser dette, være en, som sover i din indbildte Gudsfrygt og er fornøiet med dig selv, saa at dit Indre er dødt for sin Trang, at Bevidsthed om Synd for dig er en Drøm, og du ikke mindes den Dag, du klagede din Nød for en naadig Gud, — vil du ikke vaagne sammen med den rige Mand, saa tænk dig om idag! Endnu er du i Naadens Tid. Endnu er der Anledning ogsaa for dig.

Jeg vil heller ikke glemme at sige dig et Ord, du, som vælter dig i din Synd og roser dig af din Daarlighed Snart staar du for din Dommer, vaagen i hele din Sjæl, med Dom og Anklage, uden en eneste Forsvarer. Skulde det være overflødigt at sige dig dette nu: „Vaagn op, du, som sover, staa op fra de Døde, og Kristus skal lyse for dig!"

Naar Sjælen er i evig Klemme,
da er det altfor sent dig sagt,
Nu kan du finde Sjælegavn,
saa vaagner da i Jesu Navn.

Hvorledes en Søgende faar Fred med Gud.

(Af Johannes Brandtzæg.)

„Ved Korsets Fod hos Jesus
der fandt mit Hjerte Fred,
og aldrig mere vil jeg gaa
fra dette sikre Sted.
Hvad Verden end kan byde mig,
jeg agter alt for Tant
og roser mig af Kristi Kors,
hvor Fred med Gud jeg fandt."

I Rom. 10, 14 staar:

„Hvorledes skal de tro paa den, om hvem de ikke har hørt? Men hvorledes skal de høre, uden at der er nogen, som prædiker?"

At Mennesker kommer til at tro, afhænger altsaa af, at der er nogen, som prædiker.

Men vi kan gaa videre:

Det afhænger ikke bare af, at der er nogen, som prædiker, men ogsaa af,

hvorledes der prædikes af dem, som prædiker. Thi der kan jo aabenbart endog prædikes saaledes, at det fører bort fra Troen istedetfor til Troen.

Det ligger derfor nær for mig, naar jeg skal tale om, „hvorledes et Menneske finder Fred med Gud," da at indlede det med nogle Ord om,

hvorledes der bør prædikes, naar Mennesker ved Prædikenen skal veiledes til at finde Fred med Gud.

En ret Forkyndelse er ogsaa et af de Midler, hvorved et Menneske finder Fred med Gud.

Dersom nogen spurgte mig:

Hvad er den vigtigste Del af den kristne Forkyndelse? — saa vilde jeg svare saa:

Hvis jeg endelig skal anstille nogen Sammenligning mellem de forskjellige Dele af den kristne Forkyndelse, saa vil jeg — skjønt de alle er vigtige — dog uden Betænkning sige, at den vigtigste Del af Forkyndelsen er den, som har til Indhold og Formaal,

at de Bundne maa løses, at de Vakte maa komme ud over Vækkelsen og bli frigjorte og faa Forvisning om, at de staar i Naade hos Gud.

Den Prædikant, som ikke har sat sig dette til Formaal, saa han arbeider for det med klar Bevidsthed, saa langt hans Evne og Naadegave rækker, han har endnu ikke rigtig forstaaet sin Opgave.

At tale til Vækkelse, at overbevise om Skyld og Straf og Dom er uundgaaelig nødvendigt, og ve Kristi Kirke, dersom den Dag skulde komme, at dens Præster og Prædikanter ophørte at raabe ud over Masserne: „Vaagn op, du som sover!"

Og Gud være Tak for hver Ordets Forkynder, som har faaet den Naade, at Guds Ord i hans Mund blir som „en Ild og som en Hammer, der sønderslaar Klipper."

Men dersom Prædikanterne ikke naar længer end til Vækkelsens Ord, saa blir tilslut deres Tale en Snare og en Hindring for Sjælene: „Moses" kommer til at skjule Kristus for dem, og Sjælene blir liggende i Vækkelsens Kampe og Veer, og det vil for mange ende med, at de gaar sig træt og vender tilbage til Verden igjen.

Jeg ønsker at betone dette, fordi jeg for min egen Del som Prædikant har fundet, at dette er den vanskeligste Del af Forkyndelsen. Jeg tror, at der er intet i den kristne Forkyndelse, som Satan har saa meget imod, og som han saa ivrigt søger at forhindre, som

Forkyndelsen af det frie Evangelium i den Skikkelse, hvori det er bedst skikket til at frigjøre de Vakte og føde Gud Børn. Han kan jo ikke have saa meget imod, at Folk blir vakte, naar de bare ikke blir frigjorte.

Derfor har jeg tænkt, at det ikke bare er en Frugt af Prædikantens Ufuldkommenhed, men ganske ligefrem ogsaa af „Fiendens" List og Bedrag, naar det er saa let, som jeg har fundet det at være, uformærket at glide bort fra en fuldtonig Evangelieforkyndelse og blive hængende i Vækkelsestalen eller i Formaningen til de Kristne, — begge Dele høist nødvendige, men dog kun nyttige og virksomme i samme Grad, som Frigjørelsens Ord faar lyde kraftigt og klart baade til de Vakte og til de Kristne.

Det er naturligvis ikke min Mening her at gaa i Enkeltheder om Forkyndelsen, — det vilde føre for langt. Jeg vil kun betone disse to Ting:

1. Loven og Lovens Forkyndelse er Forberedelse for Troen. Som saadan er den nødvendig, — og som saadan bør den ogsaa ved Guds Naade fremholdes saa fuldtonende og kraftigt, som det er os muligt. Men under al Lovens Forkyndelse maa vi have klart for Øie, at „Loven er given fornemmelig derfor, at vi maatte lære at vurdere og modtage Forladelsen." (Rosenius).

2. Med Hensyn til Evangelieforkyndelsen, saa kan vel neppe nogen naa høiere end til det Ideal, som Paulus opstiller, naar han siger til Galaterne, at „Kristus var malet dem for Øie, som om han var korsfæstet blandt dem."

Brødre, — I, som forkynder Evangeliet — lad eders Tilhørere saa se Kristus! Den Korsfæstede! Mal ham, skildre ham, før hans velsignede Skikkelse frem midt iblandt os! Lad Sjælen faa se sin Blodbrudgom!

Lad de Tvilende faa se Naglegabene i hans Hænder og stikke sin Haand i hans Side! Lad dem, som er bittert bedrøvet i sin Aand over purpurrøde Synder og sin Modstand mod Naadens Aand, — lad dem faa se, hvorledes

han ængstes og bæver og segner under den forfærdelige Vegt af den Forbandelse og Straf, som blev lagt paa ham, forat de maa forstaa, at deres Misgjerning er sonet, og deres Gjæld er betalt.

Lad alle Guds Løfter til Syndere finde sin Forklaring og sin Stadfæstelse ved, at de faar samle sig om og gaa ud fra og pege tilbage til ham, som satte sit Liv til for sine Venner!

Thi der gives ingen kraftigere Prædiken om Guds Kjærlighed — den lange og brede, den dybe og høie — end denne Smerternes Mand, fra hvilken Side man saa betragter ham.

Maatte Naadens Aand være over os til i Sandhed at forkynde Kristus, og det som den korsfæstede!

* * *

Dette var om den Del af Spørgsmaalet, som nærmest vedkommer Prædikanterne.

Og nu, I, som hører, — hvordan skal I finde Fred med Gud, I, som ikke har den?

Hvad vil det sige at finde Fred med Gud?

Det er af største Vigtighed, at Synderen blir gjort opmærksom paa, at

her er ikke Tale om at skabe noget nyt, som ikke er der før, — men at det kun gjælder at finde den Fred med Gud, som allerede foreligger som en fuldbragt Kjendsgjerning.

Gud skal nu ikke forsones; han er forsonet.

Der skal ikke bringes nogen nye Ofre for at tilfredsstille Gud; „thi med ett Offer har han for stedse fuldkommet dem, som helliggjøres" (Hebr. 10, 14). Guds Lam har baaret Verdens Synd. Straffen — al Straffen

laa paa ham, og det omfatter alle Synder og alle Syndere.

Ingen kan tage noget fra dette. Og ingen kan lægge noget til.

Og det skede altsammen, „da vi var Fiender" (Rom. 5, 10), — altsaa medens det endnu var ganske umuligt, at nogen Fromhed eller nogen Gudfrygtighedsøvelse fra vor Side kunde indvirke paa Gud eller hans eenbaarne til at skabe for os denne Naadens Kilde.

Det er denne fuldt færdige Skat og Kjendsgjerning, som skal findes, — det vil sige: finde den, saa at jeg har den som min sikre Eiendom og Besiddelse, ikke bare som noget, jeg muligens kan faa, men som noget, der er min utvilsomme Ret. Altsaa: at blive vis paa, at jeg har Guds Venskab.

Og lad os lægge Mærke til, at det heder: Blive vis paa, — og det bestaar ikke først og fremst i at føle, at man har Fred med Gud, skjønt Følelsen ikke er udelukket, men i at være vis paa det, baade naar jeg føler det, og naar jeg ikke føler det. Vished er ikke det samme som Følelse, skjønt Følelsen ofte forener sig med Visheden for at gjøre vort Liv i Troen paa Syndernes Forladelse saa meget mere saligt og tiltrækkende for Sjælen.

Det er altsaa disse to Ting at mærke med Hensyn til selve Sagen:

1. At Synderen kan forhindres fra at tage fat paa eller haabe noget af nogen Bestræbelse for at forsone eller tilfredsstille Gud;

   thi det er allerede gjort og kan ikke gjøres bedre eller mere fuldkomment, end det allerede er gjort.

2. At Følelsen anvises sin rette Plads, idet Synderen læres klart at forstaa, at den Grund, hvorpaa min Ret til Guds Venskab er bygget, er saaledes grundfæstet, at den forandres ikke, hvor mange Omskiftelser saa mine Følelser undergaar, —

   og at det er denne Grund, hvorpaa min Vished

maa være bygget, og at den ikke hverken kan eller skal være bygget paa nogen Følelse eller i det hele paa nogetsomhelst hos mig.

Naar man ser saaledes paa Sagen og mærker sig dens Enkelhed og Tilforladelighed, — naar man ser, hvor grundmuret Synderens Ret til Guds Naade og Venskab er, saa falder det ofte vanskeligt at forstaa, at den søgende og ængstede Sjæl — som det viser sig — oftest skal have saa svært ved at finde, hvad han søger.

Men her ser vi ret et af de allerklareste Beviser paa, hvilken bedragelig Ting Hjertet er, — hvor trodsigt det er der, hvor det skulde bøie sig, — hvor forsagt der, hvor det har den klareste og mest uimodstaaelige Ret til at være frimodig og glad.

Inden jeg søger at vise den rette Vei til at finde Fred, maa jeg derfor først pege paa et Par af de Afveie, de søgende Sjæle saa almindelig slaar ind paa.

Jeg gaar altsaa ud fra,

at Sjælen har begyndt at se sig skyldig ligeoverfor Gud.

Der gaar en Fortælling om en ung Pige, der var bleven vakt og var kommen i Bekymring for sin Sjæl, at hun ved en Opbyggelse henvendte sig til ham, som ledede Mødet, og bad: „Kjære, bed for mig i Kveld; men nævn ikke mit Navn!“ Hendes Bøn blev opfyldt; man bad for hende: „O, Herre, her er en ung Pige, som ikke vil være nævnt; men du kjender hende jo. Vi beder dig, red hendes Sjæl!“

I den paafølgende Stilhed hørte man pludselig i en af de bagerste Rækker en bange Stemme sige: „Det er mig, Herre Jesus, det er mig!“

Ja, det er det, hvorpaa det først kommer an, at Sjælen siger: det er mig! Det er mig, som er skyldig, som er fortabt! Det er mig, som har staaet Gud imod!

Det er mig, som trænger at blive frelst! Der er mig, du maa forbarme dig over, Herre Jesus!

Maaske der endnu er mange i denne Forsamling, som ikke har kjendt sig skyldige ligeoverfor Gud?

Du sidder der paa Bænken saa tryg og rolig. Du siger, du tror paa Gud og tror, at Bibelen er hans sandrue Ord. Du korser dig og forbauses over dem, som ikke tror. Du har hørt og læst i det samme Guds Ord den bestemteste Dom over hver og en, som ikke er født paany, ikke født af Gud, — og paa samme Tid ved du ikke af nogen Gjenfødelse hos dig selv; men du nærer alligevel ikke den ringeste Frygt! Og du holder alligevel dette for Guds Ord!

Men hvorfor frygter du da ikke? Hvordan er det muligt, at du kan være saa tryg og rolig, skjønt Guds Dom over dig er saa tydelig sagt dig og venter dig saa sikkert?

O vaagn op og sig: „Det er mig, Herre Jesus, det er mig!"

Jeg tager vist ikke feil, naar jeg nærer det Haab, at der er Hjerter i denne Forsamling, som siger til sig selv: „jeg er skyldig," og som kjender sig pinte og ulykkelige under Guds Dom.

Her kan det dog ske, at der, tiltrods for den pinefulde Følelse af Skyld og Dom, dog er noget, som er Sjælen endnu mere magtpaaliggende end at faa Guds Naade.

Lad mig kortelig pege paa, hvad der er en almindelig kjendt Sag,

at midt i den vaagnende Syndserkjendelse kan der endnu være saa stor Kjærlighed til en eller anden Synd eller til Verden og Verdenslivet,

at ingen Overtalelse og ingen Aandens Overbevisning kan faa den vakte Sjæl til helt at frasige sig Synden og dens Væsen.

Moody fortæller om en Frue, der henvendte sig til ham, fordi hun var bekymret for sin Sjæl og ikke kunde

finde Fred. Han talte med hende mange Gange, men uden Nytte. En Dag, da hun kom igjen, maaske for tyvende Gang, kom han paa, at han skulde lade hende gjentage Fadervor, eftersom han læste det op for hende. Bøn for Bøn. Det gik godt, indtil han kom til den 5te Bøn: „Forlad os vor Skyld, som vi og forlader vore Skyldnere." Da skreg hun ud: „Nei — det kan jeg ikke bede!" Hun havde een, hvem hun ikke kunde tilgive, og som hun ikke vilde tilgive. Og alligevel havde hun ment at skulle finde Fred! Skjønt hun ikke vilde „forlade sin Broder hans Brøst!"

Man maa være villig til at afstaa fra Synden, ellers kan Gud ikke forlade Synden.

Hvis det var anderledes, saa vilde det være det samme, som om f. Eks. Johannes den Døber havde forsikret Herodes om Guds Venskab og Velbehag uden at have krævet af ham, at han skulde skille sig ved sin Broders Hustru.

Vakte Sjæl, — her kan Satan bedrage dig paa en saare fin Maade, saa du endog kan blive istand til at skjule Sagens sande Sammenhæng for dig selv, — saa du synes af Hjertet at søge Guds Naade baade med Bøn og Taarer, medens du i Virkeligheden „lyver mod den Helligaand."

Deraf kommer det, at der er — ikke saa faa desværre — som „spørger og spørger og aldrig kommer til Sandheds Erkjendelse."

Den første Betingelse for at finde Fred er altsaa,

at intet er dig saa magtpaaliggende som at naa dette Maal,

saa du for den Sags Skyld er villig til at opgive al Synd og endog rive ud et Øie eller hugge af en Haand, om saa skulde være.

Sjæl — forstaar du det?

Men om den Vakte har faaet Syn for dette, saa vil han høist sandsynlig forvilde sig ind paa en

anden Afvei.

Det er ganske naturligt, at det første, en Synder forsøger paa, naar han er bleven vakt og ser sin Synd, det er

at blive anderledes, end han var.

Han var ugudelig, nu vil han blive gudfrygtig. Han var verdslig, nu vil han blive himmelsksindet. Han var kold, nu vil han blive varm. Han var ligegyldig for sin Synd, nu ønsker han at kunne hjertelig bedrøves over den; han vilde gjerne græde over den, „græde Blod," om han kunde. Han forsømte sin Bibel og syntes, den var en kjedelig Bog; nu vil han læse den, og han vil, — ja han *vil* være glad i den.

Og han begynder med lyse Forhaabninger om, at det skal lykkes, for nu kjender han sig ligesom saa sterk og bestemt. Og han er kjed og træt af det gamle Liv og det gamle Væsen.

Men hvad sker? Hans lyse Forhaabning gaar slet ikke i Opfyldelse. Han blir ikke gudfrygtigere, ikke varmere, ikke mere glad i Bibelen. Ja endog det maa han til sin Smerte erfare, at Synden blir mere levende, end den var før. Istedetfor den ventede Seier kommer Nederlag. Og disse Nederlag føles saa meget mer forsmædelige og pinefulde og ydmygende, fordi han nu bedre forstaar, hvor afskyeligt og fordømmeligt det er at være en Syndens Træl.

Sig mig, du, som det gik saaledes med, da du forsøgte at begynde paa den nye Vei, sig mig:

Kunde du egentlig vente, at det skulde gaa anderledes? Du har forsøgt at frembringe Gudfrygtighed, Had til Synden og Kjærlighed til Gud og hans Ord. Men hvorfra er det, du har hentet Materialerne til denne vakre Bygning?

Du har søgt at hente dem frem af dit eget Væsen.

De Taarer, du har forsøgt at græde, har været dine egne Taarer. Den Kjærlighed til Gud og det Had til Synden, du har arbeidet paa at frembringe og faa til at bli saa sterkt, at du kunde virkelig kjende, at du havde det, det har du søgt at hente frem af dit eget Hjerte.

Altsaa: af dit eget Væsen, af dit eget indre Menneske vilde du frembringe noget, som du kunde finde Fred i, som din Samvittighed kunde være fornøiet med, fordi Gud er fornøiet med det. Forstaar du da ikke, at det, som kommer ud af dig, det er „skabt i dit Billede og i din Lignelse," det er „Kjød af dit Kjød og Ben af dine Ben," det er Stykker af dig selv og er, som du er, — og kan ikke være anderledes. Og dersom du er syndig og besmittet, saa er ogsaa alt det, som kommer fra dig, syndigt og besmittet. Endog det bedste, som kommer fra dig, kan ikke være bedre end det bedste i dig. Og det bedste i dig, hvor godt er det? Er det ikke alt gjennemtrængt af Synd?

Dine Forsøg minder mig om, hvad den store Skrønemager Münchhausen fortæller i et af sine Eventyr: Han var med sin Hest kommen ud i en Myr, en af de rigtig bundløse Myrer. Jo mere Hesten arbeidede for at komme op, des dybere arbeidede den sig ned i Myren. Tilslut — fortæller han — fandt han paa en „fortræffelig" Udvei: han havde et godt, langt Haar, og saa spændte han Benene godt fast om Siderne paa Hesten, og saa anspændte han alle sine Kræfter og trak i sit eget Haar, og saa løftede han baade sig selv og Hesten op af Myren og ind paa tørt, fast Land igjen!!

Ja, det var bare en Skrøne. Men i Grunden — er det ikke akkurat slig, vi ofte bærer os ad, naar vi vil søge oprettet den dybe Skade, som Synden har voldt i vort Liv og i vort inderste Væsen?

Og med det samme Resultat: vi arbeider os dybere og dybere ned i Myren istedetfor op af den.

Du har vist ikke vanskeligt for at forstaa, at dit eget ikke duer til at bestaa med for Gud eller tilfredsstille din Samvittigheds og Aandens Krav paa Helligbed og Renhed.

Du forstaar, at dette kan ikke Gud bruge. Dette maa han forkaste. Og han vil have dig til at forkaste det, til at indse, at det intet duer. Thi saa længe du endnu haaber noget af, hvad du paa denne Maade kan frembringe, saa staar du og dine Forsøg i Veien for Guds Naade.

Derfor lader han dig lide disse ynkelige Nederlag.

Derfor synes hans Øre at være lukket for din Bøn og dine Taarer.

Dette var din egen Vei til Fred. Det er ikke den, som Gud har anvist og banet.

Dette er den Vei, du ikke maa gaa.

Men der, hvor denne Vei ender, der begynder den af Gud lagte Vei til Fred.

Paa din egen Vei finder du bare Ydmygelser og Nederlag og nye Synder og sterkere Syndelyster og mindre Modstandskraft mod Synden.

Men saasnart Synderen er blottet og afført al egen Ære, saa er Gud tilfreds — naar Synderen i sine egne Øine staar der saa „jammerlig og fattig og nøgen og elendig," som han i Virkeligheden er.

Synder — er du bleven træt af dig selv? Har du nu opgivet at vente nogen Helligbed og Renhed og Gudfrygtighed af dig selv?

Maaske begynder du nu at forstaa, at din Syndighed er saa stor og saa gjennemgribende, at den ikke kan rettes paa eller ophæves ved noget af dit eget Arbeide paa dig selv. Og forstaa, at

Forladelse og Naade er det modsatte af al Fortjeneste, saa at

dersom Frelsen „er af Naade, saa er den ikke mere af Gjerninger; ellers blir Naaden ikke mere Naade." Der-

for maa alt det ryddes tilside og opgives, som hører med til Gjerningernes Væsen, forat Naaden ikke skal krænkes i sin Eneret og hindres i sit Arbeide.

Hvorfor er Kristus død? Dersom du kunde udrette det med dit Arbeide, saa var jo det overflødigt, at Kristus døde. Saa kunde han jo bare — og det er somme, som mener, at det er den eneste Betydning af Jesu Liv — saa kunde han jo bare have nøiet sig med i et fuldendt Liv at vise dig, hvordan Gud vil, du skal være. Men nu er han død, og han er ikke „død forgjæves," det vil sige: ikke uden fuldgyldig Grund; men han vilde have været død uden fuldgyldig Grund, dersom Synderen ikke havde været *ganske og aldeles fortabt*.

Søg altsaa din Frelse i *Kristus* alene og i *intet* andet!

Men om nu Synderen er bleven saaledes afklædt og blottet, saa staar der for ham endnu et Spørgsmaal igjen:

Hvordan skal jeg kunne være vis paa, at den Naade og den Forsoning, som jeg erkjender er den eneste Vei til Frelse, — hvordan skal jeg være vis paa, at jeg har *Ret til* at tro, at den vundne og færdige Frelse er *min*? Saa jeg ikke gjør mig skyldig i et nyt Selvbedrag, om jeg nu begynder at tro, et nyt Selvbedrag, større og mere skjæbnesvangert end det øvrige Bedrag, som mit Hjerte saa let hengiver sig til?

Efter alle de smertelige Erfaringer, Synderen nu har gjort om sig selv, er det naturligt nok, at han tænker saaledes og hindres i at tro just ved Frygten for at tro for snart og for let og uden at være berettiget til det.

Sjæl, — fattige Sjæl, ængstede Sjæl, — du gjør ret i at frygte for dig selv og tvile paa dig selv. Men ser du ikke, at din Frygt og din Tvil nu angaar Ting, som du ingen Grund og ingen Ret har til at tvile paa. Thi det, du tviler paa, er i Virkeligheden dette:

Skriften siger, at Guds Lam bar Verdens Synd, — saaledes al Synd og alles Synder; men du undtager din. Endvidere, at de største Synder, de, som er som Purpur og Skarlagenets Farve, er udslettet; men du undtager fremdeles din. Med andre Ord:

Din Tvil er en Tvil om Tilstrækkeligheden af Kristi Forsoning.

Og fremdeles:

Gud har indbudt Syndere og sagt: „Kom hver den, som tørster," — „alle, som arbeider og er besværede." Men du undtager dig selv. Gud har sagt: „Jeg støder ingen ud, som kommer til mig." Men du undtager fremdeles dig selv, skjønt det er tydelig sagt, at for at være sikker paa ikke at bli støbt ud, kræves der kun, at du kommer, og intet, nei intet andet, — saa at du altsaa kan komme, „som du er", naar du bare kommer. Men du undtager alligevel dig selv. Med andre Ord:

Du tviler paa Guds Oprigtighed, tviler om, at Gud har ment, hvad han har sagt, naar han har indbudt alle Besværede til at komme.

Tvil paa dig selv, men tvil aldrig paa det, som Gud har gjort eller sagt.

Hvordan skal jeg faa dig til at tro Gud? Falder det dig vanskeligt at tro, at Gud elsker dig?

Saa staar det skrevet om Gud: „Gud er Kjærlighed." Hvad vil det sige? Det vil sige, at Gud elsker, fordi han elsker, — at han elsker dig, enten du er saa eller saa, baade naar du er gudfrygtig, og naar du ikke er det, (skjønt han hader din Synd), ikke fordi du er elskværdig, men fordi det er hans Natur at elske. Grunden til, at han elsker, ligger kun hos ham selv og ikke i dig, og derfor forandres ikke hans Kjærlighed, om du forandres.

Forat det skal bli os lettere at tro dette, har Gud i Skriften sammenlignet sin Kjærlighed til os med en Faders Kjærlighed. Ja, han har sagt, at han elsker, som en Mor elsker.

En af mine Naboer har en Søn, som har været Idiot ligefra Fødselen. Han forstaar intet, har aldrig kunnet tale, men kan bare give fra sig nogen Grynt og Raab som et Dyr; han har ligget tilsengs bestandig og har ikke kunnet hjælpe sig selv paa nogen Maade. Nu er han, saavidt jeg ved, en 15—16 Aar. Og i alle disse Aar har hans Mor neppe havt een rolig Nat; for hun har altid maattet være parat til at hjælpe ham, og naar han blir urolig, saa er det forbi med hendes Ro. Hun har havt møiefulde Dage og Nætter for hans Skyld i 15 Aar.

En Dag kom en af mine Kjendinger ind til hende, og de blev staaende ved Sengen og se paa dette stakkars Væsen, som han ligger der i noget Halm og en Del Filler. Saa bøier hun — Moren — sig ned over ham, stryger ham lindt nedover Kindet, og saa siger hun: „Tykkje du ikkje, han er fin? Eg vilde ikkje missa han fyr mykkje!"

Slig elsker en Mor! Han havde i alle de 15 Aar ikke skaffet hende andet end Møie og ingen Glæde, i det mindste efter almindelig Forstaaelse af disse Ord. Men alligevel er han i hendes Øine saa „fin," at hun ikke vilde miste ham for meget.

Slig elsker en Mor. Og slig elsker Gud. Du anklager maaske dig selv for, at du i alle dine Aar blot har gjort Gud Møie med dine Synder. Det er maaske sandt; lad det bare være sandt. Alligevel er du i Guds Øine saa kostbar, at han ikke har Raad til at miste dig. Han har dig kjær med en Kjærlighed sterkere end Døden, saa mange Vande ikke kan slukke den. Derfor venter han paa dig, som Faderen ventede paa den forlorne Søn. Og medens du betænker dig og tviler paa, om du har Ret til at komme, saa er Faderhuset og Faderfavnen begge lige aabne, — og aabne just for dig.

Himlens Porte aldrig lukkes,
Dag og Nat de aabne staar.

Kom, Synder, kom!

Har du endnu Indvendinger? Kanske du siger: Jeg ved, at Gud elsker; men jeg ved ogsaa, at Guds Retfærdighed er saa alvorlig, at Synden maa have sin Straf, og hans Hellighed saa fuldkommen, at intet urent kaar komme ind i den nye Stad. Min Synd stænger Veien for hans Kjærlighed.

Ja, det er sandt, hvor meget Gud end elsker dig, saa vilde han dog ikke kunne tage dig ind i sit Rige her og i sin Himmel siden, hvis ikke din Synd kunde „borttages" og din Skyld med den.

Men dette er det jo, Kristi Forsoning har udrettet. Skal du behøve nogen Overtalelse for at tro, at Kristus strækker til for alt dette? Eller for at være overbevist om, at du har Ret til at bruge Kristus som et Værn mod al Anklage og som din Rigdom og dit Forraadshus i alt det, som du mangler.

Hør: „Saa har Gud elsket Verden, at han gav sin Søn!" Gav ham! Til hvem? Er du udelukket? Er ikke denne Gave ogsaa en Gave til dig?

En Gave! Han er altsaa din. Der er intet af alt det, som hører Kristus til, som ikke er dit, saaledes at naarsomhelst du trænger det, og du vil, kan du sige, idet du fer paa ham:

Alt dit er mit! Din Hellighed er min Hellighed! Aa, Herre Jesus — saa er jeg da uendelig og uafladelig rig midt i al min Fattigdom! Thi du er rig! Og alt dit er mit! Thi din Fader gav dig til mig!

Derfor staar der ogsaa skrevet — ja, du vantro Thomas — der staar virkelig skrevet: Han (Kristus) „er bleven os Visdom fra Gud, Retfærdighed og Helliggjørelse og Forløsning."

Saa modsat og urimeligt det end kan synes — og mange har forarget sig over det —, saa kan dette dog ikke forstaaes paa anden Maade, end at Gud selv har givet os

Ret til at have vor Retfærdighed og Helligheд i Kristi Retfærdighed og Helligheд, saa at den, som hungrer og tørster efter Retfærdighed — som du gjør — ikke bliver udelukket, fordi han ingen Retfærdighed har; thi han har mer end nok i Kristus.

Saaledes gaar det til, at Gud kan i Kristus anse os, som om vi aldrig havde syndet, som det saa sandt og trøstefuldt heder i Pontoppidans Forklaring. Ja — det maa nok bli i Kristus. I mig findes der intet, — end ikke i mine bedste Stunder, — der findes intet i mig, som kan begrunde en saadan „Anseelse." Men „han er vor Fred."

Sjæl, er ikke dette nok? Kræver du mer for at være tilfreds? Betyder det ikke noget i dine Øine, at din Frelser bar Tornekronen og blev hudstrøget og gjort elendig? Var det for sin egen Skyld, han blev gjort til Synd og Forbandelse? Se paa det Guds Lam, — se og se endnu engang og sig mig saa, om du endnu vover at tvile paa, at din Synd er sonet.

Og forat forvisse dig om alt dette, forat du til enhver Tid kan have et Vaaben mod alle dine stadig opdukkende Tvil og dine gamle og nye Indvendinger,

har han givet dig denne Bog at læse, Bibelen, Bogen med de trofaste og sanddrue Ord.

Fatter du, hvor meget det betyder?

Nu da — naar Hjertet blir uroligt, saa skal du ikke se efter hos dig selv for der at finde Beviser for, at du endnu er tilstrækkelig gudfrygtig og saa varm i din Følelse, som man kan vente af et Guds Barn, —

men se efter i „Bogen", saa ser du, at Gud forlader al Synd og forlader til alle Tider og under alle Omstændigheder. Han undskylder vistnok aldrig nogen Synd; han er altid og allevegne Syndens Fiende og ved sin Aand en ubestikkelig Dommer over den vaagne Samvittighed. Han undskylder den ikke, men han forlader den, endog den Synd, som er „aldeles uundskyldelig".

„Forlad derfor dine egne Tankers og Indbildningers ustadige Flyvesand og gaa til den faste Grundvold for at tro — det nemlig:

Gud har sagt, og atter: Gud har sagt Og det maa til evig Tid staa fast, trods alt, hvad vore arme Hoveder og Hjerter indvender." Amen!

Troen, — lidt om, hvad den er, og hvordan den virker.

(Et Foredrag for Ungdommen paa Framnes Ungdomsskole.
Af Johannes Brandtzæg.)

Der er ingen af os, som ikke ved, at i det kristne Læresystem og i det kristne Liv betyder Troen uhyre meget. Den betyder saa meget, at, i Korthed sagt, Frelsen afhænger af den. Uden Tro ingen Frelse. Frelsen er der; men den er ikke *min*, før jeg tror. Min Tro skaber ikke Frelsen. Frelsens Kjendsgjerninger er til, enten jeg tror, eller jeg ikke tror; men først ved Troen kommer de i min Besiddelse; først naar jeg tror, blir de virksomme i mit Liv, saa at jeg frelses ved dem.

Det er indlysende, at under saadanne Omstændigheder maa det bli et overordentlig vigtigt og indgribende Spørgsmaal dette: *Hvad er Troen?* Det vil sige, det blir vigtigt for den, som vil have noget med Kristendom at gjøre. Griber nogen feil her, saa taber han alt, fordi han taber Frelsen. Selvfølgelig mener jeg ikke, at nogen Mand taber Frelsen, fordi om han ikke i alle Dele har det rette og udtømmende *Begreb* om Troen. Hvad jeg mener, er, at om nogen praktisk, i sit eget Liv griber feil, saa at han mener, at han tror, naar han i Virkeligheden ikke gjør det, den Mand har ikke Frelsen, fordi han ikke har Troen, — hvis

jeg ikke blev misforstaaet, vilde jeg sige, fordi han ikke har den rette Tro.

Hvad er Tro?

Bibelen giver kun en Gang nogen Forklaring af, hvad Tro er, nemlig i Hebr. 11, 1: „Tro er en sikker Forvisning om det, som ikke sees." Ellers har jeg hørt mange Forklaringer paa, hvad Tro er, — men jeg maa sige, som Spurgeon ved en Leilighed siger, at de allerfleste af de Forklaringer, jeg har læst eller hørt, har bragt mig til at forstaa Troen mindre, end jeg gjorde, før jeg fik Forklaringen. Derfor vil jeg heller ikke gjøre noget Forsøg paa at give en ny „Forklaring", som sandsynligvis vilde bli ligesaa uklar og forvirrende som de fleste andre. Jeg vil holde mig til en Forklaring, som allerede er nogle hundrede Aar gammel. Den lyder saa: Troen bestaar af tre Dele: Kundskab, Bifald, Tillid.

Kan dette hjælpe os noget? Vi skal se.

Først Kundskab. Det siger sig selv, at man ikke kan tro paa det, som man ikke ved noget om. Omvendt gjælder det, men rigtignok kun til en vis Grad, at jo bedre Kundskab, man har om en Ting, des lettere er det at tro paa den, forudsat at den Ting, som der i Tilfælde er Tale om, overhovedet er noget at tro paa. Kundskab er en Forberedelse for Troen, indenfor visse Grænser en nødvendig, en absolut uundværlig Forberedelse for Troen.

Den praktiske Følge af dette blir altsaa:

Hvis nogen siger eller tænker hos sig selv, at han ønsker at bli en Kristen, og han saa ikke bryr sig om hverken at høre eller læse om det, som hører Kristendommen til, saa beviser han dermed paa det allerklareste, at hans formentlige Ønske er bare en Indbildning, hvis det da ikke er det skjære Hykleri. Ingen kan for Alvor mene, at han skal komme til at tro paa det, som han ikke engang bryr sig saa meget om, at han umager sig med at lære det at kjende.

Troen har en Begyndelse. Saa kommer i sin Tid

det Øieblik, da Kristus og Frigjørelsens Naade modtages ved Tro. Da har Troen i dette Stykke naaet sit Maal, den Fuldendelse, som er den nødvendige Betingelse for et Liv i Tro og Helliggjørelse. Men dette Fuldendelsens Øieblik kan selvfølgelig aldrig komme uden der, hvor der først er skeet en Begyndelse. Der er Fornuft i Kristendommen. Troen har ogsaa sin Logik. Og Begyndelsen kan ikke være væsensforskjellig fra Fuldendelsen. I Begyndelsen maa der være noget af det samme, som findes i Fuldendelsen; Fuldendelsen er jo netop en Fuldendelse af Begyndelsen. Det er det, som blev begyndt i Begyndelsens Øieblik, som fuldendes, naar Troen er fuldbaaret i Sjælen. Skulde jeg nævne noget af det, som den begyndende Tro og den fuldendte Tro er lige i, noget af det, som findes baade i den begyndende Tro og i den fuldendte Tro, saa vilde jeg sige: De er lige i det, at i begge Tilfælde er der en bevægende Kraft i dem. Troen kommer under alle Omstændigheder som en Virkning af Gud ved Aanden. Dette er den bevægende Kraft. Men hvor der er en bevægende Kraft, hvor den bevægende Kraft faar Lov at virke, der opstaar en Bevægelse, en Bevægelse, som — (efter al Bevægelses Natur) — sigter mod et Maal. Troen begynder med en Drift til at søge Kundskab, — Kundskab for Troens Skyld, Kundskab som et Middel til at naa frem til Tro.

„Send os en Lærer," — beder Hedningerne paa Missionsmarkerne, naar de har begyndt at faa Interesse for det, som Missionærerne forkynder. „Idag vil jeg gaa i Kirken," — „jeg vil gaa paa Mødet ikveld," — „nu vil jeg for Alvor begynde at læse i Bibelen," — saadan og paa lignende Maader taler hjemme i de kristne Lande de, som har faaet Trang til at søge Gud.

Jeg kjender en ung Mand, som blev omvendt til Gud for nogle Aar siden. Han sagde til sig selv: „Jeg vil gaa i Kirken hver Søndag, og saa vil jeg aldrig gaa i Kirke uden at bede Gud om at faa noget for min Sjæl,

mens jeg hører paa Præsten." Den unge Mand søgte, og — han fandt.

Dette er Troen i sin Begyndelse. Den kjendes paa, at den sætter en i Bevægelse i den rigtige Retning. Men naturligvis, — denne Bevægelse kan standses; en kan modstaa den indre Drift; det gaar an at sige: „Jeg vil ikke læse i Bibelen; jeg vil ikke gaa i Kirke idag; jeg vil ikke gaa paa Mødet ikveld." Det gaar an at sige det. Jeg staar her med den Bøn i mit Hjerte, at ingen af eder maa standse den begyndende Troesbevægelse i eders Sjæle.

Skal der da saa meget Kundskab til? Ved vi ikke nok, vi, som er her ialfald, og som har læst Bibelhistorie, Katekismus og Forklaring? Aa jo, paa et Vis ved vi nok, alle vi, og det er saavist ingen af os, som kan undskylde sig med, at vi ved for lidet.

En 80 Aar gammel Kineser kom til en Missionsstation og bad om at faa bli døbt, idet han tilføiede: „Det er svært lidet, jeg ved, og jeg er saa gammel, at jeg ikke længer er istand til at lære noget. Jeg ved bare to Ting: jeg ved, at jeg er en Synder, og at Jesus er kommen for at søge og frelse det Fortabte." Missionæren mente, at han vidste nok til at blive døbt, og han døbte ham. Jeg tænker, at Gud i dette Tilfælde havde samme Mening om Sagen som Missionæren. Om han virkelig troede dette og døde i denne Tro, saa vilde han blive salig. Der skal forsaavidt ikke saa meget Kundskab til for at blive frelst. Her findes meget Kundskab om Gud og Kristus, om Synd og Naade her i denne Sal. Hvor mange Hedninger, tror I, kunde blive frelste ved den Kundskab, som findes her i Salen, hvis det lod sig gjøre at fordele den mellem et passende Antal? Naar alt kommer til alt, saa er det kanske ikke det, som trænges for nogen af eder, at faa eders kristelige Kundskabsmasse forøget. Det kommer sandsynligvis meget mere an paa, at I lærer at anvende ret den Kundskab, I har. Men det er ogsaa en Kundskab. Dertil trænges ogsaa Veiledning. I trænger Veiledning til at

sætte hver Ting paa sin rette Plads, Veiledning til at lægge Vegt paa de Ting, som det særskilt kommer an paa. Desuden er det en anden vigtigere Ting ved at læse og høre; den vil jeg tale lidt mere om siden.

Men lad os nu fremfor alt ikke glemme, at Kundskaben er bare et Middel til at naa et Maal. Kundskaben alene kan ikke frelse, — den kan tvertimod komme til at forøge vort Ansvar og vor Dom. I ved meget om disse Ting, I Unge her. Gud give, at ingen af eder maa stanse ved det, at han *ved* det!

Det andet Punkt i den gamle Forklaring paa, hvad Tro er, — var — husker I det? Det var *Bifald*, — det første var Kundskab, det andet var Bifald, eller med andre Ord: Den Overbevisning, at det er sandt, det, som I ved om Guds Naade i Kristus.

Ja, den, som bare vidste, om det var sandt? Den, som kunde være sikker paa, at det er sandt! Saa lyder det indeni mangen ung Mand og mangen ung Kvinde nu i vore Dage. Jeg ved ikke, om nogen eder besværes af Tvil med Hensyn til, om det er sandt, det, som Bibelen siger om det evige Liv, om Frelsen og om Himlen. Men enten I er Tvilere i denne Betydning af Ordet eller ikke, — *een* Ting, som alle trænger, om de skal bli frelste, det er Overbevisning, de trænger en fast Overbevisning, som Hebræerbrevet siger, om, at det er sandt — urokkelig sandt, det, som Bibelen fortæller om, hvordan vi er, hvordan Gud er, — om hvad han har gjort for din Frelse, og om hvordan *du*, *just du*, kan komme i Samfund med ham.

Der er andre Ting i Bibelen, tildels vanskelige Ting. Men det, jeg har nævnt, er det vigtigste, det er ABC'en, som *maa* læres først; det andet kan du lade ligge, foreløbig da. Det kommer nok i sin Tid, efterhvert som du behøver det.

Denne Overbevisning kommer, det er min egen Erfaring, den kommer just derved, at du hører eller læser, hvis du gjør det paa rette Maade. Somme synes at gaa ud fra,

at først maa de tro, at Bibelen er sand, saa kan de begynde at læse den, saa kan de begynde at gaa i Kirke og paa Møder. Somme gaar endog saa langt, at de kalder det Hykleri, om de begynder at læse Bibelen, før de tror, at den er sand. „Og jeg vil ingen Hykler være," siger de.

Naar det gjælder andre Ting, saa følger vi dog ikke en saadan Regel; tvertimod gaar vi frem paa den Maade, at vi just netop undersøger den Ting, vi har vore Tvil om, hvis vi har Anledning til at undersøge den og ellers finder det Umagen værdt. Og idet vi undersøger den, kommer Overbevisningen om Tingens Sandhed, hvis Tingen overhovedet er af den Art, at vi kan faa en sand Overbevisning om den.

Derfor, — ja ogsaa derfor — for om muligt at faa denne Overbevisning om, at „Sandheden" virkelig er sand — læs, hør! Kjend Evangeliet. Ransag Skrifterne og se. Søg især efter det, som handler om Kristus og hans Offer; thi det er Midtpunktet, som Troen sigter efter; det er netop det Punkt, som den frelsende Tro særlig fæster sig ved, at „Gud var i Kristus og forligte Verden med sig selv, idet han ikke tilregnede dem deres Synd."

Dette er Vei til Troens Overbevisning. Bibelen ikke bare belærer os om disse Ting, men den er selv det bedste Middel til at skabe Troens faste Overbevisning om de Ting, som ikke sees. Der er nemlig Aand i Bibelen. Og denne Aand taler til dig og virker i dig, naar du hører Bibelens Ord eller læser i Bogen. Det er klart, at den kan ikke virke i dig, dersom du holder dig langt borte fra den.

Jeg ved imidlertid, at mange læser i Bibelen uden at faa det mindste godt af den. De læser og læser; men den er lukket, den er tør, — ja, skal de sige sin Hjertens Mening, saa finder de, den er kjedelig.

Det hjælper altsaa ikke det heller?

Jeg har derom bare een Ting at sige: Der er mange Maader at læse Bibelen paa. Ikke sandt — det tror du?

Du tror, der er mange Maader at læse Bibelen paa. Er din Maade den rette Maade? Du har kanske vanskeligt for at svare paa det Spørgsmaal.

En lukket Bog! Bibelen, — naar den kjendes saa lukket og tør — en lukket Bibel, den fortæller vel egentlig ikke saa meget om sig selv, som den fortæller om dig, som læser den. Det er du, som er lukket. Dit Indre er lukket. Bibelens Ord banker paa en lukket Dør. Jesus banker paa et lukket Hjerte. „Ja, hvad vil det nu egentlig sige?" spør du. „Tal nu ikke saadan i Billeder. Tal ligefrem." Jeg skal prøve.

Det, som aabner Hjertet, det er Trang til Frelse, slig som den virkes ved Aandens Arbeide. Du har nok denne Trang. Den bor i dig. Selv det letsindigste Verdensmenneske bærer paa Bunden af sit Hjerte en Trang til at bli frelst, en Trang — ja en Trang til at bli et Guds Barn. Tro om nogen af eder vilde vove at reise sig fra Bænken, der han sidder, og sige, sige, saa vi alle hørte det: „Jeg har ingen Trang til Frelse." Jeg tviler paa det. Men Ulykken er, at I ikke lader denne Trang faa komme frem. Du ved, at Trangen er der. Men hvad har du gjort, forat den skal komme frem? Du har kanske heller gjort noget for, at den ikke skal komme frem.

Der er en Ting, som aabner baade Bibelen og Hjertet, aabner Bibelen, fordi den aabner Hjertet for Bibelen.

Det er Bøn. Ja, Bøn. Hvis jeg var Tilhører og var uomvendt, og jeg hørte en Prædikant nævne Bøn, saa er det slet ikke umuligt, at jeg vilde tænke: „Saa, der har vi det igjen! Bestandig det gamle! Aldrig noget nyt! Ja, det kan vi før."

Nei, aldrig noget nyt! Men saa længe Verden staar, beholder Bønnen sin Magt. Til Dagenes Ende vil det være sandt, at Himlen er lukket for den, som aldrig beder. Derfor maa Kristi Vidner blive ved at tale om Bønnen, saalænge der paa Jorden er en Sjæl, som ikke er frelst.

Jeg fortalte om hin unge Mand, som bestemte sig til at gaa i Kirke hver Søndag. I husker vist, at jeg fortalte

eder en Ting til om ham: han besluttede, at han ikke vilde gaa i Kirke uden hver Gang udtrykkelig at bede om, at han maatte faa noget for sin Sjæl, medens han sad og hørte. Jeg ved, at han gjorde det; jeg ved, at hans Bøn blev hørt; for jeg kjender den Mand.

I det hele taget, hvis en Mand mener noget med det, at han taler om at søge Gud, er det da tænkeligt, at han vil lade være at bede? Hvis han har noget af den spirende Troestrang, som der er Bevægelse i, vil ikke denne indre Bevægelse drive ham til at bede?

Gaa og bed! Adlyd den indre Drift; — gaa og bed, gaa! Her er nok af Bønnepladse. Kan du ikke være uforstyrret inde, saa gaa ud. I Løen er det stille lange Tider paa Dagen. I Skog og Mark kan du være alene, saa meget du vil. Jeg har før talt til eder om, at der er ingen, I kan tale saa enfoldigt til som Gud. Bøn er ingen Foredragskunst. Begynd med ret og slet at fortælle Gud, hvordan du har det. Eller sig ham, at du ved ikke rigtig, *hvordan* du har det; du forstaar ikke rigtig dig selv. Det er kanske det sandeste. Fortæl ham det bare. Der kommer mere, naar du bare begynder.

Saa langt er vi kommen; men endnu er vi ikke kommen langt nok. Det vigtigste er igjen. Det vigtigste og det vanskeligste. Saavidt jeg kan se, er det dette sidste Punkt, som det er vanskeligst at præke om paa en ret Maade. Og her er de største praktiske Vanskeligheder for den, som vil tro. Jeg havde Kundskab, og jeg havde Overbevisning om den kristne Læres Sandhed. Men her stansede jeg, det vil sige: jeg forstod, at der endnu manglede mig een Ting, nemlig den Overbevisning, at Frelsen var *min*, eller med andre Ord: den Overbevisning, at der ikke bare var en Frelse, men at jeg selv virkelig *var frelst*. Saalænge jeg ikke var sikker paa dette, kunde jeg umulig slaa mig til Ro.

Men her var det som at staa foran en uoverstigelig Mur. Hvad skal jeg sige til eder her idag? Jeg tror,

jeg ikke begaar nogen stor Feil ved at gaa ud fra, at der er somme af eder, som staar *just* paa dette Punkt, just foran denne uoverstigelige Mur. Gud ved, at jeg ønsker, jeg var istand til at tale til eder et Ord, som kunde aabne eders indre Øie for den Hemmelighed, som løser den bundne Sjæl.

Den sidste Bestanddel af Troen var, efter den gamle Forklaring, *Tillid*. De gamle Puritanere pleiede at forklare Troen med Ordet „Hvilepunkt". Da Israeliterne i Ørkenen var bidt af Slangerne, saa skulde de se, se paa *Kobberslangen*. Ved i Tanken at sætte os tilbage til hine Dage i Ørkenen kan vi male for vort indre Syn et Billede. Jeg synes, jeg ser det: En attenaars Gut er bidt af Slangen. Giften har allerede virket. Døden er ikke langt borte. Saa kommer hans Far. Gutten er hans Øiesten. Fuld af Angst taler han til Gutten; men Guttens Sanser er allerede omtaagede. Det er saavidt — han hører Faderens Stemme. Med Anstrengelse aabner han Øinene og ser paa Faderen med et mat Blik. Hurtig snur Faderen paa ham, saa han kommer til at vende Ansigtet mod Kobberslangen, og saa raaber han ind i Øret paa Sønnen: „Gutten min, Gutten min, — se paa Kobberslangen! Skynd dig! Se, se!" Og Gutten ser og blir ilive. Jeg kan vist ikke gjøre min Røst saa indtrængende, som hin Far kunde gjøre sin i det Øieblik fuldt af Angst Men jeg ønsker ialfald, jeg ogsaa, at sige saa godt, som jeg kan: Se, skynd dig at se paa den for os opreiste Kobberslange! Han er synlig for alle Øine, — ser du ham ikke? Han bøier sit Hoved, han dør, *fordi* han bar Verdens Synd. Samle hele din Sjæl i dette Blik Se! Er det muligt, at du kan se paa ham, saaledes som han hænger paa Forbandelsens Træ, uden at du begynder at forstaa, at du, just du blir frelst, blir taget til Naade for Jesu Skyld, for det slagtede Lams Skyld.

Da Bunyan paa sin Vandring fra Fordærvelsens Stad, bøiet under den tunge Byrde, Syndebyrden nemlig,

som han bar paa sin Ryg, da han fik se paa et Træ en hængende ligesom slagtet, saa løsnede med et hans Byrde og faldt af ham, uden at han rigtig vidste, hvordan det gik for sig. Men det skede, *medens han saa*.

Se! Jeg synes allerede, jeg ser, hvordan din Byrde holder paa at løsne for at falde af. Hvorfor skulde du længer gaa og bære paa den Byrde, som Jesus bar? Slip den, kast den fra dig! Just nu kan det ske! Vov at tro, — tro med fuld Tillid. Overgiv dig ganske til Kristus. Hvil paa ham. Der er Troens Hvilepunkt.

Der er tre gode Grunde, hvorfor du kan gjøre det med fuld Tryghed: Først fordi du trænger det saa saart, ja just du, og Frelsen er for de Fortabte, som Maden er for de Hungrige. For det andet, fordi det, Jesus har gjort, det har han gjort for Syndere, og en af dem er du. For det tredje, fordi den, som ikke tror det Vidnesbyrd, som Gud har vidnet om sin Søn, han gjør Gud til en Løgner, fordi han ikke har troet paa Guds enbaarne Søns Navn. Du har Valget mellem at tro og gjøre Gud til en Løgner.

Gjør ikke noget Forsøg paa at unddrage dig disse Sandheder. Giv Sandheden Rum og tro, at din Synd er borttagen. Gaa bort, vær frimodig, din Tro har frelst dig.

Jeg har forsøgt at tale lidt om, hvad Troen er, og hvad den virker. I Virkeligheden er det bleven til en Tale om, hvordan Troen blir til. Anderledes kunde det vel i Virkeligheden ikke godt bli. Jeg ved, at jeg ikke har været istand til at give nogen tilfredsstillende Forklaring. Men hvis jeg har sagt noget, som kunde tilskynde nogen til at tro, saa vilde Møien være vel lønnet.

Jeg ved ialfald, der er en Mangel ved det, jeg har sagt. Naar en staar saaledes paa et Katheder og udvikler Spørgsmaalet, — hvis man da ikke indvikler det, — og gaar fra Punkt til Punkt, saaledes at hvert Punkt faar sin Tid, og nokſaa lang Tid, saa vil en Tilhører let faa Indtryk af, at det er en omstændelig, vidtløftig Proces dette med at komme til Troen, — saa vidtløftig, at ingen kan

vente at faa dette afgjort paa mindre end ialfald nogle Maaneder. Jeg ser denne Mangel, som hefter ved den meste Tale om Troen; men jeg forstaar ikke rigtig, hvorvidt jeg skal kunne tale saa, at jeg undgaar denne Fare; for der er jo virkelig en Vekst i dette at komme til Troen, en Fremadstriden, og i enhver Vekst er der en Bevægelse fra et Punkt til et Punkt, som ligger længere fremme og nærmere Maalet.

Jeg ser ingen anden Vei til at undgaa denne Fare end ved tilslut simpelthen at sige: Det, som for os tager Tid at tale om og kanske endnu mere Tid, naar det ordentlig skal gjennemtænkes, det kan i Sjælen gjennemleves i et Øieblik, eller i det mindste i et Tidsløb saa kort, at det ikke synes at staa i noget rimeligt Forhold til den Sag, som paa denne Maade blir optaget i Sjælen. For det er en stor og gjennemgribende Sag, det her er Tale om, — en stor Sag og en kort Tid. Men en stor Sag og en kort Tid synes ikke at høve godt sammen.

Dette formoder jeg er en Hovedaarsag til, at mange ser med saa stor Mistænksomhed paa de hastige Omvendelser. Det vilde sikkert være en stor Feiltagelse, om vi altid vilde maale Sjæleoplevelsernes Værdi efter Længden af den Tid, som medgaar, fra de begyndte, til de er fuldbaarne. Der er uden Tvil noget „tidløst" i Sjælens Liv, fordi Sjælen allerede nu og her er et Evighedsvæsen.

Hvis vi raadspørger det nye Testamente med Hensyn til Spørgsmaalet om hurtige Omvendelser og deres Værd, saa tror jeg, vi vil finde, at baade Prædikanter og Tilhørere er altfor ræd for de hurtige Omvendelser, Øiebliksomvendelserne. Paulus's Omvendelse var uden Tvil længe forberedt; men da den kom, kom den som et Øiebliks Forandring, — i samme Øieblik, som Røsten havde talt, spørger han: „Herre, hvad vil du, at jeg skal gjøre?" Fangevogteren i Filippi blev vakt, omvendt, troende og døbt, alt i Løbet af mindre end een Nat. De 3000 paa Pintsefesten taler et endnu kraftigere Sprog om den samme Sag.

Alt i alt, blandt de Omvendelser, som det nye Testamente beretter om, er der et langt overveiende Antal „Øieblikksomvendelser", hvis vi maa bruge det Ord uden at blive misforstaaet.

Der er altsaa ingen Ting i Veien for, at en af eder i dette Nu kan bli et Guds Barn, just der du sidder paa Bænken. Tænk, om du vilde! Tænk, om du vilde tro nu!

„Ja, i Himmerige er der Fryd idag,
den forlorne Søn kom atter hjem.
Se, hans Fader møder ham med Favnetag,
og det hele Hus er glad med dem.

Lad da Klokkeklangen samle os til Fest,
Engle stemmer i et Seierskvad
for den arme Synder, som blev Hædersgjæst
i den store gyldne Kongestad."

Aanden selv vidner med vor Aand, at vi er Guds Børn. Rom. 8, 16.

(Af Ludvig Hope.)

Dette er et af de Ord, vi møder dem med, som paastaar, at det ikke gaar an her paa Jorden at være sikker i sin Salighedssag. Om der kun stod dette ene Vers i Bibelen om denne Sag, saa var det nok til at tilbagevise enhver, der mener at naa Himmelen uden at vide det her.

Paulus har ofte fortalt os, at han vidste det, og at alle, som lever i Guds Samfund, ved det. I 2 Kor. 5, 1 staar der: „Thi vi ved, at dersom vor Hyttes jordiske Hus nedbrydes, saa har vi en Bygning af Gud, et Hus, som ikke er gjort med Hænder, evigt i Himlene." — „Jeg har stridt den gode Strid, fuldkommet Løbet, bevaret Troen. Iøvrigt er Retfærdighedens Krone henlagt til mig, hvilken Herren, den retfærdige Dommer, skal give mig paa hin Dag, dog ikke mig alene, men ogsaa alle dem, som har elsket hans Aabenbarelse." 2 Tim. 4, 7. 8. Dette er nok til at bevise med Bibelen, at en Kristen ved, paa hvem han tror.

Men naar vi med Bibelen i Haand paastaar dette, og vi vidner for vore Medmennesker, at dette Vidnesbyrd eier vi, saa tør det nok hænde, at nogen, som ikke eier denne Vished og dette Aandens Vidnesbyrd, siger til os:

Fortæl os lidt om dette Vidnesbyrd, der gjør, at I ved, I er i Samfund med Gud. Vi kan saa godt tænke, at nogen spørger saa ud ifra en Sjæl, der længter efter Vished, og saa langt vort Syn og Erfaring rækker, vil vi forsøge at svare. Men for at forstaa hverandre lidt bedre er det nødvendigt at gaa lidt tilbage til den Tid, vi var uden Gud og uden Haab i Verden.

Læg Mærke til, at her er Tale om to Aander: Guds Aand og vor Aand. I Menneskeslægtens Morgen var de forenede. Det var ingen Overraskelse, naar Gud kom paa Besøg til Menneskene. Men saa kom den triste Dag med Skilsmisse, Ufred og Synd. Guds Aand og Menneskets Aand blev skilt, og Veien til Livsens Træ blev stængt. Forjættelsen blev dog given, og i Tidens Fylde aabnede Kristus Veien igjen ved sin Død. Derved fik Guds Aand Anledning til at besøge vor Aand ved at kalde den tilbage til Gud.

Nu begynder vi at komme paa kjendt Grund. Ingen af os er ubekjendt med denne Aandens Magt, som saa ofte kommer paa Besøg og stanser os op for at faa os til at erkjende, at vi er Syndere.

Mislykkes dette Aandens Arbeide, saa er der ingen Mulighed for en Synder at bli frelst.

Ingen vil finde paa at gaa til Gud for at faa Forladelse, som ikke har erkjendt sig skyldig.

Hvor mange er det ikke, som sætter sig op imod den Helligaand — og saa dør i sine Synder!

Har det ikke banket paa din Dør? Har ikke ogsaa du maattet se din egen Synd i Ansigtet og frygtet for dens Følger?

Har du bøiet dig og erkjendt?

Har du skrevet under din Dom?

Har du svaret: „Ja, Helligaand, det er sandt, jeg er skyldig, jeg er dømt i alt, min Vei er stængt; det er retfærdigt, at du forkaster mig"?

Har du?

Da er Guds Aand og din Aand for første Gang blet enige om Syndens Værdi. Til alt, hvad du anklages for, svarer du ja. Aanderne er enige i at bedømme Synden ret.

Guds Aand vidner med min Aand, at jeg er en Synder. Det er et virkeligt Vidnesbyrd, men et Vidnesbyrd, der viser mig Fortabelsen. Ikke et Vidnesbyrd til Liv, men til Død.

Det er et trist Vidnesbyrd, men det er nødvendigt.

Og saa begynder Aandens næste Arbeide: at føre os til Jesus. Det gaar ofte smaat og langsomt paa Grund af alle de Indvendinger, Synderen gjør. Vistnok behøvede det ikke at gaa smaat, men Menneskehjertet er nu engang forvendt. Dog, ligesaa trofast, som Aanden har været før til at vise os Synden, ligesaa trofast og utrættelig er han til at vise os Korset.

Endelig kom saa den Dag, da alle „om" og „men" og „dersom" druknede i Korsets Blod. Jeg er frelst af Naade, som jeg nu er. Skylden er betalt, Jesus er min. Saa haard, saa kold, saa verdslig, saa ugudelig, saa ond. Jesus er min Frelser. Gud er min Fader. Ingen at frygte for; thi Gud har benaadet mig i sin Søn.

Tænk, jeg er frelst!

Mindes du den Dag, da Aanden og Ordet lyste over Jesu Kors for dig?

Jeg mindes den.

Det var en underlig Dag. Alt var nyt. Selv den Ager, jeg laa i og plukkede Ugræs, var forandret for mit Syn.

„Her er ingen Vrede,
Naaden den er rede,
som udsletter alt," —

det lyste ind i Sjælen, og Guds Aand vidnede med min Aand, at jeg var et Guds Barn.

Al Synd og Ondskab syntes at være forsvundet fra hele min Person, mens Guds Fred fyldte Sjælen. Paradisets Port var aabnet, og jeg aad af Livsens Træ.

Ingen kan vise eller fortolke den Glæde, saadan som den er og eies i sit inderste Væsen. Den overgaar al Forstand. Kun den, som tror, ser hans Herlighed, en Herlighed som den Enbaarnes af Faderen, fuld af Naade og Sandhed.

Her er, Gud ske Lov, mange, som kan sige: „Ja, den Tid, da Lyset randt for mig, og jeg erfarede Guds Naade i mit Hjerte, den mindes jeg nok. Hvad jeg da oplevede, gaar aldrig af mit Minde."

Men det var den Tid!

Og siden da?

Siden blev det saa ganske anderledes, og nu har jeg saa ofte maattet spørge, om jeg har dette Aandens Vidnesbyrd, mens Tanken og Trangen har gaaet tilbage til hine salige Dage. Det varede saa kort, og saa kom der Mørke, Tvil, Fristelse, Forseelse og onde Lyster, flere og værre end nogensinde før. Saa ofte har jeg bedt om at faa disse første, salige Erfaringer tilbage, men det vil saa lidet lykkes, og derfor er jeg saa ofte usikker om Aandens Vidnesbyrd.

Her kommer Vanskeligheden.

Og det tør hænde, at mere end en har lagt sammen her og gaaet sin Vei bort fra sin Frelses Gud, somme i Forargelse og andre i Bedrøvelse. De første siger: „Der er ingen Glæde i Kristendommen. Bare Kamp og Modbakke; jeg vil ikke være en Kristen paa en saadan Maade." De andre blev bedrøvet og sluttede op, fordi de begyndte at tro, at deres Omvendelse bare var et Følelsesbedrag; saa frygter de for Gud og tør ikke komme tilbage, saa ondt som Hjertet er nu.

Begge Dele er lige urigtigt. Ingen var blevet skuffet, om de havde holdt ud.

Men hvorledes arter dette Aandens Vidnesbyrd sig da i det daglige Liv?

Kan jeg kjende det?

Kan jeg vide det?

Ja, begge Dele.

Hvorledes?

Først derved, at den Helligaand tugter os for Synden. Dette der skulde du ikke ha gjort. Slig skulde du ikke have opført dig der. Det var ikke af Kjærlighed, du talte om det Menneskes Feil. Der skulde du tiet, der skulde du talt. Dine Særheder og ukjærlige Ord iblandt dine egne, i dit Hus hører ikke Kristus til. Forsøm ikke din Pligt, brug din Bibel og søg din Gud. Kjæl ikke for de onde Lyster. Hus ikke den onde Tanke.

En Tanke, som
i Hjertet kom,
og som man lidt lod raade,
har saa tidt gjort Sjælen tom
paa Guds søde Naade.

Dette og meget mere vidner Guds Aand i vor Aand. Enhver Kristen ved det saa vel. Men saa blir Spørgsmaalet, hvorledes vi stiller os til Aandens Tugt. Undskylder vi os, kryber vor Aand i Skjul for Guds Aand uden at ville erkjende det, vi har gjort, som Synd, saa stemmer Vidnesbyrdene ikke overens, og Følgen er Ufred i Sjælen, fordi der er Uenighed mellem Aanderne. Det er ilde, at vi er Syndere, gjør det onde, men det er endnu værre, at vi ikke erkjender det onde som ondt.

At en Kristen gjør noget, som han ikke skal gjøre, kan ikke stille ham fra Gud, men at han ikke vil erkjende, at det er ondt, det kan gjøre det.

Derimod, naar Aanden overbeviser os om Synd, og vi erkjender: „Jeg er Manden," saa er der en af disse to Ting at gjøre: Enten at tvile paa sit Samfund med Gud eller at gaa til Jesus. Vi ved det heldigvis af Er-

faring, at naar vi har erfjendt det onde som ondt, saa har den Helligaand straks mindet os om Kristus og lokket os til ham. Den, som da gik og tilstod for sin Gud, hvad Aanden tugtede for, han ved, at ved Jesu Kors er Fred. Der kunde vi igjen hæve vore Øine og se vor Gud i Ansigtet med en god Samvittighed.

Korsets Ord min Sjæl gav Fred,
sænkte Lys i Hjertet ned.

Slig var det første Gang, og saa er det alle Gange. Fredens og Vishedens eneste Sted er Jesus Kristus, Forsoningens, Naadens og Korsets Ord.

Den Helligaand viser os aldrig ud paa Vidderne, op i Himmelen eller ned i Afgrunden, men til Jesus og hans Ord. Samvittighedsfred og Aandens Vidnesbyrd med vor Aand, at vi er Guds Børn, faar vi ikke ved Folkemening, Tankeeksperiment og Indbildning, men ved den Helligaands Lys og Fredens Ord.

Saa mange gik did, naar Freden var forstyrret og Hjertet saart, og efter en liden Stund med Jesus var Sjælen igjen rolig i sin Gud.

Den Helligaand havde tugtet, trøstet og frigjort det indvortes Menneske ved Guds Ord. Ængstelsen var borte, og Barnet laa i sin Faders Arm uden al Frygt for ham.

Det er Aandens Vidnesbyrd med vor Aand, at vi er Guds Børn.

Læg Mærke til, at der i samme Forbindelse siges: „Thi saa mange, som drives af Guds Aand, disse er Guds Børn." I den sande Kristnes Indre er der et Øre, som hører, et Øie, som ser, og et Liv, som forstaar og føler. Derinde er det, at Gud sætter sit Signet og besegler os med den Helligaand. Guds Børn bærer derfor Guds Lov i sit Hjerte. Her synes jeg det er nødvendigt at spørge os selv, om vi eier denne indvortes Drift, om der er en Magt i os, som leder os Dag for Dag fra det onde og til det

gode, ja, ikke bare det, men som i smaat og stort vidner for os og i os. Ja, da ved vi ogsaa noget om dette Aandens Vidnesbyrd i vor Aand, at vi er Guds Børn.

Det er en Grund lagt i Hjertet, det er et Pant, en Besegling, som ingen Magt i Verden kan rydde bort. Ikke engang Trængselens Storme eller Sjælemørke, ja, hvad mere er, selv om vi stundom fristedes nokſaa haardt af Tvil om vor Barneret, saa var Sjælen dog beseglet med Forjættelsen om den Helligaand, og naar Stormen, Mørket og Tvilen var over, saa fik vi klarere se, at der var et Vidnesbyrd i vort indvortes Liv — aller inderst inde — saa selv hvor der var indvortes Vanskeligheder, var dog Guds Aand inderst. Midt i Mørket er Herren et Lys omkring sine.

Men Visheden om dette Vidnesbyrd bestaar ikke i Følelse, men i indvortes Fred. Vistnok har enhver Kristen Tider, da han ogsaa faar føle Himmelens Kræfter løfte sig op, og det er en Naade, som vi ikke skulde glemme at takke for, men det er ikke Vishedens Grundlag; om saa skulde være, saa vilde den være mere end ustadig og svævende. Lad os aldrig forveksle Virkeligheden med Følgerne af Virkeligheden.

Forøvrigt er her en hel indvortes Verden, som ligger gjemt for ethvert Menneskeøie, og for en stor Del ogsaa for den skarpeste Pen, men som dog den enkelte Kristen kan opleve, se, erfare og kjende. Glæder, Sorger, Lys, Mørke, Mindelser og Advarsler om Ting, som ikke kan sættes paa Papir, men som dog er en Del af vor Sjæls Indhold og Aandens Vidnesbyrd.

Disse Ting er ukjendte for dig, som ikke er en Kristen. Du ved nok, at her er en Aand, som kalder dig til Kristus, men du ved ikke, hvad det vil sige, at han regjerer dit indre Liv. Synden og Dødens Magt herster i dit Sjæleliv; derfor frygter du for den Gud og den Aand, som er den sande Kristnes Salighed. Luk op for ham, at ogsaa du

kan favne din eneste Frelser og være beseglet med den Helligaand indtil Forløsningens Dag!

Hvad vi helst bør minde hverandre og os selv om, er, at vi ikke bedrøver den Helligaand, saa at han lidt efter lidt mister Fodfæste i vor Sjæl, og vi blir indvortes døde. Vi kjender den Fiende, som ønsker at undskylde Synden, forat vi ikke skal eie Trøsten. Vi kjender ham, som frister os med vore onde Vaner og Karakterfeil og siden skyder det ind under Skrøbelighed for at faa os til at undskylde det onde, men ogsaa for at faa os til at miste den Helligaand.

Jo ømmere vi er for at bedrøve den Helligaand og tage imod hans Tugt, jo mere fører han Guds Lys ind i Sjælen og frigjør os fra Synden; da skal vi ogsaa faa baade føle og erfare mere af Aandens Vingeslag over vort hele Liv, og Aandens Vidnesbyrd med vor Aand skal bli klarere baade for Syn og Erfaring.

Hvorfor er her saa megen Slaphed, Verdslighed og saa faa brændende i Aanden blandt os Kristne?

Mon ikke, fordi Guds Aand saa ofte maa gaa bedrøvet bort?

Om han saa skulde vidne for dig om Daarligheder og Forsømmelser, saa følg hans Vink og Raad. Følg ham til Jesus, følg ham til Bibelen og Lønkammeret. Følg ham, naar han viser dig Veien til Fattige, Syge og Forsømte, til Hedningernes Nød og Mørke, og du skal paa mange Slags Maader faa erfare, at den Helligaand er en levende, virkelig Person, som giver Klarhed, Lys og Visshed.

Det er ikke saa om at gjøre at eie de første følelsesfulde Dage med Sol og Sang, men det er om at gjøre at eie Fred i Hjertet og Samfund med Gud, slig, at naar Afgrund raaber til Afgrund, vi dog kan eie Hjertets indre Fred og sætte os rolig i Guds Favn ogsaa da, naar vi ingen Udvei ser.

Gud ske Lov. Det gaar an at faa Fred midt i Ufreden, Glæde midt i Sorgen og Ro midt i Kampen;

thi Guds Aand vidner med vor Aand, at vi er Guds Børn.

Glem derfor ikke, at Aandens Vidnesbyrd ikke bare er at trøste og glæde, men ogsaa at overbevise, tugte og lære.

Det er sandt, vi skal lære Kristus at kjende; thi det er det evige Liv at kjende ham, men den Helligaand kan ikke lære nogen at kjende Kristus, om han ikke faar lære ham at kjende sig selv.

Dette glemmer vi saa ofte, og derfor misforstaar vi ogsaa saa ofte Aandens Vidnesbyrd.

Om disse to Ting faar følge os gjennem Livet, hans Gartnerkniv og hans Salve, hans Tugt og hans Trøst, saa skal vi nok faa erfare, at selv gjennem Dødsskyggens Dal er Mørket et Lys omkring os; thi hans Kjep og hans Stav de trøster os.

Hvorfor skulde ikke dette Vidnesbyrd være klart? Er der ikke nok Fred og Forladelse i Jesus Kristus? Strøg ikke hans Blod over al Synd? Tog han ikke alt Landets Misgjerninger bort paa en Dag?

Gud ske Tak! Han blev gjort til Synd for os, forat vi skal i ham vorde retfærdige for Gud.

Saa lægger vi os trygt i Frelserens Arme med alle vore Saar og Synder. Trøsten staar som Klippen fast. Den Helligaand er given os af vor himmelske Fader.

Brødre og Søstre! Veien er klar, og Aanden er villig; lad os trøstig overlevere os til hans trofaste Pleie, og han skal føre os vel hjem.

Hvorvidt kan en Kristen fra Naadens Virkninger i sit Liv slutte sig til sit Gudsforhold?

(Indledningsforedrag. Af Lærer N. Nilsen.)

Dette Spørgsmaal forudsætter som en Kjendsgjerning, at Naaden har Virkninger i den Kristnes Liv, Virkninger, som han selv kan iagttage. Vi maa først se lidt paa disse Virkninger.

I Tit. 2, 11—14 staar der: „Guds saliggjørende Naade er aabenbaret for alle Mennesker, optugtende os til at forsage Ugudelighed og de verdslige Begjæringer og leve viselig og retfærdig og gudelig i denne Verden, idet vi forventer det salige Haab og den store Guds og vor Frelsers Jesu Kristi Herligheds Aabenbarelse, han, som gav sig selv hen for os, forat han maatte forløse os fra al Uretfærdighed og rense sig selv et Eiendomsfolk, nidkjært til gode Gjerninger."

Jeg vil ikke her tale om, hvad Naade er; vi ved alle det, og det blir ikke klarere, om vi taler en hel Del derom. Det, jeg i denne Stund nærmest tænker paa, er Syndernes Forladelse. Naar et Menneske i sin Syndenød tager sin Tilflugt til Jesus Kristus og faar tro sine Synders Forladelse, saa har dette den Virkning, at han blir glad. „Han var glad med hele sit Hus, idet han troede paa Gud." —

„Han drog sin Vei og var glad." Der blir en velgjørende Følelse af at være lykkelig, fordi han har fundet en stor, en uvurderlig Skat. Naaden gjør ham salig.

I Forbindelse dermed blir der ganske uvilkaarligt i et saadant Hjerte Gjenkjærlighed til ham, som forhvervede og gav ham denne Skat. Han faar Trang til at give sig hen til ham, tjene ham, „gjengjælde Herren alle hans Velgjerninger," som Forfatteren af den 116de Salme siger. Det er ham om at gjøre at leve efter Guds Vilje, gjøre alt det, han ved behager Gud, og sky alt det, som er Gud imod. Paa denne Maade optugter Guds saliggjørende Naade ham til at „forsage Ugudelighed og de verdslige Begjæringer og leve viselig og retfærdig og gudelig i denne Verden."

Lad os, før vi gaar videre, stanse et Øieblik her. Har Naaden havt nogen Virkninger i din Sjæl, i dit Liv? Har du oplevet saadanne Virkninger af Naaden? Har den gjort dig glad, salig? Har den havt den Virkning i dit Liv, at du har faaet Lyst og Trang til at gjøre Guds Vilje, til at tjene ham?

Hvis ikke, da har du god Grund til at tvivle paa, at du nogen Gang er bleven delagtig i Naaden, i Frelsen. Thi der, hvor Naaden modtages, har den altid Virkninger i ens Hjerte og Liv.

Men hvordan gaar det saa videre? En saadan, som nylig har fundet sin Frelser, begynder som Regel sit Løb paa Banen med Glæde, med stor Frimodighed og med godt Haab om, ifølge Guds Forjættelser, at skulle gaa fra Lys til Lys, fra Klarhed til Klarhed, fra Kraft til Kraft, indtil han samles med alle de Frelste hos Gud i Zion. Og det gaar godt en Tid. De Stunder, han kan faa være alene med Jesus, er salige Stunder. Under Dagens Arbeide glæder han sig til Kvelden, da han kan faa tage sin Bibel eller sit Testamente og gaa afsides med sin Frelser. Og at faa være sammen med Brødre og Søstre og tale med

dem om det, som er ham saa kjært, hører ogsaa til Livets bedste Stunder. Ofte nynner han Vers som dette:

O, hvor er jeg vel tilmode,
siden jeg min Jesum fandt!
Da jeg kom og faldt tilfode,
al min Sorg med et forsvandt.
O, hvor er mit Hjerte glad,
som jeg snart i Himlen sad!
Det kan kaldes vel at havne,
naar man kan sin Jesum favne.

Det er, som Kjødet og det onde i det hele taget ikke har synderlig Magt. Og ved Tanken paa den forestaaende Kamp er han frimodig og synger:

Ja, jeg maa vinde Veien frem
Palmen at faa paa det sidste;
Kampen maa være haard og slem,
Kronen jeg ei vil miste.
Langt eller kort og tungt at gaa,
det er dog lidet at regne paa,
intet mod Hjemmets Glæde.

Kjender du dig igjen? Har du det saa? Eller har du en saadan Stilling som et Minde, et vemodigt Minde? Kan hænde der kom andre Tider, Tider, da du følte liden Lyst til Bøn — kanske Ulyst, da du følte liden Trang til at bruge Guds Ord — kanske ingen. Du var fristet til at sige om det Ord, som er mægtigt til at gjøre vore Sjæle salige, som Israeliterne i Ørkenen sagde om Brødet fra Himmelen: „Min Sjæl kjedes ved denne meget ringe Manna.“ Da din Stilling bedst kunde udtrykkes med disse Brorsons Ord:

Hvad fattes mig, hvi er jeg dog
saa søvnig og saa lunken,
ret som min Sjæl var spændt i Aag
og ned i Jorden sunken?

Hvor er den Lyst, jeg havde før
til Ordets Brød at sanke?
Hvi kan jeg ei paa Naadens Dør
med Kraft og Alvor banke?

Hvor var nu Naadens Virkninger i dit Liv og i dit Hjerte? Du havde ventet at gaa fremad i Helliggjørelse; du mente at have Ret til at vente det ifølge Guds Forjættelser til sine. Og dog syntes du at se mindre af Naadens Virkninger nu end før, og der kom Tvivl i din Sjæl, Tvivl om din Naadestand, Tvivl om din Omvendelse. Var det kanske bare Indbildning altsammen, alt det, du mente var Naadens Virkninger, Guds Aands Virkninger? Eller — om det stod klart for dig, at du engang havde havt det godt med Gud — var du nu kommen ganske bort fra ham? Havde du ved din Utroskab mistet den Skat, du engang havde fundet?

Og det, som voldte disse Tvivl, det var ikke bare, at Naaden havde saa liden Magt; men som Følge deraf havde Synden en saadan forfærdelig Magt over dig. Du følte dig ligesom i Syndens Vold og ude af Stand til at kunne frigjøre dig fra den. Ja, Synden, som du troede at hade med et helligt Had, begyndte at bli lystelig at se til — i enkelte Skikkelser ialfald. Du syntes, det var rent forfærdeligt. Du følte vist ikke megen Trang til at synge i saadanne Stunder, men til at sukke og klage. Men hvis du sang, saa var det vel noget som dette:

Jesu, giv Seier, naar alting forsvinder,
og jeg kun Syndens Forgift i mig ser,
naar ingen Styrke til Bønnen jeg finder,
Hjertet mistrøstigt og bange sig ter!

Jesu, giv Seier, naar Synden mig fristes,
Vellyst, Selvkjærlighed, Avind sig ter,
Lysternes Lue i Hjertet udbrister,
og jeg kun Helvedes Brand i mig ser!

Naar du gik og hørte Guds Ord og skulde faa Trøst eller kanske gik til nogen, du havde Tillid til, og klagede din Nød, blev du trøstet med, at Jesus var død for Syndere — ogsaa for dig —, at hans Offer veiede mere for Gud end alle dine Synder og alt det onde, du gik og følte paa. Men det var ikke det, du tvivlede paa. Du vidste, at Jesus havde baaret Straffen for alle dine Synder. Men du vidste ogsaa, at han havde baaret den for alle dem, som du saa gik paa Fortabelsens Vei, ja, for dem, som ligger i Helvede. Spørgsmaalet for dig, det brændende Spørgsmaal, var dette: Har jeg Del i Jesus? Har jeg tilegnet mig hans Fortjeneste? Er hans Retfærdighed min? nu? Kan jeg være et Guds Barn, naar jeg har det paa denne Maade? Naar jeg saaledes føler Syndens rædselsfulde Magt?

Du vidste, at Jesu Fortjeneste strak til for alle dine Synder, bare du havde Del i ham; men det var Spørgsmaalet.

Kan nu en Kristen, ogsaa naar han har det paa denne Maade, fra Naadens Virkninger i sit Liv slutte sig til, at han staar i Naade hos Gud? Jeg mener ja.

Nu ved jeg godt, at det har liden Betydning, hvad jeg mener, dersom denne Mening ikke er grundet paa Guds Ord. Lad os derfor se efter, om Guds Ord siger noget om dette; det har ikke liden Betydning. Ser vi efter i Skriften, vil vi finde, at den paa mange Steder taler om, at den Kristne af Naadens Virkninger i sig kan slutte sig til, at han er et Guds Barn. Og der siges ikke med et Ord, at dette bare er i enkelte lyse og lykkelige Stunder i sit Liv. Særlig taler Johannes meget om dette i sit første Brev. Jeg vil nævne nogle Steder og saa bede enhver, for hvem dette Spørgsmaal har Betydning, selv se nærmere efter.

„Derpaa kjender vi, at vi bliver i ham og han i os, at han har givet os af sin Aand." 1 Joh. 4, 13.

„Vi ved, at vi er gangne over fra Døden til Livet, thi vi elsker Brødrene. 1 Joh. 3, 14.

„Hver den, som ikke gjør Retfærdighed, er ikke af Gud, ei heller den, som ikke elsker sin Broder." 1 Joh. 3, 10.

„Gud er Kjærlighed, og hvo der bliver i Kjærlighed, bliver i Gud og Gud i ham." 1 Joh. 4, 16.

„Hvo der tror paa Guds Søn, har dette Vidnesbyrd i sig selv." 1 Joh. 5, 10.

„Saa mange, som drives af Guds Aand, disse er Guds Børn." Rom. 8, 14.

„Aanden selv vidner med vor Aand, at vi er Guds Børn." Rom. 8, 16.

Jeg skal ikke indlade mig paa at forsøge at forklare nogen af disse Skriftsteder, kun gjøre opmærksom paa dem.

Dernæst vil jeg anføre nogle Ord af Rosenius, og jeg antager, at de fleste af os vil tillægge det adskillig Betydning, hvad han mente om dette vigtige Spørgsmaal. Hans Ord har saa meget større Vegt, som de er skrevne med Døden og det sidste Regnskab for Øinene.

Aaret før sin Død foretog Rosenius en Reise til det vestlige og sydlige Sverige. Hans Helbred var allerede da nedbrudt, og da han i Gøteborg skulde prædike i Johanneskirken, fik han, mens han stod paa Prækestolen, et Slaganfald. Et Par Dage efter dikterede han fra Sygeleiet, hvor han laa og ventede paa at fare herfra i Fred, følgende Afskedsord, som efter hans Død skulde meddeles Vennerne til Bestyrkelse i deres Tro. Den Anfegtelse, han i disse Ord omtaler, foregik den første Nat efter Slaganfaldet, da han laa næsten ganske stille og ubevægelig.

„Jeg ved, at dersom det behager Herren at kalde mig herfra, skal det blive mine Venner kjært at høre nogle Ord fra mit eget Indre. Da jeg stod paa Prækestolen, følte jeg blot ondt i Hovedet. Først da jeg var bleven ført hjem og kjendte min Arm lammet, trængte den Tanke hastig ind paa mig, at det snart kunde blive for mig at gaa al Kjødets Vei.

Det forekom mig i Begyndelsen underligt; dog erfarede jeg tillige Glæde paa Grund af gammelt, fortroligt Kjendskab til Herren. Det var til min fra gammel Tid kjendte Herre og Frelser, jeg skulde gaa. Snart fremtraadte dog for min Sjæls Blik en hel Hær af Anklager. Mine mange Synder og Skrøbeligheder, Kilden til den Jammertone, som gaar igjennem mine Skrifter, stod truende for mig. Jeg fik dog atter Trøst. Hele den store Rad af blodige Offere, den røde Traad, som gaar igjennem det gamle Testamentes Tid, Forbilleder paa det store i Tidens Fylde frembaarne Offer, Jesus Kristus, traadte frem for mig. Han var jo kommen til Verden for at frelse Syndere. Skulde Gud nu for mine Synders Skyld forkaste mig, da maatte han først forkaste den store Løsepenge — og det kunde han ikke.

Men nu kom et nyt Spørgsmaal. Er da din Tro paa denne Løsepenge af den rette Slags? Maaske du har bedraget dig med en falsk Tro? Dette Spørgsmaal syntes for en Stund at berøve mig al Trøst. Men da fremstod for mine Øine hele mit Liv, og jeg saa, at med al min Synd og Usselhed har jeg dog ved den Tro, Gud har virket i mig, gaaet en ganske ny Vei igjennem hele Livet og virkelig med Hjertet holdt Guds Bud, saa at hvad jeg har stødt an imod dem, har været min egen Bedrøvelse. Alt, hvad jeg selv har gjort, har været elendigt, usselt, syndigt. Gud har virket i mig denne Kjærlighed til Sjælene og deres Vel, som har drevet mig til baade at gjøre og lide meget, som det aldrig laa i min Natur at paatage mig. Jeg saa nu, hvor vigtig og nyttig Johannes's Lære er, naar han idelig paaminder: „Deraf ved vi, at vi er af Sandheden og fødte af Gud." Saa det er visselig en Misforstaaelse, naar nogle mener, at vi ikke behøver at prædike om den sande Troes Kjendetegn."

Jeg vil heller ikke anstille nogen Betragtninger over disse Ord af Rosenius, kun pege paa, at han blev staaende ved, at han trods mange Synder og Skrøbeligheder dog

havde gaaet en ganske ny Vei gjennem hele Livet.

Og saaledes tænker jeg det vil gaa enhver Kristen i lignende Stilling. Søger han efter enkelte Frugter som Virkninger af Naaden, kan det hænde, han ingen finder. Men en Ting vil han som Regel kunne finde, og det er, at hele hans Liv har faaet en ny Retning, siden han lærte Jesus at kjende og kom i Samfund med Gud. En ny Retning. Kanske dette ikke er tydeligt nok. Lad mig prøve at forklare det lidt nærmere.

Du har Kjærlighed til Jesus, til Gud. Du føler den kanske ikke. En Troende føler ikke altid Kjærlighed til Gud. Tvertimod, du føler dit Hjerte koldt og dødt. Men du vilde gjerne elske Gud. Og ikke bare det; men du elsker ham virkelig. Jesus er dig umistelig. Du føler, at om han kommer bort fra dig, eller du kommer bort fra ham, saa vil Livet blive som en sort Nat for dig. Du føler dig bundet til ham med Baand saa sterke, at du har dine Livsrødder, dit Liv i ham. Og dette er Kjærlighed. Et Barn føler ikke altid, at det elsker sin Far og Mor; men truer noget med at tage Far eller Mor fra det, da vil det nok faa føle, at det elsker dem. En Mand, som elsker sin Hustru, gaar ikke altid og tænker paa det — det vilde være sygeligt, om han gjorde det —, men blir hun f. Eks. syg, frygter han for, at han kan miste hende, da vil han føle, hvor fast de er vokset sammen i Kjærlighed. Paa lignende Maade er det ogsaa i Forholdet til Gud. Han er dig umistelig, du elsker ham. Og denne Kjærlighed er Naadens Virkning i din Sjæl og et Vidnesbyrd om, at du er et Guds Barn og paa Veien til Himmelen.

Du elsker Brødrene. Du ved, at de Mennesker, som du trives bedst sammen med, er dem, som elsker Jesus. Det er en Kjendsgjerning. Der kan være somme af Guds Børn, som du har noget at udsætte paa, og kanske enkelte, du ikke har ganske let for at fordrage; deres Maade at tale paa eller deres Maade at være paa synes du

slet ikke om. Men alligevel, du føler dig i Slægt med Guds Folk paa Jorden. Har du f. Eks. en Tid været sammen med bare verdslige Mennesker, det kan gjerne være brave og hyggelige Mennesker forresten, og saa kommer op i en Broderflok — jo du mærker Forskjellen. Dette er Naadens Virkning i dig og et Vidnesbyrd om, at du er gaaet over fra Døden til Livet; thi Guds Ord siger: „Vi ved, at vi er gaaet over fra Døden til Livet, thi vi elsker Brødrene."

Du længes efter Helligheb. Du føler dig ikke hellig, nei, netop det modsatte. Det er jo det, som er din Sorg og volder Tvivl. Men Syndens Magt føler du, især enkelte Synders; og der er neppe den Synd, du ikke kan fristes til. Men trods dine Dragelser til Synden hader du den igrunden. Du vilde saa gjerne, det skulde være anderledes og kjæmper imod Synden. Det Spørgsmaal: „Hvorledes skal jeg blive mere hellig?" er for dig et vigtigt Spørgsmaal. Og naar du har syndet, maa du til Gud og bekjende og bede om Tilgivelse. Dette er Naadens Virkninger i din Sjæl. Det er et Vidnesbyrd om, at du drives af Guds Aand, og Guds Ord siger: „Saa mange, som drives af Guds Aand, disse er Guds Børn."

Men for den Troende er ikke disse Naadens Virkninger Grunden til hans Haab og hans Vished om Naade hos Gud. Nei, naar det gjælder dette, tror og bekjender han:

Den Grund, hvorpaa jeg bygger,
er Kristus og hans Død;
i Jesu Pines Skygger
er Sjælens Hvile sød.
Der har jeg fundet Livet,
selv er jeg intet værd,
hvad Jesus mig har givet,
gjør mig for Gud saa kjær.

Paa Jesu Forsoning bygger han sin Vished. Naadens Virkninger er kun et Vidnesbyrd om, at han bygger paa denne Grundvold.

Det spæde Naadeliv og dets Farer.

(Af Th. Rettedal.)

„Og jeg, Brødre, kunde ikke tale til eder som til Aandelige, men som til Kjødelige, som til spæde Børn i Kristus." 1 Kor. 3, 1.

Det spæde Naadeliv har to væsentlige Sider. Det er i Guds Rige som i Naturens Rige. Der er spæd Barndom, Barndom, Ungdom, Manddom og den fuldvoksne Alder. Om Barnet er spædt, nyfødt, kan det dog være et friskt, sundt Barn, et fuldkomment Barn, der har Betingelser for at vokse og udvikles til fuldkommen Mandsmodenhed, om det blir pleiet vel og faar den nødvendige og passende Næring. Men vi ved ogsaa, at ved Vanrøgt kan det mest frodige Spædbarn blive sygt og helseløst, ja, miste Livet. — Der findes nok af Eksempler derpaa i Guds Rige. — Med det spæde Naadeliv forstaar vi det nyfødte Gudsliv, den Sjæl, som ved Troen har grebet Naaden, Frelsen i Kristus; derved er der født et Gudsliv i Sjælen, et nyt Menneske. Det kjendes paa Sindets og Hjertets Forandring, de nye Livslove med sine arbeidende Livskræfter, som er af Gud og derfor vil til Gud.

Et saadant nyt Liv kaldes Naadeliv, fordi det er virket af Naadens Helligaand og er fra først til sidst en Naadegjerning og et Naadens Verk, som ikke Mennesket har vundet ved nogen Fortjeneste. Heller ikke i mindste Maade ved egen Kraft har det gjort noget til, at en slig Frelse er det

vederfaret; men det er af pur, uforskyldt Naade, som Paulus siger til Menigheden i Efesus: „Af Naade er I frelste ved Troen, og det ikke af eder, Guds er Gaven, ikke af Gjerninger, forat ikke nogen skal rose sig.“ „Gud kaldte os, ikke efter vore Gjerninger, men efter sit eget Forsæt og Naade.“

Naadelivet, Livet i Gud ved Jesu Kristi Tro, eller Livet i Guds Søns Tro er fra først af, naar det er tændt i Menneskets Sjæl, som en spæd Plante. For den Sjæl, i hvilken det er født, kjendes det mere i, hvad man føler og smager, end i, hvad man tror, uagtet det er Troen, som har fremkaldt det nye Livs Følelse og den indgribende Sindsforandring. Det spæde Naadeliv er derfor saa afhængigt af det, man smager og føler, at Frimodigheden og Tilliden til Gud for en stor Del staar og falder med Følelsernes lyse eller mørke Skikkelse. Er Følelserne lyse, og man føler Naadens salige Varme i Sjælen, er man frimodig og tror sig at staa i Naade hos Gud og slutter af de salige Rørelser i Sjælen, at man er et Guds Barn. Naar Følelserne derimod er af mere mørk Farve, det vil sige, naar man føler det gamle Syndens Menneske røre paa sig i syndige Lyster, syndige Tanker og Begjæringer, naar man føler Kulde i Sjælen, Træghed og Ligegyldighed til Bønnen, Ulyst til Guds Ord, lidet af Kjærlighed til den Herre Jesus, — kort sagt, naar Følelsen af det onde er sterk og overvældende, og Følelsen af det nye Livs Kræfter er som svunden fra Sjælen, — da fristes man til at tænke, at Livet i Gud er udslukt. Om denne Tilstand siger enkelte: „Man har mistet Følelsen.“ Men det er ikke sandt; man har Følelse, men man føler kun det onde og syndige, medens Følelsen af den salige, lyse Side i Naadesamfundet med Herren er skjult. Følelsen kommer af Liv. Der maa Liv af Gud til for at kunne føle baade det onde og det gode paa rette Maade. Det, som er aandelig dødt, føler hverken ondt eller godt. Følelsen kommer af Liv, men er ikke Livet selv.

Der skal altsaa Liv til for at kunne føle, hvor ond og fordærvet jeg er, og hvor udygtig jeg er til alt godt. Men her kommer det farlige for det spæde og ubefæstede Naadeliv netop deri, at man bygger Troen paa Følelsen af Naaden i sit Hjerte. Føler man godt, saa tror man ogsaa, at det staar godt til med ens Naadestand; føler man det onde, syndige og fordærvede hos sig og intet andet, saa tror man, det er forbi med hele Naadestanden. Paa dette Skjær har mangt et spædt Naadeliv lidt Skibbrud. „Fordi du saa mig, Thomas, derfor troede du; men salige er de, som ikke ser og dog tror."

Man bygger sin Tro paa Naaden i sit eget Hjerte istedetfor paa Naaden i Guds Hjerte. Naaden og Naadevirkningerne i os veksler i forskjellige Følelser, som gaar op og ned med Storm og Stille, Kulde og Vinter, atter Solskin og Sommer, stille Hvile og Fred, og saa atter ud i Kamp og Fristelse paa Liv og Død. Men Naaden i Guds Hjerte er altid den samme. „Jesus Kristus er igaar og idag den samme, ja til evig Tid." Det er paa ham og det aabenbarede Guds Ord, vort Troesliv skal bygges. Det er i Jesus og med ham i Ordets dybe Jordbund, Naadelivets Træ skal udbrede sine Rødder.

En rigtig daarlig Kvinde kan nok føde et Barn til Verden, medens hun ikke har mindste Begreb om at pleie og opdrage Barnet. Skulde det overlades en saadan at pleie og opdrage Barnet, kunde hun paa Grund af sin Dumhed blive Aarsag til Barnets Død. Saaledes kan Gud bruge mange Slags Midler og Redskaber til at vække et Menneske, saa det søger Guds Naade, men at pleie og opdrage det vakte spæde Naadeliv og føre det til Troens faste Overbevisning om Barneskabet hos Gud, det er en vanskelig Sag, og i den Forstand har vi ikke mange „Fædre".

Den første Fare for et spædt Naadeliv tror jeg er, naar en Sjæl, som har smagt Naaden i en salig Følelse af Syndsforladelse i sit Hjerte, skal omplantes fra et Følelsesliv til et bevidst Troesliv. Det er vist noget af

dette, Jesus mener, naar han siger: „De tror til en Tid, men falder fra i Fristelsens Tid."

En Frugtplante kan opelskes enten i et Drivhus eller i en Blomsterpotte i Dagligstuens Vindu. Paa begge Steder er der lunt og passende Temperatur; Planten staanes for Frost og Uveir, medens den nyder godt af hver Solstraale, som trænger ind gjennem Glastaget eller gjennem Stuevinduet, og derfor kan den vokse fortræffelig, naar den blir passelig vandet; men den faar ikke Rødder i Forhold til Høiden. Der er for lidet Muldlag og for indskrænket Rum for Sugerødderne; den maa derfor omplantes, sættes ud i Haven, hvor der er dyb nok Jord og Rum nok for Rødderne at udbrede sig paa. Men da blir den ogsaa Gjenstand for en haard Prøve; først den, at Gartneren bortskjærer de længste Grene og Toppen. Dette ser ud som at tage fuldstændig Livet af den. Men hvorfor gjør han det? Først forat Rødderne skal faa mere Spirekraft ved at trække til sig den Næring, som de overflødige Grene vilde løbet af med. Derved faar Træet sterke Rødder. Dernæst vil Træet faa en mere udvidet, grenrig Krone og derved blive istand til at bære en rigere Frugt, naar det blir saa udviklet, at det sætter Blomst og Kart, som tilslut kan blive moden Frugt.

Denne Kur er dog forbunden med Fare for Træets Liv, ogsaa fordi det nu blir Gjenstand for alt Slags Veir.

Det ser derfor betænkeligt ud med Planten det første Aar; der er lidet Livstegn at se. Men næste Aar mærker man, at Livskræfterne kommer frem med Frodighed og Kraft. Det første Aar havde Livskraften helst udfoldet sig i Dybet under Muldlaget gjennem Rødderne. Disse havde vokset sig sterke og arbeidet sig ned i Jordens Dyb, saa Planten blev rodfæstet og grundfæstet for siden at kunne bære sin Krone og staa Prøven i Stormene.

Dette Billede tror jeg passer nogenlunde til at belyse,

hvad jeg vil have sagt om et spædt Naadeliv, naar det skal omplantes fra et Følelsesliv til et befæstet Troesliv.

Det er med en nyfødt Kristen som med et lidet Barn. Det føler og har Trang til Næring og trænger ligesom ubevidst til sin Mors Bryst uden dog at kjende hverken sig selv eller sine Forældre, langt mindre den Verden, hvori det befinder sig, hvor giftig og farlig den er. Saa med den spæde Kristen. Det er ikke selve Livet at føle noget af Naadens Sødhed og Varme, om det end kommer af Livet. Men Livet er at kjende den eneste sande Gud og den, han udsendte, Jesus Kristus. De to paa Veien til Emmaus hængte ved Herren med hele sit Hjerte; men de kjendte ham ikke, før han oplod Skrifterne for dem, og det var kun paa den Maade, Herren nu vilde gjøre sig kjendt for dem. Men da begyndte ogsaa Troens hellige Varme at brænde i deres Hjerter. Det heder: „Brændte ikke vore Hjerter i os, da han talte med os paa Veien, og da han oplod os Skrifterne?"

Før havde de vel havt mangen salig Følelsesild, men nu brænder Troens hellige Ild i deres Sjæl.

Vi ser det i Jesu Pleie og Opdragelse af hans Disciple, hvor det var ham om at gjøre at faa dem rodfæstet og grundfæstet i det aabenbarede Ord, og at de lærte at kjende ham og forlade sig paa ham efter hans Ord, at de ikke skulde bygge sin Tro paa Jesus i sig, men paa Jesus for sig, og ikke forlade sig paa Smagen og Følelsen af Naaden i sig, som er saa bestandig skiftende, men paa Naaden i Kristus for sig, som altid er den samme

Derfor maa Planten ud af Følelsernes Drivhus, om den skal kunne vokse sig stor og sterk og bli modent Træ og bære Frugt. Naar Kristus ved Troen har taget Bolig i os, vil han vokse for vor Tro derved, at han faar føre Sjælen ud fra sig selv og ind i ham, ind i hans Naades Ord, saaledes at Troen vokser sig sammen med Herren og hans Ord. Det er den dybe Jordbund, hvori den aandelige Plante maa slaa Rødder, om den skal blive istand til

at tage Korset op og følge Jesus efter. Men som sagt, det er en haard Kur, og mange visner ved Omplantningen. Naar Trængsel og Forfølgelse for Evangeliets Skyld mødte dem, forargedes de og gik bort. Eller og, naar de ikke længer kunde føle Naadens Solskin i sin Sjæl, troede de, at alt var forbi, sluttede op med Omgangen med Gud baade i Bønnen og i Ordet. Eller de snublede i Synd, hvorved Vantroen greb dem. De kom i Mørke; de havde ikke Rod. Ordet havde de glemt eller ogsaa brugt Ordet lidet og derfor ikke lært at holde fast ved det nøgne, men dog altid paalidelige Ord. Saa gik de der ulykkelige, havde ikke Fred med Gud og ikke Fred i Verden. Det Verk, Guds Aand havde begyndt i dem, de Oplevelser, de havde erfaret af Naadens Sødme, staar med uudslettelige Mærker i Sjælens Dyb, parret med et bittert Savn af det salige, Sjælen havde smagt. De forsøger at komme sig tilrette i Verdenslivet igjen, løber afsted med Verdenshoben igjen og tager Del med dem i deres Glæder. Men Glæden afløses af Angst, Uro og Dom i Sjælen. De dømmer selv om sig, at det er forbi, og desværre, Guds Børn dømmer gjerne det samme. Den frodigt spirende Top og dens Grene er afhuggen, og der er kun Dødens Tegn at se. Men alligevel kan der være Liv i Sugerødderne. Der lever i Sjælens Dyb et mere eller mindre følt Raab: „Herre hjælp! Herre slip mig ikke!" Og saa kan det — Gud være lovet! — gaa saa, at de ikke ved Ordet af, før Herren aabenbarer sig for dem. Men ikke paa den Maade som før. Han lukker op sit Ord for dem; de ser ham gjennem Ordet. Guds Ord forklarer Frelsens Grund for dem. De tror Ordet, og — om jeg saa maa udtrykke mig — de faar, hvad de ikke ventede. Og dog ventede Sjælen paa at faa se Jesus. „Disciplene blev glade, da de saa Herren." Og først nu kan det siges, at de med bevidst Tro paa Ordets Grund har grebet Herren Jesus Kristus som sin personlige Frelser, og Glæden blir grundigere; thi nu glæder man sig over, hvad man tror, medens man før glæ-

bede sig over, hvad man følte. Thi Glæden er i Troen paa Herren. Saaledes flyttes man over fra et Følelsesliv til et virkeligt Troesliv. Men desværre, mange kommer ogsaa bort. Vantroen drager dem aldeles bort i Verden igjen, og de blir borte. Dog, Gud være lovet! Forholdsvis faa tror jeg det er, som ikke en Dag kommer igjen, dersom de har smagt noget af Naadens Sødme i sin Sjæl. Men blir nogen slig borte, tror jeg dog, at det engang oplevede af Guds Aands Gjerning i Sjælen aldrig blir udslettet i Erindringen, selv om de kommer i det dybeste Helvede. De vil erindre, at de engang var nær Gud og Guds Rige. Derfor, om du, som læser disse Linjer, skulde være en saadan, saa kom igjen til din Frelser! Det er ikke ham, som har forladt dig, men det er dig, som har forladt ham, og lægger du Mærke til det, saa skal du i Dybet af din Sjæl høre Herrens Røst: „Mit forvildede Faar, kom igjen til din Roligheд; thi Herren har gjort vel mod dig."

Dernæst har det ogsaa sine Farer for de spæde Naadebørn, at deres spæde Troesliv er for lidet gjennemtrængt af Guds Kundskab og Visdom. De har ikke ved Erfaring øvet Sans til at skjelne mellem godt og ondt. Hebr. 5, 14. Den aandelige Sans, de har, kan være levende og Samvittigheden øm; men de mangler Erfaring og Lys i Guds Ord til at bedømme de indre Følelser og Bevægelser i Sjælen, saa de forstaar, hvorfra de stammer. For Eksempel, de ved ikke at skjelne mellem, hvad der er af Guds Aand, og hvad der er af Kjødet og hører til Kjødets Sans. Heraf kommer, at de ikke kan skjelne mellem Naadens Optugtelse og Djævelens Anfegtelse. De faar en Paamindelse om dette og hint, de skal gjøre eller lade være. De kan ikke greie for sig selv, om det er fra Gud eller fra Djævelen. Dette har afstedkommet ubodelig Skade for mange Vedkommende. Enten er de faldne i Vantroens Mørke og kommet nær Fortvilelsens Rand, eller ogsaa er de kommet op i aandeligt Hovmod og Sværmeri, der tilsidst har ført til Udskeielser og det dybeste Frafald. Man

løber efter Lysstraaler og Indfald, som ser ud som Aabenbarelser fra Himmelen, medens det var en Djævel i en Lysets Engels Skikkelse. De for op i en falsk Aandelighed og mente sig at være benaadet med noget ekstra fremfor alle andre Guds Børn og var færdige til at fordømme alle Troende, som ikke kunde anerkjende dem, være som dem og dele deres Anskuelser. Saaledes fik en den Indskydelse, som han mente var af Gud, at han maatte døbe sig om igjen, uagtet han var døbt, og gik saaledes op i dette at overvurdere Daaben paa en afgudisk Maade slig, at det blev omtrent alt for at bli en Kristen. Og om de havde nogen Begavelse i at tale, mente de sig kaldet til at ofre sin hele Livskraft til at gaa ud og prædike Gjendaab. Det stemmer ikke med Paulus, som takker Gud for, at han ikke havde døbt nogen uden et Par Familier; „thi," siger han, „Kristus udsendte mig ikke for at døbe, men for at prædike Evangeliet, ikke med vise Ord, forat Kristi Kors ikke skulde tabe sin Kraft." 1 Kor. 1, 14—17.

Andre er gaaet op i et aandeligt Blændverk af Helligbed, der vistnok oprindelig havde sin Grund i den indre Helligbedstrang, som besjæler alle sande Kristne, og som alle de Hellige jager efter; men saa kom de paa den Tanke, at de skulde i den Forstand bli fuldkomne, at de ikke engang havde Følelse af den arvede Fordærvelse. De blev da førte op i et sligt Helligbedsluftkastel, at de mente sig at være synde fri, ja endog offentlig bekjendte sig som saadanne. Hvorvidt det stemte med deres indre Erkjendelse og Følelse, skal jeg ikke sige noget om. Men om de havde nogen Følelse af Vanart og Syndebegjær, saa har de faaet det slig til, at de ikke har noget med det, ikke engang Ansvar for det. — Paa denne og mange flere Maader er det helst, at de mange kjætterske og sjælefordærvende Lærdomme og Partier er opstaaet; og mange, som begyndte i Aanden, har endt i Kjødet; og det gaar op i Partistiftelse slig som i Korint. En sagde: „Jeg er Paulus's;" en anden: „Jeg er Kefas's;" en tredje: „Jeg er Kristi." Dette

Partivæsen kalder Paulus kjødeligt, og at arbeide for at samle Folk om sine egne Særmeninger istedetfor at samle til Kristus kalder Apostelen at gjøre Proselyter og sætter det i Klasse med de styggeste Laster.

Alt dette, som jeg her har pegt paa, mener jeg er Farer, som særlig de Spæde i Troen er udsatte for, de, som ikke ved Erfaring og alsidig Klarhed i Guds Ord har lært at skjelne mellem Lys og Mørke, godt og ondt og prøve Aanden i sig og Aanderne om sig, om de er af Gud.

En Fare for det spæde Naadeliv er frembeles det, at man ikke gjør Forskjel paa Følelsens Glæde og Troens Glæde eller Forskjel mellem Glæden i Følelser og Glæden i Herren. Der er Fare for Naadelivet ved ikke at kunne bedømme de gode eller opløftende salige Følelsers Grund. Ikke alle tiltalende Følelser, ikke al aandelig Varme har ren Grund, og derfor kan Følelserne afstedkomme skadelige og farlige Følger for selve Naadelivet.

De Følelser, som ikke har sin Grund og Udspring fra Troens Tilegnelse af Frelsen i Kristus Jesus og det, som staar i Forbindelse dermed, er usunde og farlige, hvor velsmagende de end kan være; ligesaa den Varme i Sjælen, som ikke har sin Grund i og Udspring fra Guds Kjærlighed i Kristus Jesus, den er ingen sand Varme og derfor farlig for Naadelivet; thi bag alt usundt og bedrageligt staar Forføreren, Bedrageren, Djævelen og frister for at føre Sjælen vild og narre den til at trøste og forlade sig paa Ting udenfor den sande Frelses Grund.

For Eksempel, du bad i et Bønnemøde, og dit Hjerte grebes af en sterk Varme, Begeistring og opløftende Følelser; det var saa godt, det smagte saa saligt. Kanske det ogsaa kom deraf, at du med Tro rørte ved Jesus; men det kunde ogsaa have sit Udspring i en usund (for ikke at sige noget værre) Stimulation. Men det farlige i det for dit Vedkommende var den falske Trøst, du tog deraf. Du sagde til dig selv: „Ja, dette var Bøn, som der var Gagn i," — og du blev frimodig i Troen paa din Bøn

og din Følelse. Tænk, hvilke Sæbebobler at bygge og trøste paa! Eller du blev opmærksom paa, at de andre omkring dig blev rørt og bevæget af din Bøn, og du tænkte hos dig selv: „Aa, for en Bøn, du holdt nu! Nu maa alle tro vel om dig. Og saa bevæget du selv var, saa blød om Hjertet, saa taarefyldte dine Øine! Ja, du maa være et Guds Barn, saa sandt nogen er det.“ Og kanske du føier til hos dig selv: „Der var ingen, som bad som jeg.“ Og paa Veien hjem fra Bønnemødet søgte du at gaa midt inde i Flokken for at høre, om der ikke var nogen, som saa smaat beundrede din gode, varme Bøn; du vilde saa gjerne faa snappe op nogen Ros over din Bøn. Og blev der ikke noget at faa paa den Maade, saa indledede du selv en Samtale for paa en eller anden Maade at gjøre det forstaaeligt for dine Venner, at du var lykkelig over din varme Bøn. — Tænk, hvilken Fare for spæde Kristne, som ikke ser den slemme Hovmodighedsrolle, Satan spiller for Sjælens Øie! Først trøste paa sin Bøn slig, at man deraf slutter, at man er et Guds Barn, dernæst trøste paa, at andre tror vel om mig for Bønnens Skyld. Og endelig er Sjælen blet fyldt med Hovmod og staar for Fald. Og mange, mange er fangne af Djævelen i denne Snare, som var vævet af tilsyneladende saa hellige Traade.

Er det nu Unge og Spæde, som har begyndt at tale til Opbyggelse, og de har en rap Tunge og under Talen blir begeistret — kommer op i en Ekstase og Stimulation i Følelsen og bruger slige Talemaader, som anslaar Tilhørernes naturlige Følelser, saa de ser mange begynde at græde, kanske hulkegræde, — saa tænker Taleren: „Ja, du var varm nu; ja, du maa være et Guds Barn.“ „Og“ — siger du til dig selv — „hvilken Virkning paa Forsamlingen! Aa, hvor de græd! Mon ikke alle beundrede din Tale?“ Og du gaar hjem lykkelig over din Varme, din Begeistring og din Tales Indflydelse paa Forsamlingen. Tænk, om Taleren ikke skjønner den Djævel, som staar bag dette!

Tænk, for et Satans Blændverk at trøste paa slige Følelser, og den skrækkelige Hovmod, som ligger til Grund for den Lykke, man er saa fuld af! Hvis ikke Gud paa en særegen Maade ved særegne Ydmygelser faar bringe en saadan Sjæl paa ret Vei, vil han snart eller senere bli liggende i Faldgruben til Spot for Verden og Vanære for Evangeliet samt til Smerte for Guds Børn.

Jeg har saaledes pegt paa Følelser og Varme, som har usund Grund og derfor er helt ud farlige og skadelige. Men ogsaa de Følelser, som har hellig og ren Grund, er vanskelige at bruge slig, at de ikke blir til Skade. Derfor fik ikke Peter, Jakob og Johannes være længe paa Tabor. De maatte ned i Korsdalen igjen og øve sig i at dele Lidelsessamfundet med Jesus. Det vil ogsaa være klart for dem, som lader sig belære af Guds Ord, at det aldrig lader sig gjøre at glæde sig i salige Følelser altid; det taaler vi kun enkelte Stunder; men at glæde sig ved Troen i Herren det gaar an til enhver Tid.

Glæden i Herren skal være vor Styrke.

Gud har givet os sin Søn som en fri Kjærlighedens Gave og med ham skjænket os alt. „Han, som gav os sin Søn, hvorledes skulde han ikke ogsaa skjænke os alle Ting med ham?“ Det er denne Gave, som Troen griber, og ved den blir man rig midt i Fattigdommen. Dette er en Skat, som indeslutter i sig alt det, som hører til Liv og Gudfrygtighed; i ham Syndernes Forladelse og Udfrielse fra Syndens Kraft og Syndens Herredømme; i ham frigjort fra Synd, Død og Satans Rige; i ham gjort til Guds Arving og Medarving til det evige Liv og den evige Herlighed; med ham eier Sjælen ved Tro alle Forjættelser, som findes fra Perm til Perm i Bibelen. Dette er noget at glæde sig over altid; thi det forandrer sig ikke. Om alle andre Glæder og Glædesgjenstande gaar tilgrunde og forsvinder, denne Glæde varer ud over Død og Grav og ind i den evige Salighed. Al Glæde, som har sit Udspring

af ham og i ham, er sund og skaffer Styrke og Frimodighed til at stride Troens Strid.

Al Begeistring, Opløftelse og Varme i salige Følelser, som hentes fra Herren ved det, at man tror — tager imod uafladelig af ham, æder hans Kjød og drikker hans Blod, det vil sige: tager ind i sin Sjæl og Hjerte af hans Liv — al denne Glæde og alle disse Livskræfter kommer fra ham, som er Livet, og istandsætter os til at glædes i ham, være frimodige i ham i lyse og mørke Stunder, i Medgangs og Modgangs Dage, i de tørre Ørkentimer saavelsom i de solblanke Taborsøieblikke, under Ære og Vanære, under ondt Rygte og godt Rygte. Altid lige meget i ham, som har sagt: „Jeg vil ingenlunde slippe dig og ingenlunde forlade dig." „Ingen skal rive eder af min Haand." „Se, jeg er med eder alle Dage indtil Verdens Ende."

Saaledes ved Troen at være sammenvokset med Jesus paa Ordets Grund det gjør sterk i Herren og i hans Vældes Kraft. Maatte de Spæde og Ubefæstede lære at kaste sit Troes Anker ud af sit eget Livs Skib ned i denne faste Ankergrund! De skulde da ikke drive for nogen Storm eller kastes paa Holmer og Skjær for nogen Hvirvelbyge, men mere end seire ved ham, som os elskede.

„Bliv i mig, saa bliver og jeg i eder," siger Jesus.

Dette er det, Guds Aand vil lære os, nemlig at blive i Jesus, blive i ham og hans Ord, fast ved Tro og Tillid. Derved bliver Jesus i os, saaledes at han vokser for Troens Øine. Men dette er ogsaa Vekstén i Naaden, at Jesus Kristus blir mere kjendt og kjær for Hjertet; derved vokser man i Visdom og Naade hos Gud. „Ham bør at vokse, men mig at forringes."

Det er en Grundlov i Guds Rige. Men vokser Jesus ved Troen op i os, saa vokser vi samtidig op i ham; og Maalet er, at vi tilslut fuldkommen gaar op i ham og han i os. Da er Døden opslugt til Seier.

Jesus alene!

En Fare for det spæde Naadeliv ligesom ogsaa for de mere modne Kristne er den, at ikke Jesus alene faar være Opdrageren ved sin Aand og sit Ord. Det er med dette som med Børn i en Familie; naar de kommer ud paa Gaden, er der saa mange, som vil øve Indflydelse paa dem, og mangt et ædelt Barn er derved blet fordærvet og har skeiet ud.

Saaledes ogsaa i Guds Rige. De Spæde og Ubefæstede har saa let for at paavirkes af usunde Aandsretninger og daarlige Kristnes Eksempel. Dette har ført mange bort fra Enfoldigheden i Kristus og hen paa de aandelige Afveie, eller ogsaa er de faldt i Synd og Last. Tidsaanden er giftig og fuld af Bedrag, som Laache synger: „Giften i Tidens Veir og Vind truer at røve mig i Livet." Det gjælder derfor at vaage og bede, at man ikke skal falde hverken til høire eller venstre Side af Veien.

„Prøv alt, behold det gode." Man vogte sig vel for at sluge alt det, som bydes baade i Tale og Skrift i vore Dage! For ikke at tale om den ligefrem ugudelige Literatur, som fylder Boglader og Bibliotheker, saa er her nok af religiøst farvet fordærveligt baade i Skrift og Tale; og sligt er farligere for det spæde Naadebarn end det, som er fuldt sort, saa man kan se, det er fabrikeret i Mørkhedens Rige, endog med saare svagt Syn. Djævelen er altid farligst, naar han kommer i en Lysets Engels Skikkelse og giver sig ud for en Evangelist, en Arbeider for Guds Rige. Derfor advarer Jesus sine Disciple og siger: „Vogt eder for de falske Profeter, som kommer til eder i *Faareklæder*, men er indvortes *glubende Ulve*; af deres Frugter skal I kjende dem."

Dette er Farer, som vistnok de sande Kristne i alle Aldere er udsatte for, men særlig de spæde, som er lidet hjemme i Guds Ord, og hvis aandelige Lys og Kundskab i det hele er lidet. Disse har ikke tilstrækkelig Evne til at „prøve alt og beholde det gode" og forkaste det, som

er ondt og skadeligt. Derfor vil jeg tilraade saadanne at være varsomme og forsigtige, baade med hvad de læser, og med hvad de hører. Gaa ikke og hør paa en tvilsom Prædikant, som ikke fører sund Lære, han være læg eller lærd; vær ikke nysgjerrig til at lugte og smage paa alt muligt. Hør paa de Prædikanter, som af erfarne, prøvede Kristne har godt Vidnesbyrd baade for Lære og Liv, saa du kan høre med ubetinget Tillid. Kjøb heller ikke uden videre de Bøger, som kolporteres ud i vore Dage, baade ligt, og uligt, men kjøb Skrifter af kjendte, paalidelige Mænd. Her er, Gud ske Lov, ikke Mangel paa sund Læsning.

„Hig efter Ordets uforfalskede Melk, at I kan vokse ved den!"

Bed om den Helligaand! Og læs særlig din Bibel! Bliv hjemme der. Det er uforfalsket Melk. Jo mere af Bibelen du faar ind i din Sjæl og dit Hjerte, des mere vokser du i Tro og Tillid, Lys og Kraft, Visdom og Kundskab, den Visdom, som er ovenfra, og som er mere værd end meget fint Guld. Et Lod ved Bøn og Kamp selverhvervet Lys i Guds Ord er mere værdt end hundrede Pund Lysglimt laant af andre, selv om det er sandt og sundt. Den Sandhed, som Guds Aand gjennem Kamp og Trængsel faar trykke med levende Stil ind i Sjælen, skjænker Troeslivet Rødder og giver Mod til at gaa med Jesus udenfor Leiren og bære hans Forsmædelse. Derfor, kjære unge og ældre Brødre og Søstre i Kristus, lad ingen Bog være dig saa kjær som Bibelen og lad aldrig andet Læsestof stjæle fra dig den nødvendige Brug af Guds eget Ord. Det har altid været de sterkeste Troeskjæmper, hvis Aand har været beriget med alsidig Kundskab i Guds Ord, fordi de derved har havt Vaaben i Haand mod enhver Fristelse og Anfegtelse samt mod alle Vildfarelser. Men læs Guds Ord alsidigt og læs ikke bare for at finde et Trøstens Ord, men ogsaa for at bli belært og undervist i Guds Veie og hans Maade at føre og opdrage sine Børn paa. Ren og

sund Lære skaber rent og sundt Liv, dersom man læser for at leve efter det, som Gud ved sin Aand lærer os.

Maatte Gud ved sin Aand og sit Ord faa opdrage os efter sin Vilje, da skulde vi nok bli ligedannede efter hans Billede og bli Kar til Ære og ikke til Vanære, og — han skal selv bevare alle sine fra alle Farer og Vildfarelser for sit Navns Skyld.

Følelsens Betydning for Kristenlivet.

(Af Johannes Brandtzæg.)

Det kan kanske have sin Interesse at begynde med et Par sproglige Bemærkninger. „Føle" og „Følelse" er Ord af fremmed Oprindelse, — komne til os fra Tyskland over Danmark. Det egentlig norske er „kjenna" som Gjerningsord og „Kjensla" som Navneord. „Jeg kjender det paa mig," er en Vending, som ogsaa bruges i „Rigsmaalet". Den er kommen ind i Rigsmaalet fra Landsmaalet. Paa følgerigtigt dansk-norsk Maal skulde det vel egentlig hede: „Jeg føler det paa mig," som det ogsaa ofte heder. Kanske vor Sprogudvikling vil føre det med sig, at „føle" i større Udstrækning vil blive erstattet af „kjenna", eller hvordan nu Ordet vil komme til at lyde i Fremtidens norske Maal. Det vilde isaafald efter min Mening være en Vinding, da „føle" for mig ialfald kjendes som et veikere Ord end det norske „kjenna".

Naar jeg har gjort disse Sprogbemærkninger, saa er det nærmest, fordi jeg ikke er fri for at tænke, at det især for Prædikanter kunde have sin Interesse at være opmærksom paa Sagen. Sproget er Aandens Udtryk, Ordene er Aandens Vaaben, — og det er en fastslaaet Kjendsgjerning, at Talens Virkning i temmelig høi Grad er afhængig af de Ord og Vendinger, som Taleren søger at udtrykke sin Tanke med. En i sig selv kraftig Tanke kan fremført i

Tale blive virkningsløs, fordi Taleren gjør et daarligt Ordvalg, bruger veike eller mindre træffende Ord for Tanken. Om der vilde vindes noget for Talen eller for Erkjendelsen ved at bruge „kjenna" istedetfor „føle", kan der naturligvis være delte Meninger om. Hvad jeg her ønsker, er kun at vække lidt Opmærksomhed for en Ting, som ialfald ikke er helt uden Betydning, — at fremkalde Tanker eller Spørgsmaal, som kanske kunde virke anspørende og befrugtende for en eller anden af dem, hvem Sagen nærmest angaar.

At „føle" og „Følelse" er Ord, som har en fremtrædende Plads i den kristne Forkyndelse, og at den Sag, som udtrykkes med disse Ord, har en tilsvarende Betydning i de Kristnes Liv, det er noget, vi alle ved. Det er ogsaa en anerkjendt Sag, at mange Kampe, meget aandeligt Mørke og mange religiøse og skadelige Forvildelser er foraarsaget ved Uklarhed og Misforstaaelser med Hensyn til de religiøse Følelsers sande Natur og virkelige Værdi.

For om muligt at naa til nogen Klarhed over Sagen vil vi først se lidt paa, hvad der i Almindelighed forstaaes ved „Følelse", og hvad Plads og hvad Opgave Følelserne har i det menneskelige Bevidsthedsliv, foreløbig altsaa rent bortseet fra de særskilt religiøse Følelser og deres Betydning for Troens Liv.

Følelse er Navnet paa de Tilstande i vor Bevidsthed eller, om vi vil, i vort Sjæleliv eller i vor Aand, som har det Kjendemærke, at de kjendes som noget behageligt eller som noget ubehageligt, som noget godt og glædeligt eller som en Smerte, en Pine. Man taler derfor ogsaa i Almindelighed om to Slags Følelser, — Lystfølelser og Ulystfølelser.

Naar jeg hører en vakker Sang, saa gjør det et behageligt Indtryk paa mig; i mit Indre opstaar en Følelse af Velbehag, en Lystfølelse. Hører jeg et Jammerskrig fra et dødssygt Menneske, saa opstaar som Regel en Følelse af Smerte eller Ubehag, en Ulystfølelse. (For Kortheds

Skyld benytter jeg i det følgende tildels disse to Navne, Lystfølelse og Ulystfølelse, skjønt de ikke er helt ud tilfredsstillende Betegnelser.)

Baade Lystfølelser og Ulystfølelser findes i de forskjelligste Styrkegrader, — saa svage og ubestemte, at vi ofte knapt nok selv ved, at vi har dem, og derfra gjennem en Uendelighed af Styrkegrader og Afskygninger til den saligste Henrykkelse eller til den mest skjærende Smerte eller den dumpeste Fortvilelse, rasende Vrede eller brændende Had.

De Aarsager, som fremkalder de forskjellige Følelser, er ligesaa mangfoldige, som Livet er mangfoldigt. Kun nogle af de mest fremtrædende af disse Aarsager kan nævnes her.

I sin Almindelighed seet er Aarsagerne enten legemlige eller sjælelige (aandelige), — undertiden en Blanding af begge Dele.

Først lidt om de legemlige Aarsager.

Det er en Kjendsgjerning, at en passende Brug af de legemlige Organer fremkalder en Følelse af Behag. At bruge sine Muskler til at udføre et Arbeide, som svarer til den forhaandenværende Muskelstyrke, saaledes at altsaa Muskelen ikke anspændes til det allerydersте af sin Ydeevne eller endog udover sin Ydeevne, det fremkalder en Lystfølelse. Omvendt kommer Ulystfølelse af Uvirksomhed, — naar den forhaandenværende Arbeidskraft ikke udnyttes til passende Arbeide.

Dette er f. Eks. Aarsagen til den Glæde og det Velvære, som et friskt Barn saa tydelig lægger for Dagen, naar det faar Lov til at bevæge sig frit og springe omkring, som det vil. For Barnet er det en Pine, om det tvinges til at sidde roligt i nogen længere Tid.

At en doven Mand blir grætten og utilfreds med sig selv, med alt og med alle, det har sine rent legemlige Aarsager, foruden at det naturligvis medfører direkte aandelige Virkninger, at han ved sin Dovenskab synder mod sin Bestemmelse som Menneske og krænker de enkleste Livslove.

Hvis Arbeidsydelsen eller den legemlige Anspændelse drives ud over visse Grænser, saa slaar Lystfølelsen over i en Ulystfølelse. Naar Manden er træt, blir Arbeidet en Pine, — og allerede før Ulystfølelsen opstaar, har Lystfølelsen ophørt at eksistere, saa der som oftest mellem de to ligger et Mellemrum, hvor en intet føler, arbeider rent mekanisk og er ligegyldig. Undertiden kan dog Lystfølelsen pludselig og uventet afløses af en sterk Ulystfølelse, som netop ved Modsætningen kan komme til at pine saa meget sterkere.

At legemlig Sygdom fremkalder Ulystfølelse er en saa velkjendt Sag, at jeg her vil indskrænke mig til kun at nævne det. Vi vil senere se, at just de paa denne Maade fremkaldte Ulystfølelser øver en stor Indflydelse ogsaa paa de religiøse Tilstande.

Af aandelige eller sjælelige Aarsager, som fremkalder Lyst- eller Ulystfølelser, fortjener følgende særskilt at nævnes:

Ligesom passende legemligt Arbeide hos et frisk, normalt Menneske avler en Følelse af Velvære, saa finder vi lignende Virkninger af Aandsarbeidet, naar det svarer til vedkommende Individs Anlæg og aandelige Arbeidsevne. Og omvendt, — den, som er vant med aandeligt Arbeide, vil føle det som en Plage, hvis han nogen Gang blir nødt til at være aandeligt uvirksom paa Grund af Sygelighed eller andre Aarsager.

Mangel paa Beskjæftigelse, som svarer til den medfødte eller ved Opdragelse frembragte Arbeidstrang og Arbeidsevne, vil fremkalde Utilfredshed eller andre Former af Ulystfølelse — undtagen naturligvis i de Tilfælde, da man søger en passende og nødvendig Hvile efter Arbeidet. Da vil Hvilen fremkalde Følelse af Velvære, indtil det Øieblik kommer, da der er nok hvilet, og Arbeidstrangen igjen vaagner.

I Sjælelæren taler man tildels om en særskilt Art Følelser, som kaldes *Afmagtsfølelse*. Den kommer, naar man ser sig stillet overfor en Opgave, et Stykke Arbeide, som man ikke magter eller frygter for ikke at kunne

magte, — f. Eks. naar et Skolebarn faar en Opgave i Regning, som er for vanskelig. Afmagtsfølelsen er altid en Ulystfølelse, og den kan til sine Tider stige til at blive en knugende Følelse af Angst eller af dump Fortvilelse.

Samvær med ligesindede Mennesker skaber behagelige Følelser. Er man sammenknyttet med sine Omgivelser ikke bare ved fælles Interesser, men ogsaa ved sterk Sympathi og gjensidig Kjærlighed, saa stiger disse behagelige Følelser, indtil de undertiden naar til en Grad af Lykkefølelse, som stundevis kan faa en til at glemme, at Jorden ikke er noget Paradis.

Mennesker, som er modtagelige for Skjønhedsindtryk, mer eller mindre „æsthetisk anlagte" Mennesker, som man kalder dem, vil hensættes i behagelige Stemninger ved at se paa et vakkert Landskab, ved et vakkert Maleri, en stilfuld Bygning, et vakkert Musikstykke eller lignende Ting. Og omvendt — alt, som er stygt, vil fremkalde en modsat Følelse. For et meget musikalsk Menneske kan det blive en ren Pine at maatte høre paa uharmonisk Musik, en ustemt Guitar, en falsk Violin eller en, som synger falsk.

Af høiere Art er den Lykkefølelse, som kommer ved Bevidstheden om at have gjort sin Pligt, — eller den Sjælepine, som følger med at have gjort noget galt.

* * *

Hvis vi underkaster de her nævnte Eksempler paa Lyst- og Ulystfølelse en nærmere Undersøgelse for om muligt at finde noget, som er fælles for dem alle, saa er det særskilt to Ting, vi vil blive opmærksomme paa.

Først vil vi lægge Mærke til, at det, som fremkalder en Lystfølelse, under normale, sunde Forhold, netop er saadanne Ting, som er til Gavn for os. Passende Arbeide, Samvær med ligesindede Mennesker, naar det er gode Mennesker, — at have gjort sin Pligt, er jo netop saadanne Ting, som ikke bare glæder, men ogsaa gavner. Seet fra

den Side viser det sig altsaa, at Lyst- og Ulystfølelsen eller, om man hellere vil, Følelsen af Lykke og Velvære eller af det modsatte, virker som en Slags

Sjælens Værdimaaler.

Det for Livet gavnlige skaber gode, behagelige Følelser, — det for Livet skadelige skaber ubehagelige, trykkende, pinende Følelser.

Altsaa, Følelsens Opgave er at være en Værdimaaler, et Sjælens „Barometer". Ved Hjælp af Følelsen værdsættes de Indtryk, som vi modtager, idet de behagelige Indtryk og de Ting og Forhold, som fremkalder de behagelige Indtryk, tillige opfattes som gode og gavnlige, og omvendt.

Hvis Synden ikke var kommen, hvis den oprindelige Ligevegt mellem Sjælens Evner ikke var bleven forstyrret ved Synden, saa vilde Følelsen have været en paalidelig Værdimaaler. Som Forholdet nu er, saa er det en velkjendt Sag, at Følelsen ofte leder os vild. Livet viser os talrige Eksempler paa, at Mennesker kan finde en vis Tilfredsstillelse ved at tilføie baade sig selv og andre ondt. „Baade at føle Smerte og at tilføie Smerte medfører en Slags vellystig Nerveryslelse, en vild, grusom Lyst; og en lignende Nerveophidselse ledsager ogsaa Udskeielser i vel lystig Retning."

Det blir altsaa klart, at hvis Følelsen skal magte den Opgave at være Sjælens Værdimaaler, saa maa den opdrages, sættes under Kontrol, — vi Kristne vil sige: den maa omskabes, renses og helliges ved Personens Gjenfødelse til aandeligt Liv. Og naar det er skeet, saa maa den fremdeles stadig holdes under Tugt ved „Lydighed mod Sandheden."

Den anden Ting, vi vil finde som en gjennemgaaende Eiendommelighed ved Følelserne eller rettere ved deres Virkninger, kan kanske bedst udtrykkes saaledes:

Det er Følelsen, som gjør, at vi faar Interesse for de Ting, vi oplever eller beskjæftiger os med. Hvis

vi ingen Følelser havde eller kunde faa, saa vilde vi blive staaende som interesseløse Tilskuere til Livets Skuespil, eller vi vilde i det høieste naa saa langt som til at udføre vor Del af Arbeidet i Verden paa en maskinmæssig, uinteresseret Maade. Det vilde vistnok være let at paavise, at dette vilde være til ubodelig Skade baade for os selv og for Arbeidet. Men det vilde føre for vidt her at gaa nærmere ind paa den Side af Sagen. Det faar være nok at pege paa den Kjendsgjerning, at der gives Mennesker, hvis Følelser ved egen eller andres Skyld er blevne saa afstumpede, at de ikke længer kan glæde sig ved noget, ikke længer kan have Medfølelse med nogen; de lider under en stadig Kjedsommelighedsfølelse eller af endnu værre indvortes Ønder. Altsaa, hvis slige Mennesker overhovedet endnu kan føle, saa er det triste, ubehagelige Følelser, som falder i deres Lod. Det er indlysende, at for saadanne blir Livet en Byrde, og de blir selv en Byrde for andre.

Det er, efter det ovenfor sagte, klart, at Følelsen i sig selv er en Sjælsevne af overordentlig stor Betydning. Dens Indflydelse strækker sig imidlertid endnu videre, idet der bestaar en inderlig Forbindelse mellem Følelsen og de to andre Sider af Sjælens Liv, Erkjendelsen og Viljen.

Erkjendelsen arbeider med Tanker og Forestillinger. Ved Evnen til at forbinde de forskjellige Tanker og Forestillinger med hverandre, ved Evnen til at drage logiske Slutninger og ved den Evne til at bevare, oplagre og igjen fremkalde Tanke- og Forestillingsstof, som vi kalder Hukommelsen, blir Erkjendelsen Grundbetingelsen for, at vi kan forstaa den os omgivende Verden, os selv og til en vis Grad Gud og det Usynliges store Rige. Og fordi vi forstaar, kan vi gribe ind i Tilværelsen med Handling, med Arbeide efter en fornuftig Plan, saa langt vor Evne og vor Forstaaelse rækker.

Selvfølgelig blir den Maade, hvorpaa vi optræder handlende, Arten, Omfanget og Styrken af det Arbeide, vi udfører i Verden og paa os selv, i høieste Grad afhængig

af Arten og Omfanget af den Tanke- og Foreſtillingskreds, ſom vi har optaget i os og levet os ind i, — af den Styrke, hvormed de forſkjellige Tanker og Foreſtillinger har grebet os.

Bevidſt eller ubevidſt gjør enhver af os et Valg mellem de Tanker og Foreſtillinger, ſom fremſtiller ſig for os gjennem andre Mennesker, gjennem Bøger eller paa de mangfoldige andre Maader. Naturligvis er der mange Ting, ſom virker med til at afgjøre, i hvad Retning dette Valg kommer til at gaa; men der er ingen Tvil om, at Følelſen her ſpiller en meget afgjørende Rolle. Vi vælger og vrager, efterſom Tankerne og Foreſtillingerne *tiltaler os eller ikke*, efterſom vi ſynes om dem, liker dem eller ikke, —med andre Ord, efterſom de vækker Lyſt- eller Ulyſtfølelſe hos os. Er det Tanker eller Foreſtillinger, ſom i høi Grad tiltaler os, ſaa griber vi dem med Begjærlighed, ſaa giver vi dem en ſtor Plads hos os, og de faar en tilſvarende Indflydelſe paa vort indre og ydre Liv. Og ikke bare det, — men en Tanke, ſom tiltaler os, et Tankearbeide, ſom vækker en Følelſe af Behag, det gjennemfører vi med ſtørre Iver, i det lægger vi forholdsvis ſaa meget mere af vor aandelige Kraft.

Med andre Ord, Følelſen ikke bare beſtemmer vort Valg, men den virker anſporende, — i viſſe Tilfælde i den Grad, at Tanken, anſporet af en eller anden ſterk Følelſe, anſpændes til det allerydерſte og juſt af den Grund naar forbauſende Reſultater.

Dette hænger delvis ſammen med, at alle Tanker og Foreſtillinger, ſom ikke ſtemmer med den herſkende Følelſesretning, de holdes i Baggrunden eller fortrænges aldeles, ſaa al Tankekraft blir koncentreret paa et enkelt Punkt eller en enkelt Sag. Dette er ogſaa Forklaringen paa den Kjendsgjerning, at det falder ſaa let at forſvare og retfærdiggjøre en Ting, ſom vi har Lyſt paa, ſelv i ſaadanne Tilfælde, hvor Lyſten gaar i en abſolut forkaſtelig Retning. Derfor kan Morderen faa ſig ſelv til at tro, at det er be-

rettiget eller i det mindste undskyldeligt, naar han dræber det Menneske, som af en eller anden Grund staar ham i Veien. Og Vellystningen finder tusinde Grunde til at retfærdiggjøre eller i det mindste undskylde det, hans Lidenskab tilskynder ham til.

I en Sum: Lysten eller Ulysten, i det hele Følelsen, tager Tanken i sin Tjeneste, og det blir i mange Tilfælde væsentlig Følelsen og maaske yderst sjelden, om nogen Gang, den rene, uinteresserede Tanke, som bestemmer Resultatet af Tænkningen.

En særskilt Virkning af Følelsens Indflydelse paa Erkjendelsen har man kaldt „Følelsens idealiserende Virkning." Ved Følelsen faar Tanken Magt til at samle sig om een Ting; alle Slags Sidehensyn subtraheres væk, og Følelsen øver som et Slags Tryk paa den ene Forestilling, saa den udvides og forstørres langt ud over de Grænser, hvori Dagliglivet fremviser den for os. Det er især den religiøse og ethiske Følelse, som virker paa denne Maade. Fantasien kommer saa til og udstyrer den ved Følelsen foretrukne og forsterkede Forestilling med en Glans, som lader den virke paa Sjælen med en underlig vinkende, dragende Magt. Følelsen fører derved til Dannelsen af en Idealverden, hvor Dagliglivets Ufuldkommenheder og Lidelser er fjernede. Denne Idealverden kan være uvirkelig som Luftspeilingerne i Ørkenen; men den kan ogsaa være det samme, som at Sjælen søger og finder den egentlige Virkelighed, den Aandens og Fuldkommenhedernes Verden, som ligger bagom den Verden, som er tilgjængelig for Sanserne.

Det viser sig imidlertid ogsaa, at sterke Følelser, Følelser, naar de stiger til voldsomme Udbrud eller til Lidenskab, aldeles kan berøve et Menneske al Dømmekraft, saa det „gaar fra Sans og Samling," som det heder. I saadanne Tilfælde virker Følelsen ligefrem ødelæggende paa Erkjendelsen.

Naar Erkjendelsen og dens Arbeidsmaade og Arbeids-

resultat er saa afhængig af Følelsen, naar Erkjendelsen i saa høi Grad kan skjærpes eller hemmes ved Følelsen, saa er det klart, at Følelsen i dette Stykke gjør os store Tjenester, naar den er sterk og sund, ligesaa vist som den kan skade os lige til Tilintetgjørelse, dersom den er usund og vildledet og faar Lov til at herske. Den er en god Tjener, men en farlig Herre.

Følelsens Forhold til Viljen er endnu mere paatageligt end dens Forhold til Erkjendelsen. Det er Følelsen, som forsyner os med de sterkeste Bevæggrunde til vore Beslutninger og Handlinger. Disse følger som Regel den Retning, hvori vore mest fremherskende Følelser gaar.

Der er et Par mere fremtrædende af de

Afveie,

som Følelsen kan føres ind paa, som fortjener særskilt at nævnes.

Naar en behagelig Følelse, en udpræget Lystfølelse engang er opstaaet og gjennemlevet, saa ligger det nær, at man gjerne forsøger paa at holde fast paa den eller igjen fremkalde den, — især hvis det er en god og berettiget Følelse, som faar Samvittighedens Sanktion. Paa denne Maade opstaar alle de Forsøg paa ved forskjellige kunstige Midler at fastholde en Følelse, som vi vistnok alle mer eller mindre kjender til. Men af dette udvikler sig let en Følelsens Sygelighed, som man har kaldt Føleri eller med et fremmed Ord Sentimentalitet, naar man fra at føle naturligt og sundt gaar over til at beskue og nyde sine egne Følelser. Istedetfor at leve videre paa en sund og naturlig Maade blir man hængende fast i Følelser, som allerede har udført det Arbeide, de skulde udføre. Paa den Maade blir man blind for de nye Opgaver, som Livet hver Dag stiller en. Handledygtigheden lammes.

Føleriet har mange Former. Unge Mennesker kan nyde Følelsen af, hvor ædle de er eller vil være i en vis

given eller tænkt Situation. Somme grubler over, hvor miskjendte de er, og hvor lidet Verden forstaar dem, — og de formelig svælger i Beskuelsen af sin egen Martyrdom. Andre nyder i Forveien de Glæder, som de vil skaffe andre, men som de aldrig skaffer dem, fordi de fortaber sig i Føleriet og ikke anstrenger sig for at fatte en Beslutning.

Føleriet medfører blandt andet ogsaa den Fare, at Følelsen let slaar over i sin Modsætning. Forandring er nemlig — inden visse Grænser — en almindelig Livslov og et almindeligt Livskrav. Naar en Følelse fastholdes ensformigt i længere Tid, saa vil den ganske naturligt slaa over i en Ulystfølelse, fordi den aandelige Organisme blir udtømt for sine Midler til at underholde Følelsen. Følelsen har fortæret det Materiale, hvormed den skulde underholdes, fordi der ikke ved Handling tilføres Følelsernes Verden den til enhver Tid nye, nødvendige Næring. Den saaledes opstaaede Ulystfølelse vil oftest forme sig som en Følelse af Mæthed og Træthed, som letteſt overvindes ved at fremkalde Følelser af ganske modsat Art.

Deri ligger for en Del Forklaringen til den Kjendsgjerning, at meget følelsesfulde og lidet handledygtige Mennesker saa let og saa hurtigt svinger mellem de mest modstridende Følelser.

Stædighed

er en velkjendt Ting. Den kan kanske karakteriseres som en Overvurdering af sig selv og sin egen Dygtighed, parret med en taabelig Tilbagevisning af Raad og Overtalelser. Den egentlige Aarsag til Stædighed er neppe direkte en Mangel ved Erkjendelsen eller ved Viljen, men snarere en Mangel ved Følelsen, det vil sige: den alsidige, fornuftige Overveielse hindres ved den heftigt fremtrængende Stemning, ved sterke, ukontrollerede Følelser. Hvis denne Forklaring er rigtig, saa maatte denne Feil søges rettet ved en mere agtpaagivende Kontrol med Følelserne.

* * *

Den almindelige Slutning, vi kan uddrage af det foregaaende, blir altsaa i Korthed denne:

Følelsen har en stor Opgave i Menneskelivet.

I sig selv er Følelsen en rig Kilde til Glæde, naar den lægger Stemningens Farve over Livet og dets smaa og store Ting. Naturlig seet og talt er det Følelsen, som skaber det, vi kalder „Interesse", og saaledes gjør Livet værdt at leve.

Som „Værdimaaler" er den et vigtigt Hjælpemiddel til at bedømme Livsværdierne, bedømme Tings og Forholds Værdi for Livet.

Som Ansporingsmiddel udfører den et stort og værdifuldt Arbeide for Erkjendelsen og for Viljen, for Forstaaelsen og for Beslutnings- og Handledygtigheden.

Alt dette under Forudsætning af, at Følelsen er sund og er stillet under Kontrol af de høieste Livslove og til Tjeneste for dem. Ukontrollet og vildledet kan Følelsen som intet andet føre vild og lægge Livet øde, — just fordi dens Magt er saa stor. Den er et tveægget Sværd.

Opgaven blir altsaa

ikke den at svække Følelsen eller at tilintetgjøre den. Mange har i Tidens Løb ment, at dette var den eneste eller ialfald den sikreste Maade, hvorpaa man kunde værge sig mod Farerne ved Følelsens Udskeielser. Følelsen skal opdrages, d. v. s. den maa faa god og kraftig Næring, saa den blir sterk og sund, og den maa opøves saaledes, at den altid blir Tjener og aldrig Herre.

Følelserne maa gjerne være sterke, naar de kun er sunde og staar under en god Viljes Herredømme. Saadanne sterke Følelser er en stor Skat, et godt Vaaben og et fortræffeligt Arbeidsredskab.

At være altomfattende i sine Følelser, saa hver af os har Plads i dem for alt sandt, skjønt og stort, det ligger udenfor Mulighedernes Grænse, fordi vor Aand er begrænset. Men skjønt vilde det være, om vi i vore Følelser kunde

være befriede for Partiskhed, Sneverhjertethed og for de skadelige Følger af forudfattede Meninger.

* * *

Naar vi efter dette skal gaa over til direkte at tale om

Følelsens Betydning for Kristenlivet,

saa kan vi med en Gang slaa fast, at Følelsen er en væsentlig Betingelse for et sundt og sterkt Troeskiv og en væsentlig Bestanddel i de Troens Erfaringer, som gjør, at Troens Liv er et saligt Liv.

Det, som ganske naturligt først og fremst interesserer os i denne Sag, er

hvad Bibelen har at sige om den.

Hvad den bibelske Sprogbrug angaar, saa er det straks iøinefaldende, hvor lidet Bibelen direkte taler om Følelse og om at føle. Selve disse Ord forekommer meget sjelden i Bibelen. I det nye Testamente findes Ordet føle neppe mer end een Gang anvendt om Menneskets Forhold til Gud og de religiøse Ting i den Betydning, hvori det her er Tale om det, — nemlig i Ap. Gj. 17, 27, hvor Paulus i sin Tale til Athenienserne peger paa, hvad Gud har gjort for Menneskeslægten, „forat de skulde søge Herren, om de dog kunde føle og finde ham." Derimod bruges Ordet kjende nogle Gange i saadanne Forbindelser, at vi tør sige, at det ialfald — ved Siden af det, vi kalder Kundskab — ogsaa indeslutter i sig den Sag, som vi udtrykker med Ordet føle. Saaledes f. Eks. i Ef. 3, 19: „Kjende Kristi Kjærlighed," — Fil. 3, 10: „Kjende ham og hans Opstandelses Kraft."

Men Sagen selv er dog paa mange Maader omtalt i Bibelen, selv om den beskrives med andre Ord.

I Salme 34, 9 læser vi: „Smag og se, at Herren er god." I 1 Petr. 2, 3: „Dersom I ellers har

smagt, at Herren er god." „Smage" udtrykker vistnok saa temmelig nøiagtig det samme som „føle".

Naar David i Salme 51, 14 taler om „Frelses Fryd", saa kan den naturligvis ikke tænkes uden som en Følelse eller ialfald som ledsaget af Følelse, og det en sterk Følelse. Det samme gjælder i udpræget Grad om Salme 126 med sine, tildels meget sterke Udtryk: „Da fyldtes vor Mund med Latter og vor Tunge med Jubel," — „vi blev glade."

Ordet „Fred" bruges i Bibelen i to Betydninger, naar det bruges til at beskrive den Troendes Forhold i hans Liv med Gud. I den ene Betydning er Fred det samme som den Fredstilstand mellem Gud og Menneske, som er istandbragt ved Kristi Forsoning og tilegnes ved Tro, — saaledes som i Rom. 5, 1. I den anden Betydning bruges Ordet f. Eks. i Gal. 5, 22: „Aandens Frugt er — — — Fred," og ellers paa mange Steder, som f. Eks. Es. 48, 18: „Fred som en Flod," — Fil. 4, 7: „Den Guds Fred, som overgaar Forstanden," — Kol. 3, 15: „Kristi Fred seire i eders Hjerter!"

Det behøver neppe at bevises, for det er selvsagt, at Fred i denne sidste Betydning maa være noget, som føles. Altsaa:

en Følelse af Fred er den naturlige, normale Frugt af Aandens Liv i Hjertet (Gal. 5, 12); den er den ligefremme, naturlige Følge af at være Gud lydig (Es. 48, 18); og den beskrives som et Middel til at „bevare Hjerte og Tanker i Kristus Jesus" (Fil. 4, 7).

Ordene Glæde, glad og glæde sig bruges, som vi alle ved, ofte i Bibelen. „Aandens Frugt er Glæde" (Gal. 5, 22), d. v. s. Glæde er de Troendes normale Tilstand. Derfor opfordres de til at være glade, altid glade (Fil. 4, 4), og det siges, at „Glæde i Herren er eders Styrke" (Nehem. 8, 10). Et Blik i en Bibelordbog vil forøvrigt tilstrækkelig vise, hvor stor Plads disse Ord har i den bibelske Sprogbrug.

At Glæde er en Følelse, at der ikke kan være Tale om Glæde uden der, hvor der er glade Følelser, kan der neppe være nogen Tvil om. Fortolkninger, som søger at slaa fast noget andet, er ialfald ikke i Overensstemmelse med Ordenes ligefremme Mening.

Af den fremtrædende Plads, som disse Ord og den Sag, de betegner, har i Bibelen, kan vi med Sikkerhed drage den Slutning, at Følelsen efter bibelsk Tankegang har en stor Plads og en stor Opgave i Troens Liv.

Af andre Ting, som vidner om det samme, kan nævnes: Opfordringen til at være „brændende i Aanden" (Rom. 12, 11). At være brændende i Aanden kan vistnok vanskelig tænkes uden som forenet med Følelse, — og jo mere Aandens Ild, des mere Følelse.

Kjærlighed, enten den er Kjærlighed til Gud og Frelseren, eller den er Kjærlighed til Brødrene eller „til alle", maa ogsaa erfares som Følelse, skjønt den meget langt fra gaar op i det at være en Følelse.

At have Følelse er en væsentlig Side ved det at være Menneske. Vi kan ikke tænke os et Menneske uden Følelse. Et Menneske uden Følelse vilde være et Umenneske. Skulde en Kristen være uden Følelse, saa maatte han ophøre at være Menneske, idet han blev en Kristen. Dette er saa indlysende, at det ikke kan modsiges.

Det, som det imidlertid her egentlig er Spørgsmaal om, er dette:

Der er særskilte religiøse Følelser, som naturligt springer ud af Troens Liv og nødvendigvis hører med til det. Og naar saa er, — hvad Plads har saa disse særskilte religiøse Følelser i den Kristnes Liv med Gud? Eller udtrykt med andre Ord: hvad godt kan de gjøre os som Kristne, og hvad Forhold staar de i til de andre Ting, som er Grundbetingelsen for et sundt, sterkt og varmt Liv i Gud?

En Kristen er et gjenfødt Menneske. Han er en ny Skabning. Gjenfødelsen har ikke bare omskabt en enkelt

eller flere enkelte Sider af hans Væsen. Den er Personens, hele Personens Omskabelse.

Derfor har ogsaa Følelsen hos den Kristne undergaaet en Gjenfødelse efter sin Art.

Hvordan er saa Følelsen efter Gjenfødelsen?

Bibelen lærer os, at de Gjenfødte endnu har Kjød, skjønt de ikke længer er Kjød. Der er to Naturer, den nye og den gamle, og to Magter, — og Aanden kjæmper imod Kjødet, og Kjødet mod Aanden.

Paa Følelsens Omraade kan vi hos en Kristen skjelne mellem følgende Bestanddele:

1. Syndige Følelser, — Følelser af Behag i det onde, af Behag undertiden saa sterkt, at det føles som Kjærlighed til Synden.

2. Almindelige menneskelige Følelser, som er neutrale, det vil sige, i sig selv hverken gode eller onde, men som kan være gode og kan være onde, alt efter Omstændighederne. F. Eks. Glæden ved Samværet med andre, — en Følelse, som blir syndig, naar den blir til Menneskedyrkelse eller paa andre Maader berøver Gud den Plads, han skal have i Sjælens Liv. Hos en Troende skulde disse neutrale Følelser altid forekomme i renset, helliggjort Skikkelse.

3. Rent aandelige, hellige Følelser. Om disse nogen Gang hos et troende Menneske forekommer i absolut Renhed, kan der disputeres og er der disputeret om; men det er et Spørgsmaal, som vi her sætter ud af Betragtning.

4. Endelig viser Erfaringen os en Blanding af disse forskjellige Arter af Følelser, hvor snart den ene, snart den anden har Overvegten, og hvor der mellem de forskjellige Følelser er en stadig Kamp om Overtaget.

Der er ved de ligefrem syndige Følelser, saadan som en Kristen oplever dem, særlig to Sider, som vi bør være skarpt opmærksomme paa.

Ovenfor er pegt paa, hvordan Følelsen tager Tanken

i sin Tjeneste, saa sterke Følelser rent kan berøve os vor Dømmekraft og saa os til at forsvare Ting, som vi i normale, rolige Tider vilde vende os bort fra med Afsky.

Dette gjælder ogsaa for de Kristne, — naar den gamle Natur optændes ved et eller andet sterkt Begjær, naar vi „drages eller lokkes af vor egen Begjærlighed" (Jak. 1, 14, hvor der tydeligvis tales om og til Kristne).

Om dette siger Rosenius:

„Om du blot ved et Fald og ved et Tilfælde indrømmer Synd og Hykleri noget, saa skal du snart saaledes beruses, fortrylles og forblindes, at du ikke formaar at se, at der er ringeste Fare paa Færde. Ja, det er saa besynderligt i en saadan ond, satanisk Fortryllelsens Stund, at om du paa det grundigste vil overveie og betragte den Synd, som du fristes til, du dog umulig skal kunne se andet end, at den *slet ikke er farlig*, men ringe og let som en Fjær. Men derimod skal den ogsaa paa samme Tid synes dig uendelig kjær og liflig."

Det er paa denne Maade, *Vellystens* Djævel søger og finder sine Ofre — ogsaa blandt de Kristne. Tag dig ivare!

Hevnfølelsen kan besætte endog en Kristen saaledes, at han faar sig selv til at tro, at han er Retfærdighedens nidkjære Vogter og Haandhæver, naar han ønsker ondt over sine Modstandere, istedetfor at elske dem og bede for dem, — eller naar han „sukker imod" — Brødrene. Kanske du, som læser dette, just nu huser en saadan Dæmon i dit Bryst! Vaagn op! Gaa til Kristus med den; han uddriver saadanne onde Aander.

Den Følelse, vi kalder *Fornærmelse*, er meget almindelig, og den spiller os mange slemme Puds. Ved den har mange skaffet sig selv mange pinefulde Timer og Dage og været til stor Plage for sine Omgivelser.

Der er somme Kristne, som i særlig Grad er udsat for at blive fornærmede. En maa være saa yderst forsigtig med, hvad en siger til saadanne Folk, — og endda,

trods al Forsigtighed, saa ved en ikke Ordet af, før de kjender sig stødte, ofte over rene Smaatterier, som andre ikke vilde lægge Mærke til engang. Og saa gaar de og surmuler i dagevis og indbilder sig, at de er nogle rene Martyrer, forurettede og overseede af alle Mennesker!

Broder, Søster, som ligger under for dette, tror du virkelig, at saadant Væsen sømmer sig for en Kristen? Ser du ikke, at du lider af „Humørsyge", at det er bare dine egne Følelser, som bedrager dig og faar dig til at se og tro og tænke Ting, som ikke findes andresteds end i dit eget syge Sind? Kristi Blod, hvorved du allerede er renset, er ikke det mægtigt til at løse dig fra denne Trældom? Du, som er kaldet til at være Verdens Lys, du skulde ikke paa denne Maade stjæle Lys og Lykke fra andre. Se op, vær glad og lad ikke Satan længer plage dig!

De onde Følelsers Tal er Legio, og vi kunde skrive en lang Liste over dem. Men enten det er nogen af de ovenfor nævnte eller andre, som f. Eks. de Følelser, som fremkaldes ved Æresyge eller ved Forfængelighed, saa er de hinanden væsentlig lige i dette:

de øver sin Magt over os ved at gjøre os blinde og døve for de Tanker og Forestillinger, for de Paavirkninger af Guds Aand, som vilde jage den onde Følelse paa Flugt, om vi bare gav dem Rum og Anledning til at virke paa os.

Der er een stor Hovedregel for al Kamp mod det onde: bliv i Kristus. Men idet vi blir i Kristus, bruger Aanden mange Midler for at faa os til at se Synden og søge Befrielse fra den. I de Fristelser, vi her taler om, er det uden Tvil en Vei til Seier, naar vi blir opmærksomme paa, at det gjælder en Kamp netop mod *Følelsen*. Det er ikke først og fremst vore *Tanker*, som maa forandres; men det er de Følelser, som tyranniserer vore Tanker, — det er over dem, vi maa fælde vor Dom, — det er dem, vi maa lægge ned ved Korsets Fod. Naar den

onde Følelse er beseiret, vil det øvrige følge næsten af sig selv.

Men det, som her gjør Kampen haard og Seieren vanskelig, det er just det, at den syndige Følelse fremtræder som en „Lystfølelse", eller med andre Ord: den tiltaler os, den behager os, kildrer os, er os kjær; at kjæmpe mod den er i alleregentligste Forstand at kjæmpe mod sig selv. Enhver sterk Følelse har netop det ved sig, at den — mer end Tanken — indtager hele Personen og ligesom fylder en og breder sig gjennem hele ens Væsen. Men just derfor blir ogsaa et Nederlag paa dette Omraade saa skjæbnesvangert og en Seier saa betydningsfuld.

Naar den syndige Følelse har faaet Rum, naar den har faaet leve en Stund inde i os og kanske har ført os op i et ligefrem, paatageligt Nederlag, et Fald, saa viser sig den anden Side af den syndige Følelse eller rettere sagt af dens Virkninger.

Har den bragt os et Nederlag, eller om den bare har raset en Stund inde i os uden paatagelige ydre Virkninger, saa vil om kort eller længe Samvittigheden vaagne; saa begynder Anklagerne, og „Fordømmelsernes Pile" begynder at suse omkring os. Saa slaar Følelsen om i sin Modsætning: Lysten afløses af Pine; en „Orm, som stikker," kommer istedetfor Syndens Sødme. Selvanklage, Tanken paa Guds Dom, Bevidstheden om at have bedrøvet Guds Aand, — alt forener sig om at fremkalde Angers- og Skamfølelse, og den drives undertiden op til en saadan Høide, at der kun er et Skridt igjen til Fortvilelse, — og somme har fortvilet.

Medens Følelsen før formede Synden saa lys og lod den synes saa ufarlig og uskyldig, saa gjør den nu det modsatte: den maler den begaaede Synd saa sort, at den forskræmte Samvittighed ikke er istand til at se andet end Mørke, hvor den vender sig.

Vi finder igjen det samme som før: Følelsen holder fast paa og forsterker alle de Tanker og Forestillinger, som

stemmer med den selv, og jager væk og udestænger alt, som gaar i en anden Retning.

Men lad os nu huske, at ligesom det første var et Bedrag, et Løgnens Værk, saa er ogsaa det sidste det. Ligesom det første var en Forblindelse og en Maling med falske Farver, saa er ogsaa det sidste det.

Det er muligt, at den ængstede Samvittighed kan gjøre selve Synden større, end den er, om ikke med Hensyn til Art, saa med Hensyn til Omfang og Rækkevidde. Under Anklagerens Vegt kan endog det synes Synd, som ikke var syndigt Og naar Anklagen blir til en Anklage for Synd mod den Helligaand, saa har Følelsen — ialfald i de allerfleste Tilfælde — bevirket en Overdrivelse, en Fordreielse af Sandheden ogsaa med Hensyn til Syndens Art.

Men den egentlige Vanskelighed ligger ikke netop deri, at Synden males saa fort. I en Forstand kan Synden aldrig blive fort nok i vore Øine, og Synden er „fort" ogsaa da, naar vi kalder den liden.

Det, som her er Hovedsagen og Hovedvanskeligheden, det er det, at *Følelsen skyder tilside og formindsker Værdien af Kristi Forsoning*, samtidig med at den lægger Synden og Skylden under Forstørrelsesglas. Synden og Skylden blir saa frygtelig stor, og Forsoningen skrumper ind til intet. Eller den holdes paa Afstand. Den benegtes ikke som historisk Kjendsgjerning; men Følelsen bygger en Mur mellem den og mig, saa den naar ikke mig, og jeg naar ikke den. Deraf kommer alle „om" og „men", hvormed den dømmende Samvittighed møder al Evangeliets Trøst.

Men naar Følelsen begynder med det Arbeide at formindske Værdien af Kristi Offer og at bygge en Adskillelsens Mellemvæg mellem Synderen og Naaden, saa skulde det være let at se Bedraget, let at se det Løgnens Arbeide, som Satan udfører i os ved Følelsens Hjælp.

O Broder, som har syndet, og som nu sukker og sørger og ængstes, hvordan kan du nogensinde give den Tanke

Rum, at Kristi Offer ikke er stort nok? Hvordan kan du overtales til at tro, at din Synd er større end Naaden? Kan det tænkes, at ikke „Naaden veier mer end al din Usselhed?"

„I Himmelen," siger Rosenius, „holdes Kristi Blod bestandig i høi Ære; der gjælder det mer end hele Verden. Du og jeg, vi har saa ynkelige Hjerter, at de ingen Stund kan beholde og betænke, hvad der dog er større end hele Verden. For vore mørke og skrøbelige Hjerter er Kristi Blod af ganske ringe Værd; men for Gud er det bestandig af et umaadeligt og uudsigeligt Værd."

For de almindelige neutrale menneskelige Følelsers Vedkommende vil jeg indskrænke mig til at henvise til det, som er sagt i Indledningen og kun tilføie, at meget af det, som der er sagt, ogsaa er sandt om de rent religiøse Følelser. Der er — for at pege paa et Par Ting — en religiøs Arbeidsglæde, som kommer som en naturlig Følge af en tro Udnyttelse af de aandelige Kræfter, som gives ved Gjenfødelsen og fornyes hver Dag i Samfundet med Gud. Der er en religiøs Trætheds følelse, som kommer ved religiøs Overanstrengelse; af den er der ofte meget hos Nutidens Kristne, fordi der er saa meget Jag og Uro og ofte saa lidet Hvile i Gud. Men jeg faar overlade til Læseren selv at gjøre den videre Anvendelse af dette, da Pladsens Knaphed forbyder mig at gaa nærmere ind paa det.

De mest fremtrædende af de

rent aandelige, hellige Følelser

er allerede nævnte. For Tydeligheds Skyld nævnes og betones de endnu engang.

Der er mange Slags Fred; men der er een Fred, som Verden ikke kan give. Den findes kun hos de Kristne.

Der er mange Slags Glæde; men der er een Glæde, som er af rent aandelig Oprindelse. „Glæden i

Gud" findes ikke uden hos den, som har smagt, at Gud er god. „Frelses Fryd" (Salm. 51, 14) kan ikke tænkes uden som en Følge af troet og modtaget Syndsforladelse.

Salige Følelser kommer — undertiden som en Bølge af Henrykkelse —, naar Hjertet begynder at elske Gud, naar Bruden ser sin Brudgom og ser Kongen i hans Deilighed. Men en Kristen ved, at han var fremmed for alt dette, indtil han saa og troede, at Gud havde elsket ham først

Vi tør sikkert gaa ud fra som en almindelig Regel, at jo nærmere Gud, des mere følbar og følt Salighed, og jo mindre nær og fortrolig Omgang med Gud, des mindre Følelse, des mindre Glæde i Gud.

Denne almindelige Regel ledes vi til at opstille blandt andet ved den ganske nærliggende og ligefremme Tanke, at naar vi engang kommer hjem til Gud, og der ikke længer er nogen Afstand eller Adskillelse af nogen Art mellem os og Gud, saa skal ogsaa vor Salighed være fuldkommen, — det vil for Følelsens Vedkommende sige, at vi da skal have og føle saa meget Glæde, saa meget Fred, saa meget af alle gode og opløftende Følelser, som vor Sjæl er istand til at rumme. Om dette nærer vi ingen Tvil.

Altsaa: fuldkomment Samfund med Gud er det samme som fuldkommen Salighed, ogsaa i Følelsen og for Følelsen; og jo mere vi her paa Jorden nærmer os til det fuldkomne Samfund med Gud, des mere følt Salighed. Dette er mere end et logisk Regnestykke; det er en Tanke, som ganske enfoldigt springer ud af vor umiddelbare Troeserkjendelse.

Men den almindelige Regel kan ikke uden videre eller til enhver Tid opstilles som eneste Rettesnor og Maalestok. Sjælens Liv er et Samspil af tusinde vekslende Kræfter, og Livets Virkelighed nøder os til at indrømme, at her er Rum for mange Undtagelser.

For det første er det vist gavnligt at være opmærksom paa, at Gud utvilsomt ofte for vor aandelige Opdragelses Skyld negter [illegible]de og opløftende

Følelser og istedet skjænker lidt Malurt i vort Bæger, ofte uden nogen paaviselig ydre eller indre Aarsag. Uden dette turde det hænde, at vi i vort Kristenliv kom til at kjende os i mer eller mindre Grad uafhængige af Gud. Helt ud at leve paa Naade er ikke snart lært, og havde vi altid Overflod paa Følelse, saa vilde vi vist vanskelig kunne blive ved at være fattige i Aanden.

Det, som vi i den kristelige Sprogbrug kalder Anfegtelse, er i sig selv et stort Mørke i Sjælen baade for Følelsen og for Erkjendelsen.

Fordi vi, just som Guds Børn, stadig trænger Opdragelse og Tugt, derfor maa vi undertiden gjennemleve saadanne mørke Tider. Og hvis dette er sandt, saa kan vi altsaa ikke deraf uden videre drage den Slutning, at Aarsagen til mørke og tørre Tider er en eller anden bestemt Synd eller en eller anden særskilt Mangel ved vort Samliv med Gud.

Men det er rigtignok ogsaa paa den anden Side klart, at Aarsagen kan være en eller anden bestemt Synd eller Utroskab, en mer eller mindre aabenbar og bevidst Sløvhed og Slaphed. Derfor, naar en vaagen Kristen maa gjøre saadanne Erfaringer, saa vil han vist ikke lade være at spørge baade Gud og sig selv, om der er nogen særskilt Aarsag til det aandelige Mørke eller den aandelige Tørhed. Og vi har som Kristne den Tillid til Gud, at han vil vise os det, om der er noget, som vi trænger at se.

Det er en bekjendt Sag, at legemlig Sygdom eller sygelige Legemstilstande øver sterk Indflydelse paa Sjælelivet. De Kristne er ikke undtagne fra denne Lov om Legemstilstandenes Indvirkning paa Sjælen, skjønt vi ikke behøver at være Trælle under dem paa samme Vis som de, der ikke kjender Guds Kraft.

Nervøsitet blir for mange Kristne en Aarsag til dyb Sjælenød. Med Nervøsiteten følger, især før man er bleven vant til den, mange Forstyrrelser i Sjælelivet: man blir pirrelig, ømtaalig; daarligt Humør, en trist, trykket

Stemning, lidet Glæde, Mismod og Forsagthed er Ting, som Nervøsiteten rent naturligt i Regelen fører med sig. Kristne, som har lidet Erfaring, — ja selv ældre Kristne kan saa, under Nervøsitetens Tryk, komme paa den Tanke: Ja, nu har Gud forladt mig! Jeg er saa kold og saa tør, — jeg har ingen Følelse af Guds Nærhed! Nu er det vist forbi med min Kristendom!

Faar en saa først Øie paa, at den virkelige Aarsag er Nervøsiteten, saa er det mærkeligt, hvor en Kristen kan være glad og forhaabningsfuld og smage meget af Guds Godhed — trods Nerverne. Vanen og lidt mere Erfaring vil forøvrigt ogsaa efterhaanden gjøre det lettere, — og man opdager vel som Regel snart, at jo mindre man tænker paa Nervøsiteten, des bedre er det.

Daarlig Fordøielse virker paa samme Maade, tildels i endnu høiere Grad. Der er endog dem, som siger, at en god Mave er en væsentlig Betingelse for et sundt Aandeliv. Nu, saa galt er det da heldigvis ikke. Der har været mange varme, glade Kristne med en daarlig Mave. Guds Kraft er paa mange Maader mægtig i vor Skrøbelighed.

Saa meget er klart, at det, som har sin Grund i Sygdom eller Sygelighed, det maa ikke tillægges en aandelig Betydning, som det aldeles ikke har.

Dermed er ikke sagt, at det ikke i visse Tilfælde kan være vanskeligt at afgjøre, hvor meget der kommer fra Nervøsiteten eller den daarlige Mave eller andre Forstyrrelser i den legemlige Organisme, og hvor meget der har dybere liggende, sjælelige eller aandelige Aarsager. Men det er bare det samme, som vi møder saa ofte, at det paa Sjælelivets Omraade er saa vanskeligt at finde og opstille Regler, som passer for alle Tilfælde.

Vil vi se bort fra disse mere specielle Tilfælde og prøve paa at bestemme

Forholdet mellem Troen og Følelsen

i sin Almindelighed,

saa ligger det nær først at betone, at

Tro er ikke det samme som Følelse.

At tro er det samme som at være overbevist om og at bygge paa det, som ikke sees. Se Hebr. 11, 1. Men „det, som ikke sees," er ikke bare at forstaa om det, som Øinene ikke ser. Ordene har uden Tvil en videre Betydning, eller de kan ialfald med fuld Ret gives en videre Anvendelse:

Gjenstand for Tro er det, som ikke kan opfattes med Sanserne, enten det nu er Øiets eller Ørets Sans eller nogen af de andre Sanser. Det som paa en eller anden Maade kan sanses, det behøver vi ikke at tro.

Vi kan gaa lidt videre. Ligesom der er en legemlig Sansning, saaledes kan vi ogsaa tale om en indre Sansning, en Sjælens Sansning. Og om den gjælder det samme:

det, som jeg sanser sjæleligt, det behøver jeg ikke at tro.

Kommer der op i mig en eller anden sterk Følelse, saa er selve denne Følelse en erfaret, oplevet Kjendsgjerning, som jeg ikke behøver at tro.

Troen blir overflødig, naar jeg sanser noget, naar jeg opfatter, gjennemlever, erfarer noget ved Hjælp af de legemlige eller sjælelige Sanseapparater.

Troen er den af Gud givne Evne til at opfatte og bygge paa det, som ikke er tilgjængeligt for nogen Legemets eller Sjælens Sans.

At sige: jeg kan ikke tro, saa længe jeg ikke føler noget, — det er derfor det samme som at gjøre Troen umulig. Dersom jeg ikke tror, før jeg føler, saa kommer jeg aldrig til at tro.

Troen maa begynde med at tro det, som jeg endnu ikke har nogen Erfaring om. Dette gjælder vistnok om al Slags Tro; men det gjælder i udpræget Forstand om Troen paa de Ting, som hører Guds Aand til, fordi de efter sin Natur ikke er tilgjængelige for nogen af de Sanser, som det naturlige Menneske raader over.

Derfor har man ogsaa sagt, at det at tro, det er det samme som at „gjøre et Sprang ud i Mørket," — „Mørke", fordi vi endnu ikke har erfaret eller ved Erfaring ved noget om de Ting, som vi vover at tro paa.

Det, som gjør, at vi kan vove et saadant „Sprang", det er det, at Gud har talt til os og ved Tale og ved talende Kjendsgjerninger forsikret os om, at det, han indbyder os til at tro paa, det er tilforladeligt. Det er en Klippe. Det er, hvad han har sagt. Det giver, hvad han har lovet.

Naar Gud indbyder til at tro, naar hans Vidner søger at overtale til at tro, saa har denne Indbydelse og denne Overtalelse en fast Grund at staa paa. Den er ikke bygget paa Fantasifostre eller paa Gjætninger. Den faste Grund er Aabenbaringens Kjendsgjerninger og Aabenbaringens Ord. Den faste Grund er Gud selv.

Derfor har det en saa afgjørende Betydning, at Prædikanternes Tale er gjennemtrængt af den Tilforladelighedens Aand, som kommer, naar Prædikanten er levende forvisset om, at hans Tale „er en troværdig Tale, aldeles værd at annammes."

Men derfor blir ogsaa det at tro i saa udpræget Grad en Lydighedshandling. „Blev Troen lydig," staar der i Ap. Gj. 6, 7 om „en stor Hob af Præsterne."

Bøi dig for Vidnesbyrdet! Vær lydig! Tro Gud!

Ikke at tro, det er det samme som at gjøre Gud til en Løgner. Den, som tror, han har dermed beseglet, at Gud er sanddru. Se 1 Joh. 5, 10; Joh. 3, 33.

Det er altsaa klart, at det strider aldeles mod Troens Natur at sætte Følelsen op som en Betingelse for

Troen. At sige: „Nu føler jeg det saa og saa, derfor tror jeg," — det er det samme som at affætte Gud og hans Ord som Troens Grundvold og istedet at sætte mig selv og mit paa denne Plads.

Men *naar jeg tror, saa fødes* i mit indvortes Menneske baade Følelser og alt det øvrige, som hører Troens Liv til efter dets Art.

Hellige Følelser, Fred, hellig Glæde og guddommelig Kjærligheds Ild — det er *Troens Virkning*. De kommer *efter* Troen, — eller rettere, de fødes samtidig med den, og de erfares som noget, der følger med den. Og endnu en Ting kan vi sige: Troen selv erfares ikke; det er dens Virkninger, som erfares.

Bibelen og Erfaringen lærer os endvidere, at det ikke bare er saa, at Troen *kan* afføde en saadan Virkning, men at sand Tro nødvendigvis maa være forbundet med hellige Følelser. En sand Kristen, som aldrig oplever at kjende de for Kristenlivet eiendommelige hellige Følelser, kan ikke tænkes. „Aandens Frugt er Glæde, Fred." Der staar ikke *kan være*; men der staar *er*.

Tro og hellig Følelse følger hinanden, som Virkninger følger Aarsagen.

Deraf skulde vi altsaa kunne drage den Slutning, at hvor Virkningen ikke er, der er heller ikke Aarsagen, — hvor Følelsen ikke er, der er ikke Troen.

Vi har allerede seet, at for enkelte særskilte Tilfældes Vedkommende vilde det være forhastet og urigtigt at slutte, at Mangel paa Følelse er et sikkert Bevis for, at der ingen Tro er, eller at den har ophørt at eksistere der, hvor den før var.

I sin Almindelighed gjælder for os Kristne, saa længe vi er i Verden, at Følelsen ligesom alt andet i vort Liv endnu er stykkevis. Et bestandig overstrømmende Bæger vilde være det samme som et Stykke Fuldkommenhed. At Følelsen følger Troen, behøver ikke nødvendigvis at medføre, at der *altid* skal findes mærkbare Følelser. For-

bringen om, at der skal findes Følelse, vilde allerede være tilfredsstillet, naar Følelsen overhovedet findes, selv om det kun er med Afbrydelser, med kortere eller længere Mellemrum mellem hver Gang den mærkes.

Erfaring fra andre Omraader leder os desuden til at gjøre den Indrømmelse, at Følelsen nok kan være der, selv om den ikke tydelig mærkes. Jeg tør nok sige, at jeg elsker mit Barn, selv i de Stunder, da jeg ikke føler, at jeg elsker. Følelsen behøver ikke at være død, om jeg ikke just i Øieblikket kjender, at den rører sig i mig. Det er ligesom den i et elektrisk Batteri gjemte elektriske Kraft; den mærkes ikke, den mærkes ikke som elektrisk Strøm, uden naar Ledningen er „sluttet"; men den er der til enhver Tid, saa længe indtil Batteriets Kraft er udtømt, fordi Elementerne er udslidte og ikke er blevne fornyede.

Men hvis Følelsen ikke giver Livstegn fra sig ved visse i det aandelige Livsløb naturlige Anledninger, naar aandelig talt „Ledningen er sluttet," f. Eks. ved Omgang med Gud i Lønkammeret, ved Sammenkomster om Guds Ord, ved Samvær med Brødre, — hvis Mellemrummene mellem hver Gang den ytrer sig blir altfor lange, blir længere og længere, saa er det betænkeligt; saa kan der være Grund til at frygte, at Følelsen er døende, om ikke død. Og da er det Tid til at faa „Elementerne" fornyede ved Bøn og fornyet Overgivelse til Gud.

Hvad Afbrydelserne eller Mellemrummene angaar, saa er det naturligvis for Bedømmelsen af foreliggende Spørgsmaal væsentlig ligegyldigt, hvad det er, som fylder disse Mellemrum, enten det er Ligegyldighed, Følelsesløshed, Tørhed, eller det er andre Følelser. Endog de styggeste Følelser kan fylde Mellemrummene, uden at det dermed er afgjort, at de hellige Følelser er døde eller har mistet sin Kraft.

I denne Sammenhæng maa det ogsaa nævnes, at

Temperamenternes Forskjellighed

medfører store Forskjelligheder i den Styrke, hvormed de religiøse Følelser ytrer sig, og i den Maade, de kommer

frem paa. Den Sag vil blive behandlet paa et andet Sted i denne Bog, og derfor skal her kun nævnes, at hos sangvinske og melankolske Mennesker vil Følelserne som Regel være meget mærkbare, kanske fordi de der saar være mere eneraadende. Hos Kolerikerne vil en vis Slags Følelser, f. Eks. retfærdig Harme, være temmelig mærkbare; men i Almindelighed vil vist baade Flegmatikerne og Kolerikerne af Naturen være mindst aabne for Følelser. Men deraf kan vi ikke drage den Slutning, at f. Eks. Flegmatikerens mindre sterke Følelse repræsenterer en mindre aandelig Kraft og Varme end Sangvinikerens livlige Følelse. Det kan lige godt være omvendt, fordi Følelsen som Følelse møder langt mindre Modstand at overvinde hos Sangvinikeren end hos Flegmatikeren.

Vi maa tage ogsaa disse Forskjelligheder med i Overveielsen, naar vi skal bedømme vort eget Følelsesliv eller veilede andre ved Bedømmelsen af deres.

Forskjel i Alder

medfører ogsaa Forskjel i Følelsernes Karakter og Ytringsmaade. Naar Følelserne i Aarenes Løb har været gjennemlevet gjennem en Mangfoldighed af Gjentagelser, saa skaber de sig efterhaanden et dybere og bredere „Leie" i vort indre Liv. De udfylder et større Rum i vor Personlighed. Men samtidig dermed taber de, som Regel, den Karakter af heftig Opbrusning, af stødvis, øieblikksvis Varme, som de i Almindelighed begynder med. Men der kommer noget bedre i Stedet, naar Udviklingen gaar Vekstens Vei. Den Kraft, som i Begyndelsen ytrer sig som „Braavarme" eller som en sterkt flammende Ild, den forandres og omsætter sig til Ro og Dybde.

Sætter vi Ild paa en Haug med Høvelspaan, saa blir der en svær Flamme, en ganske sterk Varme og fremfor alt et stort Brag. Men der er nu alligevel adskillig mere Forslag i den Ild, som brænder i en Haug Stenkul. Den varer længer og varmer i Virkeligheden bedre.

Men lad os se til, at det, vi gjerne vilde kalde Ro og Dybde i Følelsen, ikke i Virkeligheden er det samme som Kulde og en begyndende Død. Den Maade, hvorpaa det bedst kan sees, er ved at undersøge, om vore Følelser viser sig at være en Drivkraft, som driver til Handling i Tro, Selvfornegtelse og hellig Lydighed. Den Slags indre Ro, som tillader os at være uvirksomme, det er Dødens Ro.

Vi maa ikke tillade os selv at være kolde. Vi formanes til at være „brændende i Aanden," — Rom. 12, 11. Den Kristen, som er fornøiet med at være kold, tør, fattig paa hellig Ild og hellig Følelse, han er allerede i betænkelig Grad bleven fremmed for den Aand, som uafladelig jager efter mer. Aandelig Sundhed viser sig ogsaa paa Følelsernes Omraade som en uafladelig Kamp for at vokse, et uafladeligt Vagthold mod Stilstand og Død.

Men her er det let at begaa en Feiltagelse.

Somme Kristne synes at være af den Mening, at Troen væsentlig er til for at skaffe Følelser. Og naar de saa mærker, at Følelserne er faa og fattige, saa søger de paa en eller anden Maade at stive sig selv op, jage sig op i en vis Stemning. Men en kunstig opjaget Stemning er ikke det samme som en hellig Følelse.

Vi gjør vel i at komme ihu det, som en har sagt, at „Troen snarere er et Kompas end en Ild." Den er det Kompas, som viser den Retning, hvori vore Handlinger skal gaa, — og vi kan føie til: den er den Kraft, som skaber Handling. Dette er den først og fremst.

Derfor er ogsaa Forholdet det, at naar vi kjender os uden Følelse og saa alligevel i Troens Lydighed gaar hen og gjør det, som Troen kræver, og Aanden minder om, saa kommer Følelsen som en Frugt og, vi tør sige, som en Løn.

Mange gik til en Syg, fordi Aanden mindede dem om at gaa. De gik, skjønt de var modløse og kjendte sig kolde; men medens de sad ved Sengen og udførte sin Herres Ærinde, saa blev de fulde af hellig Glæde.

De Troens Mænd og Kvinder, som opregnes i det 11te Kap. af Hebræerbrevet, var Handlingens Mænd og Kvinder. Vi kan ikke tænke os, at de satte sig uvirksomt ned og ventede paa Følelser, før de handlede.

I Lønkammeret, under Bøn, skabes ved Aanden en stille, fast Overbevisning. Saaledes rustet kan Guds Venner gaa ud for at gjøre Guds Gjerning.

Det er i det hele en Feil hos mange Kristne, at de bare staar stille og

søger at varme sig ved Ilden af sin egen Tro.

Hvordan er det, Følelsens Varme og Gjenkjærlighedens hellige Ild optændes i os?

I den kristelige Sprogbrug er det kort og enfoldigt udtrykt saaledes:

se ikke paa dig selv, men se paa Jesus.

Hvis jeg ser efter, om jeg har Følelse, for deraf at faa Rede paa, om jeg endnu tror og er et Guds Barn, saa er der intet at sige paa en saadan Fremgangsmaade. Den er skriftmæssig, naar den bare ogsaa foregaar paa en skriftmæssig Maade. Saavidt jeg kan se, ligger ogsaa dette indesluttet i den apostolske Formaning: „Prøv eder selv, om I er i Troen," skjønt der ogsaa er andre Troens Virkninger, hvorefter den Sag kan og skal prøves.

Men om jeg nu opdager, at jeg lidet eller intet har af Følelse,

kan saa den Mangel rettes ved at staa og stirre paa Følelsen, som om jeg paa den Maade kunde se Liv i den? Eller ved at bruge en eller anden menneskelig Kunst? Eller ved at sænke sig ned i Sorg og Mismod? Eller ved at udgyde sig i Beklagelser for et Menneske?

Det sidste kan være et Middel, hvis Beklagelsen er et Udtryk for, at en søger Raad og Veiledning, og ikke bare er en af de mange Maader for at gaa og dulle og dægge og kludre med sig selv, — et Middel i Selvbeskuelsens Tjeneste.

Hvis jeg som Kristen begynder at forskrækkes over min egen Kulde, saa sætter jeg mig ved Jesu Fødder; saa søger jeg Gud i Lønkammeret; saa ser jeg paanyt paa Frelsens Kjendsgjerninger, saadan som de af den treenige Gud er fuldbragt for en falden Slægt og for mig, og berettet og bevidnet i det Ord, som lever og bliver evindelig.

Troen lever af det, Gud har gjort og talt. Og naar Troen faar sin rette Næring, saa blir den sterk, og saa avler den baade Handling og Følelse.

Dette er den store Hovedregel for Følelsens Bevarelse, for dens Gjenoplivelse, for dens Vekst:

se ikke efter Følelsen, men drik af Kilden; æd Livets Brød; nyd Herrens Legeme og Blod, — og den gjenoplivede og styrkede Tro vil af sig selv virke efter sin Natur.

Et nærliggende Spørgsmaal er dette:

Er sterke, varme, inderlige Følelser altid Bevis paa et sundt og kraftigt Kristenliv?

Hvis de tilsyneladende sterke og varme Følelser var ublandet rene, saa vilde de vistnok ikke kunne tænkes at have anden Aarsag end et sterkt og varmt Troesliv. Men det er en Kjendsgjerning, at selv hos Kristne kan de tilsyneladende hellige Følelser være saa sterkt opblandede med fremmede Bestanddele, at de snarere blir et Bevis for Usundhed og Kjødelighed end for nogen høi Grad af Aandelighed.

Skal jeg som Kristen bedømme Værdien af mine egne religiøse Følelser, saa maa jeg altsaa ikke bare spørge efter, hvor sterke de er, hvor meget de fylder og optager mig; men jeg maa mindst ligesaa meget spørge efter, om de er rene, om de bærer Præg af aandelig Sundhed, saaledes som Bibelen beskriver den for os. For der er noget, som heder aandelig Sundhed, selv om disse Ord aldrig saa meget kan være misbrugte af koldhjertede og kritisk anlagte Mennesker.

Vil vi nu efter dette søge at klargjøre for os, hvad godt Følelsen kan gjøre os som Kristne, saa kan vi vist i Korthed opsummere det saaledes:

De hellige Følelser er et Middel til at bevare os mod det onde.

Først fordi Følelsen, den hellige Følelse, optræder som et Slags Varselsapparat. Jalfald hos en vaagen Kristen vil Synden, naar den nærmer sig til Anfald, ofte fremkalde en hellig Angst, en barnlig Frygt, som varsler om den nære og truende Fare og maner til at fly til Frelsens Klippe. Paa den Maade har Sjælen ofte været drevet til at søge Ly mod Fristelsernes Storme, endnu før Faren var kommen saa nær, at den var bleven synlig.

Dernæst fordi den hellige Følelse, hvis den er ægte, er et Bevis paa, at Gud og Guds Kraft har faaet en stor Plads i Sjælen. Og da siger det sig selv, at Sjælen paa en særegen Maade er beskyttet mod det onde. Derfor er „Glæde i Herren vor Styrke"; derfor bevares vore „Hjerter og Tanker i Kristus Jesus" ved „den Guds Fred, som overgaar Forstanden."

Ofte naar vi staar raadvilde ligeoverfor et vanskeligt Valg vil den hellige Følelse være vor eneste Veileder, idet Følelsen — som vi ovenfor har seet — fungerer som „Værdimaaler". Naar kristne Mennesker siger: „Dette vil jeg gjøre, for dette har jeg Fred i," eller omvendt, saa er det ikke — som mange synes at mene — bare noget sygeligt Føleri eller et opstruet Fantasivæsen; men det staar i ligefrem og naturlig Overensstemmelse med den Plads og Opgave, som Følelsen overhovedet har i Menneskelivet. Følelsen naar i visse Tilfælde længer end Tanken, og Følelsen finder undertiden den Vei, som er sjult for Erkjendelsen. Men vi maa føie til, at denne Fremgangsmaade ikke er uden sine store Farer. Der kræves her meget aandelig Aedrueligheb, der kræves, at Følelsen holdes under aandelig Tugt, at den stadig befries for urene Bestanddele ved alvorlig Bøn og ved, at Guds Ord faar belyse den

og fælde sin Dom over den. Ellers vil Følgen blive usund Overspændthed, et uroligt Jag hid og did, uden Fasthed og uden den aandelige Ligevegt og Livsharmoni, som er eiendommelig for det, som er født af Gud, — eller som Tilfældet er med somme, af Naturen stride Karakterer, der viser sig noget, som ser ud som Fasthed og ubøielig Sandhedskjærlighed, men som i Virkeligheden ikke er noget andet end Stædighed, en skjæbnesvanger Overvurdering af egne Tanker og Fornemmelser.

Ogsaa i Guds Rige er der Plads for Begeistring. Ogsaa for en Kristen er det noget skjønt og værdifuldt at kunne begeistres. Der gives en hellig Begeistring. Naar den brænder med ren Flamme, naar den er Frugten af, at du har ofret dig selv til Gud „som et helligt og Gud velbehageligt Offer", da er den en skjøn Frugt af Aandens Liv, og den udretter store Ting for Gud. Den driver dig til helhjertet, udholdende Arbeide, om du har noget af den, og den varmer og tilskynder andre; der tændes Ild i dem ved den Ild, som brænder i dig. Denne hellige „Lidenskab", som først og fremst, hvis den er af rette Art, er som Grev Zinzendorfs „ham og kun ham", den er maaske den kristelig-religiøse Følelses skjønneste Frugt. Den skaber og former for vort indre Syn de høieste Idealer; den er en mægtig Drivkraft. Det var den, som brændte i Martyrerne, naar de lovpriste Gud midt i Pinslerne. Det er den, som endnu idag skaber kristne Helte og Heltinder i Paladset og i den fattigste Hytte.

Der er mange Grader i denne Ild, og den har mange Former, efter Erfaring, Temperament og Livsforhold. Men under alle Grader og Former er Følelsens Betydning som aandelig Drivkraft overordentlig stor. Lad os ogsaa derfor jage efter at være brændende i Aanden.

Saa meget som vi har af hellig Følelse, saa meget har vi af Salighed. Det vil sige, hvis vi ved Salighed forstaar det, som naturlig ligger i Ordet, en Tilstand, hvor Sjælens Behov er tilfredsstillede, intet

Ønske uopfyldt, — ingen Længsel, som ikke har fundet sit Maal. Salighed er først og fremst en Tilstand i Følelsen. Hvis vi ikke havde Følelse, saa vilde Salighed være et Ord, vi ikke kjendte. Ved Følelsen oplever vi allerede her salige Stunder; det blir en Glæde at være en Kristen; det blir en Fryd at gjøre Guds Vilje; ja selv henad Trængselens Vei „lyder Sang", naar Kristne vandrer paa den, og de midt under Trængselen smager, at Gud er god, ja usigelig god.

Der staar kun tilbage at tale lidt om

den Blanding af Følelser,

som findes hos en Kristen, som hos ethvert Menneske.

Kanske den største Fare ved Følelsen er den, at det ofte er saa vanskeligt at skjelne mellem, hvad der er af Gud, og hvad der er af mig selv. Jeg er ikke vis paa, om det forholder sig saa, men jeg er tilbøielig til at tro, at den onde Tanke som Regel er lettere at opdage end den onde Følelse. Og uden Tvil er der paa Følelsens Omraade overordentlig meget, som tager sig ud som aandeligt uden at være det.

At efterspore alle de Smuthuller, hvori de urene Følelser kan gjemme sig og derfra udbrede Smitte rundt omkring sig, — at give Navn til alle de Efterligninger af Aandelighed, som findes paa Følelsernes Omraade, det er umuligt. Lidt af det er antydet i det foregaaende. Her skal kun nævnes et Par Ting til.

Naturlig Sympathi kan forveksles med den kristne Broderkjærlighed. Naar jeg er sammen med Troende, som jeg naturlig talt synes godt om, saa blander den naturlige Sympathi sig med Broderkjærligheden. Sammenlagte udgjør de en sterk Følelse, — og jeg kan komme til at indbilde mig, at jeg har Overflod paa Broderkjærlighed, skjønt det meste af det, som jeg føler og ser som Broderkjærlighed, ikke er andet end den naturlige Sympathi. Fører saa Livet det med sig, at jeg blir sat mellem troende Mennesker, som

jeg naturlig talt ikke liker, men som snarere virker ubehageligt paa mig, — eller blir min Broderkjærlighed paa andre Maader sat paa Prøve, saa viser det sig, hvor meget jeg tog feil i Bedømmelsen af mine egne Følelser.

Det modsatte af Sympathi kalder vi Antipathi. Ligesom der mellem to Mennesker kan være naturlig Sympathi, saa kan der ogsaa være naturlig Antipathi. Som Kristen kan min Antipathi blande sig med en muligens berettiget Misbilligelse af en anden Mands Væsen eller Handlinger. Det, som maaske i sig selv er galt, blir ved Antipathien forstørret i mine Øine, og Summen af det hele blir den Dom over Manden, at han ingen Kristen er. Dommen fældes væsentlig paa Grundlag af en Følelse, som blir taget for det, som Bibelen kalder at „bedømme Aanderne", men som i Virkeligheden er en Blanding, hvis væsentligste Bestanddel er den naturlige Antipathi. Mange, haarde, uretfærdige Domme er fældet paa dette skrøbelige Grundlag.

Sympathi og Antipathi kan jeg føle ikke bare ligeoverfor Mennesker, men ogsaa ligeoverfor Aandsretninger. Ved min Sympathi forstørres og forsterkes det for mig tiltalende i den Aandsretning, som harmonerer med min Aand. Og saa blir denne Aandsretning i mine Øine „den ene saliggjørende." Eller omvendt, naar det er Antipathien, som bestemmer Dommen. I begge Tilfælde er Grundlaget for Dommen en Følelse, hvori sandt og falskt kan være blandet sammen, og naar denne Følelse opfattes som stammende fra Gud, saa fældes Dommen med Ufeilbarhedens Sikkerhed.

Med dette er ikke sagt, at alle saadanne Domme er mer eller mindre urigtige. Det indeholder kun en Advarsel, en Opfordring til at underkaste vore Domme om Mennesker og Aandsretninger en alvorlig Prøvelse, før vi slaar dem fast som endelige, idet vi mindes, at den Prøvesten, hvorefter „Aanderne skal prøves," ikke er min Følelse, men Guds Ord.

Det Behag, jeg som Kristen føler, naar jeg hører en Prædikant, som tiltaler mig, er ogsaa ofte eller maaske oftest en sammensat Følelse. Det rent naturlige Behag blander sig med de guddommelige Virkninger af Ordet, — men kanske, naar alt kommer til alt, i visse Tilfælde det naturlige Behag er det, som der er mest af, — og imens sidder jeg kanske og fortaber mig i Nydelsen af min egen Aandelighed; jeg blir jo saa rørt og grebet af Ordet!

Her ligger vist for en stor Del Aarsagen til den Prædikantforgudelse, som der har været saa meget af fra den første korinthiske Menigheds Dage og til nu. Her er synd det meget. Her trænges meget Aarvaagenhed.

Der tales undertiden med en vis Foragt om Følelseskristendom og Følelseskristne. Nu ja, det er sandt, der findes altfor meget af det, som kan kaldes „Følelseskristendom" i Ordets daarlige Betydning.

Der gives Mennesker, hvis hele Kristendom bestaar i en Del Rørelser og Følelser og nogle Taarer ved passende Anledninger. Men de kjender ingen Omvendelse; deres Vilje er fuldstændig ubrudt, og med sit Sind og i sit inderste Hjerte tilhører de endnu helt og holdent Verden.

Der er Kristne, virkelig omvendte og gjenfødte Mennesker, som i sin Kristendom er saa afhængige af Følelserne, at de tror, hver Gang de føler godt, og naar Følelserne skifter, saa er det forbi med deres Tro, — som om Gud var død, eller Forsoningen havde mistet sin Kraft. Sandelig, saadanne Kristne skulde engang lære at glemme sig selv og forstaa, hvad det vil sige, at „Gud er større end vort Hjerte."

Der er Grund til i Kristenlivet at være ræd for de Farer, som kommer fra Følelsen, naar den ikke holdes under Guds Tugt, naar den ikke veiledes ved sund aandelig Kundskab, naar den ikke støttes af en renset Vilje. Men af to onde Ting vilde jeg heller vælge at være et Stykke af en „Følelseskristen" end som Kristen at have et Lavmaal af

Følelse. De tørre og kolde Kristne har uden Tvil gjort langt mere Skade ved sin Kulde end de varme og følelsesfulde, selv om Varmen og Følelsen ofte var altfor meget uden Visdom og aandelig Balance.

De udprægede Følelsesprædikanter har ganske vist adskillige Synder paa sin Samvittighed. Men de tørre Logikere og de udadlelige Foredragsholdere har kanske i endnu større Udstrækning givet sine Tilhørere Stene istedetfor Brød. Den Prædikant, som paa ret Maade forstaar at tale saa, at Tilhørernes Følelse gribes, han har udrettet noget værdifuldt og banet en god Vei for den hellige Overbevisning, som fører til Omvendelse. Paulus græd undertiden med dem, han talte til; (Ap. Gj. 20, 31.) Spurgeons og andre store Sjælevinderes Styrke laa blandt andet deri, at de baade i sin Overbevisning og i sin Følelse var dybt grebne af den Sandhed, de forkyndte. Kristi Taarer over Jerusalem sprang ud af en dyb Følelse; hans Ve over Farisæerne var Udtryk for en retfærdig Harme. Er der en Prædikant, i hvis Tale der høres en sterk Tone af ægte hellig Følelse, saa vær vis paa, at hans Ord skal naa mange og udrette store Ting for Gud.

Bibelen lærer os at bede:

Gud, gjør mig varm, gjør mig nidkjær, gjør mig brændende i Aanden! Amen.

De fire Temperamenter og deres Betydning for Kristenlivet*).

(Af Lærer N. Nilsen.)

Hvad Solskin er for det sorte Muld,
er sand Oplysning for Muldets Frænde;
langt mere værd end det røde Guld
det er sin Gud og sig selv at kjende.
(Grundtvig.)

Naar vi lægger Mærke til Naturen, vil vi overalt finde en uendelig Rigdom af Former; der er en Mangfoldighed af Afveksling, særlig blandt de levende Skabninger. Saaledes er der i Skoven ikke to Træer, som er hinanden ganske lige, heller ikke to Blade paa samme Træ. Og som i Naturen forøvrigt, saa ogsaa i Menneskeverdenen. Der findes ikke blandt hele den myldrende Menneskeskare paa Jorden to, som af Ansigt og Udseende forøvrigt er hinanden aldeles lige.

Men som det er med Ansigterne og Menneskenes Ydre, saa er det ogsaa med Menneskenes Indre, med deres Sjæle; skjønt de er lige i meget, har de dog sine personlige Eiendommeligheder. Der er saaledes en af Gud villet Forskjellighed. Og disse personlige Eiendommeligheder findes saavel hos omvendte som hos uomvendte Men-

*) For en stor Del efter Chr. A. Bugge: De fire Temperamenter.

nesker. Vi kan mærke den ogsaa hos de hellige Forfattere, som har skrevet Bibelen. Skjønt de alle var drevne af Guds Aand, ser vi dog straks, at Apostelen Johannes skriver anderledes end f. Eks. Paulus, — Jeremias anderledes end Esaias o. s. v. Om Guds Aand har begyndt at gjøre os til nye Skabninger i Kristus Jesus, saa blir vi ikke nye i den Forstand, at vore personlige Eiendommeligheder tages bort, men de kommer ind under Naadens, ind under Guds Aands Indflydelse og blir derved helligede. Kun Synden skal bort og tilsidst ogsaa alle dens Følger for Legeme og Sjæl.

At disse personlige Eiendommeligheder kommer i Betragtning ogsaa i vort Forhold til Gud, kan vi se blandt andet ogsaa deraf, at Jesus behandlede de forskjellige Menneskener, som kom til ham, paa en noget forskjellig Maade. Da den kananæiske Kvinde bad og raabte, svarede han fra først af ikke et Ord; men da den Værkbrudne blev ført til ham og laa for hans Fod uden at faa sagt et eneste Ord, mødte Frelseren ham straks med disse deilige Ord: „Søn, vær frimodig! „Dine Synder er dig forladte." Kom en fyrrig og glad og sagde: „Mester, jeg vil følge dig, hvor du gaar," saa svarede Jesus: „Rævene har Huler og Himmelens Fugle Reder; men Menneskens Søn har ikke det, hvortil han kan hælde sit Hoved." Kom der en anden, træg og tvilende, og tilbød sig at følge Jesus, men bad om Tilladelse til først at begrave sin Fader, saa svarede Jesus: „Lad de Døde begrave sine Døde, men gaa du hen og forkynd Guds Rige" Vi kan være overbeviste om, at dette ikke var Vilkaarlighed af Jesus, men Uoslag af den høieste Visdom, idet han, den store Menneskekjender, tog Hensyn til deres personlige Eiendommeligheder.

I denne Afhandling skal vi særlig dvæle ved de personlige Eiendommeligheder, som man har betegnet med det fremmede Ord Temperament. Hvad det betegner, er det ikke saa godt at sige med faa Ord. Men det er ikke det samme som Sindsstemning, thi den er meget

vekslende. Det er heller ikke det samme som *Karakter*. Denne har vi nemlig faaet gjennem vort Livs Udvikling og er selv ansvarlige for den. Temperamenterne derimod er os medfødte, og vi har intet Ansvar for, hvilket Temperament er det mest fremtrædende hos os, men vel for, hvorledes vi udnytter dets gode Sider og tager os iagt for dets særlige Farer. Temperament vil vel nærmest kunne forklares som et Menneskes naturlige Gemytsbeskaffenhed, Sjælens Grundstemning — ikke den Sindstilstand, vi i et enkelt Øieblik mere tilfældig kan være i. Vort Temperament har Betydning for hele vort Tænkesæt, hele vor Maade at være paa.

Lige fra den romerske Keisertid har man talt om fire forskjellige Temperamenter: det sangvinske, det melankolske, det koleriske og det flegmatiske. Men det er ikke saa at forstaa, at et Menneske har bare et enkelt af disse; det meste, vi kan sige, er, at det ene eller det andet er det mest fremtrædende.

Det sangvinske Temperament

udmærker sig ved en sterk og let paavirkelig Følelse. Følelsen er hos Sangvinikeren meget fremtrædende og sterkt udviklet, men dette igjen paa en eiendommelig Maade. Ligesom ved enkelte sygelige Tilstande enhver Pirring af Nerverne forplanter sig til alle Legemets Dele, saaledes er det i Sangvinikerens Sjæleliv. Ethvert Indtryk paa Følelsen paavirker, griber hele hans Sjæl.

Heraf følger, at Sangvinikeren er meget gløg for Indtryk og let modtagelig for *alle Slags* Indtryk. Hans Stemninger vil derfor blive meget vekslende. Men det, som gjør Indtryk paa ham, griber ikke meget dybt ind i hans Sjæleliv; det vil sige: han er nok i Øieblikket dybt grebet, men paa Grund af den Lethed, hvormed et hvilketsomhelst Indtryk saa at sige udbreder sig over hele hans Sjæleliv, er han gjerne i næste Øieblik ligesaa alvorlig

grebet af kanske netop det modsatte Indtryk. Det falder ham derfor naturligt at „græde med de Grædende og være glad med de Glade." Indtrykkene overvælder ham. Sangvinikeren er derfor som Regel behagelig at omgaaes; men han er ogsaa særlig udsat for at formes efter sine Omgivelser, — kan være lystig og let med de Letsindige, men alvorlig blandt alvorlige Mennesker. I triste Omgivelser blir han gjerne tungsindig, men munter og glad blandt muntre og glade Mennesker. Hans hele Væsen vil let rette sig efter dem, han færdes iblandt.

I Venskab er Sangvinikeren tilbøielig til en vis Ustadighed, vi kunde gjerne sige Troløshed. Han er meget interesseret for den Ven, han til en bestemt Tid omgaaes, tager inderlig Del i alle hans Anliggender og ofrer gjerne meget for hans Vel eller for at hjælpe ham i Nød. Men hvis han kommer bort fra denne sin Ven, har han let for at glemme ham og er ligesaa optaget af en anden Ven, kanske af helt forskjellig Karakter.

I det hele har dette Temperament en vis Tilbøielighed til Ustadighed og Upaalideligheb, og Sangvinikeren har let for at forandre Mening om mange Ting.

Da Sangvinikeren er let modtagelig for alle Slags Indtryk, er det neppe rigtigt uden videre at forestille sig dette Temperament som „det lette Sind." Det er mere en Tilfældighed, om Sangvinikeren har et let Sind. Under lyse og lykkelige Forhold vil han have det; men er han stadig udsat for Modgang og Skuffelser, blir han trist tilmode, og da han lidet beskjæftiger sig med Fremtidsdrømme, vil han under saadanne Omstændigheder let ligge under for Forsagthed.

Spørger vi nu, hvilken Betydning dette Temperament har for Kristenlivet, saa kan vi svare, at dette saavel som de øvrige Temperamenter har baade et Fortrin og en særegen Fare. Fortrinnet er, at han let paavirkes, blir grebet af Kristendommen. Kristendommens Sandheder og dens

Skjønhed har let for at gjøre Indtryk paa ham, særlig paa hans Følelsesliv. Han føres let ved at høre Loven forkyndt ind i Følelsen af sin egen Elendighed, og han har let for at gribes af Evangeliets herlige Budskab. Alt gjør Indtryk paa ham; men han staar i Fare for Ustadighed. Han fatter let gode Forsætter, naar Guds Ord har gjort sterkt Indtryk paa ham, men staar i Fare for, at disse Forsætter aldrig kommer til Udførelse, idet Indtrykket snart kan være forsvundet, naar andre Ting senere griber ham.

Vi kan lægge Mærke til det, særlig under større Vækkelser, at der er en hel Del Mennesker, som er paavirket af Guds Ord og Aand; alt ser saa lovende ud med dem. Men naar der er gaaet en Tid — lad os sige et Par Aar — saa vil vi finde, at mange af dem, som saa glade sang sine Salmer og Sange til Jesu Pris, igjen er vendt tilbage til Verden og lever i Letsindighed som før — kanske endnu værre. De var paavirkede; men det var særlig Følelsen, som var grebet, uden at Viljen var bøiet. De blev ved til en Tid, men faldt fra i Fristelsens Tid.

Og om en Sangviniker virkelig er vunden for Herren, saa har han frembeles i sit Temperament et Fortrin og en Fare. Fortrinnet er, at han let paavirkes af Guds Ord, og naar Guds Aand minder ham om noget, er det ham om at gjøre at handle derefter. Han vil gjerne være med i alt Arbeide for Guds Rige. Men Faren er frembeles Ustadighed. Han er udsat for at lade sig lede af sine Følelser i Livets vigtigste Anliggender. Og i sin Virksomhed udad har han let for at begynde paa meget, men vanskeligt for at holde ud, blir let træt og modløs og fristes til at opgive Arbeidet, naar det ikke gaar saa glat, som han havde tænkt, for at begynde paa noget nyt.

I Bibelen har vi et godt Eksempel paa en Sangviniker i Apostelen Peter. Han gribes let og sterkt af alle Indtryk. Overvældet af Jesu Herlighed, som den viste sig for Peter ved den uventede Fiskefangst, da de kastede Garnet ud paa Jesu Ord, falder han ned for ham med den

Bøn: „Herre, gaa fra mig, thi jeg er en syndig Mand." Overvældet af Jesu første Forudsigelse om sin Lidelse og Død — iretteſætter han sin Herre og Mester. Dybt grebet af Herligheden paa „Forklarelsens Bjerg" glemmer han alt andet og ønsker bare at faa være der. Overvældet af Indtrykket af Jesu Lidelse lover han at staa mandig ved hans Side, om saa alle de andre forlader ham, — overvældet af sin Sags Haabløshed og sin Frygt fornegter han sin Herre. Grebet af Harme griber han til Sværd, — af Frygt flygter han med de andre Disciple. Overvældet af Rædsel fornegter han, — under Indtrykket af Jesu Blik græder han som et Barn.

Og saa er han meget afhængig af sine Omgivelser, paavirkes let af dem. Blandt frisindede Medaposter paa Mødet i Jerusalem udtaler han, at de Hedningekristne er ligestillede med de Jødekristne. Da han senere levede blandt sneversynte Jødekristne i Antiokia, afbrød han Bordsamfund med de Hedningekristne, saa at Paulus maatte tale ham tilrette, „fordi han var at laste."

Vil vi søge at paavirke Sangvinikere, er det af Vigtighed vedholdende at rette deres Blik paa noget enkelt, saaledes som Jesus gjør, naar han tre Gange spørger Peter: „Elsker du mig?" og tre Gange paalægger ham at røgte hans Faar og Lam.

Det melankolske Temperament

har ligesom det sangvinske sin Styrke i Følelsen, i Lethed for at opfange Indtryk; ja, Følelsen er vistnok her endnu finere. Men medens Sangvinikeren er modtagelig for mange Indtryk, saa vil Melankolikeren derimod dvæle ved enkelte Indtryk. Medens Stemningen hos Sangvinikeren let og hurtig veksler, har Melankolikeren sin Styrke i at bevare og fastholde de enkelte Indtryk, han er grebet af; hans Indtryk vil stadig fordybe sig. Medens saaledes Sangvinikeren føler baade Smerten og Glæden sterkest i

Øieblikket, saa vil hos Melankolikeren baade Smerten og Glæden stadig øges, jo mere han ruger over den, og efterhvert gribe dybere og dybere ind i hans hele Sjælelio. Sangvinikeren har let for at glemme, men for Melankolikeren er det næsten umuligt at glemme.

Naar en Sangviniker har fornærmet en Ven, men bagefter indseet sin Uret og bedt om Forladelse, saa er han færdig med den Sag; han har „rystet Sorgen af." Men om en Melankoliker fornærmer en Ven, angrer det, ber om og faar Tilgivelse, saa vil Smerten være der alligevel. Han kan ikke tilgive sig selv og har vanskeligt for at tro, at han virkelig har faaet Tilgivelse.

Om nogen fornærmer en Sangviniker, angrer og ber om Forladelse, har han let for at tilgive, og de to kan blive ligesaa fortrolige som før. Melankolikeren har vanskeligt for at tilgive en, som har fornærmet ham, og selv om han siger, at han tilgiver og gjerne vil gjøre det, har han dog vanskeligt for nogensinde mere at blive fortrolig med den, som engang har fornærmet ham.

I det hele taget er Melankolikeren let udsat for Mistænksomhed. Han blir gjerne staaende ved det første Indtryk og lader det uddybe sig inde i Sjælen. Har en sagt ham et Ord i Bitterhed, saa vil han tænke over det atter og atter og er da meget udsat for at lægge mere i det, end han i Virkeligheden har Ret til. En liden Fornærmelse kan nage ham i aarevis, idet han atter og atter tænker over den fra alle Sider, og derved vil den for hans Bevidsthed vokse som Snebolden, der rulles hen over Sneen. Han har let for at tage alting i den værste Mening, saa endog en enkelt Uvenlighed kan bringe ham til at trække sig varigt tilbage.

Det er ganske vist feilagtigt, naar man uden videre anser det melankolske Temperament som Sørgmodighed og Tungsind. Melankolikeren er ligesaa modtagelig for de lyse som for de mørke Indtryk. Men vel er det saa, at hvad der møder ham i denne onde Verden, oftere berører

ham smerteligt end glædeligt, og derfor vil Tungsindigheden være mere almindelig og mere fremtrædende hos Melankolikere end Glæden.

Melankolikeren har sin Styrke i at fastholde, bevare og uddybe Indtryk. Deraf følger, at han er meget tilbøielig til „ikke at leve i Nutiden." Men enten vil han dvæle ved Fortiden, dens Glæde eller Smerte, og i Erindringens Lys tager alt sig bedre ud for ham. En Glæde, han engang har oplevet, kan han paa denne Maade leve op igjen mange Gange. Og selv de Sorger, han har havt, tager sig anderledes ud, naar han bagefter dvæler ved dem. Han kan endog med et vist Velbehag dæle ved sine Sorger og Skuffelser; ja, en Digter taler endog om „Sorgens Lyst." Eller ogsaa vil han dvæle ved Haabet om, hvad Fremtiden skal bringe med sig; han lever meget i Fremtidsdrømme. I Forbindelse hermed staar hans Hang til Ensomhed for at kunne nyde de skjønne Stemninger eller for uforstyrret at kunne give sig hen til sine Drømmerier.

Melankolikeren føler ikke megen Drift til at gribe ind i Livet. At reformere, forbedre Tilværelsen, har han som Regel ikke megen Tro paa. Han vil ogsaa ofte blive upraktisk, fordi han savner den indre Drift til at udnytte sine Evner.

Dette Temperament har enkelte betydelige Fortrin, særlig det, at det ikke er tilbøieligt til at rode om i mange Ting, men holder sig til enkelte, og naar det har grebet en Ting, holder den fast og dvæler ved den.

Melankolikeren blir som Regel ikke grebet af Kristendommen saa pludseligt og mærkbart som Sangvinikeren. Men har Kristendommen først gjort alvorligt Indtryk paa ham, vil det ikke saa let forlade ham. Har han først faaet Øie paa sin Synd, sin Fordærvelse og sin fortabte Tilstand, saa vil det gjerne gaa ham, som David udtrykker det: „Min Synd er altid for mig." Og dog kan det nok hænde, at hans Omgivelser ikke mærker saa meget, da han ikke gjerne taler om, hvad der rører sig i hans Indre.

Han har ikke let for at tro Naaden og Forladelsen; men har han først i Troen grebet Kristus, vil han som Regel bli en stadig Kristen. Hans Glæde over Frelsen kommer ikke saa jublende som hos Sangvinikeren, og han har heller ikke saa let for at tale om den; men den har grebet hans Sjæl og vil uddybe sig derinde i Stilhed.

Men det melankolske Temperament har ogsaa Mangler, og Melankolikeren er udsat for særlige Farer. Han er blandt andet meget udsat for at se bare paa en Side af en Sag og se saa grundig paa den, at han let overser andre vigtige Sider. Og det værste er, at han saa let fæster sig ved de mørkeste Sider og ruger over dem, saa han blir trist og modløs. Han fristes ofte til at mene, at han selv har det saa ondt paa mange Maader i Forhold til de fleste andre.

Af de to Sider i den Kristnes Kaar her paa Jorden, som Kingo har udtrykt saa: „Aldrig er jeg uden Vaade, aldrig dog foruden Naade; altid har jeg Suk og Ve, altid kan jeg Jesum se," — er han mest udsat for særlig at fæste sig ved dette om Vaade, Suk og Ve. Det gjælder for ham at fæste Øiet paa Jesus og paa, hvad han har gjort til Synderes Frelse.

Han har Tilbøielighed til at beskjæftige sig med Kristendommens svære og uløselige Hemmeligheder; han maa ofte tilskyndes af andre til Virksomhed.

Som Prædikant har han ikke let for at blive „populær". Sangvinikerens Sprog er gjerne billedrigt og falder friskt og let og flydende. Hans Ord vil derfor let gribe eller ialfald fængsle Tilhørerne, selv om Indholdet ikke altid er saa tanketungt. Melankolikeren derimod lægger mere an paa, at hans Tale skal have mest muligt Indhold og det i en saa korrekt Form som gjørligt; men kanske netop derfor vil hans Tale ofte blive, hvad man kalder tør, mangle Sangvinikerens Livlighed, ikke falde saa let og flydende og derfor heller ikke saa let fængsle Tilhørerne.

Heller ikke har han let for at være underholdende i Omgang, deltager ikke gjerne i Snak om „ingen Ting", og er meget udsat for at blive misforstaaet.

Ogsaa paa en Melankoliker har vi i Bibelen et godt Eksempel, nemlig Apostelen Johannes. Han er meget modtagelig for Indtryk; men det er ikke de mange, men en Del enkelte Indtryk, som han beholder som sin Sjæls Eie, og som han atter og atter dvæler ved. Han lever i Erindringen om Frelserens Person; Indtrykkene fra hans Herlighed fordyber sig stadig i hans Sjæl. Det er ikke mange Begreber, han særlig dvæler ved, men især disse tre: Lys, Liv og Kjærlighed; men disse kommer igjen og igjen i de forskjelligste Forbindelser. Han ved nok, at Jesus havde gjort og sagt meget, meget mere, end han havde fortalt, og han har et vist Indtryk af det, men det forekommer ham saa overvældende, at han slutter sit Evangelium med at sige, at han tror, ikke hele Verden kunde rumme de Bøger, som maatte skrives, hvis det skulde fortælles alt.

Det koleriske Temperament.

Som de to omtalte Temperamenter særlig udmærker sig ved en stærkt udviklet Følelse, som er meget modtagelig for Indtryk, har det koleriske Temperament sin Styrke i Viljen.

Kolerikeren lader sig ikke nøie med at lade Udenverdenen virke paa sig; hans Vilje driver ham til ogsaa at indvirke paa den. Hvad der er ham iveien, vil han rydde væk, og det, han synes er urigtigt, vil han forandre. Er han interesseret for noget, saa drives han til at arbeide for at opnaa det. Naar noget vækker hans Mishag, saa blir han ikke som Sangvinikeren bare smertelig berørt i Øieblikket og synker heller ikke som Melankolikeren ned i dyb Smerte, som han gaar og ruger over, men han griber handlende ind for at faa det ubehagelige bort. Han gaar ikke og græmmer sig som Melankolikeren, men han blir

harm, og i denne sin Harme kan han ofte blive hensynsløs og haard, fordi alt maa vige, som staar ham hindrende iveien.

Dette Temperament er fortrinsvis det praktiske. Indtrykkene paa Følelsen paavirker Viljen, og Viljen driver til Handling. Medens saaledes Melankolikeren har mange skjønne Drømme og fromme Ønsker, hvis Virkeliggjørelse han tviler paa at naa, lægger Kolerikeren bestemte Planer, for hvis Gjennemførelse han sætter hele sin Vilje ind og anspænder sin Forstand til det yderste. Lykkes det ikke paa en Maade, saa forsøger han paa en anden.

Det er derfor en Vildfarelse — men den er temmelig almindelig — at tænke sig Kolerikeren som den hidsige, opfarende og ubesindige. En virkelig Koleriker kan meget godt lægge Baand paa sig, naar han tror, at det er paakrævet for at faa sine Planer gjennemførte, idet han stadig tager Sigte paa Maalet. Den opfarende Vrede, som snart lægger sig igjen, findes meget ofte hos de letbevægelige Sangvinikere; til dem hører de Mennesker, som snart blir vrede, men ligesaa snart lader sig formilde. Man fortæller om udprægede Kolerikere, som er komne i Fængsel for Voldshandlinger, og som i Fængslet har opført sig som Lam, ligesaa efter Løsladelsen, indtil de endelig i et belejligt Øieblik saa Anledning til at fuldbyrde sin Hevn, som de i lang Tid og paa en klog Maade havde planlagt. For at naa Maalet benyttede de alle Midler, som de fandt hensigtssvarende. Dette ligger for Kolerikeren, men ikke for den opfarende Hidsighed.

Derimod er Kolerikeren meget udsat for Ensidighed, Egensindighed og Hovmod. Fordi han saa meget sysler med sine egne Planer og arbeider paa deres Gjennemførelse, vil han som Regel ikke have let for at sætte sig ind i andres Tanker og Planer, uden de blir ham forelagte med rigtig klare og indlysende Grunde; derfor vil han let bli ensidig og egensindig. Og sine Planer vil han ofte faa frem paa Grund af sin sterke Vilje og seige Udholdenhed; dette giver

Selvtillid, ofte en overdreven Selvtillid, og han vil let fristes til Hovmod og til at se ned paa sine mindre energiske Medmennesker, som han ofte kan bruge som Redskaber til at naa sine Maal.

Under disse Bestræbelser drives han til flittig Omtanke og til nøie at studere sine Omgivelser og alt, som kan hjælpe ham til at naa Maalet. Han bestræber sig for at naa tilbunds i Sagerne, og vi vil derfor i Regelen hos Kolerikeren finde en skarp, vel udviklet Forstand.

Intet Temperament er saa godt Grundlag for faste Karakterer som dette; derfor vil vi ogsaa finde, at Historiens store Mænd, de, som har sat dybe og varige Mærker efter sig, var Kolerikere. Lad mig bare nævne Alexander den store, Harald Haarfagre, Sverre Sigurdsen, Napoleon, Bismarck.

Det er klart, at dette Temperament har store Fortrin og store Farer. Baade Fortrinnene og Farerne ligger i den sterke, ubøielige Vilje, i dette, at de maa og vil til Maalet — koste, hvad det vil. Hvad de vil, sætter de hele sin Vilje, al sin Energi ind paa, og hvad de er, er de helt. Kommer derfor en Koleriker paa gale Veie, saa vil han ofte ikke ende, før han har tømt Syndens Bæger til Bunden. Som Forbryder vil han naa længst i klogt anlagte, vel beregnede og med klog Dygtighed udførte Forbrydelser.

Naar en Koleriker blir omvendt, sker det gjerne pludseligt. Medens det ofte gaar saa for Sangvinikeren, at han Gang paa Gang kan føle Guds Arbeide paa sit Hjerte og fatte gode Forsætter, indtil engang Gud „blir ham for sterk", og han giver Gud sit Hjerte, — medens Melankolikeren ofte i længere Tid drages stille til Gud, indtil det blir til bevidst Gjennembrud, Overgang fra Død til Liv, saa blir Kolerikeren som Regel pludseligt vakt og kommer pludseligt til Fred med Gud. Og da blir han gjerne en bestemt, en afgjort Kristen. Intet Temperament er saa godt naturligt Grundlag for det, man kalder kristelige Karak-

terer, og disse er det i Regelen, som faar udrettet mest for Guds Rige her paa Jorden.

Af det anførte vil det være klart, at dette Temperament har store Fordele for Kristenlivet. Kolerikeren ved — ogsaa som troende Kristen —, hvad han vil, og sætter al sin sterke Vilje ind paa at naa, hvad han har foresat sig. I Kampen mod sig selv, mod sine svage Sider, er han udholdende og vinder ofte betydelige Seire. I Arbeidet udad lader han sig ikke let afskrække af Vanskeligheder og Hindringer; disse — mener han — maa det lade sig gjøre at overvinde, og i Regelen lykkes det ham ogsaa — med Bistand af Venner og Medarbeidere, som han ogsaa ved at sætte i Bevægelse. Han har let for at øve Indflydelse. Som Medlem af en Bestyrelse f. Eks. vil en udpræget Koleriker som Regel bli den ledende, enten han kaldes Formand eller ikke. Hans Forslag vil oftest bli vedtagne og gjennemførte.

Men der er ogsaa særegne Farer for en troende Koleriker. Han er udsat for at faa ikke bare en gavnlig Tillid til sine Evner og sin Arbeidskraft, men for at overvurdere sig selv, synes godt om sig selv, blive stolt og stor i egne Øine. Og naar han ser, hvilken Indflydelse han øver, hvorledes de andre bøier sig for ham, retter sig efter ham, ligger Fristelsen til at se ned paa dem nær. Han har i det hele ikke let for at efterkomme den apostoliske Formaning: „Agt i Ydmyghed hverandre høiere end eder selv." Fil. 2, 3. Det gjælder at være aarvaagen, særlig overfor de svage Punkter, saa kan Gud faa bruge sine koleriske Børn til stor Velsignelse for Arbeidet for sit Rige.

Tilslut skal vi fra den bibelske Historie nævne et Eksempel paa en udpræget Koleriker, nemlig Apostelen Paulus. Han var i særegen Grad en Viljens og Handlingens Mand. Som uomvendt var han Farisæer af den strengeste Skole. Han tog det meget nøie med at holde Loven, var streng med sig selv. De Kristne vilde han aldeles udrydde, og vi ved, hvor ivrig han var i denne sin Virksomhed, indtil

han blev stanset af Jesus af Nazaret paa Veien til Damaskus. Hans Vækkelse foregik pludseligt, han kom pludseligt til Fred med Gud, og som Kristen blev han en Karakter, en kristelig Personlighed, hvis Lige det ikke er saa let at finde. Mod „Søileapostelen" Peter optraadte han revsende, „fordi han var at laste"; mod de Menigheder, han havde været Middel til at danne, optraadte han snart rosende, snart revsende, men altid bestemt, udpræget. Og han arbeidede mere end de andre Apostler. Han satte sig store Maal for sin Virksomhed; han vilde til Rom, ja til Spanien, og han rak det meste af, hvad han havde foresat sig. Men han lod sig i alt lede af Jesus Kristus og hans Aand; derfor finder vi hos ham udfoldet det gode i hans Temperament, medens vi ikke finder, at han nogensinde laa under for dets særegne Farer.

Det flegmatiske Temperament

synes at bero paa, at ingen enkelt Side af Sjælelivet er sterkt fremtrædende. Hverken en sterk og let paavirkelig Følelse eller en kraftig, ubøielig Vilje finder vi hos Flegmatikeren, men derimod en sjelden forstyrret Ligevegt i Sindet. Her er ikke brusende Gjæring eller ustanselig Virksomhedstrang, men Beherskethed i Følelsen og roligt Overlæg i Virksomheden. Her er ikke Melankolikerens ustillede Længsel eller Kolerikerens rastløse Begjær, men roligt Arbeide for at opnaa og bevare, hvad han finder at burde og venter at kunne opnaa. Med stille, vedholdende Kraft arbeider han for sine Formaal og vil som Regel opnaa, hvad han tilstræber, særlig fordi disse Formaal sjelden ligger høiere, end at han med Rimelighed kan vente at opnaa dem. Men hvis han — trods langvarig og trolig Stræben — ikke opnaar sine Formaal, og dette oftere gjentager sig, staar han i Fare for at blive ligegyldig og træg og ganske tabe sin Trang til Virksomhed.

„Det er ikke Historiens store Navne, vi finder blandt dem, men hine lykkelige, stille Forekomster, der som umiddelbare Legemliggjørelser af Idealet uomtalt vandrer gjennem Livet." (H. Lotze.)

Det vil vistnok forstaaes, at Flegmatikeren ikke er særlig anlagt hverken for Dybsindighed som Melankolikeren eller for Skarpsindighed som Kolerikeren; men han har som Regel en almindelig god Forstand og sund Dømmekraft.

Han kan nok være varm for en Sag, men denne hans Varme er gjerne behersket af roligt Overlæg og fornuftig Overveielse. Han er tilbøielig til at sætte sig smaa, men sikre Formaal.

Som uomvendt vil Flegmatikeren sjelden blive nogen „grov Synder"; han steier ikke gjerne ud i store Laster, men er som oftest et „almindelig skikkeligt Menneske." Han tror gjerne, at Vorherre ikke kan kræve saa svært meget af os stakkars skrøbelige Mennesker, og hvad Vorherre med Rette kan kræve, det mener han saa nogenlunde at have ydet eller at kunne yde. Og desuden er jo Gud en barmhjertig Gud, som for Jesu Skyld vil være os naadig Han ligger ofte fangen i Egenretfærdighed, men ikke Farisæernes strenge, offerdygtige Egenretfærdighed, men den jævne, almindelige Skikkelighed, som i Regelen er saa inderlig tilfreds med sig selv.

Hører han, at man taler om at tage det alvorligt med sin Salighedssag, om at trænge ind gjennem den trange Port og rive Himmeriges Rige til sig med Magt, betragter han det gjerne som Overdrivelse, Sværmeri. Det er ikke let for ham at blive overbevist om, at han er en i sig selv ganske fortabt Synder, der kun kan frelses af Naade ved at fly til Jesus og ved Troen gribe Frelsen i ham. Det, han særlig trænger at faa Øiet opladt for, er Guds Kravs Uendelighed og sin egen Udygtighed til at efterkomme dem.

Men blir han for Alvor en Kristen, saa blir der gjerne

over hans Kristenliv en Ro og Klarhed, en Harmoni og stille Tilfredshed, som det er saare velgjørende at træffe.

Hans Fare er fremdeles, at han let vil stille sig smaa Maal og tage alting med Ro. I sin egen Helliggjørelseskamp er han fristet til ikke at sætte Maalet saa høit, som Guds Ord sætter det, og til at slaa sig til Ro, blive tilfreds med, hvad han har vundet. I Virksomheden for andres Frelse er det paa samme Maade. Han staar i Fare for at tage alt med Ro og „gjøre Herrens Gjerning med Ladhed." Det ligger ikke for ham at udvide Virksomheden og drive den ihærdig, at „vove meget paa Gud og vente store Ting af Gud." Han trænger at være særlig vaagen paa dette Punkt og stadig bede Gud om at blive mere brændende i Aanden. Ogsaa han trænger ofte ydre Tilskyndelse til Virksomhed i Arbeidet for Guds Rige.

Hans Temperaments Fortrin er fremdeles Sindets Ligevegt. Følelsen løber ikke let af med ham; han synker ikke let ned i Forsagthed og Mismod, og hans Glæde er behersket. En Flegmatiker kan ofte være en god Modvegt mod Sangvinikerens Opbrusen og Ustadighed og mod Kolerikerens rastløse Vaagaaenhed. Ogsaa i denne Henseende er vi Mennesker bestemt til at „udfylde hverandre."

Blandt Flegmatikerne træffer vi oftest dem, som i god Betydning af Ordet kan kaldes „de Stille i Landet."

* * *

Af to Grunde er det af stor Betydning for os alle at lære de forskjellige Temperamenter at kjende.

Først af Hensyn til os selv; det er vigtigt for mig at komme paa det Rene med, hvilket Temperament er det mest fremtrædende hos mig, forat jeg skal kunne vogte mig for dets Farer og udnytte dets Fordele og gode Sider. Jo mere jeg er opmærksom paa mine særegne Mangler, Svagheder og Fristelser, jo større Opfordring maa jeg have til at staa paa Vagt og jo bedre Betingelser for at seire. Og

jeg har Forpligtelse til at udnytte, hvad Gud har betroet mig af Evner, Kræfter og personlige Eiendommeligheder.

Men nu er det sandsynligt, at alle vil tænke: Jeg kjender mig ikke igjen i noget af de her skildrede Temperamenter; paa mig passer ikke Beskrivelsen af noget af dem. Der er noget i den ene, som passer, og noget, som ikke passer, og saa finder jeg i Beskrivelsen af det næste noget, som passer, men slet ikke alt o. s. v. Ja, det kommer deraf — som allerede før bemærket —, at der vel neppe findes et eneste Menneske paa Jorden, som har bare et Temperament, udpræget og ublandet. Det faar være os nok, om vi kan komme efter, hvilket Temperament er det mest fremtrædende hos os, og saa vil vi være taknemmelige for, at vi finder hos os Træk ogsaa af de andre Temperamenter.

Et fuldkomment Menneske, Idealet, maa vi tænke os udstyret med alle fire Temperamenter i passende, harmonisk Blanding. Saaledes tænker jeg mig Jesus Kristus, som vi begjærer at ligne, og i hvis Fodspor vi skal gaa. Han kunde gribes af, hvad der mødte ham, og det kunde i Øieblikket gjøre sterkt Indtryk paa ham, som f. Eks. da han stod ved Lazarus's Grav, og da han sidste Gang reiste til Jerusalem og fra Skrænten af Oljebjerget saa udover Staden. Da græd han. Men det var ikke bare et Øiebliks Følelse; han havde ikke Sangvinikerens Svagheder, Ustadigheden og Upaalideligheden. Nei, i sin Kjærlighed, i sit Venskab var han — det er som Menneske, vi i denne Forbindelse tænker paa ham — trofast som ingen anden. „Som han havde elsket sine Egne, som var i Verden, elskede han dem indtil Enden." Joh. 13, 1. Han kunde blive harm, ja vred, naar han mødte noget, som vakte hans Mishag, og hans Harme drev ham til Handling, som f. Eks. da han med en Svøbe drev ud af Templet dem, som drev Handel derinde. Og Maalet havde han altid i Sigte og holdt ud, til han naaede det, om det end gik gjennem tung Kamp. — Midt iblandt Fiender, blandt Anklagere og falske Vidner, for Domstolen stod han rolig og fattet uden nogen-

finde at komme ud af Ligevegt. Her synes mig at være Træk af alle fire Temperamenter.

Dernæst hjælper Kjendskabet til Temperamenterne os ogsaa til at bedømme vore Medmennesker rettere og at omgaaes dem mere forsigtig. Mange af vor Næstes Mangler kommer af hans Temperaments Eiendommeligheder, og naar vi er opmærksomme herpaa, vil det falde os lettere at være overbeværende.

Ved vi om nogen af vore Omgangsvenner, at det melankolske Temperament er det mest fremtrædende hos dem, vil vi vogte os for Ord, som kan virke saarende, selv om det er i Spøg, medens en Sangviniker derimod saa godt kan taale en Spøg og kanske i Farten give et kvikt og træffende Svar; det falder ham ikke ind at blive fornærmet.

Og mange af vor Næstes gode Sider lærer vi først rigtig at sætte Pris paa, naar vi ser dem i Forbindelse med hans Temperament. Og at lære at bære over med hverandres Mangler og at vurdere hverandres Fortrin høit er af stor Betydning for os alle. Misforstaaelser og Misskjendelser vil her blive mer end nok af alligevel.

Kristenlivets Vekst.

(Af Ludvig Hope.)

Voks i vor Herres og Frelsers Jesu Kristi Naade og Kundskab! Ham være Æren baade nu og til evig Tid! Amen. 2 Petr. 3, 18.

Bibelen indeholder blandt andet to Ting, som enhver gjør vel i at mærke sig. Ikke bare mærke os det slig, at det staar klart for vor Tanke, men slig, at det blir vort Livs Indhold og Maal.

Den første Ting er, at al vor Frelse er af Naade, aldeles uforskyldt, og at enhver kan faa den ved Omvendelse og Tro, uanseet enten han er Verdens bedste eller værste Menneske. Der er intet Menneske saa elendigt og syndigt, at ikke Naaden kan gjemme hans Synd og redde hans Sjæl.

Den anden Ting er, at denne Naade skal bli en Kraft i vort Liv, saa at det skal reises og renses, og at vi har Ansvar for, at det sker.

Guds Ord giver os ikke bare Løfte om Forladelse og Barneret, men ogsaa om Seier over Synden.

Vil vi se efter i vor Bibel, saa skal vi finde mange Ord, der klart viser os, at den Kristnes Liv skal være et Liv i Seier og Vekst. Saa helt og udelt som Naadens Ord rækker sine Arme ud og redder alle Fortabte, saa

helt og klart siger det ogsaa til enhver Kristen, at han skal vaage, bede, kjæmpe, aflægge, iføre, bruge Flid og voksе. Ansvaret lægges saa alvorligt over paa os, som om det skulde bero udelukkende paa os, om det lykkedes eller ikke.

Jeg vil nævne en Del af de Guds Ord, som særskilt paalægger os Ansvaret for vor Vekst i Naaden. I 2 Petr. 1, 3—11 staar: „Efterdi hans guddommelige Magt har skjænket os alle de Ting, som hører til Liv og Gudfrygtighed, ved Erkjendelsen af ham, som kaldte os til sin Herlighed og Kraft, ved hvilke de saare store og dyrebare Forjættelser er os skjænkede, forat I ved disse skal blive delagtige i den guddommelige Natur, idet I flyr den Fordærvelse, som formedelst Begjærlighed er i Verden, saa anvend al Flid just herpaa, og vis i eders Tro Dyd, men i Dyden Kundskab, men i Kundskaben Afholdenhed, men i Afholdenheden Taalmodighed, men i Taalmodigheden Gudfrygtighed, men i Gudfrygtigheden Broderkjærlighed, men i Broderkjærligheden Kjærlighed til alle! Thi naar disse Ting findes hos eder, og det i rigeligt Maal, lader de eder ikke blive uvirksomme eller ufrugtbare i vor Herres og Frelsers Jesu Kristi Erkjendelse. Thi den, hos hvem de ikke findes, er blind, tillukker Øinene og har glemt Renselsen af sine forrige Synder.

Anvend derfor, Brødre, des mere Flid paa at befæste eders Kald og Udvælgelse! Thi naar I gjør dette, skal I ikke nogensinde falde. Thi saaledes skal der gives eder en rigelig Indgang i vor Herres og Frelsers Jesu Kristi evige Rige."

Disse Ord taler tydeligt nok om Vekst og vort Ansvar, og Ansvaret har vi af den Grund, at vi har faaet af Gud alle de Ting, som hører til Liv og Gudfrygtighed, bare vi ikke lukker Hjertet igjen ved Ulydighed og Vantro. Det kan vi desværre gjøre, og derfor raaber Guds Ord til os, at vi skal tà os ivare.

Paulus skriver ogsaa til Timoteus om denne samme

Ting, naar han beder ham om at fly det onde og jage efter det gode: „Men du, o Guds Menneske, fly disse Ting! Jag derimod efter Retfærdighed, Gudsfrygt, Tro, Kjærlighed, Taalmodighed, Sagtmodighed. Strid Troens gode Strid! Grib det evige Liv, til hvilket du og er kaldet, og har aflagt den gode Bekjendelse for mange Vidner." 1 Tim. 6, 11. 12.

Grib det evige Liv!

Timoteus var jo en Kristen. Han havde jo det evige Liv; alligevel skulde han gribe det.

Hos enhver Kristen er der Evner til alt godt født i Sjælen; disse kan forsømmes og tabe sin Kraft eller ved Flid vokse til en Kraft i vort Liv.

Vi kan blive som et Træ plantet ved Vandbække, der staar grønt og frugtbart midt i den tørreste Tid, som vokser dybt ned og høit op og dog er sterkt nok til at modstaa al Storm og Tørke. Men vi kan ogsaa bli som den knudrede Fjeldbirk, der vel har Liv, men næsten ingen Vekst.

Vi træffer, Gud ske Lov, Kristne, der aabenbarer i sit Liv, at de vokser, men ogsaa saadanne, som saa lidet giver Indtryk af at vokse.

Er ikke Gud rig nok for alle? Er han partisk? Deler han mere ud til den ene end til den anden, fordi han vil give den anden mindre? Nei, nei! Men han faar ikke Lov til at give mere. Der er ikke Rum. Hjertet er ikke mere opladt. Derfor klages der i Bibelen over Kristne, som er Børn, skjønt de for længe siden skulde været voksne: „Thi skjønt I efter Tiden endog burde være Lærere, har I atter Behov, at man skal lære eder, hvilke Begyndelsesgrundene er i Guds Ord, og I er blevne saadanne, som har Melk behov og ikke haard Føde. Thi enhver, som faar Melk, er uerfaren i Retfærdigheds Ord, thi han er et Barn. Men for de Fuldkomne er haard Føde, for dem, som ved Erfarenhed har øvet Sans til at skjelne mellem godt og ondt." Hebr. 5, 12—14.

Det er en betænkelig Ting, naar vi begynder at bli fornøiet med det, vi har af Gud. Der maa da paa et eller andet Punkt i vort Liv være en Feil, og den kan være farlig nok. Den Hungrige har han opfyldt med gode Gaver, men den Rige har han afvist tomhændet.

Men for ikke at gaa os fast og komme ind under Trældommens Aag saa maa vi aldrig glemme, at denne Kamp kjæmpes ikke, forat jeg skal bli en Kristen, men fordi jeg er en Kristen. Det har for saa vidt intet med vor Barneret at gjøre.

„Man tjener vel for Dagløn,
men ei for Arven god,
at arve er dog andet end forhverve."

Under Seier og Nederlag maa vi dog altid holde fast paa vor Barneret, ellers vil vi snart være slagne. Det vilde ikke se lyst ud for os, om vort Samfund med Gud skulde afgjøres efter vor Vekst i Naaden.

Hvem turde da tro?

Sig heller, naar det gaar smaat, og mangt hos dig ikke er, som du ønsker: „Det gjør mig ondt, at jeg ikke skal være et bedre Barn."

Nei, det er Ugræsset, som skal bort, forat den Sæd, som er der, skal vokse sig sterkere og bære mere Frugt. Vi skal vokse for vor egen Lykkes Skyld; derved forherliger vi ogsaa vor Frelser.

Hvor godt er det ikke at høre om Børn, som reiser bort fra sine Forældre, at de opfører sig godt! Der siges da saa ofte: „Den unge Mand maa ha en god Moder." Slig forherliges Forældrene ved Børnene. Saaledes skal ogsaa et Guds Barn forherlige sin Gud med et helligt Liv.

Det er en stor Opgave, men det er ogsaa en herlig Opgave.

Vi kommer saa til det Spørgsmaal: Hvorledes skal vi nu vokse i Naaden?

Jeg vil svare: Det maa være os om at gjøre at vokse. Den, som er ligegyldig for, enten Sjælen har liden eller megen Naade, han vil visselig ikke vokse.

Dernæst maa vi dømme alt som Synd, der ikke kan forenes med Gud, hvad enten det er i Hjerte eller Gjerning. Undskylder vi Synden, saa vil Hjertet af sig selv lukkes for Naaden. Den Helligaand maa faa Lov til at regjere i dit Hjerte, om du vil ha mere Naade; han lægger aldrig Skjul paa Synden eller undskylder den.

Følgen blir, at vi faar mere med Gud at gjøre. Vor Bøn blir ikke bare et: „kjære Jesus!" og atter: „kjære Jesus," men det blir Underhandling med Gud om virkelige Ting. Synden er desværre en Virkelighed; derfor maa den ogsaa virkelig komme frem for Gud, saadan som den er.

Undskylder vi Synden, staar vort Samliv med Gud i Fare for at forandres fra indvortes til udvortes, vor Bøn vil bli en Bøn med mere Ord end Indhold, og vi ved ikke tilslut, at vi er elendige og fattige. Vore Ord kan ikke rumme nogen Naade for Gud, hvor vakre de er, men Hjertet — aabent for Gud — beder aldrig forgjæves.

Guds Kraft blir vor saa meget, som der er Erkjendelse og fuld Hengivelse til Gud.

„Den, som lukker op, til ham gaar jeg ind og holder Nadverd med ham og han med mig."

Saa meget som vi ofrer os selv og hengiver os til Gud, saa meget faar vi af Gud. Der kan ikke gives os mere, og vi vilde heller ikke kunne gjøre Brug af det.

Lad os mærke os det lille Ord: „Den, som lukker op, til ham gaar jeg ind."

For det tredje maa vi tro Forjættelserne, der lover os Seier. Troens Ord skal ikke bare engang faa Rum i Hjertet, men alle Gange og alle Dage, slet ikke mindst, naar vi skal kjæmpe en Kamp, forat Naaden kan seire i Hjertet. Se efter i din Bibel, og du skal finde mange Løfter fra Gud, som lover dig Hjælp og Kraft paa Kampens Dag. Klyng dig til dem, saaledes som du gjorde den

første Gang, du raabte i din Nød, og du skal faa erfare, at de har Styrke nok til at hjælpe dig. Brug derfor din Bibel! Lad ikke denne dovne Aand, som gaar omkring for at forføre de Kristne til ikke at bruge sin Bibel, faa Magt over dig. Det er en ond Aand, og den har stjaalet Bibelen og dens Kraft fra mange.

Læser du din Bibel?

Sætter du dig ned ved Jesu Fødder og hører hans Tale til dig?

En fjerde Ting, som ogsaa hører til for at vokse i Naaden, er Bønnen. Jeg vil saa gjerne sige til mig selv og enhver anden: Lad os bruge lidt mere Tid til direkte Omgang med Gud. Det er beklageligt, at vi altid skal ha saa liden Tid, naar vi skal bede. Ellers har vi ofte saa god Tid og mange ledige Stunder; men naar Bønnens Time kommer, saa har vi det saa travelt. Brødre og Søstre! Det er Satan, som vil forhindre os i at komme nær Gud, rigtig nær. Daniel havde Tid tre Gange om Dagen til at knæle, bede og takke. Jesus, som altid havde mere end nok af Arbeide, fik dog altid Tid til at bede. Strak ikke Dagen til, saa brugte han Natten.

Den Mand, som beder meget, vil faa erfare megen Naade. Vor Bøn kommer aldrig bort i Luften; den gaar lige ind til Gud og finder hans Naades Rigdom, og Sjælen vokser derved.

Den, som beder, han faar.

Og saa maa vi ikke glemme, at skal vi faa mere Naade, saa maa vi bruge den Naade, vi har. De Kræfter, som er givet os ved Naaden, maa finde Anvendelse i vort Liv ved, at vi gjør noget i Guds Rige.

Ingen Kristen vil bli sterk i sin Kristendom, hvis han forsømmer den Naadegave, som er i ham.

Det er Livets Natur og det er Livets Pligt at arbeide.

Vi kan nok bli tykke og fede ved Mad og Hvile, men aldrig sterke.

Modstaar og forsømmer vi Trangen i os til at finde vor Plads i Vingaarden og arbeide der, saa gjør vi en daarlig Ting mod os selv, ligesaa vist som det Arbeide blir ugjort, som vi skulde have gjort. Vistnok er det saa, at Arbeidet, som Arbeide betragtet, ikke gir nogen Kraft; men det gir os Madlyst og Trang til Hvile, og begge Dele styrker. Saa mangen Kristen er aandelig magtløs der, hvor han kunde været sterk, fordi han undlod at gjøre det, som Gud kaldte ham til.

Trangen til Guds Ord og Bøn minker bort, det, som før var styrkende, blir smagløst og erfaringstomt. Sjælens Kræfter og Trangen til Gud visner hen. Der blir faa Vanskeligheder og liden Glæde. Det indre Liv blir liggende som i en Døs.

Hvorfor?

Kanske hele Grunden er den, at du undlader at gjøre noget for Gud.

Pladsen maa være aldrig saa ringe, Arbeidet maa gjerne se smaat ud baade for dine og andres Øine, gjør du det for at tjene din Gud, saa vil det altid virke tilbage paa din Sjæl, saa at den styrkes i Naaden.

„Der er Løn for dit Arbeide, siger Herren." Jer. 31, 16. „Thi den, som tjener vel i Menigheden, baner sig en god Vei og erhverver sig stor Frimodighed i Troen paa Jesus Kristus." 1 Tim. 3, 13.

Den, som er frimodig i Troen paa Jesus, er sterk i Naaden, og det kan vi bli ved at tjene vel i Menigheden.

Der ligger en Syg i din Nærhed. Hvorfor kan ikke du besøge ham? Hvorfor altid en anden? Der er en Fattig, som du kan hjælpe, et Missionsarbeide, som du kan gjøre, et Møde, som du kan holde, en Taare, som du kan tørre, en Nød, som du kan lindre.

Gjør det, du, og du skal aldrig gjøre det uden at faa en Velsignelse selv.

Da Maria Magdalena og den anden Maria gik for at forkynde Jesu Opstandelse, saa mødte Jesus dem paa Veien og hilsede dem. En saadan Jesu Hilsen kan vi faa den Dag idag, om vi gaar; men den, som sidder hjemme, mister den.

Den, som søger Naadens Gud, tror Naaden og bruger den, han vokser i Naaden.

Fristelser og Anfegtelser.

(Af Th. Rettedal.)

Der er Forskjel paa Fristelser og Anfegtelser, og dog staar de i mange Tilfælde i Forbindelse med hinanden. Af Fristelse kan der komme Anfegtelse, ligesom der af Anfegtelser kan koume haarde Fristelser. Der er ogsaa Forskjel paa Fristelser. Der er noget, som kaldes at friste Gud. Salm. 78, 18. 41 og Salm. 106, 14. Men derom vil jeg ikke tale nu.

Det, som først ligger mig paa Hjerte, er at tale om Fristelse til Synd af vort eget Kjød. Hver fristes, naar han drages og lokkes af sin egen Begjærlighed. Jak. 1, 14. Kjødet er ganske gjennemtrængt af Synd, en Samling af Slangegift i de mangfoldigste Former og Skikkelser. Der er intet helt, intet sundt paa det. „Alt Kjød har fordærvet sin Vei." Der er ikke sundt i os fra Hovedisse til Fodsaale. Kun den, i hvis Hjerte Sandhedens Lys skinner, erkjender, ser og føler denne Sandhed; andre ved det nok, men kjender det ikke, fordi der er Mørke i deres Sjæl. Alt det, som aabenbarer, er Lys. Denne Kjødets mangesidige Fordærvelse skildrer Apostelen under Navn af Lemmer. I Kol. 3, 5 heder det: „Død derfor eders jordiske Lemmer, Horeri, Urenhed, Brynde, ond Lyst og Gjerrighed, som er Afgudsdyrkelse, for hvilke Lasters Skyld Guds Vrede kommer over Vantroens Børn, blandt hvilke ogsaa I fordum vandrede, da I levede i disse Ting." Videre

heder det: „Men aflæg nu ogsaa I alt dette: Vrede, Hidsighed, Ondskab, Bespottelse, slem Snak af eders Mund! Lyv ikke for hverandre!"

Af dette ser vi, hvilke Fordærvelses Lemmer et Guds Barn har at drages med; man kan forbauses over, at en frelst og frigjort Sjæl, renset og helliget i Lammets Blod, skal maatte føle og erfare, at den bærer paa et sligt Syndens Menneske med disse mange Syndelemmer. Det er intet Under, at Paulus og med ham alle de Hellige sukkende udbryder: „Hvo skal fri mig fra dette Syndens Legeme?"

Naar disse Kjødets Lemmer begjærer at faa sin Lyst tilfredsstillet, da fristes vi af vore egne Begjærligheder, og bag disse Syndens Lemmer staar Satan og puster til og fristerr gjennem Kjødets Svaghed, hvori han har en Bundsforvandt og et mægtigt Tilknytningspunkt; derfor kan Fristelsen blive hed og farlig. Djævelen sætter særlig an paa det Punkt, hvor vi er svagest, og vi har i Almindelighed vort svage Punkt og derfor mindst Modstandskraft ligeoverfor de Synder, vi var mest henfaldne til, da vi tjente Synden; disse Synder satte dybest Rødder og er derfor vanskeligst at beseire. Alle Mennesker er vistnok fordærvede; dog har særskilte Sider af Fordærvelsen gaaet i Arv fra Fædrene i større Maal hos nogle end hos andre. Alle har Anlæg til Hovmod, men ikke alle lige meget og paa samme Maade. Alle har Anlæg til Gjerrighed, men ikke alle lige meget. Alle kan fristes til Usædelighed, men ikke alle lige meget. Alle er af Naturen Løgnere, men alle er ikke lige meget tilbøielige til at lyve. Alle har Anlæg til Vrede, men ikke alle er lige vredagtige. Som de, der er af Jord, er vi alle tilbøielige til at hænge ved Jorden, ved Skabningen istedetfor ved Skaberen; dog er ikke alle lige meget materialistisk anlagte. Alle er vi egenkjærlige, tilbøielige til syndig Æresyge, men ikke alle er lige meget plaget af den Syge. Det kommer meget an paa, hvordan vore Fædre var, hvad Slags Arv vi har faaet, hvad Slags Liv vore

Forældre, vore Bedsteforældre og Oldeforældre har levet. Synderne og Syndelysterne gaar i Arv fra Slægt til Slægt og øges for hvert Led, hvis ikke Gud ved Naaden i Kristus faar opreise en ædlere Stammerod igjen, hvorfra der kan komme en ædlere Æt, menneskelig talt.

Heraf vil det forstaaes, at Fristelserne er forskjellige for de forskjellige Mennesker, og at hver har sine særegne svage Sider. Det er derfor menneskeligt at fristes af sine egne Begjærligheder. Lad ikke det forfærde dig; det er noget, som alle de Hellige har maattet erfare. Men det farlige er at indvilge i Begjærlighederne, saa de undfanger; thi først da føder de Synd. Der er Forskjel paa at have Synd og at synde, — der er Forskjel paa at fristes og at falde i Fristelserne. Der er ogsaa Forskjel paa at falde i en Fristelse og at blive en Syndens Gjører; dette sidste er at gaa med Sind og Hjerte over i Syndens Tjeneste, og det er af Djævelen. „Hvo som gjør Synd, er af Djævelen." Alle Syndens Tjenere er tillige Djævelens Tjenere. De er et i Sind med Synden og derfor ogsaa et med Djævelen. Anderledes er det, naar en Troende fristes til det, han ikke vil. Kjødet begjærer mod Aanden og Aanden mod Kjødet. Her blir det Kamp paa Liv og Død; man kjæmper selv mod sig selv. Det nye Menneske kjæmper mod det gamle, og man seirer ofte gjennem Nederlag og gaar saaret bort fra Slagmarken til Jesu Kors for at søge Lægedom i hans Svar. Seieren var den, at vi bragtes nærmere Jesus. Der er Forskjel paa at saares i Kampen mod Synden og at tjene Synden; der er ogsaa stor Forskjel paa at snuble og slaa sig og at slaa sig tildøde; den Døde gaar ikke til Lægen med sine Saar, men den Levende.

Der er særegne Farer ved at fristes af sine egne Begjærligheder, fordi man drages og lokkes af dem. Den forbudne Frugt smager altid bedst. Kjødets Begjærligheder er smigrende og synes tiltalende for det sanselige Menneske.

Derfor er man saa udsat for at følge Begjærlighedens dragende og lokkende Magt et Stykke paa Veien. „En Tanke, som i Hjertet kom, og som man lidt lod raade, har saa tidt gjort Sjælen tom paa Guds søde Naade. Et lidet Grand af Surdeig kan al Deigen gjennemsyre; kommer Gnisten først i Brand, er den ond at styre."

Ikke al Synd er lige tiltalende for det syndige Kjød; men de Synder, som er mest tillokkende for Kjødet, er man mest udsat for at overse, og de er de farligste, fordi Guds Aand ikke saa let faar dømme dem som Synd; derfor blir der heller ikke den dybe Erkjendelse af deres Syndighed, og derfor faar vi heller ikke saa klart Syn for deres farlige Følger. Vi har ogsaa vanskeligt for selv at dømme dem paa den rette Maade, og derfor blir der ikke den indtrængende Bøn om Seier over dem og Renselse fra dem. Dette har afstedkommet ubodelig Skade paa manges Naadeliv, ja, endog Frafald fra Naaden, f. Eks. Judas, Demas, David.

Vaag derfor og bed, at I ikke skal falde i Fristelse. Aanden er villig, men Kjødet er skrøbeligt.

Saa er der ogsaa Fristelser udenfra. Fristelser kan komme direkte fra Djævelen, idet han indskyder onde Tanker ligesom gloende Pile.

Det hænder ikke sjelden, særlig for yngre Kristne, at de overfaldes af en Sværm af onde Tanker, mørke og sorte som selve Helvede. De ved ikke Ordet af, før der kan opkomme i dem gudsbespottelige Tanker, f. Eks. at haane eller endog forbande Gud, hade Brødrene, afsky Guds Folk. Det kan endog være Tanker af en saadan Art, at de ikke er i Slægt med Kjødets Lemmer. Det vilde blive for vidtløftigt at pege paa alle; jeg kan det forresten heller ikke, da de er forskjellige for de forskjellige Personer. Aarsagen til dem kan somme Tider opdages, andre Tider ikke. De kan komme af at have læst daarlig Literatur eller af, hvad man har seet eller hørt. „Vor onde Art optændes snart af det, vi ser og hører."

Kjære Broder eller Søster, som maatte være plaget af

slige Tanker og stundom blir ganske forfærdet, bliv ikke altfor ængstelig; det er ikke dine Venner, men dine Fiender. „Du kan ikke forbyde Fuglene at flyve over dit Hoved, men du kan forbyde dem at bygge Rede i dit Haar." Gjør ikke for meget Væsen af en saadan Sværm af mørke, fristende Aander omkring dig. Gaa ind i Befæstningen, det vil sige, sæt dig stille ned ved Jesu Kors, se paa ham, tak ham for, at han har seiret for dig og slaaet enhver Fiende af Marken. Sig med Tro paa Jesus Tak for, at du ikke skylder hverken Kjødet eller Djævelen noget. Sig Tak for Seieren i Jesus Kristus over alle dine Saligheds-fiender. Tag Ord fra Gud med dig, tilegn dig hans Forjættelser, saa skal du ikke bare seire, men mere end seire ved ham, som elskede dig. Naar det stormer paa alle Kanter, saa sid du stille og se paa din Jesus — med Sandheds Vaaben til høire og venstre Side — og forlyst dig i ham, saa skal han give dig dit Hjertes Begjæring.

Jeg sagde, at det helst er unge og ubefæstede Kristne, som blir plaget af disse Fristelser, og det er saa. Men ogsaa de, som er ældre i Troen, kan rammes af dem, men sjelden i en saadan Grad, fordi de mere prøvede Kristne ved Erfaring og Kundskab i Guds Ord har lært at møde dem med de rette Vaaben. Den Spæde og Ubefæstede derimod har libet Indblik i Friheden i Kristus; derfor er han udsat for at tro, at det er forbi med hans Kristenliv, at Jesus har forladt ham. Der er saa mærkbare Omslag i hans Indre; nylig var han kanske fyldt med salige Følelser af Naadens Varme og følte sig ligesom hævet over alt syndigt og urent og var fri for Fristelser baade af Kjødet og af Djævelen, og saa med et synes alt at blive forvandlet til Mørke og Djævelskab, saa det Hjerte, som skulde være et Guds Tempel, en Guds Helligdom og ogsaa nylig følte saadan, nu føles og ser ud som et Opholdssted for Djævelen. Det er ikke underligt, at den ubefæstede Sjæl blir forskrækket, er færdig til at fortvile og raaber som Disciplene i Stormen: „Herre, frels os, vi forgaar!"

Det, som særlig gjør det saa bittert, er, at selve disse mørke Tanker synes at komme op fra Hjertedybet, uagtet de er kastet derind udenfra af Djævelen; derfor synes Vedkommende, at det er hans personlige Synd, og som Følge deraf fristes han til at tro, at det bare var Indbildning og Bedrag, alt det salige, han havde erfaret; ogsaa det, at han havde glædet sig over og takket Gud for Syndernes Forladelse, var Bedrag, mener han. Han er udsat for at falde fra Naaden i Vantro og Fortvilelse, og desværre er det vel ogsaa gaaet saa med mange. Men dersom alt driver dig ind til Gud i Bøn og Paakaldelse, driver dig ind i Guds Ord, da skal Guds Lys trænge ind i Sjælen og dermed Seieren, og du gaar ud af Kampen fornyet i Naaden, befæstet i Troen og med større Kjendskab til Guds Kraft i din Skrøbelighed. Derfor forsag ikke! Herren skal aldrig forlade dig, dersom du ikke forlader ham. „Han skal heller ikke lade eder fristes over Evne, men gjøre baade Fristelsen og dens Udgang saa, at I kan taale den." 1 Kor. 19, 13. „Alle Ting skal tjene dem til gode, som elsker Gud." Lad det se saa mørkt ud, som det vil, kast bare ikke Frimodigheden bort; den har en stor Belønning. Hebr. 10, 35 Han, som gav os Syndernes Forladelse, skal ogsaa give os Seier over Synd, Død og Satans Rige

Djævelen har et mægtigt Redskab i den ugudelige, vantro Verden, hvorigjennem han sætter an paa den Troende med haarde og bitre Fristelser.

Guds Børn er ogsaa Borgere her paa Jorden og har sine timelige Gjøremaal, og hver enkelt har sin særskilte Livsgjerning. Dette medfører, at han ikke bare kommer i Berørelse med den vantro og ugudelige Verden, men endog i mange Tilfælde har sin jordiske Forretning og Livsgjerning sammen med den. Ja, det kan endog hænde, at nogen maa til Stadighed leve sammen med en Vantro, f. Eks. med en vantro Ægtefælle eller et andet uomvendt Menneske, som hører Familien til. Nu er der vistnok stor Forskjel paa [illegible] Mennesker; der er somme, som er fredelige,

medgjørlige, retsindige og venlige, saa det gaar saa godt an at leve sammen og arbeide sammen med dem, men alligevel er det nødvendigt at vaage, saa man bevarer sit Sind ubesmittet af Verden; den verdslige Aand er smitsom, og man kan let verdsliggjøres med de Verdslige.

David siger i Salm. 37, 12: „Den Ugudelige pønser paa ondt imod den Retfærdige og skjærer Tænder imod ham." I Ordspr. 4, 16 staar der: „Thi de (de Ugudelige) faar ikke sove, uden at de har gjort ondt, og Søvn tages fra dem, om de ikke har bragt nogen til Fald."

Dette er nok til at vise os, hvor mægtige Redskaber Djævelen har i de Ugudelige, hvorfor ogsaa David saa mange Steder beder Gud bevare ham fra onde og skalkagtige Mennesker. Der er jo vantro Mennesker, som formelig lægger an paa at friste de Troende, ligefrem lokker dem med smigrende Ord til at synde; de finder Fornøielse i at lokke en Kristen til at synde og søger Trøst i de Troendes Feil og Fald. De siger ofte: „Ja, der kan vi se, de er ikke bedre end andre Mennesker; de er nogle Hyklere allesammen." Andre lægger an paa at gjøre de Troende Fortræd, vække dem til Vrede for om muligt at faa dem til at sige eller gjøre noget, som ikke sømmer sig for Guds Børn, og har de saa faaet dem til at synde, saa har de rig Anledning til at klandre dem. Ja, hvem kan opregne alle de Maader, hvorpaa Verden kan friste et Guds Barn til det yderste? Det heder i Ordsprogene: „Den Ugudelige lurer paa den Retfærdige og søger at dræbe ham."

„Salig er den Mand, som taalmodig lider Fristelse; thi naar han er bleven prøvet, skal han faa Livsens Krone, som Herren har lovet dem, der elsker ham." Jak. 1, 12.

Derfor, Brødre og Søstre, vaag og bed, at I ikke skal falde i Fristelse. Og om du snubler og falder, saa staa op igjen! Det er menneskeligt at falde, men det er djævelsk ikke at staa op igjen. „Glæd dig ikke over mig, min Modstanderinde. Naar jeg er falden, staar jeg op igjen; naar je[illegible] i Mørke, er Herren mit Lys." Mik. 7, 8. „Syv

Gange falder den Retfærdige og staar op igjen, men Ugudelige styrter i Fordærvelse." Ordspr. 24, 16 „I, som elsker Herren, had det onde! Han bevarer sine Frommes Sjæle; han udfrir dem af de Ugudeliges Haand." Salm. 97, 10. Bliv derfor sterke i Herren og hans Vældes Kraft.

* * *

Udtrykket Anfegtelse forekommer ikke direkte i Bibelen, saavidt jeg ved; men Tanken og Begrebet forekommer paa mange Steder. Alle de Hellige har mer eller mindre været anfegtede paa sin Tro og ikke mindst de store Troens Mænd.

Som jeg sagde i Begyndelsen, staar Fristelse og Anfegtelse i den nøieste Forbindelse med hinanden; men om end Anfegtelse kan komme af Fristelse og omvendt, saa er der dog nogen Væsensforskjel. Fristelse kaldes det, naar vi ligefrem fristes til at synde, Anfegtelse, naar Fienden angriber vort indre Menneske og vil slaa os med Tvil paa, om Gud er den, han har sagt sig at være, Tvil paa Sandhedens Ord, Tvil paa Guds Barmhjertighed og Kjærlighed, Tvil paa Forjættelsernes Paalidelighed o. s. v.

Disse Anfegtelser, som vil rokke ved selve Grundvolden, kan have forskjellige Aarsager. David kom i Anfegtelse, da han maatte flygte for sin Søn Absalon. Se Salm. 42 og 43 Asaf kom i Anfegtelse, da han saa, at det gik de Ugudelige vel her i Verden, medens han, som havde øvet sig i Gudfrygtighed og til det yderste bestræbt sig for at vandre i Renhed for Herren, havde Modgang og Møie, Trængsler og Smerte paa al sin Vei. Salm. 73. Jeremias kom i Anfegtelse paa Grund af den svære Lidelse og Forsmædelse, han maatte døie, fordi han forkyndte Guds Sandhed. Det heder i Jer. 20, 7—10: „Herre! Du overtalte mig, og jeg lod mig overtale; du blev mig for sterk og fik Overhaand; jeg er bleven til Latter den hele

Dag, hver Mand spotter mig. Thi saa ofte jeg taler, maa jeg skrige, maa jeg raabe om Vold og Ødelæggelse; thi Herrens Ord er blevet mig til Haan og til Spot den hele Dag. Og jeg tænkte: Jeg vil ikke komme ham ihu og ikke tale mere i hans Navn. Men da blev det i mit Hjerte som en brændende Ild, der var indesluttet i mine Ben, og jeg trættede mig ud med udholde den og magtede det ikke. Thi jeg hørte manges Bagtalelse, Rædsel fra alle Kanter; de sagde: Meld ham! Vi vil melde ham. Alle de Mænd, med hvem jeg havde Fred, lurede paa, om jeg vaklede; de sagde: Kanske han lader sig forlokke, saa vi kan faa Overhaand over ham og tage vor Hevn over ham." Og i Slutningen af Kapitlet ser vi, at Anfegtelsen gik saa høit, at han forbandede den Dag, da han blev født.

Det, som nærmest var Aarsagen til disse store Mænds Anfegtelser, var enten Lidelser for Sandhedens Skyld eller ogsaa Guds underlige Førelser med dem. Den Dag idag er dette Hovedaarsagen til Anfegtelserne. Det er ikke saa sjelden, at Guds Børn ogsaa nu erfarer det samme som Asaf. Verden svælger i Vellyst og Velevnet, og Livet synes at føie sig for dem i alt muligt, medens mange af de mest gudfrygtige og gudhengivne Mennesker næsten ikke ved af andet end Modgang hele deres Liv; den ene Trængsel er ikke før overvunden, før der kommer en ny, ofte en endnu bitrere. Naar de saa dertil ser andre Guds Børn, som har det saa godt, da kan let Anfegtelsens Bølger bryde ind i Sjælen; man synes, Gud er urimelig, ja endog partisk. Du beder og kjæmper og synes at være paa Guds velbehagelige Viljes Grund med din Bøn, synes, at du har Ret ifølge Forjættelserne til at faa, hvad du beder om; du venter og venter, ikke alene Dag efter Dag, men Aar efter Aar, men du faar ikke, hvad du beder om, og hvad værre er, det gaar modsat af, hvad du ventede, og enten oprøres du da i dit Indre af Misnøie med Guds Førelser med dig, eller ogsaa kommer der Tvil om Guds Tilværelse eller ialfald Tvil, om han holder

sine Løfter, om han er en naadig Gud, om sligt ogsaa er Kjærlighed o. s. v. Eller ogsaa begynder du at tvile paa, om du er en Kristen, om du er oprigtig, eller om det er bare Fusk og Bedrag baade med din Tro og hele din Kristendom. Dog er denne sidste Tvil ikke saa farlig som Tvilen paa Gud, om hans Ord er sandt, om hans Forjættelser er at lide paa.

Ja, saaledes kan en Kristen blive anfegtet af Djævelen og Vantroen, saa han ialfald synes, at han er nær ved at glide ud af Veien. Men hvis han vedbliver i Bøn og Betragtning af Guds Ord, saa skal han komme ud af disse Anfegtelser fornyet og mere befæstet i Naaden.

Anfegtelser kan ogsaa komme af de Lidelser, som er en Følge af at være tro mod Herren og mod det Lys og den Overbevisning, man har, og ikke holde Sandheden tilbage, men tale den ud efter Herrens Ord i al dens Skarphed. Det var dette, som bragte Jeremias de svære Lidelser og den bitre Anfegtelse. Desværre er her ikke saa mange helstøbte Sandhedsvidner i vore Dage, ikke saa mange, som ikke mer eller mindre har sin Tro forenet med Personsanseelse. Her findes nok dem, som mer eller mindre forkynder Sandheden saa, at de kan vinde Menneskegunst og Ære og være afholdt af alle; her er saa meget af den fordømmelige Hensynsfuldhed paa Sandhedens Bekostning, at Korsets Forargelse er borte fra en Mængde af den offentlige Forkyndelse af Guds Ord. Gud være lovet, her er dog endnu sande Vægtere paa Zions Mure, som er rede til at staa Last og Brast med Herren og Sandheden under Ære og Vanære, under ondt Rygte og godt Rygte, og disse har vel sine ofte haarde Anfegtelser, særlig naar de ser liden Frugt af sit Arbeide, sin Sved og Møie. Der kommer ind over dem Tanker som disse: Det er din Forkyndelse, som er Skyld i det; du har ikke Guds Aand — eller ialfald saa lidet af hans Fylde, kort sagt: det er din egen Skyld, at der viser sig saa lidet af de Tegn, som skulde følge dem, som tror. Dette kan taarne sig op til en høi

Anfegtelse, saa du holder paa at kaste Frimodigheden bort og bukke under i Anfegtelsens Mørke. Eller ogsaa kan Djævelen faa ondskabsfulde Mennesker til at tale allehaande ondt om dig, ja lyve Æren fra dig. Og selv om du kan glæde dig over, at de lyver det, og du saaledes har en rolig Samvittighed, kan det dog bringe dit Sind i Oprør, saa du taber den indre Ligevegt og oprøres i dit Indre baade mod Gud og Mennesker.

Saaledes kan der af de ydre fristende Prøvelser komme indre Anfegtelser, og af indre Anfegtelser kan der opstaa haarde Fristelser. Herom kunde der endnu være meget at sige, men jeg undlader det. Kun vil jeg sige tilslut: Hverken Fristelser eller Anfegtelser løber vildt; Gud har sin Almagtshaand med; selv om han ikke frister nogen eller anfegter nogen, saa tillader han dog, at det sker, for at rense, lutre, øve og prøve Troen, drive til Bøn og ind i Ordets Helligdom for der, som Asaf, at hente Sandhedens Lys og Kundskab til at kjende Guds Vei og forstaa hans Førelser og Opdragelsesmaade med sine Børn og se hans Kjærlighed i alt. Engang skal alle de mange „hvorfor" paa din og min Livsvei blive besvaret i Fuldkommenhedens salige og klare Lys, og da skal vi ogsaa fuldkommen faa prise Herren for alt, ogsaa det hedeste og bitreste under vor Pilegrimsvandring. Derfor, kjære Guds Barn, forsag ikke! Klynge dig til Jesu Kors, grib hans Forjættelser, saadan som de staar der, og Herren skal aldrig slippe dig og aldrig forlade dig, og ingen skal rive dig ud af hans Haand. Alle Ting skal tjene dem tilgode, som elsker Gud. Lad det saa se ud, som det vil. Gud er vor Klippe og Tilflugt, en Hjælp i Angester, befunden saare stor.

Lovet være hans Navn!

Den Kristnes Arbeide for Gud.

(Af Johannes Brandtzæg.)

Sørg for, at der hver Dag kommer et Stykke Evighed ind i dit Liv, saa vil du, naar Aftenen kommer, ikke have levet forgjæves.

I een Betydning af Ordet skal og kan alt en Kristens Arbeide være et „Arbeide for Gud." Den apostoliske Formaning gaar ud paa, at „alt, hvad vi gjør, det skal vi gjøre i den Herres Jesu Navn." Det er en skjæbnesvanger Feiltagelse, naar en Kristen begynder at gjøre Skillsmisse i sit Liv, saa han deler det i to Dele, — en Del, som han maaske kalder „det verdslige Arbeide," en anden Del, som er mere udelukkende „aandelig". Den nærliggende og ganske naturlige Følge af en saadan Deling vil være den, at i den verdslige Del af Livet er man libet nøieregnende og tillader sig Ting, som ikke er stemmende med Kristi Aand. Den Kristen, som gjør saa, vil selvfølgelig vanskelig kunne undgaa at have ialfald en ubestemt Fornemmelse af, at dette ikke er i sin Orden, og saa søger han undertiden at bøde paa Manglerne i denne „verdslige" Del af sit Liv ved at være unaturligt og dermed ogsaa ukristeligt „streng", naar det gjælder de Ting, som hører til den særskilt „aandelige" Del.

At dette avler et svagt og daarligt Menneskeliv, at

det skaber daarlige Borgere, saa Hjem og Samfund lider derved, er indlysende. Og selvfølgelig kan det ikke undgaaes, at en Kristendom, som skal gaa sammen med et saadant Menneskeliv, blir syg og kraftløs. En Kristen, som er *verdslig i sin menneskelige Bedrift*, han vil nødvendigvis bli uaandelig og halv i sin Kristendom. Og Skaden kan ikke bødes derved, at han paa Farisæernes Vis gjør sig ivrig for Gudsdyrkelsen og for Bønnerne, saa han med Hensyn til Formen af sin Religiøsitet kan „skille sig tilstrækkelig ud fra Verden."

Katholske Munke flygtede fra Familielivet og det almindelige Arbeide i Verden for at kunne „leve helt for Gud"; men vi mener, at en Kristen kan tjene sin Gud med helt Hjerte i hvilkensomhelst hæderlig Stilling i Livet, og hvor en Kristen er, skal han tjene Gud, ikke mindre med sit daglige Arbeide end i sine Bønner og i sine stille Timer, med sine Missionsbidrag og sine Besøg hos Syge, hos Enker og hos Faderløse.

Lad Kristi Aand være i alt, hvad vi gjør. Kun paa den Maade kan „Saltet" virke med hele sin Kraft. Kun paa den Maade undgaar vi at komme under den Dom, at Kristi Navn bespottes for vor Skyld.

En Kristen kan fristes til at betragte sit jordiske Kaldsarbeide kun som en *Pligtsag*. Men i samme Grad som han gjør det, i samme Grad vil Arbeidet bli ham et Aag, en trykkende Byrde, hvorunder han sukker, ofte med det utaalmodige Ønske, at han snarest muligt kunde komme væk fra det altsammen. Men det er ikke i den Aand, Apostelen anviser os at gjøre det. Idet han formaner til at gjøre alt i Jesu Navn, saa føier han til: „takkende Gud og Faderen ved ham," — ligesom det ogsaa paa et andet Sted heder: „Frembær Taksigelse i alle Ting." *Alt skal den Kristne gjøre i Jesu Navn, alt skal han gjøre med Tak*, — som en, der er glad over at faa gjøre Guds Gjerning i alle Ting. Ser han paa Livet og Livets Arbeide med de rette Øine, saa vil

han finde, at ikke bare var det saa, at Gud satte ham til Arbeidet, og at det af mange Grunde var en særskilt Naade; men idet, han arbeider, arbeider han for Evigheden, og det maaske paa to Maader:

Først fordi Sindet ved Familielivets og det daglige Arbeides smaa og store Pligter, Glæder og Sorger øves i Taalmodighed og Sagtmodighed; under denne daglige Øvelse styrkes Karakteren, og den Troskab, som vises i det smaa, fæstner sig ved den stadige Gjentagelse og blir til en Kraft i det indvortes Menneske, saaledes som det viser sig paa den Dag, da de store Prøver kommer, da den Mand, som er bleven vis og sterk i Herrens Skole, kan sige med Job: „Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet." Han begyndte sin Troesvei og var kun et Barn i sin Forstaaelse og sin Tro; men nu er han bleven en Mand i Kristus.

Men dette skal være uden Betydning for det Guds Menneske, som paa Aabenbarelsens Dag skal fremstilles som et herligt Bevis paa, hvad Guds Naade kan gjøre af en Synder? Ogsaa paa denne Maade opfyldes det apostoliske Ønske: „Gid eders hele Aand og Sjæl og Legeme maa bevares ustraffelige i vor Herres Jesu Kristi Tilkommelse!"

Og een Ting til: Skal ikke det Arbeide, vi har udført i Medfør af vort Kald i Livet, faa direkte Betydning for Livet i den tilkommende Verden? Hvem ved, om ikke endog det Træ, jeg plantede i min Have, er et spiredygtigt Frø, som kan vokse op til noget nyttigt og skjønt paa den nye Jord, hvor Retfærdighed bor?

* * *

Der er i det nye Testamente to Lignelser, som har meget at lære os om Maalet for vort Arbeide og om den Iver og Troskab, vi maa anvende for at naa Maalet,

Lignelsen om Talenterne i Matth. 25 og Lignelsen om de betroede Pund i Luk. 19.

Ser man paa disse Lignelser i deres Helhed uden at gaa ind paa Enkeltheder, hvis Betydning Fortolkerne kan være uenige om, saa feiler man neppe ved at sige, at den Lærdom, vi kan uddrage af dem, i Hovedsagen er denne:

Der er givet hvert Menneske en Sum af Evner, af Muligheder, af Anledninger, af Penge og Gods, af aandelige og materielle Eiendele, for hvis Anvendelse og Udnytelse vi staar til Ansvar og engang skal kræves til Regnskab.

Der er fuldgod Grund til atter og atter paa den mest indtrængende Maade at skjærpe vor Bevidsthed for dette Ansvar og for det Regnskab, som venter os.

Ser vi ikke nok af forspildte Liv? Mænd, som i sine unge Aar gav Løfter om store Ting, men som har endt med at være en Skam og en Byrde for det Samfund, som maa føde dem og lide under Følgerne af deres Daarligheder?

Er der ikke i enhver af os en Dovenskabens og ofte en Mismodets Aand, som, ret som det er, næsten uden at vi ved det, bringer os til med en vis Iver at speide efter en Klub, hvori vi kunde lægge vort Pund paa nogenlunde anstændig Vis, om vi end ikke egentlig ønsker at gaa saa vidt som til at grave det ned?

Hvad *kan* der udrettes?

Idet vi gaar ud fra, at „ingen kan lægge en Alen til sin Vekst," — d. v. s. at ingen kan naa længer, end saa langt som hans naturlige Begavelse gaar,

saa er det fikkert,

at den, som har faaet 5 Talenter, han *kan* med dem vinde 5 til.

Hvordan gaar det til?

Svaret er ligesaa enkelt, som Udførelsen oftest er saare vanskelig. I Virkeligheden er det nok de færreste, som vandt de 5 Talenter, som de *kunde* have vundet.

Svaret lyder: For at vinde de 5 Talenter maa først Forældrene og siden hvert Menneske paa egen Haand og eget Ansvar med Troskab og stadig Flid og vaagen Agtpaagivenhed benytte hver Anledning til at udvikle de medgivne Evner, og siden maa den samme Troskab og Flid anvendes til at bruge de indvundne Kundskaber og Færdigheder i forstandigt og flittigt Arbeide med de rette Maal for Øie.

Der er en stor Maler ved Navn Millet; han kjøbte Lærred for 70 Øre og Farver og Pensel for et Par Kroners Penge. Paa dette Lærred, som kostede 70 Øre, med denne Pensel og disse Farver, som kostede 2 Kroner, malte han et storartet Maleri, „Engelen", som har været værdsat til den for et Maleri enorme Sum af 378000 Kroner. Han hørte til de Udvalgte, som i Vuggegave havde faaet det store Pund, som blandt Menneskene kaldes „Geni". Til dette lagde han flittigt Arbeide og skjønsom Udnyttelse af alle Anledninger, — og hans Geni plus hans Arbeide har frembragt et Resultat, som vækker Verdens Beundring.

Eksemplerne kan forøges, indtil der for vort Blik vilde fremstille sig et helt Galleri af høit udrustede Mænd og Kvinder, som synes med sine 5 Talenter at have vundet 5 andre. Jeg ser foreløbig bort fra, om disse vundne 5 Talenter svarer til de vundne Talenter i Lignelsens Betydning. Det, som paa dette Punkt interesserer mig, er det Eksempel til Anspørelse og Efterligning af deres Iver, som saadanne Mænd og Kvinder gir os, baade dem blandt os, som maatte have faaet 5 Talenter, og dem, som bare fik 1.

Lad mig nævne Navne, som har en god Klang i de Kristnes Verden og tildels udenfor den, som Spurgeon, H. N. Hauge, Luther, — lad mig nævne Paulus. Hvad var det, som gjorde dem til det, de blev?

Det var den Gave, de fik af Gud, medens de endnu var i Mors Liv, lagt sammen med den Flid, de brugte, og med den kraftige Beslutsomhed, hvormed de overvandt

Hindringer, som laa i deres Vei, ligesom de ligger i vor og i hvert Menneskes Vei, — men fremfor alt den Beredvilligheb, hvormed de stillede sit Liv og sit Arbeide i den Høiestes Tjeneste.

Den medfødte Begavelse og deres flittige og ihærdige Arbeide gjorde dem til dygtige Mennesker. Men idet de hengav sig til Gud og fik Guds Aand, blev de med sin Begavelse og sit Arbeide flyttet op i en høiere Sfære, — og saaledes skabtes den Kapital, som de paa Regnskabets Dag med Renter vil bringe tilbage til ham, som gav dem den. Og dermed vil de beskjæmme alle dem, som glemte baade Ansvaret og Regnskabet og ikke har andet at fremvise end Kluden og det ubrugte Pund.

Det er klart, at enhver af os, fra en Side seet, skal maales med sin egen Alen. En Husmand i en Afkrog i en af Norges Dale skal ganske vist ikke maales med det Maal, hvorefter en Spurgeon blir maalt. Blandt de Ting, som Gud har givet, og vi ikke selv raader for, er ogsaa dette, om vi blir født i en Husmandshytte eller i den rige Mands Hus.

Du skal maales med din egen Alen. Men idet vi gaar ud fra dette, at du skal maales med din egen Alen, — hvor er det saa blevet af de Talenter, du fik? Hvad kunde dit Liv være blevet til, og hvad er det blevet?

Og her er det paa sin Plads, at vi, som er Forældre og Opdragere, tager os et Øieblik til stille Overveielse af vor Andel i Besvarelsen af saadanne Spørgsmaal. Thi det er aabenbart, at det for en betydelig Del er lagt i vor Haand, hvad de skal bli til, de Talenter, som Gud til enhver Tid uddeler i Verden. Vore Børn udgjør en meget væsentlig Del af den Kapital, som vi skal svare for.

Og her mener jeg ikke bare Ansvaret for vore Børns Kristendom og deres evige Skjæbne, selv om det uden al Sammenligning er det største. Det er min Overbevisning,

at der er mangen Far og Mor, som paa Dommens Dag med Eftertryk vil blive anklaget ogsaa for saadanne Forsømmelser, som har gjort, at Børnenes rent menneskelige Evner er bleven ubrugte og unyttige, f. Eks. ved at undlade at benytte den Skolegang og Uddannelse, som der er Adgang til, og som deres økonomiske Stilling gjør mulig for dem, — eller derved, at der i Hjemmet gives Børnene daarligt Eksempel ved Mangel paa Ordenssans, ved Dovenskab og lignende Ting.

Jeg kjender en Mand. Han havde Navn af at være Kristen. Han var en velstaaende Mand, somme vilde kalde ham rig. En af hans Sønner havde særlige Anlæg for Maskinbygning. Han interesserte sig næsten ikke for noget andet og ønskede derfor at komme paa en teknisk Skole. Men Faderen vilde ikke, om af Stivsind eller af andre Grunde, ved jeg ikke. Han tvang Sønnen til at tage Plads paa en Butik. Selvfølgelig, Sønnen vantrivedes i høieste Grad ved dette Arbeide. Han slog sig paa Ledighed og begyndte at drikke. Hans Sind blev fyldt af en frygtelig Bitterhed mod Faderen. Den Mands Liv er et forfeilet Liv. Han gaar der som et Vrængebillede af, hvad han kunde have været.

Mon ikke den Far bærer en frygtelig Skyld for det Liv, som saaledes blev ødelagt, for den Bitterhed, der i mange Aar har været denne Mands uadskillelige Ledsager baade ved Nat og ved Dag?

Men jeg vender tilbage til det Spørgsmaal: hvad *kunde* dit Liv være blevet, og hvad *er* det blevet til? Og hvad skal det endelige Resultat blive?

For at kunne svare ret paa dette Spørgsmaal er to Ting nødvendige.

Først, *man maa væbne sig med Sandhed*; men det vil jeg i denne Forbindelse kun nævne, skjønt det unegtelig er af allerstørste Vigtighed.

For det andet, *man maa finde den rette Maalestok*, hvorefter den rette Værdsættelse kan foregaa.

Jeg tager kanske ikke meget feil ved at sige, at der er tre væsentlig forskjellig Maal, et Menneske kan sætte for sit Liv:

1. mig selv.

Mange har naaet langt, udviklet sig meget, naaet en god økonomisk Stilling, og deres Ord har maaske adskillig Vegt i det Samfund, hvori de lever. Men al deres Interesse har været samlet om deres egen Person, — i Høiden om deres Familie.

„Den rige Bonde" i Bibelen har uden Tvil været en flittig og omtænksom Mand, og hans Flid har baaret god Frugt. Men man gjør ham vist ingen Uret ved at sige, at han har tænkt paa sig selv og bare paa sig selv.

Han har mange Efterfølgere. Kanske du er en af dem?

2. Høiere ligger deres Stræben, som arbeider for

sin Bygd, sit Land.

De løftes høit paa Begeistringens Vinger, og de føler Ild brænde i sin Sjæl, naar de synger: „Jeg vil værge mit Land, jeg vil bygge mit Land." Dette Sindelag har skabt lysende Daad, som vil mindes, saa længe Historien vedblir at fortælle kommende Slægter om de store Ting, som Fædrene udreitede, medens de kjæmpede og led. Der er Mænd og Kvinder, hvis Navne til de sildigste Slægter vil nævnes med Beundring og Tak, fordi de med Rette kan faa den Ros: de sparte ikke sig selv, ikke Møie, ikke Gods, ja end ikke Livet, naar det gjaldt Fædrelandet.

Saadanne har tjent sit Samfund og den Slægt, som kom efter dem, og de har tjent godt. De har efterladt sig en værdifuld Arv, som gaar ned gjennem Tiderne ikke bare som et skjønt Minde, men som en mægtig Spore til at arbeide og kjæmpe med samme Trostab og samme Selvopofrelseskraft, som de gjorde det.

Men mange af dem arbeidede dog kun for forkrænkelige Maal. De arbeidede for sit Land og dog kun for Ting,

som hører Endelighedens Verden til, og den Aand, hvori de arbeidede, bragte dem aldrig til at løfte Øinene mod Himlen og se sit Liv og sit Arbeide i Evighedens Lys.

3. Allerhøiest ligger den Mands Liv, som arbeider baade for dette Liv og for det tilkommende, eller rettere, som i alt det, han gjør, arbeider som den, der arbeider for Evigheden. Han sammenbinder i sit Arbeide Tiden og Evigheden, Jorden og Himlen.

Større Maal for Livet end dette kan ikke tænkes.

Hvad var alt vort Arbeide værd, hvad var alle vore møiefulde Anstrengelser for personlig Udvikling og Fremskridt, hvad var de værd, hvis de intetsomhelst havde med Evigheden at gjøre?

At kunne arbeide for Evigheden det lægger Glans selv over det ringeste Liv. Dersom alene det var stort, som i udpræget Betydning var udrettet for Samfundet, for Fædrelandet, saa maatte mange sukke i Mismod og sige: „Ak, mit Liv betyder intet. Jeg har siddet her fattig og bortgjemt i min enlige Krog. Jeg har ikke kunnet, selv om jeg havde villet." Da vilde Muligheden for at kunne gjøre sit Talent rentebærende kun staa aaben for dem, som var begavede, og hvem gunstige Omstændigheder hjalp frem til en nogenlunde heldig Plads i Livet.

Men hvis det er dette, det kommer an paa, at mit Arbeide blir sat i den Høiestes Tjeneste, at det er et Arbeide for Evigheden, eller lad mig heller sige, et Arbeide, hvori jeg føier ind et Stykke Evighed, saa det hele blir gjennemsyret af Evighedsaand og Evighedsvæsen, — er det dette, det kommer an paa, saa blir det muligt for alle, endog de Smaa, at være med. Heller ikke de, som i Aarrækker ligger paa Sygesengen, behøver da at være mismodige. Arbeidet for Evigheden kan gjøres ogsaa der. Det ved vi alle, at mangt et langt Sygeleie var en stadig Velsignelseskilde baade for dette Liv og for det tilkommende, — og

blev det for dette Liv, fordi den Syge i sit indvortes Menneske stod i Forbindelse med det tilkommende Liv.

Dette er altsaa Maaleſtokken:

I samme Grad som mit Liv og mit Arbeide er sat i Forhold til Evigheden og er et Arbeide i Guds Tjeneste, i samme Grad vil jeg med de „Talenter", Gud gav mig, kunne vinde andre „Talenter", efter det Maal, som iøvrigt kun Gud kjender.

I samme Grad som noget af mit Liv og mit Arbeide bevidst eller ubevidst blir sat udenfor Forholdet til Gud og til Evigheden, i samme Grad vil mit „Talent" blive unyttigt.

Men det er klart, at naar dette er Maaleſtokken, saa er det ikke udelukket, at hin store Maler, som jeg ovenfor nævnte, kan bli dømt som en unyttig „Tjener", medens Enken, som gav „Enkens Skjerv," vil komme langt frem i Rækken blandt dem, som har tjent sin Herre saaledes, at han „har faaet sit igjen med Renter."

Jeſus Kriſtus var Gud og blev Menneske, og nu er han i al Evighed Gud og Menneske. I Kriſtus er Forbindelse tilveiebragt mellem Himlen og Jorden. Tiden og Evigheden fandt sin Forening og i Foreningen sin Legemliggjørelse i hans guddommelige Skikkelse. Alt, som paa en virkelig og frugtbringende Maade skal forene i sig Tid og Evighed, maa paa en eller anden Maade sættes i Forbindelse med ham. Thi i ham er Tidens og Evighedens høieſte Kræfter og meſt ophøiede Formaal forenet i en fuldkommen Harmoni. De Kriſtne tror, at han er den eneſte, i hvem dette er skeet. Og de Vantro formaar ikke at pege paa nogen anden, hos hvem en saadan Forening findes.

Han maa gjøres til den Rod og Stamme, hvoraf alt, som „har Forjættelse baade for dette Liv og for det tilkommende," kan vokse frem. Der og kun der findes Kræfter, som kan nære det Træ, som faar sin Begyndelse og sin første synlige Skikkelse her paa Jorden, midt i det

urolige og kjæmpende Menneskeliv, men hvis Krone strækker sig ind i Evigheden, og hvis Frugt først der aabenbarer sig i sin sande Skikkelse.

Og Evangeliet om den Korsfæstede har for længe siden begyndt at vise Menneskene, hvordan hvert Menneskes Liv kan indpodes i denne Stamme.

Dermed er vi kommen over til det, som er det sandt kristelige i denne Sag.

Saasandt der er en Gud, saa er det indlysende, at det maa være rigtigt, naar det siges: „Guds hellige Lov kræver, at vi skal hengive alt, vi fik af Gud, i fuldkommen Kjærlighed, til dermed at tjene Gud og til bedste for vore Medmennesker." Saasandt som der er en Frelse og en Frelser, saa kan det ikke undgaaes, at Tro paa Kristus, om den er virkelig og ikke altfor opblandet med verdsligt Sind, driver til at spørge: „Hvormed skal jeg gjengjælde alle Herrens Velgjerninger imod mig?"

Kristelig seet er dette den eneste Maade, hvorpaa „Talenterne kan forrentes," hvorpaa der kan „aagres med Pundet."

Vi arbeider for Menneskesamfundet, og vi arbeider for Guds Rige. Verdensudviklingen skal ende med Oprettelsen af „Guds Rige". Det er Menneskesamfundets Maal at blive Guds Rige.

Arbeider vi for Samfundet paa rette Maade, saa arbeider vi dermed for Guds Rige. Arbeider vi for Guds Rige paa rette Maade, saa arbeider vi dermed for Samfundet. Saaledes sammenbindes i vort Arbeide det menneskelige og det guddommelige. Og alt i Kristus. Kun for den, som tror paa Kristus, er dette muligt. Thi den, som tror paa Kristus, han lever i Kristus, og Kristus lever i ham.

Men den ligefremme Følge af dette blir da ogsaa den, at

af alt Arbeide, som gjøres, kan intet være mere betydningsfuldt og „rentebærende" end

det at føre Mennesker til Kristus og redde Sjæle.

Kristus er det sande og eneste Udgangspunkt for alt Arbeide, som skal kunne taale at maales med den rette Maalestok. Og naar saa er, saa siger det sig selv, at i Virkeligheden kan ingen begynde dette Arbeide, førend han kan begynde som den, der selv er i Kristus.

* * *

Føre Mennesker til Kristus, redde Sjæle, — det er dette, som i den almindelige kristelige Sprogbrug kaldes

Arbeide for Gud

i dette Ords særskilte Betydning.

Det er dette Arbeide, som ifølge Guds Vilje er bleven enkelte Kristnes særskilte Livsgjerning. Men alle Kristi Disciple er kaldte til at tage Del i dette Arbeide og til at tage sin særskilte Del af det. Og ingen Kristen kan undlade det uden at svigte sit Kald som Kristen; han vil tage Skade paa sin Kristendom, dersom han unddrager sig, og uden Tvil er mange faldt tilbage til den aandelige Død, hvorfra de var udrevne, fordi de begyndte at modstaa Aandens Drift, som drev dem til i Mesterens Fodspor at gaa ud og søge og frelse det Fortabte.

Den Kristne staar midt i en ond Verden. I denne onde Verden er det hans Opgave at være

Jordens Salt og Verdens Lys,

og det, som derom siges i Bjergprædikenen, Matth. 5, 13—16, giver en værdifuld Veiledning om Maaden, hvorpaa han skal være det.

Naar to fiendtlige Krigsskibe mødes, er det første, som sker, naar de opdager hverandre, at hver af dem heiser sit Flag. Og saa længe Kampen varer, vaier Flaget. Og det

har Betydning, ikke bare som et Mærke, hvorpaa de gjensidig kan kjende hinanden; men Flagets Farver er Hjemlandets Farver; de minder om Arne, om Hjem, om Slægt og Fædreland, og derfor taler det paa sin egen eiendommelige Maade til de kjæmpende, opflammer deres Mod og styrker dem til at holde ud. Tages Flaget ned, er det Tegn paa, at nu opgives Kampen, nu overgiver man sig. At „stryge Flag" er altid en Ulykke og ofte en Vanære.

I, som tror, mødte en Dag eders Frelser, og I gav eders Hjerter til ham. Men den Dag, I mødte eders Frelser, mødte I ogsaa, paa en Maade som aldrig før, eders Fiende. Og siden har I Kamp hver Dag.

Under denne Kamp har ogsaa I et Flag at heise, en Fane at folde ud. Korsets Farver er i denne Fane, og disse Farver minder om, at eders Hjemland er Himlen, og at den Herre, I tjener, er han, som „var død, men se, han lever."

Heis Flaget i Top! Stryg det aldrig! Saa længe Kampen varer, maa Flaget være heist! Den, som i denne Kamp stryger sit Flag, skjuler sit Mærke, han er maaske allerede paa Vei til at overgive sig til Fienden, — er ifærd med at rømme den Kampplads, som han er kaldet til at holde, om han end maatte „staa imod indtil Blodet." Mange vilde af Forsigtighed skjule sit Mærke og betænkte ikke, at de derved allerede havde givet Fienden Fodfæste i sit eget Land.

Der gaar en Fortælling om en ung Sjømand, som en Aften kom op til Sjømandspresten i en engelsk Havn. „Præst", sagde han, „vær saa snil at skrive for mig paa et Papir: „jeg er en Kristen." Skriv med store Bogstaver." Ja, det vilde nok Presten gjerne gjøre; men „hvad skulde han med det Papiret." „Jeg er netop bleven omvendt til Gud," sagde Sjøgutten, „og nu har jeg faaet Hyre og skal ud paa Longtur. Men jeg er saa ræd for, at jeg skal komme til at fornegte Jesus, naar jeg kommer ombord blandt Kammeraterne, og derfor vil jeg tage dette Papiret og slaa

det op inde i Ruffen over Køien min, saa alle kan se, hvem jeg er."

Neppe nogen, som har kristelig Erfaring, vil kunne sige andet, end at det var forstandigt gjort af den unge Mand. Ganske sikkert blev han derved hjulpet til at holde ud i Fristelser, som maaske ellers vilde blevet ham for stærke.

Det er ikke sagt, at det vilde være forstandigt og praktisk for nogen af os at gjøre det just paa samme Vis. Men uden Tvil, — enhver, som er Kristen, maa paa en eller anden Maade klart give tilkjende, hvem han er. Faren er endda stor nok for, at han kan bli overvunden af Verden.

Men der er mange, som ikke synes om en saadan Kristendom, en bekjendende Kristendom. De finder, at den er for paagaaende, at den er støiende og ubehagelig. Det vil sige, det tør nok hænde, at de ikke har noget imod at læse om den i Bøger eller høre Fortællinger, som handler om saadan Kristendom. Men dersom de selv træffer paa Kristne, som er slig, som aabent vedkjender sig, hvem de er, og ikke er ræd for at tale om det, saa føler de sig ubehagelig berørt, saa vil de helst gaa sin Vei. „Gid han vilde tie stille med sligt og heller tale om noget andet," — er deres hemmelige Ønske, om de kanske ikke tør sige det, saa nogen hører det.

Og rent galt blir det, om nogen vilde sige omtrent som saa til dem: „Du, dersom du er en Kristen, saa maa ogsaa du bekjende din Herre." Da hænder det nok ofte, at de ikke indskrænker sig bare til et stille Ønske, men at de ligefrem siger: „Det er en Sag, som ikke vedkommer dig. Pas du dit, saa skal nok jeg passe mit."

De har lavet sig en Opskrift paa Kristendom, som ser omtrent saaledes ud:

Kristendom, det er noget mellem Gud og mig. Det er min egen personlige Sag. Det vedkommer ingen andre end mig selv. Kristendommen bør være stille, tilbageholden.

Jeg vil ikke besvære andre med min Kristendom. Og andre maa heller ikke besvære mig med sin Kristendom.

Her staar mod hverandre to modsatte Opfatninger af Kristendom, — en, som gaar ud paa,

at Kristendom er en Privatsag, at den skal haves og udøves i det skjulte, at man ikke blot ikke er forpligtet til at vise den frem for Mennesker, men at det endog er det rigtigste og mest fuldkomne, det vakreste og, fremfor alt, det mest ydmyge ikke at vise den frem.

En anden, som gaar ud paa,

at det at være en Kristen naturligvis først og fremst er min egen personlige Sag, at Kristendom ingenting er, hvis den ikke er et personligt Forhold mellem Gud og mig, men at det desuden ligger i Sagens Natur, at sand Kristendom er en levende, virksom Ting, som ikke kan eller skal skjules, — og endelig, at den er en Sag, som i høi Grad vedkommer andre end mig selv.

Disse to Opfatninger er saavidt forskjellige, at dersom den ene er den rigtige, saa kan den anden ikke være det. De kan ikke bestaa ved Siden af hverandre; den ene udelukker den anden. En af dem maa være den urette og den anden den rette.

Hvilken er den rette?

Det forekommer mig, at det, som Jesus siger om Disciplene som Lys og Salt, det giver et temmelig tydeligt Svar paa dette Spørgsmaal.

Inden jeg søger at vise, hvad der ligger i Jesu Tale om den Sag, er det kanske ikke af Veien med et Par Ord at pege paa, at det, som Jesus her siger, ikke bare angaar de Disciple, som dengang var med Jesus, men at det gjælder alle Kristne til alle Tider.

Den Mulighed ligger vist ikke langt borte, at nogen vilde sige: „Ja, det er rimeligt nok, at saadant blev sagt til Disciplene, Apostlerne; de indtog jo en Særstilling; de skulde jo i en udpræget Forstand være Jesu „Vidner", hans første Vidner." Og naturligvis, der var særskilte Ting, for

den Sags Skyld ogsaa særskilte Forpligtelser, som fulgte med den Særstilling, som de stod i. Men at Jesu Ord om Lyset og Saltet blev opfattet og af Jesus var ment som gjældende alle Kristne uden Hensyn til særskilte Stillinger og særskilte Forpligtelser, det bekræftes f. Eks. ved Fil. 2, 15 („forat I kan vorde ustraffelige og rene, Guds ulastelige Børn midt iblandt en vanartig og forvendt Slægt, blandt hvilke I skinner som Lys i Verden"), hvor Ordet „Lys" ganske vist er taget fra Bjergprædikenen og er givet Anvendelse paa alle Kristne i Filippi.

Og i Grunden er det vel heller ingen, som benegter, at det er alle Kristnes Opgave at være Verdens Lys og Jordens Salt. Det er ikke derom, man er uenig; men Uenigheden begynder, naar man skal til at afgjøre, hvad det er at være Lys og Salt, og hvorledes det skal udføres i det praktiske Liv.

Men førend jeg siger noget om dette „hvad" og „hvorledes", vilde jeg bede eder lægge Mærke til de Ting i Skriftstykket Matth. 5, 13—16, som særskilt angaar Spørgsmaalet om, hvorvidt Kristendommen skal „vises frem" eller ikke.

Først

den Styrke, hvormed det betones, at

levende Kristendom ifølge sit Væsen er en Ting, som ikke kan skjules.

„I er Verdens Lys; en Stad, som ligger paa et Bjerg, kan ikke skjules."

At Jesus med „Lyset" og „Staden" ikke mener noget særskilt stort og godt af almindelig menneskelig Art, men mener netop det særegne, som Disciplene havde, fordi de var Disciple, det behøver neppe noget Bevis.

Der siges her intet om, hvorvidt det er nyttigt, at Discipelforholdet og det, som dermed følger, ikke skjules, — intet om, hvorvidt det er let eller vanskeligt, behageligt eller ubehageligt, kun at det ikke kan være anderledes. Kristen-

dommens Natur er slig, at den ikke kan skjules. Den maa være synlig og maa sees.

Rosen dufter, fordi den er en Rose, uden at den behøver at anstrenge sig for det. Og jo mere fuldkommen den er efter sin Art, des mere, des finere dufter den.

Levende Kristendom skal efter sin Natur ogsaa være en saadan duftende Blomst, „Kristi Vellugt for Gud" (2 Kor. 2, 15). Og jo mere levende og kraftig den er, des mere vil den udfolde sig efter sin sande Natur ogsaa deri, at den blir synlig og saaledes anbefaler sig for alle Menneskers Samvittighed.

Deraf følger ikke, at alle Mennesker ser eller vil se, at dette er levende Kristendom, noget mere end menneskeligt, noget nyt fra Gud; thi ogsaa i saa Maade opfyldes det, at „denne Verdens Gud har forblindet de Vantroes Sind." Men den Side af Sagen kan jeg ikke her gaa ind paa.

Er det da urigtigt, naar jeg af Jesu Ord drager den Slutning:

en „usynlig" Kristendom er ialfald en svag Kristendom, hvis der overhovedet er Kristendom der, hvor intet sees?

For det andet,

naar der siges, at levende Kristendom ikke kan skjules, saa betyder det ikke, at det er en faktisk Umulighed. Det kan ske, naar man vil det saa, men

det kan ikke ske uden Skade.

Den Kristendom, som man vil forsøge at gjemme væk, den vil tage Skade eller dø. I denne Betydning er det umuligt, —

hvis Kristendommen skal bevares i sin Kraft, saa kan det ikke ske, saa kan den ikke skjules.

Dette er det vistnok tilladt at udlede af det følgende Billede, som bruges: „Man tænder heller ikke et Lys og sætter det under en Skjeppe."

Har I nogen Gang forsøgt at tænde et Lys og sætte det under en Vandkaraffel af gjennemsigtigt Glas?

En liden Stund brænder det med nogenlunde samme

Styrke som i det Øieblik, Karaffelen blev sat over det. Snart blir det mattere; det minker tilsidst hurtigt, og saa slukner det.

Hvorfor?

Fordi Lyset lever af Luftens Surstof. Men naar det har brændt en Stund under Karaffelen, saa vil Surstoffet, som var der, være opbrugt. Og der kommer intet nyt Surstof til for at erstatte det opbrugte. Thi det lille Rum inde i Karaffelen er afstængt fra den store, uudtømmelige Beholder af frisk Luft, som er udenom Karaffelen.

En Kristen, som vil skjule sin Kristendom og lukker sig inde i sit eget lille Aflukke, han har derved stængt sig af fra Sammenhængen med den store Kilde til Fornyelse af den aandelige Kraft, som ligger i en aaben og levende, virksom Forbindelse med de Troendes Samfund og med det virksomme kristne Arbeide i Verden.

Jeg har valgt at tænke mig Lyset stillet under gjennemsigtigt Glas, for da kan man se, hvordan Lyset mattes og minker og tilslut dør. Saadan gaar det ogsaa ofte i Virkeligheden: man kan se enkelte Kristne dø bort fra sin Kristendom, lidt efter lidt, indtil det, saavidt Mennesker kan dømme, ikke er mere igjen af den Mands Kristendom.

Resultatet blir naturligvis det samme, Lyset slukner lige sikkert, om man sætter det under en Skjeppe, saa ingen kan se, at det aftager og dør ud. Og ogsaa til dette viser Virkeligheden os mange Sidestykker: der er Kristne, hvis kristelige Livs Uddøen foregaar saa skjult, at kanske ingen nogensinde faar vide det, eller i det mindste faar ingen vide det, før det alt er en fuldbragt Kjendsgjerning.

Hvoraf kom det? For manges Vedkommende kom det af, „at de satte sit Lys under en Skjeppe."

For det tredje

er det klart, at Matth. 5, 13—16 modbeviser den Tankegang,

at min Kristendom er en Sag, som ikke vedkommer andre end mig selv.

Den vedkommer andre i høieste Grad.

Den sammenlignes med Lyset, og det siges, at dersom den er et Lys, saa er det meningsløst at sætte den under en Skjeppe. Intet Menneske vilde gjøre saa mit sit Lys. Hvad skulde det tjene til?

Men der er mange, som forsøger at gjøre saa med sin Kristendom. Og somme blandt dem, som gjør Fordring paa at være Kristne, mener, at dette er den rette Maade at behandle Kristendom paa.

Men det er ikke bare meningsløst. Det er imod Lysets Bestemmelse. Dets Bestemmelse er at gjøre Nytte, at „lyse for alle, som er i Huset." Og det er de andres Ret at faa Del i dette Lys. Faar de ikke det, saa berøves de sin Ret. Det er et Tyveri. Og det er et Tyveri af meget alvorlig Art at berøve andre deres retmæssige Andel i det, som for dem kunde blive Aarsag til deres aandelige Gjenfødelse eller en Kilde til aandelig Fornyelse og Vekst.

Tror I ikke, at vi for Gud skal faa svare for en saa ubarmhjertig Forglemmelse af andres Sjælevelfærd?

Naturanlæg og Sympathier er saa forskjellige hos Menneskene, og Kristendommen ophæver ikke disse Forskjelligheder, men den arbeider paa at hellige dem og borttage det, som er syndigt, trangsynt og egenkjærligt. Somme Kristne er i udpræget Grad æsthetisk anlagte, d. v. s. de spørger meget efter Skjønhed, og de lægger stor Vegt paa, at det, som fremkommer med Krav paa at blive anerkjendt som sandt og ret, tillige maa fremtræde i en Form, der ikke krænker Skjønhedens Love. Kristne, hvis naturlige Sympathi gaar sterkt i Retning af det skjønne, de kræver i den kristelige Tale Ord og Udtryksmaader, som er fine og fuldendte i Formen; i Folks Opførsel og hele Maade at være paa kræver de Finhed og Taktfuldhed, — og hvor de ikke finder dette eller ialfald synes, at de ikke finder det, der finder de sig frastødte, ofte saa frastødte, at de har

meget vanskeligt for at være sammen med Folk, som ikke tilfredsstiller deres Fordringer i dette Stykke.

Det kan ikke modsiges, at dette Krav paa Skjønhed, Finhed og Taktfuldhed har en vis Ret. I Guds Himmel skal alt være fuldendt skjønt, og intet Øie skal der kunne opdage noget stødende og ufint. Jo mere fuldkommen en Ting er efter sin Art, des mere vil det ogsaa her paa Jorden være saa, at den viser sig for Øiet og naar Øret i en fuldendt Form. Ifølge Sagens Natur kan vi ikke tænke os andet end, at det fuldendt sande og rette ogsaa maa være det, som ikke paa noget Punkt krænker Skjønhedens Love. Og om ikke her, saa skal uden Tvil i Himlen det sande være ett med det skjønne, — ingen Modsigelse der mellem det sande og det skjønne.

Men skjønhedsinteresserte Kristne glemmer ofte to Ting, som ikke bør glemmes og derfor heller ikke kan glemmes uden Skade for dem selv og for andre.

For det første, at den fuldkomne Forening af Sandhed og Skjønhed kan de ikke vente her paa Jorden; her er alt stykkevis og vil vedblive at være det. At forkaste det sande, fordi det ikke er vakkert nok fremstillet, ikke formfuldendt nok i Udtryksmaaden, vilde være omtrent det samme som at foragte Barnet fordi det endnu ikke er en voksen Mand.

For det andet, hvad er det *væsentlige* i det, som binder en Kristen sammen med andre Kristne? Er det ikke den Skabning af Guds Naade, som er i dem, det, at de er ett i Kristus, som Lemmer paa det samme Legeme? Alt andet, al Forskjel i Forstaaelse, i Sympathier, i Virkeliggjørelse af Skjønhedens Love, — alt andet er *underordnede Ting*. Og den, som gjør det underordnede til noget væsentligt og for den Sags Skyld skiller sig ud fra dem, med hvem han burde være ett, han begaar en meget alvorlig Feiltagelse, hans Handlemaade er ikke efter Kristi Aand.

Imidlertid er der neppe Tvil om, at der er Kristne, som

altfor meget lader sig bestemme af saadanne Betragtninger eller rent umiddelbare Følelser, saa de af den Grund holder sig borte fra Samfund med andre Kristne og fra Deltagelsen i aktivt kristeligt Arbeide. De stødes væk af andres, efter deres Mening, ufine Maade at være Kristne paa. Og istedetfor at give andre Del i den Finhed, som muligens er deres Fortrin, saa lader de Egenkjærligheden raade, stænger sig inde og sætter Lyset under Skjeppen.

Under Udstillingen i Bergen i 1898 kom der ofte store Flokke af Landsfolk ind til Byen, og der var Dage, da Byens Gader vrimlede af landsklædte Mennesker. I de Dage var der visse „fine" Folk i Byen, som sagde: „Uf, her er slig Bondelugt i Byen idag, at det er ikke til at holde ud at gaa paa Gaden!"

Nu ja, — jeg mener altsaa, at der er Kristne eller saadanne, som mener at være Kristne, som er saa ræd „Bondelugten", at de af den Grund holder sig for sig selv. De lukker Døren og stænger godt igjen; den ufine Luft maa ikke trænge ind i deres Stuer. Men denne „Finhed" har de ikke lært af ham, som sad tilbords med Toldere og Syndere og daglig færdedes blandt Mennesker, som var langt fra at staa paa Kulturens og Dannelsens Høider.

En bortgjemt Kristendom er en meningsløs Kristendom, som ikke svarer til sin Bestemmelse; den er unyttig, et aandeligt Tyveri, ogsaa paa den Maade, at den, som er kold om Hjertet, han ikke bare ikke giver andre nogen Hjertevarme, men han udbreder Kulde omkring sig; andre blir kolde ved hans Kulde.

Sommeren 1900 var meget kold og fugtig i det nordlige Norge. Man fortalte, at Aarsagen til denne Kulde og Fugtighed var en usædvanlig Mængde Isberge, som laa og svømmede omkring i den sydlige Del af Nordishavet mellem Island og Norge.

Jeg skulde ikke ønske at være et saadant „Isberg", som skabte Kulde omkring mig, hvor jeg kom.

Hvad skal vi i det hele taget sige om den Tro, som

ikke sætter sin Eiermand i Virksomhed for Gud og for Menigheden, som er kjøbt med Kristi Blod?

Jo varmere og mere levende en Kristens Tro er, des mere vil den være som en „Ild i hans Ben," som ikke lader ham have Ro hverken i Tide eller i Utide.

Vær vis paa, at jo koldere din Aand er, jo mindre Liv der er i din Tro, des mere faar du Lov til at være i Ro.

Ligger det ikke i Sagens Natur, at en Troende er en Mand, som siger, — om ikke just som Paulus: „Ve mig, om jeg ikke prædiker Evangeliet;" thi vi er ikke alle kaldte til at være Prædikanter, — men siger: „Ve mig, om jeg ikke udretter noget for min Herre!"

Den Herre, som satte sit Liv til for at frelse Fortabte, hans Disciple maa være villige til, ja have Trang til at gjøre noget og ofre noget for at vinde Mennesker for Gud; ellers er der intet i dem af deres Mesters Aand.

Vi har talt om at vise Kristendommen frem og om, at den skal sees og er dermed i Overensstemmelse med Matth. 5, 16, som siger: „Forat de maa se eders gode Gjerninger."

For at forebygge Misforstaaelse vil jeg udtrykkelig bemærke to Ting.

For det første:

min Bevæggrund til at lade min Kristendom være synlig maa ikke være den, at jeg ønsker at vise den frem, fordi den er min. Det er jo tildels dette, man bebrejder os for, at vi paa Farisæernes Vis holder af at „staa og bede i Synagogerne og paa Gadernes Hjørner, forat vi kan sees af Menneskene." Og ve os, dersom det var sandt!

Det er ikke mig, de skal se, men Guds Gjerning. Det er ikke min Fortræffelighed, som for enhver Pris maa blive bekjendt af Menneskene, men derimod den Guds Aand og Guds Kraft, som er i de Gjerninger, som „er gjorte i Gud." Derfor vil ogsaa Prøvestenen for mine Gjer-

ninger være den, om min Fader, som er i Himlen æres ved dem (Matth. 5, 16).

For det andet:

der er mange Maader, hvorpaa en Kristen kan søge at vise for Verden, at han er en Kristen, og ikke alle Maader er lige gode; ja, somme af de Maader, som man har Anledning til at se i det praktiske Liv, er endog meget daarlige; men det vilde føre for vidt her at gaa nærmere ind paa denne Side af Sagen.

Det, jeg tilslut vilde lægge Vegt paa, og som under alle Omstændigheder er en Hovedsag, er dette:

har jeg noget at vise frem? Eller — for at stille Spørgsmaalet paa en anden Maade — er der indeni mig noget, som svarer til det, jeg viser frem?

Vi Mennesker kan vise frem det, som ikke er vor personlige aandelige Eiendom. Vi kan lage et Skin der, hvor der ingen Virkelighed er.

Det er da ogsaa en almindelig Beskyldning mod de Kristne: det er bare Ord, Talemaader, Hykleri! Og er det sandt, saa er det en frygtelig Dom over den Mand, om hvem det siges. Og Frelseren har med klare Ord fældet den samme Dom: „Naar Saltet mister sin Kraft, saa duer det til intet mer, uden til at kastes ud og nedtrædes af Menneskene." Matth. 5, 13. Med Rette kommer Menneskenes Haan og Foragt over den Mand, som er en Hykler, og Menigheden kan ikke gjøre andet end at udlevere ham til den Dom, som han har nedkaldt over sig selv.

Altsaa, hvor er Saltets Kraft?

Og hvem af os vil vove at træde frem som vor himmelfarne Mesters Repræsentant paa Jorden uden at eie Saltets Kraft?

I faa Ord sagt, Kraften i Saltet er den levende Forbindelse, paa den ene Side med Kristus selv, paa den anden Side med den levende Menighed, som er hans Legeme og Lemmer.

Disciplen har det ærefulde Navn og Kald at være Verdens Lys. Men han er ikke selvlysende. Den Sol, hvorfra han faar det Lys, som er Hemmeligheden ved den Indflydelse, han øver i Verden, — den Sol er Jesus Kristus, Guds enbaarne Søn. Han er Verdens Lys i Ordets bogstavelige og egentligste Betydning.

Maanen faar sit Lys fra Solen. Det Lys, Maanen udstraaler, er ikke i nogen Betydning dens eget. Det Lys, den faar, naar kun til dens Overflade, og fra dens Overflade kastes det ud i Rummet omkring den. Det er kun et „Overfladelys."

Den Kristnes Lys er ikke et saadant „Overfladelys". Det Lys, han modtager fra Lysets Kilde, gaar ind i ham og gjennemstraaler ham, indtil det blir hans eget, en Del af ham selv, — og først naar det paa denne Maade er blevet hans eget, først da begynder hans Ret og hans Opgave at være „Verdens Lys." Thi da er han ikke bare et koldt Gjenskin af det guddommelige Lys, men han er en gjennemskinnet og gjennemstraalet Afglans af den Enbaarnes Herlighed; (se 2 Kor. 3, 18).

Disciplen kaldes „Jordens Salt" og er det. Men den Kraft, hvormed dette Salt virker, er ikke fra ham selv. Saltets Kraft er dets evige Liv indpodet i et Menneskehjerte, hvorfra det som en Surdeig gjennemsyrer det hele Menneske, indtil Manden, som tror, og Kvinden, som tror, er bleven et Salt, som ifølge Frelserens Ord har sit Salt hos sig selv, fordi de har det evige Liv blivende i sig.

Dette er ikke nogen udvortes Ting. Det er den mest indvortes Ting, som Tanken kan tænke. Det Salt og det Lys, vi her taler om, er intet, dersom det ikke er blevet et med det Hjerte, hvorfra det udgaar.

* * *

Jeg har ovenfor søgt i sin Almindelighed at vise den Maade, hvorpaa „Arbeidet for Gud" bør gjøres, og det Syn paa Kristendommens praktiske Udformning, som derunder maa være det bestemmende. Før jeg forlader dette Emne, vil jeg endnu kun betone en enkelt Side af dette Arbeide, en Side af Arbeidet for Gud, som jeg mener har en meget vidtrækkende Betydning for Kristi Menighed. Menighedens Evne til at avle Gud Børn vil i en meget væsentlig Grad være afhængig af, at denne Side af Arbeidet ikke blot ikke forsømmes, men udføres saaledes, som kun den kan gjøre det, som ikke er lunken.

Saa længe der har været Mennesker, har Verden og i Verden fremfor alt Menneskeslægten været Skuepladsen for en uafladelig Kamp mellem to Riger, Lysets Rige og Mørkets Rige.

Mod Gud og hans Legioner af gode Engler, som udsendes til Tjeneste for dem, som skal arve Salighed, staar al Ondskabens aandelige Hær under Himmelen med sine Fyrstendømmer og Magter og med Satan som sit Hoved og sin Herre. Satan og hans Hær er gaaet ud for at opsluge alt det, som hører Gud til.

Jeg tror, det vilde gavne os som Kristne, om det stod mere levende for os, at denne Kamp er en Virkelighed.

Jeg skulde ønske, jeg kunde fremkalde for eders indre Øie Billedet af denne Kamp, af disse to Riger staaende mod hverandre, — det ene Mørke, Død, Had, Forbandelse, tænderskjærende Trods, — det andet Lys, Liv, Helligheд, Kjærlighed, Renhed, Glæde, Fred, Salighed.

Ser du dem ikke?

Jeg synes, jeg kan høre en Gjenklang, en Lyd som af Vaaben, der møder og krydser hverandre i denne Kamp; kanske bare en enkelt Gang var det, som saa jeg lynende Glimt som af Sværd, der blev svungne i denne Aandernes Kamp mod Aander.

Og Byttet, hvorom der strides i denne Kamp, Byttet er Menneskesjælene.

Fatter du Kampens Alvor? Forstaar du, at den angaar dig? At din Sjæl, ogsaa den er en Del af det Bytte, som Satan søger at rive til sig.

I denne Kamp er alle Jesu Disciple kaldte til at tage virksom Del.

For en Del Aar siden, medens jeg var i Bergens Indremissions, pleiede vi, Indremissionens Arbeidere, en Gang om Ugen i „Bethlehem" at holde et Møde, som afsluttedes med et „Eftermøde". Ved Slutningen af det almindelige Opbyggelsesmøde sagde vi til Forsamlingen, at de, som syntes, at de trængte det, som havde et eller andet Spørgsmaal paa Hjerte, de fik gaa ind i „den lille Sal," saa skulde vi forsøge at snakke med dem, saa godt vi forstod.

Jeg mindes godt et af disse Eftermøder; jeg ved ikke, om det var den første Aften, jeg var med — jeg kom ind i „den lille Sal" og stillede mig ved Døren og saa paa en Stund. Der sad et Par Stykker og talte sammen, paa en anden Plads var der to, som bad sammen, og samtidig dermed var der andre, som sang. Medens jeg stod der ved Døren og saa paa, saa saa det for mine Øine ud som det værste Rot og Røre, man kunde tænke sig. Jeg saa, og jo mer jeg saa, des mere vokste min Kritik, og efter hvert som Kritikken vokste, saa blev jeg kold. Havde jeg kunnet følge min Lyst, saa havde jeg gaaet min Vei fra altsammen; men som vel var, saa kunde jeg ikke gaa; det var min Pligt som Indremissionens Tjener at være med. Saa gik jeg bort paa en Bænk og satte mig ved Siden af — ja, jeg husker ikke længer, hvem det var; men vi begyndte at samtale, og jeg forstod snart og fik forstaa det endda bedre siden, at der var et Arbeide for Gud at gjøre paa det Sted. Der var Mennesker i dyb Sjælenød, som uden denne Anledning rimeligvis vanskelig havde havt Mod og fundet Leilighed til at aabne sig for nogen, der kunde veilede dem i Kjærlighed og Forstaaelse. Jeg ved, at disse

Eftermøder i „Bethlehems lille Sal" var til Velsignelse for mer end en.

Men saa længe jeg stod ved Døren og bare var Tilskuer, saa længe havde jeg kun Kritik, og medens jeg kritiserte, blev jeg kold om Hjertet.

Da jeg begyndte at tage virksom Del i Arbeidet istedetfor kun at være Tilskuer, saa saa jeg saadanne Ting, som bragte mig til at takke Gud for, at ogsaa jeg fik være med — selv om der kanske fandtes det, som med Rette kunde kritiseres.

Der gives en Art Kristendom, som passende kan kaldes

Tilskuerkristendom.

Det er naturligt, at Navnkristne og Vanekristne kun er „Tilskuerkristne"; de kan ikke godt være andet. Men jeg frygter, at der findes de virkelige Kristne, som enten paa Grund af medfødte Karakteranlæg eller af andre Grunde er altfor meget „Tilskuerkristne".

„Tilskuerkristendommen" er en farlig Sort Kristendom. At „staa der borte ved Døren og se paa" det skaber en Kritik, der er usand og værdiløs, fordi den kun kjender Overfladen af de Ting, den giver sig ud for at bedømme. En saadan Kritik avler Tvil og Hjertekulde.

I den Kamp, som føres om Sjælene og for at vinde Sjæle, tør ingen af os, tør ingen Jesu Discipel være bare Tilskuer, eller endog kun væsentlig Tilskuer. I denne Kamp maa der aabenbart tages Parti. Her gjælder det Ord: „Den, som ikke er med mig, er imod mig," — og „om nogen unddrager sig, saa har min Sjæl ikke Behag i ham."

Er der da Kristne, virkelig personlige Kristne, som ikke aabenlyst tager Parti for Gud og hans Sag og ikke tager virksomt Del i Kampen og Arbeidet for Sjælene?

Efter min Erfaring gives der Kristne, som er vakte til Liv i Gud under saadanne Omstændigheder og har faaet sin kristelige Opdragelse under saadanne Forhold, at de aldrig rigtig har faaet fuldt Syn for denne Side af Kri-

stenlivet. Det kan vistnok vanskelig tænkes, at de „gjemmer sig aldeles væk," at de slet ikke paa nogensomhelst Maade tager nogen Del i det direkte Arbeide for Gud. Men det hele er saa svagt, saa begyndelsesmæssigt, at det baade for dem selv og for det kristne Samfund er omtrent, som om det ikke var.

Men der er andre Kristne, som ved sit Kristenlivs Begyndelse havde en fuldstændig klar Forstaaelse af dette Punkt. De var varme; men nu er de blevne kolde, — og nu mener de, at det maa da kunne gaa an at være en Kristen, om en ikke skal behøve at være saadan paa Færde i Tide og Utide og kanske gjør sig til Nar for Folk.

Kanske du, som læser dette, er en, som var varm, men nu er kold, — som var virksom, men nu er doven og ingen Ting gjør? Hvis du vilde slutte med at undskylde og retfærdiggjøre dig, saa skulde du endda komme til at udrette meget for Gud.

Den Del af den Kristnes virksomme Deltagelse i Arbeidet for Gud, som jeg særskilt vilde nævne her, er det, som i den kristelige Tale ofte kaldes at

bekjende Kristus.

Vidnesbyrdet om Kristus har mange Former. Det, som her tænkes paa, er ikke at bekjende Kristus, saaledes som en Prædikant kan gjøre det; heller ikke det at bekjende Kristus med sit Liv, som enhver Kristen kan og skal; men det er det at tale om Kristus, at tale til Mennesker om deres Sjæl i det daglige Liv, i Hus og Hjem, naar jeg møder en Mand paa en Vei eller paa Gaden, — saadanne Spørgsmaal som f. Eks.: Elsker du Jesus? Eller: Hvordan har du det med Gud? Eller en saadan Tiltale som: Du er sandelig for god til at tjene Synden og gaa fortabt.

Der er dem, som har sagt til mig, at Jesus gjorde vist ikke den Slags Spørgsmaal. Han bare talte til Folket, og saa blev det siden hver enkelts Sag, om han vilde bøie sig for Ordet og tro.

Er dette sandt?

Jeg mener nei. Vi finder i det nye Testamente berettet om flere Eksempler paa private Samtaler mellem Jesus og Folk, som enten først havde henvendt sig til ham — f. Eks. Nikodemus — eller som han havde henvendt sig til først — se f. Eks. Luk. 9, 59.

Naar Paulus i Ap. Gj. 20, 31 taler om, at han „i tre Aar, Nat og Dag, ikke har afladet at paaminde enhver af dem med Taarer," saa mener han uden Tvil først og fremst de personlige, private Henvendelser, om det kanske ikke er udelukket, at han derved ogsaa tænkte paa det, han havde sagt dem i sin offentlige Forkyndelse.

Lignelsen Luk. 14, 16 flg. taler ogsaa paa sin eiendommelige Maade om den personlige Henvendelse og dens Uundværlighed i Arbeidet for Gud. Naar Husbonden beder Tjenerne gaa ud „paa Veiene og ved Gjærderne og nøde dem til at gaa ind," saa mener han selvfølgelig ikke, at de skal tage med sig en Prækestol, sætte den paa Gaden eller ved Veikanten og fra den holde en Tale til dem, som gik forbi.

Læs Ez. 33, 7—9 og se, hvad du finder der! Jeg tør ikke sige, at jeg forstaar og kan forklare alt det, som siges der; men jeg er vis paa, at de Vers har noget meget alvorligt at sige til alle Kristne og til mig.

Vi har Skriftord og bibelske Eksempler for os, naar vi anbefaler den personlige Henvendelse.

Er det forresten tænkeligt, et en Kristen, hvis Guds Ild brænder i hans Hjerte, aldrig skulde kjende sig drevet til at henvende et Advarselens eller Opmuntringens Ord til nogen af dem, han møder paa sin Vei?

Er han virkelig lige god Kristen, om han aldrig gjør det?

Naar det er sandt, at der er en Fortabelse, at Mennesker rundt omkring mig vandrer ved Randen af en Afgrund uden at se det, — dersom jeg ved, at der er en Himmel og ved Veien did, — hvordan kan saa Kristi Kjær-

ligheb være i mig, dersom jeg aldrig siger et Ord til noget Menneske om det?

Det nytter naturligvis ikke at komme med det Svar, at „Guds Ord forkyndes purt og rent," — at Kirkerne og Bedehusene staar aabne for alle, som vil høre. Thi for det første er det jo bekjendt nok, at mange aldrig kommer did, hvor de kunde faa høre. Hvis ingen gik ud til dem „paa Gaderne og ved Veiene," der, hvor de er, saa vilde de aldrig faa høre noget, som kunde frelse dem fra Vreden.

Desuden viser Erfaringen, at de personlige Henvendelser har stor Betydning ogsaa for dem, som kommer og hører. Mange af dem behøver den Tilskyndelse, som ligger i en personlig Henvendelse. Uden den vilde de aldrig komme til nogen Afgjørelse, men vilde vedblive at være ligegyldige Tilhørere eller fortsætte med at halte til begge Sider.

Medens jeg var Student, havde jeg en Kammerat, som ogsaa var Student. Hverken han eller jeg var Kristne, men vi talte undertiden om alvorlige Ting. En Dag, vi spadserte paa Gaden i Kristiania, sagde han til mig: „Du, hvis du skal være ærlig, tror du, at du vilde blive salig, om du skulde dø nu?" „Nei," svarte jeg, „naar jeg skal være ærlig, saa tror jeg ikke det." „Da er det vel paa Tide, at du ser til at faa Rede paa den Sag?" — Jeg var enig med ham i det. Og dette Spørgsmaal, denne personlige Henvendelse var efter alt, hvad jeg kan skjønne, en af de Ting, som mest drev mig til ikke at give mig, før jeg havde fundet Fred med Gud.

Mange Kristne — det er jeg vis paa — kan fortælle lignende Ting. Der er mangfoldige, for hvem et saadant Spørgsmaal blev Midlet i Guds Haand til at rive dem ud af Verdenslivet og føre dem til Omvendelse og Tro.

Ja vist kan slige Spørgsmaal ofte blive gjort paa en usin, taktløs, maskinmæssig Maade. Der kan berettes meget ogsaa om det. Det er sandt, at der trænges Visdom, Takt, Menneskekundskab o. s. v. og fremfor alt et Hjerte

med meget af Kristi Kjærlighed. Men naar disse Indrømmelser er gjorte, saa faar man nu ogsaa huske paa, at ikke alle Gange er det lige vanskeligt; i somme Tilfælde er det saa let og ligetil, fordi f. Eks. den, som spørges, i Grunden bare gaar og venter paa at blive spurgt og længes efter det. Desuden, vi Kristne kan nu blive saa forsigtige og hensynsfulde ogsaa, at vi ingen Ting kommer til at gjøre af bare Forsigtighed. Vi kan vist være enige om, at vi som Kristne ikke kan begaa nogen større Feil end den ingen Ting at gjøre. Vi faar heller risikere at gjøre en Feil end bare at blive staaende som uvirksomme Tilskuere til det Arbeide, som Gud udfører i Verden ved Disciple, som er mere lydige, og som tror mere enfoldig og barnlig paa Guds Veiledning, end kanske du og jeg gjør.

Vi maa heller ikke tro, at det altid er de i almindelig Forstand viseste og dybsindigste Ord, som udretter mest. Ogsaa i disse Ting viser det sig, at „det daarlige fra Gud er visere end Menneskene, og det skrøbelige fra Gud er sterkere end Menneskene." De tilsyneladende fattigste og simpleste Ord kan have de vidunderligste Virkninger.

Jeg kjender personlig en dansk Professor, som selv har fortalt mig følgende:

Han havde en Ven, som var Kristen. Vennen vilde gjerne have Professoren med sig paa Veien til Himlen. Han talte ofte til ham, og de debatterede ofte og ivrigt; men Professoren var skarp i Logikken, og den anden kom ingen Vei med ham. Tilsidst begyndte han at opgive Haabet om at kunne udrette noget; han skjønte, det kunde ikke nytte at holde paa længer med disse endeløse Diskussioner, og saa tog han Hatten og vilde gaa. Men da han stod ved Døren og vilde gaa, saa sagde han: „Vil du da aldrig ydmyge dig du?" Hvad alle vise Ord og alle fint udtænkte Ræsonnementer ikke havde kunnet udrette, det udrettedes ved dette simple Spørgsmaal. Spørgsmaalet var en Pil, som rammede lige i Hjertet og tilføiede det et Saar, som ikke

kunde læges paa nogen anden Maade end ved Lammets Blod. Professoren blev en Kristen og er det idag.

Skulde jeg give et Raad, saa maatte det være dette: lad os ikke tro for meget paa Virkningen af Debatter og Diskussioner om religiøse Ting Det gaar an at diskutere sig bort fra Sandheden. Den religiøse Sandhed lader sig ikke bevise, som om dens Tilegnelse kunde komme som en sikker Frugt af et logisk Regnestykke. Det er let for den, som har Ordet i sin Magt, at seire i en Diskussion, om han har aldrig saa meget Uret. Om din Modstander seirer i Diskussionen, saa kan denne Seier blive en Snare for ham; for han kan dermed lettere faa sig selv til at tro, at han virkelig har Sandheden paa sin Side, skjønt den Seier, han vandt, ikke var en Seier i Sagen, men kun en Seier over dig, som han diskuterte med.

Ingen misforstaa mig; jeg mener ikke, at et saadant Ordskifte altid er af det onde; vi har ogsaa i det nye Testamente Eksempel paa det modsatte, og endnu opleves det, som Stefanus's Modstandere oplevede, da de „ikke kunde modstaa den Visdom og den Aand, af hvilken han talte." Men enten vi diskuterer eller vi ikke diskuterer, lad os huske, at naar Sandheden blir en Mand for sterk, saa vindes den egentlige Seier ikke i Forstanden, men i Hjertet. Hovedsagen er ikke at kunne greie ud et eller andet vanskeligt theologisk Spørgsmaal for den, som tviler; det er Mandens egen personlige Trang til en Frelser, som vi maa prøve at vække Liv i, saa han selv ser den.

For en Del Aar siden var der en stor Vækkelse i Gøteborgstrakten. En bekjendt Præst fik adskilligt at gjøre med denne Vækkelse, fordi mange af dem, som var grebne af Vækkelsen, kom til ham for at søge Veiledning. Naar han saa spurgte dem, hvad det var, som havde grebet dem, saa svarte de fleste af dem: „Det er den der Emma Pehrson; hun beder for os, hun taler til os og lader os ikke være i Fred." Siden fik Præsten Leilighed til at tale

med Emma Pehrson selv, og saa spurgte han hende, hvordan det havde sig, at næsten alle talte om hende som Aarsag til Vækkelsen. „Naar jeg sidder i Fabrikken," svarte hun, „og min Opmærksomhed blir henledet paa nogen af dem, som jeg arbeider sammen med, saa beder jeg for Kammeraten min, til mit Hjerte er blevet varmt, saa taler jeg til den, jeg har bedt for."

Faa Opmærksomheden henledet paa nogen ved Guds Aand, bede, indtil Hjertet blir varmt, og saa tale, — ja det er Veien. Var der bare flere saa lydige og saa enfoldige som Emma Pehrson!

Høsten er stor!

Trængslernes Betydning for Kristenlivet.

(Af Ludvig Hope.)

„Thi vor Trængsel, som er stakket og let, bringer os over al Maade en evig og vegtig Herlighed. 2 Kor. 4, 17.

Der møder den Kristne mange Ting, som ikke smager. Et fælles Navn paa alt dette er Trængsel. Det er det samme, enten det er ydre eller indre Ting. En stor Del af dem kan vi nævne ved Navn, fordi de er saa fælles for alle Kristne; men maaske er en endnu større Del særegen for den enkelte. Under Livets forskjellige Opgaver møder de frem for at trykke, forbitre eller overvinde os De, som er mere fælles for de Kristne, er maaske de indre Trængsler: aandeligt Mørke, Tvil, Lunkenhed, Ulyst til Bibel og Bøn, Satans Fristelser og Lysternes Kamp i vor Sjæl til det onde. Saa kommer de mere ydre Ting: Sygdom, Faktigdom, Foragt, Misforstaaelse, Spot og Løgn.

Ingen Kristen kan være fri for Trængsler. Ligesaa sikkert som Kors er fælles for alle Kristne, ligesaa sikkert er Trængslerne det.

„Det bør eder at indgaa i Guds Rige igjennem mange Trængsler." Ap. Gj 14, 22

„I Verden skal I have Trængsel, men vær frimodige! Jeg har overvundet Verden."

Naar Johannes ser den store frelste Skare, og en af de Ældste spørger ham, hvem de er, og hvorfra de er komne, og han ikke kan sige det, saa svares der: „Dette er dem, som er komne ud af den store Trængsel og har tvættet sine lange Kjortler og gjort dem hvide i Lammets Blod." Aab. 7, 14.

Det er da saa aldeles sikkert: er du en Kristen, saa har du Trængsel, og ofte er det saa, at jo bedre Kristen, jo trangere er Verden for den Kristne; ingen har kjendt dens Tryk saa meget som Kristus, og dernæst hans troeste Efterfølgere. Vil du leve gudeligt i denne Verden, saa skal ogsaa du forfølges.

Men saa trist som det er, at her skal være saadanne onde Magter i os og om os, som bringer os saa mange tunge Dage, saa trøstefuldt er det, at Gud har baade Trængslerne og os i sin Haand saa helt, at vi kan sige, at de sendes os af Gud.

Under de tyngste Storme og de mørkeste Skyer lyder det til enhver sand Kristen: „Det er mig; frygt ikke," og naar Satan faar Tilladelse til at lægge Job i Trængselens Ild, saa er det, forat han skal ydmyges og Gud æres. Derfor har der vokset saa mangen skjøn Rose i Guds Have, efterat Trængselens Vande har gaaet over den.

Men lidt dybere seet:

Hvorfor skal den Kristne ha Trængsel?

Kan det lykkes at give Svar paa det Spørgsmaal, saa lykkes det ogsaa at sige, hvad Betydning den har for vort Kristenliv.

Jeg vil svare:

Gud sender os Trængsel for at faa os til at undersøge, om det er vor alvorlige Mening, at vi vil til Himlen.

Vi lover saa meget i de gode Dage, men ofte var det store, begeistrede Ord, der ikke havde noget Fodfæste i vort indre Liv.

Husker du det ikke? Det var kanske helst den første

Tid af dit Kristenliv. Du bekjendte paa dine Knæ for den levende Gud, at hvordan det ellers gik i Livet, saa vilde du holde fast paa din Frelser. Om alle onde Ting vilde hindre dig, saa vilde du frimodig gaa Guds Veie. Dette og meget mere var det, som blev lovet.

Saa kom Vanskeligheberne, og igjennem disse Vanskeligheder spørger Gud:

Er det sandt, hvad du lovede? Vil du nu holde det?

Dine Ord har ingen Betydning her, men det, som har Betydning, er, om der staar en Mand bagom Ordene, og det skal vise sig paa Trængselens Dag.

Syndelysten kom sterkere end nogen Gang før; de gamle onde Vaner vilde igjen sætte sig i Højsædet, Ulyst til Guds Ord og Bøn kom ind over Sjælen som den tykke graa Taage; du sad som en ensom mellem graadige Ulve uden at se et Glimt af den Fred, som for en Tid siden bevægede din Sjæl. Dine Ord og Løfter blev mindre, Hjælpeløsheden var større end nogen Gang. Nu er det, Slaget skal staa, kanske for første Gang, efterat du blev en Kristen, og du har at vælge enten at gaa bort med de mange eller bli igjen med de tolv. Joh. 6, 53—68.

Kristus spurgte engang en Mand, som havde ligget ved Bethesda Dam i 38 Aar: „Vil du blive helbredet?" og hvem tviler paa, at han vilde? Han gik derfor frisk bort. I Trængslerne gjør Jesus os det samme Spørgsmaal, og den, som svarer et indvortes sandt ja, faar Hjælp den Dag idag; saa gaar Sjælen ud af Kampen med en ny Erfaring af sin Afmagt og Guds uudsigelige Naade, og den, som lærer disse to Ting, han ved, hvad Betydning Trængselen har for Kristenlivet.

Den Kristne maa ogsaa ha Trængsel for at lære ikke at bygge paa, hvad han eier i sig selv af Gud, men paa, hvad han eier i Kristus. Vi Mennesker har et mærkværdigt Anlæg til at ville hjælpe os selv i vor Saligheds-sag; af den Grund maa Gud ofte trække sig tilbage for alt Syn og Smag, forat vore Øine uafladelig kan vende

sig mod vor eneste Frelser. Bønnens Aand maa trække sig tilbage, forat vi ikke skal forlade os paa vor Bøn. Ordets Kilder blir lukkede, forat vi ikke skal forlade os paa vor Bibellæsning.

Kjærligheden til Gud og Menneskene kjendes ikke, forat vi ikke skal forlade os paa den lille Draabe af Kjærlighed, Gud har udøst i vore Hjerter.

Har du ikke ofte erfaret det?

Naar Bønnen føltes varm, og dit Hjerte rørtes, naar Forjættelserne strømmede følbart indover dig, naar du syntes, du kunde dø for dine Medmennesker, da troede du, og du syntes kanske, du var ikke saa daarlig Kristen heller; men i det modsatte Tilfælde syntes du, at det gik ikke an at tro. Hvorfor?

Fordi du byggede mere paa, hvad du kjendte, end paa, hvad der stod skrevet.

I Trængslernes Mørke lærer Gud os at bygge paa Jesus alene.

I Trængslerne prøves vor Tro,
og i Trængslerne styrkes vor Tro.

Vor tro i Trængsel hærdet
som Staal i Ild og Vand.

Saa lærer vi at være rolige i Sorgen og Mørket og forsigtige i Glæden.

Saa lærer vi, hvor hjælpeløse vi er uden ham, selv som Kristne, og saa faar vi i vort Erfaringsliv Beviser paa, at han er vor, og vi er hans. Den Kristnes Forsikring om Barneret hos Gud bygges ikke bare paa Ordet ved Tro, men ogsaa paa Erfaringerne om Guds Hjælp i Trængslerne.

Daniel troede paa Gud; derfor vedblev han at bede, uagtet han vidste, hvordan det vilde gaa ham. Men i denne Trængselens mørke Hule, mellem Løverne, fik han mere

end nogen Gang før erfare, at han var i Samfund med Gud.

Vort Kristenliv vilde ikke vokse og udvikle sig sundt uden Trængsler; det vilde bli som en Drivhusplante, der ikke taalte at leve i denne kolde Verdens Luft. Dernæst vilde Faren blive meget større for at bli verdslig og kold. Da Jesus havde bespist de 5000 i Ørkenen, og Folket vilde gjøre ham til Konge, da syntes nok Disciplene, det gik den rette Vei. Mon de ikke tænkte omtrent som saa: Nu er Dagen kommen for os. Han lovede os engang, at hvis vi vilde følge ham, saa skulde vi faa saa meget igjen baade her og hisset. Nu blir han Konge, og selvfølgelig blir vi Kongens Raad.

Hvor skuffet maatte de ikke bli, da han nødte dem at gaa i Baaden!

De vilde ikke, men de maatte.

Da de saa havde været i Storm og Sjøgang Nattevagt efter Nattevagt uden Jesus, og han endelig kom til dem igjen, da bøiede de sine Knæ og sa:

„Sandelig, du er Guds Søn!"

Det havde de ikke lært af Maden, men af Roturen.

De havde ikke faaet Forstand af det, som var skeet med Brødene; thi deres Hjerte var forhærdet. Mark. 6, 52.

Ja, det er baade forunderligt og bedrøveligt, hvor lidet vi lærer at kjende Gud i de gode Dage.

Vistnok er det saa, at det er Naadens levende Solstraaler, som i alle Ting er den eneste seirende Magt i os og for os; men alligevel var dens Virkning kraftigst og dybest paa Trængselens Dag. Vi vil derfor med Paulus rose os af Trængslerne, fordi de virker Taalmodighed, men Taalmodigheden et prøvet Sind, men et prøvet Sind Haab, men Haabet beskjæmmer ikke, fordi Guds Kjærlighed er udøst i vore Hjerter ved den Helligaand, som er os given. Rom. 5, 4. 5.

Taalmodighed, et prøvet Sind og Haab. Det Men-

neske, som eier disse Ting, er et af Jordens bedste Mennesker, men det Menneske har ogsaa havt Trængsler.

Men Trængslerne har ikke bare Betydning for vort eget Kristenliv; de har ogsaa Betydning for andre. Vi skal hjælpe vore lidende og trængende Brødre i Verden. Og her gjælder det ogsaa: „Vi taler det, vi ved, og vidner det, vi har seet." Kristus hjælper os, ikke bare fordi han er almægtig og kjærlig, men ogsaa fordi han har lidt og selv er bleven fristet og derfor kan komme dem til Hjælp, som fristes. Hebr. 2, 18.

Naar det saa gjælder os og Betydningen af vor Trængsel ligeoverfor andre, saa siger Paulus: „Lovet være Gud og vor Herres Jesu Kristi Fader, Barmhjertighedens Fader og al Trøstens Gud, som trøster os i al vor Trængsel, forat vi kan trøste dem, som er i allehaande Trængsel, med den Trøst, hvormed vi selv blev trøstede af Gud!" 2 Kor. 1, 3. 4.

Du har kanske været i nogen hjertegribende Nød. En tung Modgang har slaaet dit Mod lige til Jorden. Du har staaet paa en Grav og grædt de tyngste Taarer, som kan grædes over et jordisk Tab. Modgangens Storme har rørt ved dit fineste Hjerteblad, og hele Verden var for dig som en kold, mørk Nat. Der var mange, som trøstede dig og sa: „Græd ikke!" Men det var ingen Trøst. Du maatte bare græde mere. Saa mødte du en, som for længere Tid tilbage havde grædt de samme Taarer; han saa dig ind i Ansigtet, og kanske han sa bare disse korte Ord:

„Jeg forstaar dig!" Og en Taare i hans Øine fortalte, at han sa sandt. Da fik du Trøst. Der var noget uforklarligt, som greb dig ved denne Mands Ord og Blik.

Gud ske Lov! Vi kan komme dem tilhjælp, som fristes, fordi vi selv er blet fristede. Vil vi saa tænke lidt over, hvor meget en Menneskesjæl er værd, saa forstaar vi, at det har stor Betydning ogsaa for andres Kristendom, at vi har Trængsel.

Dernæst har Trængslerne den Opgave at løse os fra Jorden og binde os til Himmelen. De skal bidrage til, at vort Arbeide i Guds Rige skal bli mere himmelsk, at jordisk Ære og Vinding skal blive os mindre om at gjøre, at der skal blive mindre Halm og Straa.

I Trængselens Ild brænder Sjælens Baand af.

Mændene tre i hede Luen,
se, den fjerde hos dem gik.
Mistet intet uden Tauget;
det var alt, hvad Satan fik.

Naar Guldet, fordi det lutres i Digelen, minker i Omfang, saa vokser det i Værdi.

En af mine Venner var engang i et stort Trængselens Mørke. Hans Livsmod vilde svigte ham, og han saa ingen Udvei. I dette Mørke drømte han en Drøm, som jeg vil fortælle. Han gik paa en trang Vei mellem Klungerbuske og fik blødende Saar. Tilslut naaede han frem til en stor aaben Plads, hvor en hel Del Mennesker var i Arbeide med at opføre en Bygning af Sten. Da Stenen ved Meisling og Pudsning endelig var færdig, kom Bygmesteren for at lægge den paa den Plads i Bygningen, hvortil den passede. En Stige var reist op efter Muren. Bygmesteren tog da et stort Blystykke og lagde paa den færdige Sten; saa lagde han sin Haand paa den, og den begyndte at hæve sig. Med Haanden paa Stenen fulgte Bygmesteren Stenen op igjennem Stigen; men da de var komne midt op, vilde den ikke hæve sig mere. Saa lod Bygmesteren Stenen gaa ned igjen; han lagde et Stykke Bly til paa den, ligesaa stort som det første; saa gik det samme Vei igjen paa samme Maade. Da gik Stenen op til sin bestemte Plads i Bygningen, hvor den helt fyldte det tomme Rum. Da vaagnede min Ven, og han var trøstet.

Bly paa Sten for at faa den til at gaa tilveirs? —

Ja, det er en Lov, som ikke kjendes i Naturens Rige; men i Guds Rige er det en salig Kjendsgjerning.

Naar Livets Tryk lagde sig paa den frelste Synder, naar Taarerne blev hans Mad, og han ventede paa Herren gjennem Nattevagterne, da hævede Sjælen sig fra Jordens Forkrænkelighed til det himmelske Paradis, og under smaa Lysglimt synger den ofte trætte Vandringsmand:

„Vor Trængsel, hvor besværlig
den ogsaa synes kan,
er for Guds Folk en herlig
og uskatterlig Stand;
vor Trængsel, naar vi træde
i Jesu Fodspor ned,
bereder os en Glæde
og evig Herlighed.

Vor Trængsel er en Gave
af Jesu milde Haand,
et Tegn, som de skal have,
der drives af Guds Aand.
Vor Trængsel er en Ære,
som Gud os dertil gav
vor Jesus lig at være,
det rose vi os af."

Tilslut vil jeg bede dig, troende Broder og Søster: Forarg dig aldrig paa Gud, naar ogsaa du tildeles den Ære at bære Trængselens Krans. Vistnok stikker de hvasse Klungerkviste, men imellem Kvistene og Saarene vokser den deiligste Rose. Lad aldrig den Tanke overvinde dig, at det er en Straf; men glæd dig over, at det er en Naade. Tænk saa paa den herlige Dag, naar du er for Guds Trone. Og allerede her skal du forstaa, at

vor Trængsel er det Mærke,
hvorefter Jesus fer,

naar Torden af den sterke
Guds Domsbasune sker;
da skal vor Trængsel give
sin fulde Glædes Frugt,
vor bitre Myrra blive
en evig Livsens Lugt.

Hvem af os har havt saa megen Trængsel som f. Eks. Paulus? Hør, hvad han selv siger: „Af Jøderne har jeg fem Gange faaet firti Slag mindre end et. Jeg er tre Gange bleven hudstrøgen, en Gang stenet. Jeg har tre Gange lidt Skibbrud, jeg har været et Døgn i Dybet. Jeg har gjort mange Reiser, været i Farer i Vandstrømme, i Farer blandt Røvere, i Farer blandt mit Folk, i Farer blandt Hedninger, i Farer i Byer, i Farer i Ørkenen, i Farer paa Havet, i Farer blandt falske Brødre, i Arbeide og Møie, ofte i Nattevaagen, i Hunger og Tørst, ofte i Fasten, i Kulde og Nøgenhed." 2 Kor. 11, 24—27. Men alligevel kalder han sin Trængsel

stakket og let.

Se da op, kristne Venner, og lad os vise Verden, at vi gaar til det forjættede Land, at vi har et Haab, som er større og sterkere end alle Jordens Trængsler.

Hvad hjælper os vor Sorg og Klage,
fordi vor Lykke er saa krank?
Vi af os selv dog intet tage,
udrette intet med vor Ank.
Vi fylde kun vor Modgangs Skaal
med sligt unyttigt Klagemaal.

Vi vil derfor gaa til Jesu Kors og der lære at synge:

„O søde Kors, min Lykke
og skjønne Arvedel,
Guds Kirkes gyldne Smykke
og deilige Juvel!

Her vil jeg glad dig bære
med Kys og Favnetag,
og siden fange Ære
af dig paa Dommens Dag."

Ja, den Dag ved vi, at noget af det bedste, Gud gav os paa Jorden, var Trængsel; da vil vi ikke bytte med dem, som ingen Trængsel havde.

Allerdeiligst Hjemmet er
naar vi gjennem Taarer ser.

Lidt om Bønnen og dens Betydning for Kristenlivet.

(Af Lærer N. Nilsen.)

Den frelste Skare, som staar for Tronen og Lammet, bestaar af Folk fra de mest forskjellige Egne af Jorden og har hernede levet i høist forskjellige Kaar. Somme af dem var hvide, andre sorte, gule eller brune af Hudfarve. Somme var rige, andre var fattige; nogle var Konger, andre Betlere. Nogle var begavede, andre var meget indskrænkede. Nogle stod paa Lærdommens og Dannelsens Høider, andre var meget uvidende, ja, somme af dem kunde ikke læse engang.

Men i en Ting var de alle lige, mens de vandrede hernede: de bad til Gud. Der var ingen af dem — jeg taler selvfølgelig om dem, som var komne til Skjels Aar og Alder — saa selvhjulpne, at de kunde undvære Guds Hjælp; de var alle afhængige af Gud.

Og de, som nu er paa Veien til Faderhjemmet deroppe, er alle bedende Mennesker. Gud har ingen aandelig stumme Børn. Den, som ikke beder, lever uden Gud i Verden. Det er umuligt, at den, som kan begynde Dagen, fortsætte og slutte den uden Bøn og lade Dag efter Dag gaa paa den Maade, kan leve i Samfund med Gud, være et Guds Barn.

Men dermed er det ikke sikkert, at alle de, som paa en

eller anden Maade beder, derfor er Guds Børn. Bibelen taler om nogle, som beder, men ikke faar, fordi de beder ilde. Jak. 4, 3. Jesus taler om Hyklere, som beder lange Bønner, og han har jo ogsaa fortalt et Eksempel paa en, som bad paa en saadan Maade, at Gud slet ikke syntes om det, og som ikke var et Guds Barn; jeg mener den Farisæer, som stod i Templet og takkede Gud, at han ikke var som andre Mennesker og stod for Guds Ansigt og roste sig selv.

Men uagtet dette hører dog Bønnen til det vigtigste i Kristenlivet. Med Bøn begynder det, og med Bøn fortsætter det, indtil Jordlivet er slut. I Himmelen er vel neppe Bøn i Betydning af at begjære eller udbede sig noget af Gud, men der er Bøn i Betydning af Tilbedelse, og det er sikkert den høieste Form for Bøn.

Jeg sagde, at Kristenlivet begynder med Bøn. Lad os mindes Apostelen Paulus. Da hans Modstand mod den korsfæstede Jesus var brudt hin mindeværdige Dag paa Veien til Damaskus, heder det om ham: „Se, han beder.“ Han havde ganske vist som Farisæer bedet mange Bønner paa Farisæernes Maade; men nu begyndte egentlig hans Bønneliv. Nu havde han seet sin Trang til Guds Naade, og dette drev ham til Bøn, og en saadan Bøn blev der lagt Mærke til i Himmelen.

Og der lægges altid Mærke til det i Himmelen, naar nogen for Alvor begynder at bede. Guds Løfter om Bønhørelse er saa mange og saa ubetingede, at vi kan være overbeviste om, at der aldrig stiger en Bøn, ja, ikke et Suk op til Gud, uden at han hører og bønhører det. Saasnart en Synder i sin Sjælenød beder Gud om Forladelse, fordi han ser, at der ingen anden Redning er, og for Alvor vil befries fra Synden, giver Gud, hvad en saadan beder om, enten Synderen selv kan tro det straks eller ikke.

Og som Livet i Samfund med Gud begynder med Bøn, saa fortsætter det ogsaa med Bøn til det sidste. Bønnen er Troeslivets Aandedræt. Saa umuligt som det er

for et Menneske at leve, hvis Aandedrættet standser, saa umuligt er det at leve det aandelige Liv uden Bøn. Og som Legemet er sygt, naar der er noget iveien med Aandedrættet, saaledes er heller ikke Livet i Gud sundt og friskt, naar det er daarligt med Bønneomgangen med Gud.

Ser vi efter i Bibelen, vil vi finde, at den taler meget om Bøn. Det er ikke mange Sider fra Begyndelsen, før vi finder dette Vers: „Da begyndte man at paakalde Herrens Navn." 1 Mos. 4, 26. Senere fortsættes der med at tale om Bønnen ud igjennem hele Bibelen. Snart formanes vi til at bede; snart finder vi Forjættelser om Bønhørelse. Snart fortælles der om Mennesker, som bad og blev bønhørte, og snart finder vi kortere eller længere Bønner nedtegnede, indtil vi paa Bibelens sidste Blad træffer den korte Bøn: „Kom, Herre Jesus!" Aab. 22, 20.

Det er klart, at naar Gud har ladet Bønnen faa en saa stor Plads i Bibelen, saa vil han, at den ogsaa skal have en stor Plads i sine Børns Liv paa Jorden. Og ser vi hen til vort største Forbillede, Jesus Kristus, saa vil vi finde, at han var en meget flittig Beder. Det samme var ogsaa i større eller mindre Grad Tilfældet med alle dem, som udrettede noget stort for Guds Riges Sag paa Jorden; de var alle flittige Bedere.

Tænker vi nu paa os selv, hvordan er det da med os i dette Stykke? Er vi flittige til Bøn? Eller maa vi sige til os selv:

Hvorfor er du dog, mit Hjerte,
tidt saa lunken da til Bøn,
raaber, trods din Nød og Smerte,
sjelden ret til Gud i Løn?

Jeg antager, at der for enhver af os ialfald har været Tider i vort Liv, da vi havde Grund til at klage saa.

Hvad er det da, som skal tilskynde og drive os til at bede flittig? Ja, det burde jo være os nok, at vi ved, at

Gud vil det. Han har jo utallige Gange formanet os til at bede, ja, til at bede uden Afladelse. Og han har jo desuden lagt de herligste Forjættelser til Bønnen. Vi minder blot om nogle ganske faa. „Kald paa mig paa Nødens Dag! Saa vil jeg udfri dig, og du skal prise mig." Salm. 50, 15. „Sandelig, sandelig siger jeg eder, at hvadsomhelst I beder Faderen om i mit Navn, skal han give eder." Joh. 16, 23. „Og jeg siger eder: Bed, saa skal eder gives! Led, saa skal I finde! Bank, saa skal der lukkes op for eder! Thi hver den, som beder, han faar, og den, som leder, han finder, og den, som banker paa, for ham skal der lukkes op." Luk. 11, 9. 10.

I Overensstemmelse hermed siger den bekjendte Forfatter J. R. Macduff: „Naadens Forraadskammer kan du med Bønnens Nøgle altid aabne, men aldrig udtømme."

Disse Bibelens Formaninger og særlig alle disse Forsættelser burde tilskynde os til flittig Bøn. Det er jo i sig selv en herlig Rettighed, at vi, som „kun er Støv og Aske," skal faa Lov til at nærme os den Almægtige og faa tale med ham om alt, hvad der ligger os paa Hjerte. Og naar han saa dertil lokker os til sig og opmuntrer os med saa herlige Løfter om, at han vil høre paa os og give os alt, hvad der er os tjenligt, alt, hvad vi kan bede om i Jesu Navn, hvor burde vi da ikke ligesom kappes om at omringe Naadens Trone, forat vi kan faa Barmhjertighed og finde Naade til betimelig Hjælp!

Og om vi synes, at vi lidet kan bede, saa har han jo endog sagt, at han vil „bøie Øret ned til os." Vi ved alle, at naar nogen er meget syg, er han ofte ikke istand til at tale saa høit og tydeligt, at det kan høres paa almindelig Maade; men de, som holder af den Syge, vil saa gjerne opfange, hvad han har at sige, og derfor bøier de Øret ned til ham for om muligt at opfatte Ordene. Saaledes ogsaa Gud med os. Naar vi er svage, naar det er daarligt med vor Bøn, saa bøier han sit Øre ned til os; han hører og bønhører de svageste Sukke, som stiger op til

ham fra et trængende Menneskes Bryst. Ja, der stiger aldrig en Bøn eller et Suk, som er alvorlig ment, op til Gud, uden at han hører og bønhører det. Tror du dette?

Men hertil kommer vor egen Trang, vor Afhængighed af Gud i alle Ting. Vi trænger ikke alene til daglig Renselse i det Blod, som renser fra al Synd; men vi trænger ogsaa uafladelig til Guds bevarende Naade. Vi trænger mere Tro, mere Kjærlighed og et mere levende Haab. Vi trænger mere af Aandens Fylde; vi trænger Frimodighed, og vi trænger Visdom. Vi trænger at blive mere brændende i Aanden; vi trænger mere Omsorg for vore Medmenneskers Frelse og for Guds Riges Anliggender i det hele taget. Ja, hvem er istand til at regne op alt det, vi trænger, og som vi alene kan faa hos Gud?

I alle Livets vigtige og vanskelige Anliggender føler vi, at vi er afhængige af Gud, og i alle Livets daglige Forhold ved vi saa godt, at vi trænger Guds Hjælp baade til Legeme og Sjæl. Dette burde tilskynde os til flittig Bøn. Og endnu mer, naar vi „kommer Guds forrige Gjerninger ihu," naar vi mindes, hvorledes han saa ofte har hjulpet os, mindes, at vi mange Gange gik til Gud, kanske med Ulyst, og gik fra Mødet med ham oplivede, styrkede og fornyede. Vi har oplevet noget af Bønnens Velsignelse.

O, naar Hjertet ret kan bede
til sin Gud af dybest Grund,
det er visselig hernede
Livets allerbedste Stund.
Intet ligne kan den Trøst,
som nedlægges i mit Bryst,
naar min Aand i Bøn kan stige
op til Gud i Himmerige.

Fra gammel Tid har de Troende brugt somme Tider at *komme sammen til Bøn*. „Da begyndte man at

paakalde Herrens Navn," staar der i 1 Mos. 4, 26, og dette er vel den første Antydning, vi har om Bønnemøder. Senere finder vi ofte, at troende Mennesker samledes til Bøn, og ikke mindst i Apostletiden. Da Jesus var faren op til Himmelen, og Disciplene ventede Opfyldelsen af Forjættelsen om at faa den Helligaand, holdt de endrægtig ved i Bøn og Paakaldelse, og ikke bare Disciplene, men ogsaa de troende Kvinder. Ap. Gj. 1, 14. Og de første Kristne kom ofte sammen til Bøn og „opløftede samdrægtig Røsten til Gud." Der er ogsaa givet særegne Forjættelser om at faa, hvad to eller tre blir enige om at bede om i Jesu Navn.

At troende Mennesker kommer sammen for i Fællesskab at bede til Gud, det er i fuld Betydning bibelsk; thi ikke alene finder vi Eksempler paa, at de Troende i gamle Dage gjorde det — ogsaa Jesus bad sammen med sine Disciple —, men vi finder ogsaa ligefremme Opfordringer til at komme sammen til Bøn, som f. Eks. naar det heder: „Kom, lad os kaste os ned og bøie Knæ, lad os knæle for Herrens, vor Skabers, Aasyn!" Salm. 95, 6. „Vi vil komme til hans Bolig, vi vil tilbede for hans Fødders Skammel." Salm. 132, 7.

I vor Tid er det, som kaldes Bønnemøder, adskillig omstridt, idet somme finder, at saadanne Møder ikke bør være offentlige, medens andre ikke har nogen Betænkelighed ved at bekjendtgjøre Bønnemøder f. Eks. i Aviser og derved indbyde hvemsomhelst til saadanne Møder. Jeg for min Del kan ikke finde noget i Guds Ord, som anbefaler at samle uomvendte Mennesker til Bønnemøder; men derimod tror jeg, det er af meget stor Betydning, at troende Venner samles til fælles Bøn, særlig naar det gjælder en Sag, som angaar flere, eller Guds Riges Anliggender i det hele taget, f. Eks. samles til Bøn om Vækkelse, om Guds Børns Vekst i Naaden, om Modtagelighed for mere af Guds Aands Fylde, til Bøn for Missionen eller nogen enkelt Gren af den eller for nogen anden Gren af Arbeidet for Guds Rige.

At Venner, naar de besøger hverandre, beder sammen til Gud, at Forlovede og Ægtefæller „samdrægtig opløfter Røsten til Gud," at Husfolk samles om Guds Ord og til fælles Tak og Bøn, er af overmaade stor Betydning og bringer med sig større Velsignelse, end vi selv forstaar; det er jeg inderlig overbevist om. Det gjælder derfor at leve sammen paa en saadan Maade, at vore „Bønner ikke skal blive forhindrede," som Peter siger.

Men at bede sammen med andre, særlig i større Bønnemøder, har sine særegne Farer. Det ligger saa nær at tænke paa dem, som hører paa os, og derfor er det ikke saa let at bede med fuld Bevidsthed om, at vi staar for Guds Ansigt. Blir vi saa rørt under Bønnen eller særlig begeistret, mærker vi kanske, at vor Bøn gjør Indtryk paa dem, som hører paa den, ja, saa ligger det vort arme, bedragelige Hjerte nær at synes godt om vor Bøn, synes godt om os selv og paa den Maade ligne Farisæeren, som stod i Templet og takkede Gud, fordi han ikke var som andre Mennesker.

Jeg har læst, at den bekjendte August Herman Francke en Aften spadserede med en Ven. Som de gik og talte sammen, blev de opmærksomme paa nogen, som talte bag en Busk ikke langt fra Veien. De stansede for at høre nærmere efter og hørte da, at det var et Barn, som bad til Gud. De blev staaende og lytte og glædede sig over, at Barnet talte saaledes med Gud. Men da Bønnen var endt, var det ogsaa forbi med deres Glæde; thi da sprang Gutten hen til sin Kammerat, som stod et Stykke fra, og spurgte: „Var det ikke en pen Bøn, jeg bad?"

Nu, saaledes siger ikke vi Voksne; ialfald siger vi det ikke høit. Men du skulde vel aldrig have grebet dig selv i at tænke noget, som var nær beslægtet med, hvad denne Gut sagde? Ja, jeg spørger bare.

Der er somme, som lægger megen Vegt paa, hvilken Stilling man indtager under Bønnen. Nogle mener, at man bør knæle, at det er den mest passende Stilling at

fremstille sig for Gud i. Andre mener, at det er mindre passende at knæle, naar man beder sammen med andre; ja, jeg har endog hørt, at det skal være „ulutherst" at knæle paa Bønnemøder. Dette sidste kan jeg ikke sige noget om, men jeg ved, at det ikke er ubibelsk at bede knælende. Forresten staar det saa for mig, at dette er en forholdsvis uvæsentlig Sag. Den, som knæler, bør vel vogte sig for at se ned paa den, som ikke knæler; han bør være vel paa Vagt, at ikke den Tanke skal faa Rum hos ham, at han paa Grund af sin knælende Stilling er mere velbehagelig for Gud, og den, som beder staaende, bør vogte sig for at mene om den knælende, at denne staar paa et lavere Standpunkt i nogen Henseende, fordi han knæler. Jeg tror, det er farligt at lægge for stor Vegt paa en saadan Sag. Hvad det i denne Henseende kommer an paa, er, at vi fremstiller os for Gud i en sømmelig Stilling og med klar Bevidsthed om, at vi taler med den almægtige Gud i Himmelen, Kongernes Konge og Herrernes Herre, som dog har givet os Lov til at kalde ham Fader.

Men det kan hænde, at vi er nogle Stykker sammen, og der er særegne Forhold, som gjør, at vi føler Trang til at knæle og gjør det uvilkaarlig allesammen, uden at nogen foreslaar det; da tror jeg, det er rigtigt at gjøre det. Det er sommetider, vi alene med Gud føler Trang til at bøie vore Knæ — vi faar det ligesom bedre til at tale med Gud saaledes —, og da tror jeg, vi bør gjøre det. Men om det paa et Bønnemøde gaar saaledes til, at den, som beder høit, staar, og de andre sidder — helst med foldede Hænder —, saa tror jeg, Gud ser dette med ligesaa stort Velbehag, som om hele Flokken knæler. Det, som det kommer an paa, er, at Hjertet er med i Bønnen, at vi „udøser vore Hjerter for Herren."

Men der er en Form for Bøn, som er meget vigtigere end al Slags fælles Bøn, og det er den Bøn, som man har kaldt Bøn i Enrum eller Bøn i Lønkammeret.

Det er ogsaa denne, Jesus særlig formaner til, naar han siger: „Men du, naar du beder, da gaa ind i dit Kammer og luk din Dør og bed til din Fader, som er i Løndom, og din Fader, som ser i Løndom, skal betale dig aabenbart.“ Matth. 6, 6.

Dersom du ikke beder i dit Lønkammer, da har det liden Betydning, at du er med i den offentlige Gudstjeneste, i Bønnemøder og i det hele befatter dig med det, som hører til Gudsfrygt. Du kan gjerne lade det være. I det hele taget har den Side af vort Liv størst Betydning, den, som ingen andre end Gud ser. Derfor, lad mig faa Lov at spørge, hvordan du har det i din Omgang med Gud, naar ingen ser dig. Taler du da med ham, eller er det bare, naar nogen opfordrer dig til at holde Bøn, at du har saa meget at sige Gud? Eller naar andre hører paa det? Jesus taler om nogle, som bad alle sine Bønner for at ansees af Menneskene, og om dem siger han, at de har alt faaet sin Løn.

Afsides — i Enrum — alene med Jesus! Det er af den allerstørste Betydning for Kristenlivet.

Men fordi dette er saa vigtigt for den Kristnes Bevarelse og Vekst i Samfundet med Gud, derfor er det vist, at Sjælefienderne lægger saa mange Hindringer iveien netop her. Det kan ofte være lettere at faa baade Tid og Anledning til at gaa paa et Møde end til at være alene med Gud. Naar vi skal have en stille Stund alene, da er der ofte saa meget iveien. Saa har vi ikke Tid; det maa gjøres, og det maa gjøres; der maa sørges for, at den udfører det, at intet blir glemt, intet forsømt. Eller ogsaa er der ingen Anledning. Der er ikke stille i Huset; somme har ikke engang et Værelse, hvor de kan være alene og faa være i Ro, og saa er Fristelsen der til at opsætte det til en anden Gang. Og jeg frygter for, at mange af os har givet efter her mer end en Gang til stor Skade for vort Kristenliv. Det er sandt, at for mange — kanske særlig for Husmødre med en stor Barneflok og lidet Husrum —

er det ofte ikke saa greit. Men alligevel, lad os være paa Vagt her; thi „Taushed i Lønkammeret vidner om Død i hele Huset."

Men om det nu lykkedes os at overvinde disse mere ydre Hindringer, saa vi virkelig gik ind i vort Kammer og lukkede Døren eller — om vi ikke havde noget egentlig Kammer — gik ud i Løen eller i Skogen eller paa Marken, bag en Sten eller Busk for at være alene med Gud, hvor vanskeligt var det ikke saa ofte at blive alene med Gud, blive indvortes stille for Gud! Saa mange fremmede Tanker vilde følge med os og forstyrre os, og fik vi jaget en af dem væk, saa kom der en anden igjen fra en modsat Kant. Det blev en Kamp at faa tale med Gud. Saa kom Fristelsen til at give det hele op, sige nogen Sætninger saadan i Almindelighed og saa sige Amen og trøste os med, at vi dog havde været i Lønkammeret, selv om det var daarlig bevendt med vor Bøn den Dag. Jeg tør ikke sige, at en saadan Bøn er uden Betydning; men vi fik ikke opleve Velsignelsen af et Møde med Gud.

Men hvis det lykkedes os at kjæmpe os frem til at faa Gud i Tale, — kanske det begyndte med, at vi klagede for ham den Nød, at vi ikke kunde faa vort urolige Hjerte stille — hvilken Velsignelse oplevede vi da ikke saa ofte! Vi begyndte med at klage og bede, men efterhvert blev vort Hjerte mere roligt, og saa blev det som en Samtale mellem Sjælen og Gud, idet Guds Aand mindede os om den ene Forjættelse efter den anden. Vi fik gribe disse Forjættelser i Tro, og vort Hjerte styrkedes ved Naaden; vi blev glade. Somme Tider begyndte et saadant Bønnemøde med Klage og Taarer, men endte med Jubel og Tak.

Gud ske Lov for, at det — ogsaa i Lønkammeret — gaar an at erfare, at „Herrens fortrolige Samfund er med dem, som frygter ham!"

Det er vistnok overflødigt at tilføie, at jeg ikke herved har villet sige, at det for en Troende altid gaar

gjennem saa mange Hindringer at tale med Gud i Lønkammeret, eller at det er det normale i Kristenlivet.

Endelig vil jeg nævne den Form for Bøn, som vi kalder Forbøn. Bibelen har mange Eksempler paa Forbøn og mange Formaninger til at bede for vore Medmennesker. Den formaner os endog til at bede for alle Mennesker, selv for vore Fiender. Ogsaa i dette Stykke finder vi Jesus som vort største Forbillede.

Disse Formaninger om at bede for andre svarer til en Trang i Guds Børns Hjerter. Naar vi har seet vor egen ulykkelige Stilling uden Gud og uden Haab i Verden og saa fundet Fred og Hvile hos Jesus og oplevet noget af Lykken ved at høre ham til, saa kommer som en naturlig Følge deraf Ønsket om, at de, som vi kjender og holder af, de, som staar os nær i Livet, maa finde den samme Lykke. Og da ligger det nær at bede for dem.

Er det f. Eks. en Søn eller Datter i Huset, som er bleven omvendt, saa vilde det være unaturligt, ja utænkeligt, at de ikke inderlig skulde ønske og bede om sine Forældres og Søskendes Frelse. Og Livet har mange Eksempler paa, at naar først en i et Hus har begyndt at søge Gud, saa kommer der flere efter. Ja, „den Retfærdiges Bøn formaar meget, naar den er alvorlig."

Men det gaar ikke altid saa fort. Der er dem, som beder og atter beder for sine Kjære, og engang imellem siger de dem ogsaa et Ord om Jesus, men alt ser saa haabløst ud, og de er mer end en Gang fristet til at opgive det, fordi de tror, det ikke nytter noget. Især er det mange Gange tungt for troende Forældre, som beder for sine uomvendte Børn Aar efter Aar, og dog synes Børnene bare at komme længer og længer bort fra Gud og ud i Syndens fremmede Land. O, hvor det kan se haabløst ud! Hvor mangen Bøn der er opsendt, og hvor mangen Taare der er fældt for saadanne Børn! Det ligger saa tungt, saa tungt paa Forældrenes Hjerter. Kanske netop du er en saa-

dan bedende Far eller Mor, for hvem det ser saa haabløst ud med Barnet dit? Det kan hænde, du somme Tider er aldeles mistrøstig og holder paa at fortvile. Kan hænde, du ogsaa kommer paa den Tanke, at Himlen ikke vil bli nogen Himmel for dig, selv om du blir frelst, hvis du skal faa se dit Barn, som ligger dit Hjerte saa nær, staa udenfor, være blandt dem, som gaar til Fortabelsen. Nu, dette sidste kan jeg ikke sige meget om. Tanken synes saa naturlig. Men det ved jeg, at naar vi kommer hjem til Gud engang, da skal intet formørke, forstyrre eller formindske vor Salighed; den blir fuldkommen. Gud sørger nok for, paa en eller anden Maade, som vi ikke nu kan forstaa, at heller ikke Tanken paa de Fortabte, selv om det er nogen, som stod os nær her i Livet, skal hindre vor Salighed. Men tænk ikke saa meget paa det! Tænk mere paa, hvorledes du bedst kan nytte den Tid, du har, og de Anledninger, som tilbyder sig, til at gjøre, hvad du kan, for at faa dine Børn med dig paa Veien til Himmelen. Der er lagt store Forjættelser til Bønnen i Jesu Navn, Bønnen efter Guds Vilje. Og naar du beder om dine Børns Frelse, kan du være overbevist om, at du beder om noget efter Guds Vilje. Den store Talsmand ved Faderens Høire beder om det samme. Sml. Luk. 13, 6—9.

Vel tør jeg ikke sige, som en engang sagde til Monika, Augustins Moder, at det er umuligt, at en Søn, for hvem der er bedet og grædt saa meget, kan gaa fortabt; men jeg gjentager: „Den Retfærdiges Bøn formaar meget, naar den er alvorlig.“ Bliv bare ikke træt og haabløs, men se paa Guds Forjættelser og bliv ved at bede.

Og til dig, som har smaa Børn, vil jeg gjerne sige: Bed ikke bare for, men ogsaa med dit Barn. Saa længe det er lidet, er det villigt dertil; det kan bli værre, naar det blir stort. Særlig vil jeg sige dette til dig, som er Moder. Og saa kan det hænde — som det er hændt saa mange Gange før —, at naar Barnet er kommen bort fra dig og ud i Verden, saa vil Minderne om disse Bønne-

stunder, da du lærte det at folde sine Hænder og tale med Gud, bli en dragende Magt, saa Barnet dit vender tilbage til Gud. Det kan gjerne hænde, at dette ikke sker, før din Mund er bleven taus i Graven, og du saaledes ikke faar opleve Bønhørelsen, — saadant er hændt ofte det. Men bliv bare ved at bede i Tillid til Guds store og herlige Løfter om Bønhørelse.

Og skulde nogen, som er Gjenstand for saadanne Bønner, tilfældigvis komme til at læse dette eller høre det læst, saa lad mig faa sige dig: Det vil bli tungt for dig engang at staa ved din Fars eller Mors Grav med den Bevidsthed, at du voldte dem saa megen Sorg. Og vaagner du da til Eftertanke, saa er Guds Faderfavn aaben for dig, men du vilde give meget, om du kunde faa bede din Far eller Mor om Tilgivelse og fortælle dem, at du nu vil søge den Gud, som de har tjent. Lad det ikke komme til det, men opgiv din Modstand og gaa til Jesus idag. Din Samvittighed siger dig, at det er det bedste, du kan gjøre.

Men Omsorgen og Forbønnen bør ikke standse og standser ikke ved ens nærmeste Slægt og Venner. Nei, denne Omsorg bør omfatte alle Mennesker. Vi bør bede for Naboer og Kjendinger, for dem, som bor i samme By eller samme Sogn, for alle vore Landsmænd, ja for Hedningerne i fjerne Lande. Der ligger meget indesluttet i den Bøn, Jesus lærte os at bede: „Komme dit Rige!"

Og ikke bare dem, som lever uden Gud og uden Haab i Verden, bør være Gjenstand for vore Forbønner, men ogsaa hele Guds Menighed paa Jorden. „Bed for hverandre, forat I kan læges."

Ligesaa bør det ligge os paa Hjerte at bede for dem, som skal lede og styre, for dem, som forkynder Ordet og forvalter Sakramenterne, og for alle dem, som paa nogen Maade skal lære eller veilede andre.

Tilslut vil jeg minde om det, som kaldes at love og takke Gud. Lad os endelig ikke glemme at takke! Glem ikke alle Herrens Velgjerninger! Tænker vi os om, saa har vi meget at takke for; men kanske vi er enige om, at Gud faar altfor lidet Tak af os.

Der er særlig to Grunde for, at vi bør takke.

For det første er det i sig selv sømmeligt, naar vi modtager saa mange uforskyldte Velgjerninger, at vi takker for dem. Og tænker vi paa Guds Velgjerninger imod os fra vi var smaa og til idag, saa vil vi snart finde, at de er flere, end at vi kan regne dem op. Jeg vil heller ikke gjøre noget Forsøg paa at minde om de mange og mange Slags Velgjerninger til Legeme og Sjæl. Naar jeg begynder at tænke paa dem, føler jeg Trang til at sige med Patriarken Jakob: „Jeg er ringere end al den Miskundhed og al den Trofasthed, du har bevist din Tjener." 1 Mos. 32, 10. Men det største og bedste, vi har at takke for, er, at Gud har givet os sin Søn til en Frelser fra Synd, Død og Satans Rige. Og dernæst, at han har givet os sit Ord og ved dette Ord draget os til Jesus. „Se, hvor stor en Kjærlighed Faderen har bevist os, at vi skal kaldes Guds Børn!" siger Johannes. (1 Joh. 3, 1). Og dette at være Guds Børn er større, meget større, end vi formaar at fatte. Jeg tror ikke, Evigheden vil blive for lang til at fuldtakke Gud for dette. Lykkelig hver den, som kan sige: „Tak, Tak, at ogsaa jeg fik være med!" Og ethvert Guds Barn er ogsaa i Hjertet Gud taknemmeligt for denne Lykke og takker ham for den, om end stammende og i Skrøbelighed.

Dernæst gjør det ogsaa os selv saa godt at faa takke Gud. Naar vi gaar tunge om Hjertet og synes, alt gaar os imod; naar vi synes, andre har det saa meget bedre end vi, og vi er saa tilbøielige til at knurre og klage, o, hvor det da kan gjøre Hjertet godt at mindes en Del af Guds Velgjerninger imod os, begynde at regne dem op for Gud og sige ham Tak for dem! Det kan glæde vor Sjæl,

og vi kan derved faa Øiet mere opladt for, hvor rige og lykkelige vi igrunden er, og vi kan paa den Maade faa erfare noget af den Glæde i Herren, som er vor Styrke.

Lad os endelig ikke glemme at takke Gud!

Men er det end saa, at Gud faar nogen Tak af sine Børn, særlig for Frelsen i Kristus Jesus, saa er jeg bange for, det er mere smaat med at love Gud, at berømme, prise og ophøie ham, hans herlige Egenskaber og alt hans Verk. Det forekommer ialfald mig, at jeg hører svært lidet Lovsang.

„Du har glædet mig, Herre, med dit Verk; jeg jubler over dine Hænders Gjerninger." Salm, 92, 5. „Herre, hvor mange er dine Gjerninger! Du gjorde dem alle vislig." Salm. 104, 24. „Alle Herrens Stier er Miskundhed og Trofasthed mod dem, som bevarer hans Pagt og hans Vidnesbyrd." Salm. 25, 10. „Det er godt at prise Herren og at lovsynge dit Navn, du Høieste, at kundgjøre din Miskundhed om Morgenen og din Trofasthed om Nætterne." Salm. 92, 2. 3. Saaledes jublede de Troende i gamle Dage, og vil vi se efter, skal vi snart blive opmærksomme paa, at der findes meget af Lovsang i det gamle Testamente, særlig i Salmerne. Lad os øve os ogsaa i at love Herren! Naar vi gjør det, saa øver vi os i noget, som vi skal tage Del i ogsaa i Evigheden. Tak, Pris, Lov og Tilbedelse skal vedvare bestandig. Gjennem alle Evigheders Evighed skal der lyde Lovsang i Himmelen. Det gjør Hjertet godt ofte at tænke paa Lovsangen derhjemme og øve os i at være med i en lignende Lovsang allerede her.

Det kan høres underligt, at den himmelske Lovsang saaledes bestandig skal vedvare. Men jeg tænker mig, at den stadig har en bestemt Grund, er ligesom formidlet ved noget. Det gaar vist ikke for sig med Lovsangen der, som naar en i et Møde eller ved anden Leilighed siger: „Vi skal synge No. 77." Nei, jeg tror, at vi derhjemme, hvor vi skal se Gud Ansigt til Ansigt, se Jesus, som han er,

stadig skal faa nye Indblik i Guds Væsen eller i nogen af hans Egenskaber, og at dette da uvilkaarlig vil afføde en ny Lovsang. Og naar de mange Gaader opklares, som vi forgjæves grundede paa hernede, naar de mange „hvorfor" blir besvaret, — naar vi faar se, hvad vi nu maa øve os i at tro, at den Maade, Gud førte os paa hernede, i alle Dele var den bedste, naar dette Stykke for Stykke gaar op for os, saa vil det stemme os til stadig ny Lov og Tak og Pris.

Dertil kommer jo, at Sangen om Lammet, som blev slagtet og har kjøbt os til Gud med sit Blod, aldrig kan blive gammel; den vil altid vedblive at være „den nye Sang," fordi den Lykke, den Salighed, som derved blev os tildel, er evig som Gud selv.

Min Sjæl, lov Herren!

Haabets Betydning for Kristenlivet.

(Af Th. Rettedal.)

Naar vi skal tale om Haabets Betydning for Kristenlivet, saa vil vi først dvæle ved

Haabets Grund.

Haabets Grund er Jesus Kristus. Udenfor ham er der intet sandt Salighedshaab, intet Haab om Herlighed hos Gud; uden Jesus vilde hele Menneskeslægten været haabløs fortabt, hjemfalden til evig Død og Fordømmelse. Der er ikke Frelse i nogen anden, intet andet Navn givet under Himmelen, ved hvilket det bør os at vorde frelste.

Derfor er alt Haab om Frelse udenfor Jesus Kristus falskt og bedrageligt, selv om det er forenet med et religiøst Liv. Der er ikke mange Mennesker inden Kristenheden, som ikke har et Slags Haab om at blive salige, naar de skal dø, selv om de er afgjorte Fiender baade af Kristus og levende Kristendom. Herom kunde der være meget at sige, om de mange Slags Haab, Menneskene gjør sig om at blive salige uden at eie Livet i Jesus Kristus ved en levende Tro; men jeg faar lade det være.

Haabets Grund er, som nævnt, Jesus Kristus. Det var i ham, Gud forligte Verden med sig selv; det var i ham, Gud udvalgte os til Børn og Arvinger til det evige

Liv, før Verdens Grundvold blev lagt. Udenfor ham er der ingen Udvælgelse, ingen Frelse, intet evigt Liv, ingen evig Salighed, intet levende Haab.

At vi kan have et levende Haab, grunder sig altsaa paa den store Forsoningsgjerning, som ved Kristus er fuldbragt for alle Mennesker, den hele faldne Adams Æt. Dette er færdigt en Gang for alle efter Retfærdighedens Krav baade med Hensyn til fuldkommen Helligheds og med Hensyn til Syndens fuldkomne Straflidelse. Jesus levede hele sit Liv som Menneske i vort Kjød og Blod fuldkommen helligt til vor Helliggjørelse. „Thi baade den, som helliggjør, og de, som helliggjøres, er alle af en; derfor stammer han sig ikke ved at kalde os Brødre." Saa døde han Forbandelsens Død under vore Synders Dom. „Han døde, en Retfærdig for Uretfærdige, forat han kunde føre os frem til Gud." „Naar en er død for alle, saa er de alle døde." „Den, som er død, er retfærdiggjort fra Synden." Han døde for vore Synder og opstod til vor, mærk: vor Retfærdiggjørelse. Saaledes er al Retfærdighed fuldkommet, og Frelsen er fri og færdig for enhver paa retfærdig Grund. Dette er i Korthed, hvad jeg har kaldt Haabets Grund.

Men paa samme Tid som Jesus Kristus paa denne Maade er Haabets Grund, saa er han ogsaa

Haabet selv,

fordi alt Guds Frelses Raad samles i ham, lige fra det første Løfte om Frelse blev givet den faldne Slægt paa Faldets Dag, og indtil det lød paa Korset: „Det er fuldbragt." Aa, for et herligt Ord! Jeg tviler ikke paa, at det er det forargeligste Ord i hele Bibelen for Djævelen; derfor har han havt det travelt gjennem mange af denne Verdens Vise, som han har faaet i sin Tjeneste, med ikke alene at bortforklare Forsoningen, men ligefrem faa det til Løgn, negte, at vi retfærdiggjøres uforskyldt af hans Naade ved den Forløsning, som er i Kristus Jesus. Kunde det lykkes Satan, da var jo baade Haabets Grund

og Haabet selv borte; men det lykkes ham ikke, saa længe Gud ser en Sjæl paa Jorden, som kan frelses ved Troen paa Jesus Kristus. Herren har selv sagt: „Vaage vil jeg over mit Ord." Jer. 1, 12.

Jesus Kristus er altsaa de Kristnes Haab. Dette er et levende Haab; thi han lever. Han dør ikke mere; Døden herster ikke mere over ham; derfor sagde han til sine Disciple: „Jeg lever, og I skal leve." Han har knust Slangens Hoved, borttaget Skylden for den faldne Slægt, naglet Skyldbrevet til Korset og bragt Liv og Uforkrænkelighed for Dagen; han har tilintetgjort Døden og borttaget alt Landets Misgjerning paa en Dag.

Alt dette har Jesus gjort for alle Mennesker; for alle er den klippefaste Haabets Grund lagt; for alle er Jesus Haabets Herre og Haabet selv. Men eier nu alle, som har Navn af Kristne, dette Haab, og hviler deres Haab paa denne Grund?

Herpaa maa desværre svares ubetinget nei. Den Herre Jesus som Frelsens og Haabets Grund for os maa ved Troen faa Plads i os, — med andre Ord: Frelsen maa modtages. Først naar jeg har modtaget Frelsen, er jeg frelst, og som frelst har jeg i ham et grundet Haab om Herlighed hos Gud.

Der er altsaa ikke Tale om noget Salighedshaab for dig, før du er kommen til Troen paa Jesus Kristus. Haabet kommer som Frugt af Troen. Hvorledes kan du gjøre dig Haab om at blive salig, komme til Himmelen, saa længe du ikke i Tro har taget imod Jesus? Det er jo det værste Bedrag, som kan tænkes. Aa, lad ikke Satan faa bedrage dig i en saa vigtig Sag som din Salighedssag! Sand Kristendom er ikke det samme som at være lidt religiøs eller have lidt kristelig Fernis eller nogen ydre Forbedring, udvortes Brug af Naademidlerne eller en Hjernetro paa de saliggjørende Sandheder. Heller ikke lidt Bøn en Gang imellem eller at blive rørt af Ordet indtil Taarer. Ja, end ikke Anger over Synden er Kristendom. Alt saa-

dant og mere til, som nok er vakkert, er dog ikke Kristendom og giver dig aldrig noget grundet Salighedshaab. Og aldrig har saadant gjort dig lykkelig og glad i Gud eller glad i Haabet. Der er Tomhed og Øde i din Sjæl. Hverken den ydre Brug af Naademidlerne eller en Hjernetro paa deres Virkning gjør dig salig; men det gjør alene en Hjertetro paa Midleren, som Naademidlerne bærer til dig. „Med Hjertet tror man til Retfærdighed."

Mærk dette, kjære Læser! Du maa som en fortabt Synder tage imod en personlig, levende Frelser. „Saa mange, som ham annammede, dem har han givet Magt til at blive Guds Børn." Det har aldrig slaaet feil; det er en Kjendsgjerning, som Tusinder har oplevet, at i det Øieblik en Synder tager imod Jesus, blir han en ny Skabning, et virkelig gjenfødt, frigjort, benaadet og saligt Guds Barn. Dette er en urokkelig Sandhed, som opleves, hver Gang nogen kommer til Tro paa Jesus. Hvad saa end Mennesker siger, saa staar det fast, at hvor Evangeliet om Jesus blir hørt og troet med Hjertet, der følger altid denne herlige Frugt, at man blir et Guds Barn, frelst og salig allerede her. Hør, hvad Fædrene har sunget ud af sin Oplevelse i Troen paa Jesus:

Halleluja, jeg har
min Jesum fundet!
Hans Naades Glans er klar
i mig oprundet.
Nu ser jeg Veien til Guds Frydebolig,
nu kan, nu skal, nu vil
jeg vandre trolig.

Eller:

O, hvor er jeg vel tilmode,
siden jeg min Jesum fandt!
Da jeg kom og faldt tilfode,
al min Sorg med et forsvandt.

O, haor er mit Hjerte glad,
som jeg snart i Himlen sad!
Det kan kaldes vel at havne,
naar man kan sin Jesum favne.

Tror du, at det, som ligger til Grund for en saadan Bekjendelse, er Fantasi og Hjernespind? Nei, en saadan Bekjendelse er Udtryk for Sjælens Oplevelse af Guds Frelse og udtrykker alle Troendes Oplevelse.

Saa er altsaa det alene sand Kristendom og selve Kristenlivet at have Jesus ved Troen i sit Hjerte. „Hvo som har Sønnen, har Livet; hvo som ikke har Guds Liv, har ikke Livet." 1 Joh. 5, 12. „Eller kjender I ikke, at Jesus Kristus er i eder? Uden saa er, at I er udygtige." 2 Kor. 13, 5. Altsaa: „Kristus i eder, Herlighedens Haab." Kol. 1, 27.

Det er saaledes kun de sande troende Guds Børn, som har et grundet Salighedshaab, og deres Haab beskjæmmer ikke, fordi Guds Kjærlighed er udøst i Hjertet ved den Helligaand. Derfor er Haabet for de Kristne noget fast og paalideligt. Ellers havde aldrig Paulus opmuntret og formanet Menigheden i Rom til at glæde sig i Haabet. „Vær glade i Haabet!" Rom. 12, 12. „Men Haabets Gud fylde eder med al Glæde og Fred, idet I tror, forat I kan vorde rige i Haabet ved den Helligaands Kraft!" Rom. 15, 13.

Haabets Betydning for Kristenlivet er først den, at det gjør sterk og udholdende i Troens Kamp, fordi det rummer i sig en herlig Udsigt.

Det kan blive haardt mangen Gang, saa man er færdig til at bukke under. Trængselens Bølger gaar høit og er færdige til at begrave den svage Farkost, men Haabet sender den skjælvende Tro et Trøstens Blik, som f. Eks.: „Jesus lever dog; han vandrer paa Bølgetoppene og raaber ud: Det er mig." — „Det lysner snart," siger Haabet;

„det gaar snart over, og da blir alt endda herligere; det bedste er endnu igjen, — snart gines Land i det Fjerne."

Haabet gjør glad,

fordi det har sin Kilde i Gud. „Haabets Gud fylde eder med al Glæde og Fred!" Den Troende eier i Haabet alt, hvad der er skjænket i Jesus Kristus og kundgjort os ved alle de dyrebare Forjættelser, som Evangeliet indeholder baade for dette Liv og for det tilkommende. Tænk, hvilken Rigdom! Der skal være 40000 Forjættelser i Bibelen, har jeg hørt. Hvilken Betydning har ikke dette for Kristenlivet!

Der er mange Ting her i Livet, Menneskene gjør sig Haab om, men om der end synes at være gode Grunde i mange Tilfælde, kan dog Haabet skuffe. Fiskeren bereder sig med Baad, Redskaber og Mandskab for at fange Fisken, naar den ventes under Land; han gjør det i Haab om en rig Fangst. Men uagtet han bruger al sin Flid, kan det dog gaa saa, at han blir skuffet i sit Haab. Saaledes ogsaa med Landmanden; han pløier, harver, gjødsler og tilsaar sin Jord om Vaaren i Haab om en god Høst. Det kan lykkes, har for det meste lykkedes i vort Land mer eller mindre; men ogsaa dette Haab kan slaa grundig feil og bringe bitter Skuffelse. Og saaledes med omtrent alt, hvad man driver med i det jordiske; derfor kan man aldrig fuldt ud glæde sig i noget saadant Haab, selv om der, menneskelig talt, synes at være de bedste Grunde. Men ikke saa med de Kristnes Haab; det slaar aldrig feil, det er saa paalideligt som Gud selv, saa sikkert som dette, at Haabets Herre, Jesus Kristus, lever, og at han dør ikke mere.

Derfor, Brødre og Søstre! Vær glade i Haabet!

Vi er frelste i Haabet.

„Thi i Haabet er vi frelste," siger Paulus (Rom. 8, 24). Den Troendes Haab er ikke bare en Glædeskilde,

fordi man eier i Troen, hvad man haaber, og ved, at det aldrig slaar feil, men at vi engang skal faa skue, hvad vi nu eier i Haabet. Men i dette Haab er vi allerede frelste, siger Apostelen. Hvorledes kan dette hænge sammen? Vi er jo endnu i Farernes Land, vi er endnu ikke komne hjem; endnu hænger Synden ved os, endnu er vi udsatte for Satans Fristelser og Syndens Bedrag og kan let snuble og falde. Og dog siger Apostelen, at vi er frelste i Haabet. Ja, jeg ved ikke nogen anden Forklaring end den, at Jesus, mit Haabs Grund, mit Haabs Indhold, ja Haabet selv, har seiret og overvundet alt, har indtaget Himmelen for mig og sat sig ved Faderens Høire; dette har han gjort for alle, og denne Frelse eier enhver Troende i Haabet. Han eier Jesus med al hans Forsoningsgjerning, med al hans Seier over Død og Grav; derfor strækker Haabet sig ud over Død og Grav og lige ind i Himmelens Herlighed, og derfor kaldes ogsaa de Kristnes Haab et Evighedshaab eller det evige Livs Haab. Livet i Gud ved Troen paa Jesus Kristus er et evigt Liv, et Liv, som er af Gud, og Gud er evig.

Herlighedens Haab.

Den Troendes Haab er ogsaa et Herlighedens Haab. „Kristus i eder, Herlighedens Haab," siger Apostelen. Vi har Haab om Herlighed hos Gud, og vi roser os af dette Haab. Ja, det er ikke underligt, at der tales om at vorde rige i Haabet. Hvilke Rigdomme rummes ikke i dette Haab med dets herlige Udsigter! Og alt dette har vi i Jesus, vort Liv; derfor heder det: „Naar Kristus, vort Liv, aabenbares, skal ogsaa vi aabenbares med ham i Herlighed." „Han opreiste os med og satte os med i Himmelen i Kristus Jesus." Den Æresplads, Jesus fik, da han havde fuldkommet den store Frelsesgjerning, den samme Æresplads skal de faa med ham, som tror paa ham og bliver tro til Enden. „Den, som seirer, ham vil jeg give at sidde med

mig paa min Trone, ligesom jeg har seiret og sidder med min Fader paa hans Trone."

Ja, Venner, dette Haab maa med Rette kunne kaldes Herlighedens Haab. Og hvilken Betydning har saa dette Haab for Kristenlivet?

Hvad vilde Kristenlivet være uden dette Haab? Ja, det vilde nok være bedre for dette Liv at være en Kristen, selv om Kristenlivets Lykke ikke varede længer end min korte Tilværelse her; dog vilde nok Kristenlivets Kraft have været liden til at holde ud i saadanne Trængsler, som Kristi Kirke har havt og fremdeles vil faa at gjennemgaa, dersom ikke Haabet havde givet Kraft og Mod og løftet de Troende op over Jordens Grus og ud over Lidelserne og Dødens Flod ind i Guds Herlighed. Dette kan, ialfald for mit Vedkommende, bedre erfares end forklares. „Haaber vi alene i dette Liv paa Kristus, da er vi de elendigste blandt alle Mennesker." 1 Kor. 15, 19.

Haabet er Kristenlivets Kraft og Indhold, Udsigt og Maal. Derfor vover de Kristne alt i Tro og Tillid og lider gjerne ondt med Jesus, baade Haan og Spot, Forfølgelse og Slag, Vanære og ondt Rygte for det store og herlige Haabs Skyld. „Vær glade i Haabet!" „Haabet beskjæmmer ikke, fordi Guds Kjærlighed er udøst i vore Hjerter ved den Helligaand."

Glem da ikke, kjære Læser, Hedningerne, som lever uden Gud og uden Haab og sukker i Haabløshedens Nat mod en ukjendt Evighed, ofte med Fortvilelsens Braad i sin Sjæl. Og mod denne Nød søger de i sin Forblindelse Lægedom hos sine selvlavede Guder. Vær derfor med at bringe dem Evangeliet om Jesus, Haabets Herre, saa at de kan faa høre og tro og derved faa Del i dette store Salighedens Haab, som vi eier, og med os faa glæde sig i denne lyse, salige Udsigt for Evigheden: Herlighed hos Gud!

Jeg Jesum skal beskue,
det er mit Haabes Grund;
lad Korset underkue,
det er en liden Stund.
Snart intet mig bedrøver,
snart ingen Modgang mer
min Glæde mig berøver,
snart jeg min Jesum ser.

Den, som holder os med eder fast til Kristus, er Gud. 2 Kor. 1, 21. 22*).

(Af Joh.s Solem.)

Det er nu flere Aar siden. Jeg havde en Tid været en Kristen, da jeg fra en kjær Ven paa min Fødselsdag modtog følgende Hilsen skrevet paa et Kort:

„Stor var Jesu Kjærlighed den Dag, han fandt dig;
større for hver Dag, han har dig;
størst den Dag, han fører dig hjem!"

Jeg husker endnu, hvor denne Geburtsdagshilsen blev mig til Velsignelse. Jeg fik herved et videre Syn paa Guds uendelige Godhed mod mig. Jeg fik et nyt Syn paa hans Kjærlighed.

Jeg havde jo saa mangen Gang følt Trang til at takke ham for hans store Kjærlighed, at han saa længe gik efter mig og ikke blev træt i sin trofaste Kalden, før han fandt mig. Det syntes mig som det allerhøieste Bevis paa Guds Kjærlighed det, at han virkelig kunde og vilde frelse en Synder som mig.

---

*) Det burde vel være overflødigt at gjøre opmærksom paa, at ligesom Apostelen skriver disse Ord til „Guds Menighed og alle de Hellige" i Korint, — saaledes er ogsaa min Betragtning kun adresseret til de troende Kristne, som ved om sig selv, at de ved Guds Naade er gaaet over fra Døden til „Livet i Troen paa Guds Søn."

Men fra den Stund begyndte jeg at forstaa mer og mer, at det dog i Grunden er saa, at det er et endnu større Bevis for Guds Kjærlighed til mig dette, at han har holdt mig fast og bevaret mig, saa jeg endnu idag er hans.

Siden tror jeg ved Guds Naade at ha opdaget et endnu større Bevis paa Guds Kjærlighed til mig, hvis det da gaar an saaledes paa menneskelig Vis at tale om stor og større i Forhold til Guds evige Kjærlighed, som dog er uden Maal og Maade.

Men for mit Hjerte og min Tro stiller det sig saaledes: Større end den Kjærlighed, som første Gang frelste mig og gav mig Fred, og større endog end den Kjærlighed, som indtil idag saa trofast har holdt mig fast, saa jeg endnu er hans — større end alt er dog vist i Grunden dette, at Gud har givet mig sine dyrebare og salige Løfter og Forjættelser om, at han ogsaa bevarer mig, han holder mig fast indtil den Dag, jeg kommer hjem.

Og denne Sandhed er det, som saa enfoldigt og greit er udtalt i det Guds Ord, som er Gjenstand for denne Betragtning.

„Den, som holder os fast til Kristus, er Gud." — Gud!

Alle, som er kommet til Liv i Gud, har visselig gjort den Erfaring, at før vi kom til Troens Frimodighed, saa gjorde Sjælefienden sig al Umag med at faa indbildt os, at vi ialfald ikke maatte komme til Kristus, slig som vi var. Enten var det nu det, at vi var for store Syndere, eller vi manglede den rette Anger, vi var ikke ret omvendte o. s. v.

Og altfor længe lod vi os kanske holde tilbage af disse Sjælefiendens snedige Anslag.

Men tilslut maatte vi dog komme til Kristus, netop slig som vi var. Der var ikke Raad for andet. Og Kristus tog imod os. Han viste ingen bort, men frelste os alle med sin Naade og sit Blod

Fra den Stund, vi saaledes var blevet frelste og havde faaet Fred med Gud, var det vistnok mange af os, som fik erfare, at Sjælefienden forandrede Taktik og begyndte saa at prække: „Ja vel, nu er du nok frelst. Men du holder ikke ud! Du blir ikke bevaret! Derfor kan du lige godt gi' op med det samme!"

Og hvor mange unge Kristne og mange ældre ogsaa, er jeg ræd for, er det ikke, som gaar der og nær sagt er beherskет af denne Frygt for, at de skal komme bort fra Gud. De gaar der fulde af Tvil, om de kan naa frem til det himmelske Maal.

Og saa blir da Kristendommen derefter.

Liden Fred og Glæde, — og derfor ogsaa liden Kraft til at kjæmpe mod Synden og leve for Gud.

Og det er desværre saa langt fra, at dette er noget ualmindeligt blandt de Kristne, at det er et Spørgsmaal, om det ikke er det almindelige.

Det er nok Grundtonen i en hel Del Kristnes Liv dette, som er udtrykt i det kjendte Vers:

„Ak, mon jeg naar det glade Land,
som snubler Gang paa Gang?"

Mismod og Tvil, men ingen Troesfrikhed og Forvisning.

Det er Svag-Troens Standpunkt.

Og han er bedrøvet over, at vi gaar slig!

Og vor egen Skyld er det, bare vor egen Skyld!

Det hele kommer af, at vi ikke ser, hvilken Frelser vi har i Jesus — og ikke tilegner os Guds dyre Forjættelser.

Men er det da ikke saa, at den Kristne her i Verden er udsat for utallige Farer? Drager vi ikke gjennem en Verden, som ligger i det onde, hvor tusinde Fristelser ligger for den Kristnes Fod? Og gaar ikke vor Modstander, Djævelen, omkring som en brølende Løve, søgende, hvem han kan opsluge?

Og kommer ikke saa hertil det, at vor Tro er saa svag og vor Kraft saa liden?

Ja, vort aandelige Øie er saa sløvt og mat, at vi ikke engang kan opdage den Fare, som lurer paa os. Og end mindre er vi istand til at værge os mod den.

Om du har nogen Grund til at nære en saadan Tvil, det beror paa, hvad Punkt din Tvil er rettet mod, eller rettere: det beror paa, hvad og hvem du tviler paa.

Hvis din Tvil angaar dig selv, din egen Tro og din egen Kraft, — din egen Magt til at holde ud og være tro indtil Døden, saa har du god Grund til at tvile. Ja, da behøver du ikke engang at tvile; da kan du være sikker paa, at du ikke kommer frelst gjennem denne onde Verden.

Men hvis din Tvil angaar Gud og hans Magt og Trofasthed, saa er der ingen, nei ingen Grund til Tvil.

Men hvad betyder da saadanne Ord i Skriften som disse:

„Saafremt I ellers forbliver i Troen," (Kol. 1, 23), — „tror til en Tid og falder fra i Fristelsens Tid," (Luk. 8, 13); — „jeg har fuldkommet Løbet og bevaret Troen," (2 Tim. 4, 7), — „vor Tro er den Seier, som har overvundet Verden," (1 Joh. 5, 4), — „vær tro indtil Døden, saa vil jeg give dig Livsens Krone." (Aab. 7, 10)?

Taler ikke alt dette om vor Tro, vor Udholdenhed som Betingelse for at blive bevaret og endelig frelst?

Lad os være klare over, i hvilken Forstand Troen og Troskaben og Udholdenheden kan kaldes vor.

Er det, fordi vi har frembragt den? Eller fordi det er os, som holder den vedlige? Nei. Hverken Troen eller Lydigheden eller Udholdenheden eller Troskaben er vort Verk. Forstaaet paa denne Maade har Skriften aldrig sagt, at vor endelige Frelse beror paa vor Tro eller vor Lydighed.

„Hans guddommelige Magt har skjænket os alle de Ting, som hører til Liv og Gudfrygtighed," (2 Petr.

1, 3.) I denne Betydning er det vort, fordi det er blevet vor Eiendom derved, at Gud gav os det og bestandig giver.

Ja, tvil bare paa dig selv og paa dit. Men vær i Enfoldighed vis paa, at

Gud til enhver Tid giver dig alt, hvad du behøver.

I samme Grad som du tænker paa, hvorvidt du vil være istand til at holde ud, i samme Grad kommer Tvilen. Og Tvilen maa komme da; thi Aanden vil ikke tillade dig i nogen Forstand at bygge paa dig selv. Og da vil ogsaa dit Liv i Gud blive et svagt og skralt Liv.

Men i samme Grad som du glemmer dig selv og enfoldigt ser blot paa din Fader og venter alt af ham, i samme Grad er du sterk og uovervindelig. Thi saa staar der skrevet:

„Den, som holder os med eder fast til Kristus, er Gud." Gud!

Gud er det, som holder fast!

Lad mig faa bruge et Billede:

Lillegut gaar med Far paa Gaden. Det er glat og sølet. „Lad mig faa leie dig, Far," siger Lillegut. Far rækker Haanden ned, og Lillegut griber med sin Haand om Fars Fingre.

Saa kommer de til et glat Sted, hvor Lilleguts Fod glider. Han kniber med sin lille Haand godt om Fars Fingre, saa sterkt han kan; men Haanden er for liden og svag, — han slipper Taget og falder i Sølen.

Naar saa Lillegut er kommen op igjen, siger han: „Nei, Far, jeg kan ikke holde fast! Du faar leie mig!" Og saa lægger Gutten sin lille Haand i Fars store, sterke Haand, og de vandrer videre.

Næste Gang Lillegut træder paa en glat Flek, saa glider nok Foden; men han falder ikke. Nu er det Fars Haand, som holder. Og den er sterk.

Og slig er det ogsaa med dig og mig paa vor Vei til Himlen. Der gik det ogsaa saa ofte slig, at vor svage

Troeshaand den slap Taget — og vi faldt i Sølen. Men Guds trofaste Faderhaand den holdt altid fast.

Og med Hensyn til den Ting at bli bevaret i Guds Samfund og naa frelst hjem, da er det en for Gud altfor vigtig Ting til, at han vilde lade den være afhængig af, om vi kunde holde fast med vor svage Troeshaand eller ikke; nei, han holder selv fast med sin sterke Faderhaand.

Og derfor kan Apostelen skrive:

„Den, som holder os fast, er Gud."

Og hans sterke, trofaste Faderhaand holder os fast ogsaa da, naar vor svage Troeshaand ikke kan holde fast.

Eller som Søren Kierkegaard udtrykker det paa sin filosofiske Maade: „Naar vi ikke kan holde Troens Anker, saa holder Troens Anker os."

Forresten har jo Jesus ogsaa saa tydeligt og greit sagt os, at det er hans og Faderens Sag at bevare Sine. I Joh. 10 siger han om Sine:

„De skal slet ikke fortabes evindelig, og ingen skal rive dem ud af min Haand. — Min Fader, som har givet mig dem, er større end alle, og ingen kan rive dem ud af min Faders Haand."

Det er, ligesom Jesus vil sige:

„Jeg holder Mine fast i min Haand. Men tror du ikke, at min gjennemborede Frelserhaand er sterk nok til at holde dig fast, saa husk paa, at udenpaa min Haand er der atter en anden Haand, som er sterkere end alle, min Faders Haand."

„Og ingen kan rive dem af min Faders Haand!"

Det kan vel neppe gaa an at faa det greiere og bestemtere udtalt.

I det hele taget forekommer det mig, naar jeg skal forsøge at fremholde den Sandhed, at det er Gud, som holder os fast til Kristus, at det er Gud, som har taget paa sig den Sag at bevare os i sit Samfund, at jeg ikke

kan gjøre det paa nogen bedre Maade end ved at fremdrage og pege paa nogle af de mange Guds Ord, som klart og bestemt fremholder denne Sandhed. Thi faar man først Øie paa det, blir man salig overrasket ved at opdage den Styrke og Samstemmighed, hvormed Guds Ord staar dette fast.

Men saa maa vi ogsaa paa Forhaand være enige om, at Guds Ord skal saa være Guds Ord, den evige Sandhed, hvor meget end vort forvendte og daaragtige Hjerte maatte protestere. Trods alle „om" og alle „men" skal Guds Forjættelser staa fast, netop slig, som de lyder.

Gud give os Naade til at sætte Fingeren paa hver af dem og sige: „Det er mit!"

Lad mig da fra det gamle Testamente blot faa Lov at nævne:

„Jeg (Herren) vil ingenlunde slippe dig og ingenlunde forlade dig." (5 Mos. 31, 6).

„Herren skal bevare dig fra alt ondt. — Han skal bevare din Sjæl." (Salm. 121, 7).

David siger: „Din høire Haand holder mig oppe!" (Salm. 63, 9).

„Frygt ikke, thi jeg er med dig. Jeg styrker dig og hjælper dig og holder dig oppe med min Retfærds Høire." (Es. 41, 10).

For mig har det mangen Gang været godt at lægge Mærke til, at Herren saa udtrykkelig siger, at han holder os fast med sin høire Haand. — Det er jo saa med os Mennesker, vi er som Regel betydelig sterkere i høire end i venstre Haand. Og nu er det, ligesom Herren ogsaa vil gaa ind i denne vor Foreстilling, naar han forsikrer os om, at han holder os med sin høire Haand. Han holder os med sin sterkeste Haand!

Hvad kan vi mere forlange?

Og i det nye Testamente er der talt endnu mere klart og enfoldigt.

Foruden det Sted, som er Overskriften paa dette

Stykke, og det før nævnte Sted i Joh. 10 skal yderligere kun nævnes:

„Gud er trofast, ved hvem I er kaldte til hans Søns, Jesu Kristi, vor Herres, Samfund. Han, som og skal befæste eder indtil Enden." (1 Kor. 1, 9. 8).

„Men al Naadens Gud, — han selv berede, styrke, bekræfte, grundfæste eder!" (1 Petr. 5, 10).

„Herren er trofast, som skal styrke og bevare eder!" (2 Tess. 3, 3).

„Fuldelig forsikret om dette, at han, som begyndte den gode Gjerning i eder, vil fuldføre den indtil Jesu Kristi Dag. (Fil. 1, 6).

„Eders Sjæles Hyrde og Tilsynsmand." (1 Petr. 2, 25).

At Herren er vor Hyrde, ved vi alle, som har fundet Fred med Gud. Vi ved, at han trofast gik efter os, indtil han fandt os, og da han fandt os, tog han os paa sine Skuldre med Glæde og gav os Fred.

Men nu er det Hyrdens Gjerning ikke bare at opsøge de bortkomne Faar, men ogsaa at passe paa dem, han har fundet. Og for end sterkere at forsikre os om denne Side af Herrens Hyrdetroskab mod os, siger Skriften, at Jesus ikke alene er vor Hyrde, men ogsaa vor Tilsynsmand.

Han er vor Tilsynsmand, og som saadan har han taget paa sig at have Tilsyn med os og vort aandelige Liv og passe paa, at vi ikke kommer bort fra Herrens Samfund.

Og som saadan vor Tilsynsmand er det da, at Skriften vidner om ham, at det er hans Sag at berede, styrke, bekræfte, grundfæste og bevare os, — ja „befæste os indtil Enden."

Og den trofaste Herre Gud pleier altid at udføre fuldstændig og fuldkomment det, han paatager sig. Noget andet har aldrig endnu nogen kunnet sige om ham.

Og har han taget paa sig den Ting at bevare og befæste os indtil Enden, da kan vi være trygge for, at det vil ske.

Og derfor siger ogsaa Apostelen, at han er „fuldelig forsikret om, at han, som begyndte den gode Gjerning i eder, han vil fuldføre den indtil Jesu Kristi Dag."

Det, at Herren begyndte den gode Gjerning i os, er Garantien for, at han ogsaa vil fuldføre den.

Og enhver Troende vil indrømme: Det var Gud, som begyndte. Han vil af egen oplevet Erfaring kunne sige: Jeg søgte ikke ham, men han søgte mig. Jeg tænkte ikke paa ham, men han tænkte paa mig. Jeg elskede ikke ham, men han elskede mig. Og saaledes var det, vi blev frelste. Jesu Ord blev sandt ogsaa for os: „I har ikke udvalgt mig, men jeg har udvalgt eder."

Det var Gud, som begyndte. Og derfor vil han ogsaa fuldføre det; thi vor Herre er ikke en slig Mand, at han slutter paa Halvveien med det, han har paataget sig. Han fører det helt frem.

Og vor Svaghed, vor Daarlighed — ja selv vor Utroskab kan ikke forandre denne velsignede Sandhed.

Thi han, som kaldte os og begyndte sin gode Gjerning i os, han vidste jo paa Forhaand, baade hvorledes vi var, og hvorledes vi vilde blive. Han vidste al den Møie, han vilde faa med os. Han vidste, at vi mangen Gang kom til at bedrøve ham med vor Ulydighed og Utroskab. Og dog kaldte han os, frelste os. Han udvalgte os og ikke vi ham.

Og derfor vil han ogsaa nu bevare os og holde os fast, trods vor Usselhed. Vi er hans Børn, selv naar vi har været ulydige. Vi burde ikke være ulydige, — vi behøvede ikke engang at være det. Og det er stygt af os, at vi er det. Men naar det gaar os saa galt, saa forkaster dog ikke Gud os som sine Børn. Gud holder os fast til Kristus, selv naar vi ogsaa mangen Gang er utro mod ham.

Det høres sterkt dette; men vi staar paa Ordets klippefaste Grund naar vi siger det.

„Dersom vi er utro, blir han dog tro; han kan ikke fornegte sig selv." (2 Tim. 2, 13).

Saa staar det altsaa fast det, og hele Skriften bekræfter det som en urokkelig Sandhed: „Den, som holder os med eder fast til Kristus, er Gud!

Kan det gaa an at bli tryggere? Har vi da ikke Grund til at være glade og synge:

„Tryggare kan ingen vara
än Guds lilla barnaskara;
stjernan ei på himlafästet,
fågeln ei i kända nästet."

O, Venner, vi har en trofast Gud. Vi har en stor Frelser.

Og da sømmer det sig for ham ikke at slippe os, før han har ført os helt hjem.

Og naar vi har saa dyrebare Forjættelser, da bør ogsaa vi være fuldelig forsikret om, at Herren vil fuldbyrde sin Gjerning i os og føre os frelste hjem.

Fuldelig forsikret!

Men da passer det ikke, synes jeg, at holde paa bare at synge:

„Ak, mon jeg naar det glade Land,
som snubler Gang paa Gang?"

Jeg tror ikke, Jesus er meget glad ved at høre os stadig nynne paa den Melodi.

Vi maa se mer paa Jesus! Se, hvor stor og trofast en Frelser han dog er. Vi maa indkassere de dyre Forjættelser, han har givet os.

Og da kan vi frimodig og glad synge, — og den Sang tror jeg Jesus synes meget bedre om:

„Vel har du valgt en fattig Brud,
men Valget var dog dit;
jeg bærer nu et kong'ligt Skrud,
thi se, alt dit er mit.
Alt dit er mit, du Brudgom god
gir ei Skilsmissebrev;
thi du med Strømmen af dit Blod
selv Pagten underskrev."

Amen.

Hvorledes skal vi blive mere hellige?

(Foredrag ved et Indremissionsmøde. Af Johannes Brandtzæg.)

Jeg ønsker først at betone, at dette er et i høi Grad praktisk Spørgsmaal. Det har sin store Interesse, ogsaa theoretisk seet, at faa denne Sag tilfredsstillende udredet; men det er ikke den væsentlige Grund til, at det blir behandlet paa et Møde som dette. Det er et praktisk Spørgsmaal. Det angaar eders og mit Dagligliv. Og det angaar os alle i samme Grad. Ingen af os tør eller bør gjøre det mindste Forsøg paa at undrage sig den hellige Paatrængenhed, hvormed dette Spørgsmaal henvender sig til os, — just til dig, som sidder paa Bænken, og just til mig, som staar paa Talerstolen. Naar jeg ønsker at betone, at dette fremfor alt er et praktisk Spørgsmaal, saa er det særlig to Ting, jeg tænker paa.

Først dette:

En Mand, som havde levet et meget daarligt Liv, bad en Bøn paa sit Dødsleie, og den lød: „O, at den onde Indflydelse, jeg har øvet, maatte blive samlet op og begravet med mig!" Bønnen var forgjæves. Han gik bort, men hans Indflydelse blev tilbage og virker endnu til Ødelæggelse for hvert Liv, den kommer i Berørelse med.

Den døende Mands Bøn: „O, at den Indflydelse,

jeg har øvet, maatte blive samlet op og begravet med mig," angiver den ene af disse to Ting.

Enhver af os har, jeg fristes til at sige, en frygtelig Magt til at øve Indflydelse paa Menneskene omkring os. Lad mig tænke mig et Tilfælde.

Sæt, at jeg, da jeg var 18 Aar gammel, sagde et stygt, urent Ord. Dette Ord blev hørt af en 16-Aars Gut. Og Ordet gik ind i ham, begyndte at virke hos ham og avlede stygge Tanker og stygge Billeder. Da han var 20 Aar, reiste han til Amerika. Der bar de stygge Tanker og Billeder sin modne Frugt i raadden, styg Snak. Blandt dem, som hørte hans Snak, var en Ungdom, som blev indvortes smittet af den paa samme Vis, som hin første Gut blev smittet af mig. Denne Ungdom reiste til Australien og bragte det onde, som han var smittet af, med sig did og smittede dermed andre paa samme Maade, som han selv var bleven smittet. Og hvem ved, om ikke denne onde Sæd ad mange Omveie kunde komme tilbage til Norge, kanske til mit eget Hus for at smitte og fordærve nogen af dem, som er mig kjære, — den onde Sæd, som jeg først havde saaet og sat i Omløb.

Saadan kan det gaa. Der er ingen Tvil om, at lignende Ting har hændt mange Gange. Saaledes og paa mange lignende Maader gaar Virkningerne af den onde Indflydelse, vi har øvet, løse omkring i Verden, og vi kan ikke mere hente dem tilbage. Idag kan Frugten af et ondt Ord eller en styg Handling i min Ungdom være at finde paa mange Steder rundt om i dette Land og maaske være spredt Verden rundt, have vandret fra Norge til Amerika, derfra til Australien, derfra til Sydafrika og fra Sydafrika tilbage til Norge igjen.

Et frygteligt Syndens Kredsløb!

Og om jeg vilde give alt Verdens Guld, saa vilde jeg ikke være istand til at samle de onde Indflydelser sammen fra Verdens fire Hjørner og begrave dem. De vedblir at vandre rundt og virke til Ødelæggelse for de Liv, de kom-

mer i Berøring med, og der er tusinde Maader, hvorpaa de onde Indflydelser sættes i Gang og begynder sit Kredsløb i Verden. En frygtelig Tanke!

Men er vor onde Indflydelse vidtrækkende i sine Virkninger, saa tør vi vel — Gud ske Lov — gaa ud fra, at den gode Indflydelse, vi kan øve, ikke er mindre stærk og vidtrækkende.

Og her er ingen af os udelukket. Prædikanten paa Stolen og Tjenestepigen i Kjøkkenet, den store Forretningsmand paa sit Kontor og den simple Sjauer paa en Dampskibsbrygge, — alle øver vi Indflydelse, mer eller mindre, god eller ond, under mange Slags Former.

For denne Indflydelses Skyld, som vi øver, baade naar vi tænker paa det, og naar vi ikke tænker paa det, for denne Indflydelses Skyld er det en Sag af allerstørste Vigtighed, at du som Kristen er en hellig Mand, en hellig Kvinde. Skal mit Liv blive til Skade eller til Velsignelse for andres Liv? Det beror paa, hvor hellig jeg er, eller lad mig heller sige, — det beror paa, hvor helliggjort jeg er. En hellig Mand øver en hellig Indflydelse. Og hans hellige Indflydelse rækker meget længer, end han selv tror, — meget længer, end han selv ved om.

Den anden Ting, jeg vilde nævne som Bevis for, hvor praktisk denne Sag er, er, at den er bestrevet i et profetisk Ord, som vi alle kjender.

„Gid du vilde agte paa mine Bud, da skulde din Fred blive som en Flod og din Retfærdighed som Havets Bølger." Es. 48, 18.

Er du lykkelig i din Kristendom, er du salig i dit Samfund med Gud? Profeten siger, at Lydighed mod Guds Bud avler Fred. Og Sammenhængen dermed er vistnok den, at Lydighed befordrer min Helliggjørelse, og jo mere helliggjort jeg er, des dybere Erfaringer gjør jeg om Fred, om Sjælefred, des mer, des klarere kan Gud aabenbare sig for min Sjæl.

De aandelige Erfaringers Dybde og Styrke staar direkte Forhold til det Maal af Helliggjørelse, som jeg er naaet frem til.

Jeg ved, at den følbare Fred i Sjælen ogsaa har andre Kilder, som ikke er mindre vigtige. Men det er vi som Kristne sikkert alle enige om, at Sjælens følbare Fred ikke kan være dyb og ægte hos den Kristen, som er sløv og efterladende i sin Helliggjørelseskamp.

Og — i samme Grad som mine Erfaringer i Guds Samfund er personlige, levende og kraftige, i samme Grad vil det at være en Kristen blive en Glæde, en Forret, en usigelig Lykke, selv om tusinde Trængsler omringer mig, selv om mine indre Lidelser stundom kan bli saa overvældende, at et: „Min Gud, min Gud, hvorfor har du forladt mig?" presses frem af min Sjæl.

Det har undertiden forekommet mig, at Kristendommen for somme Kristne er bleven i altfor høi Grad forvandlet til en Byrde, som de bærer paa og slæber paa, istedetfor at den skulde være en Magt, som bærer dem.

En saadan Tilstand er yderst farlig. Den, hvis Kristendom holder paa at forvandle sig til en Byrde, hvorunder han sukker, han er meget nær det skjæbnesvangre Punkt, hvor Vantroens Rod paany begynder at skyde friske Skud, og hvor Frafaldet begynder, — det Punkt, hvor Troens Liv mister sin Virkelighed for den indre Sans, og hvor Verden og dens Herlighed paanyt fanger Sjælen med sine Tillokkelser.

Hvorfor fik Demas Kjærlighed til den nærværende Verden? Vi ved ikke, — men kanske det var, fordi hans Troeserfaringer var blevne fattige og sjeldne, og Aandens Verden havde mistet sin Glans for hans indre Øie.

Fordi Kristenlivets Virkelighed for vort indvortes Menneske afhænger af, at vi vedbliver at gjøre Erfaringer om Guds Naade og Guds Kraft, — fordi vort Erfaringsliv er afhængigt af den Styrke og den Vedholdenhed, hvormed vi hungrer og tørster efter Retfærdighed, derfor, ja

ogsaa derfor er det i saa høi Grad paakrævet, at jeg jager efter at blive mere hellig, end jeg er idag.

Helligheds! Mere hellig!

Den Sag har to Sider, en, som vender indad, mod Gud, — som er usynlig for Mennesker, men mærkbar for mig selv og blottet og udspændt for det Øie, hvormed Gud ser.

Og en anden Side, som vender udad, mod Menneskene, mod Troens Egne og mod Verden, mod mit Husfolk og mod dem, som er udenfor Huset. Disse to staar i Forhold til hinanden som Aarsag til Virkning. Det synlige Ydre er Aabenbarelser af et usynligt Indre. Det, Munden taler, og Haanden gjør, er Virkningerne af en Kraft, som sætter Sjælen i Bevægelse, førend den rører ved min Mund og ved min Haand.

Det hænder undertiden, at vi ser Gjenskinnet af Solen paa en Fjeldtop og paa en Sky, efterat Solen allerede er gaaet ned. Saaledes hænder det ogsaa, at vi hos Mennesker ser visse Eftervirkninger af den Helligaands Arbeide, efterat den Kraft, som fremkaldte Virkningerne, allerede er vegen bort fra Sjælen. Naar Retfærdighedens Sol har bestraalet en Sjæl, saa dvæler Eftervirkningerne af dette Lys stundom i Sjælens Udkanter, skjønt Solen selv ikke længer sees paa Sjælens Himmel. Saa mægtigt er dette Lys, at Sporene af det vanskelig kan udslettes, og den fortabte Sjæl vil kanske endog i det yderste Mørke bære Mærkerne efter det Lys, som den engang var oplyst af.

Hellighedens indre Side,

det, hvori den kun aabenbarer sig for Sjælen selv og for Gud, — hvordan skal jeg beskrive den? Maaske jeg kan beskrive den som en aaben Dør, hvorigjennem Gud uafladelig gaar ind i Sjælen. Gud gik ud og ind i Paradisets Have indtil den Dag, da Synden kom. Det er Synden, som stænger Døren, saa der sker en Afbrydelse i den frie, fortrolige Omgang mellem Sjælen og dens Gud.

Eller maaske jeg kan beskrive denne Helligheds indre Side som et Lys, hvorved Sjælen befries fra sit naturlige Mørke, — det Lys, som aabenbarer Himmerigets Riges Hemmeligheder for den indre Sans og lader Sjælen skue ind i Guds Dybheder, — det Lys, som gjør, at de usynlige Ting blir virkelige for Troens Erfaring, og de jordiske Ting afklædes, saa de mister sin falske Glans og viser sig i sin sande Skikkelse, saa kortvarige, saa forgjængelige, saa forføreriske, som de er og altid har været.

Blandt de nytestamentlige Forfattere er det især Johannes, som fremstiller Kristenlivet som et Samfund med Gud i Lys. Og naar jeg læser, hvad han, drevet af Aanden, har skrevet om dette Lys, saa synes jeg stundom at kjende noget af den salige Henrykkelse, han kjendte, fordi hans Sjæl fik bade sig i dette forunderlige Lys.

Gud være lovet for dette Lys!

Der er endnu en Maade, hvorpaa jeg mener Sjælens indre Helligheb kan beskrives, — nemlig som den indre Harmoni mellem Gud og de inderste Rørelser og Stemninger i min Sjæl.

I har alle seet Elven, naar den gaar strid og sterk i sit Leie. Hovedstrømmen iler ustanselig med samlet Magt fremover mod sit Maal, Havet, det store Samlingssted.

Fra Hovedstrømmen stiller der sig her og der mindre Strømdrag, som bøier tilbage, forlader Hovedstrømmen og søger sig sine egne Veie. Vi kalder dem Bagevjer. Men disse mindre, afbøiende Strømdrag, de kommer ikke langt. De peger bort fra Maalet en liden Stund, de surrer rundt om sig selv; men om et Øieblik griber Hovedstrømmen dem og tager dem med sig i den Fart, hvormed den selv iler afsted.

I Kristi sande Disciples Sjæle er der ogsaa en Hovedstrøm, som uafladelig er i Bevægelse mod Saliggjørelsens Maal, det nemlig helt at forenes med Gud. Men der er ogsaa Strømdrag, — vi erfarer det daglig, — som stiller sig ud fra Hovedstrømmen og for et Øieblik synes at gaa

den modsatte Vei. Men saa længe Hovedstrømmen er sterk nok, vil disse afbøiende Strømme altid blive grebne af Hovedstrømmen og ført videre i Retning mod Maalet. Men det kan ske i en Kristens Sjæl, som aldrig kan ske med en Elv, — de afbøiende Strømme kan bli saa sterke og saa mange, at hele Strømmen vendes og gaar den modsatte Vei. Da er det forbi med en Kristens Liv i Gud.

Her paa Jorden, hvor Helligheden bestandig kun findes i Helliggjørelsens Dragt, her blir Opgaven, at denne Sjælens Hovedstrøm maa blive sterkere og sterkere, og Antallet og Styrken af de afvigende Strømdrag stadig maa aftage, — at vi mer og mer maa befries fra disse Sjælens Bagevjer, som ofte bibringer os Følelsen af, at Helliggjørelsens Bevægelse inden i os er stanset.

Og jo mere dette virkeliggjøres, des mere vil Sjælen i sine inderste Rørelser føle sig harmonisk sammensmeltet med Gud. Følelsen af Spliden mellem Sjælekræfterne, — hvem kjender ikke den? — afløses af en Tilstand af Hvile og Harmoni, — Fred som en Flod, kalder Profeten den. Dette er Helligheden eller, om man vil, Helligheds Virkninger.

Den udadvendte Side af Helligheden

vil jeg ikke tale meget om i denne Forbindelse. Kun een Ting vil jeg betone, denne nemlig: det ligger i Sagens Natur, at der gives ingen Del af vort udadvendte Liv, som uden Skade kan unddrages fra at lægges under Aandens Herredømme. Der er Kristne, som af og til synes at give det Indtryk, at de har skilt ud en Del af sit Liv saaledes, at de forbeholder sig denne Del som et Omraade, hvor de kan udøve den Frihed, de har, til at være, som en Kristen ikke bør være.

Brødre, er det ikke saa, det hellige Ord lyder, er det ikke saa: „Alt, hvad I gjør i Ord eller Gjerning, det gjør alt i vor Herres Jesu Navn"? Broder, — Broder! er der noget Stykke af dit Liv, nogen Del af dit jordiske Kaldsarbeide, hvorpaa du ikke tør sætte Jesu Navn? Tør

du nævne Jesu Navn i Forbindelse med alt det, du gjør? Maaske nogen af eder i dette Øieblik ser Guds Finger, at den peger paa et Stykke af dit Liv, som endnu ikke er indlemmet i det hellige Land, hvor Gud raader. Hvis saa er, saa gaa hjem, se paa det, som Guds Finger peger paa, omvend dig fra denne Vildfarelse og bliv en hel Kristen.

Jeg kommer til det, som efter det opstillede Emnes Ordlyd skulde være Hovedsagen i dette Foredrag.

Hvorledes skal vi bli mere hellige? Hvorledes? Ja, hvorledes? Det er det vanskelige Spørgsmaal.

Ganske vist kan enhver Kristen med Lethed give Anvisning paa Fremgangsmaader, som vilde føre til Maalet, hvis de bare blev brugt efter Anvisningen. Bibelen taler om den Sag tilstrækkelig tydelig til, at enhver af os i den kan finde nok til Veiledning baade for sig selv og andre. Men der findes, hvad skal jeg sige, der findes et hemmeligt Ønske; jeg har opdaget det hos mig selv; jeg tror at have fundet det hos andre, — et Ønske om, at nogen kunde anvise mig en Fremgangsmaade, hvorved jeg kunde *sikre* mig, saa mine Bestræbelser i Retning af Helliggjørelse ikke blir bare spredte Forsøg uden varigt Resultat, — sikre mig, ja vise mig en *ufeilbar Methode*, hvorved min Kundskab om disse Ting kan omsættes til virksom Kraft, der saa at sige af sig selv besørger Helliggjørelsesarbeidet, omtrent som Dampen i Dampmaskinen sætter Stempelstangen i Bevægelse, bare man aabner de nødvendige Ventiler. En bekvem, letvindt, patenteret Fremgangsmaade, hvor Resultatet paa Forhaand lader sig beregne med al ønskelig Nøiagtighed og Sikkerhed.

Er jeg alene om et saadant Ønske?

I ethvert Fald, enten jeg er alene om det eller ikke, en saadan „patenteret" Fremgangsmaade findes ikke. Ingen har til denne Dag kunnet give Anvisning paa den. Ingen har kunnet udtænke en Methode, som befrir os fra Møie og Kamp, en Methode, som gjør det overflødigt for

den Kristne at henvende sig til Gud med sterkt Raab og Taarer, ligesom vor Saliggjørelses Fyrste maatte gjøre det.

Helligbed frembringes ikke ved Anvendelsen af en mathematisk Formel. Helligbed frembringes ikke i Kraft af nogen magisk Trylleformular.

Jeg formoder, at nogen synes, at jeg ofrer for mange Ord paa denne Side af Sagen. Min Grund til at sige saa meget om det er den, at jeg ialfald hos mig selv har fundet, at jeg til sine Tider har anvendt for megen aandelig Kraft paa at kige efter en brugbar og sikker Methode, istedetfor ganske enfoldigt at forarbeide min Saliggjørelse med Frygt og Bæven efter Bibelens Anvisninger.

Jeg har oplevet det, at medens min Opmærksomhed var beslaglagt med at speide efter Helliggjørelsesmethoder, saa faldt Satan over mig og tilføiede mig Nederlag, som jeg kunde have undgaaet, hvis jeg havde anvendt min Aarvaagenhed til det, som den skulde bruges til.

Endnu en Ting synes jeg at have erfaret med Hensyn til Helliggjørelsesmethoder, det nemlig, at naar jeg mente paa dette Omraade at have gjort en ny Opdagelse, som aabnede mig Udsigt til flere og mere letvundne Seire, end det tidligere var faldt i min Lod, saa hændte det, at jeg begyndte at føle mig tryg og forlod mig paa Methoden istedetfor paa Guds Kraft, uden hvilken en hvilkensomhelst Methode er absolut værdiløs, — og endnu engang overraskedes jeg af uventede Nederlag.

Dette var lidt om, hvad vi ikke maa vente paa og ikke maa gjøre.

Naar jeg skal prøve at tale lidt om, hvad vi kan gjøre og bør gjøre for at blive mere hellige, saa siger det sig selv, at jeg ved denne Leilighed ikke kan sige alt, som kan siges om den Ting.

Det forekommer mig, at det er nødvendigt, før jeg gaar videre, at give et Svar paa det Spørgsmaal: Hvor langt kan vi komme? — Hvor hellige kan vi blive?

Det er min fulde Overbevisning, at nogen Fuldkommenhed i Betydning af Syndefrihed naaes aldrig her paa Jorden.

En Fuldkommenhedslære, som er det samme som Syndefrihedslære, er ligesaa uskriftmæssig, som den er stridende mod kristelig Erfaring.

Bibelen viser os kun et eneste syndefrit Menneske, Jesus Kristus, Guds Søn. Bibelen fremstiller for os en lang Række troende Mennesker baade fra det gamle Testamente og fra det nye. Ikke om een af dem saa meget som antydes det, at han er fuldkommen i den Betydning, at han er syndefri. Paulus afviser for sit eget Vedkommende bestemt denne Tanke. Han betoner med stor Styrke, at han jager efter Fuldkommenheden, men han siger paa samme Sted, i samme Forbindelse (Fil. 3, 12) ligesaa bestemt, „at han ikke har grebet det (d. v. s. Maalet, den fuldkomne, evige Frelse) eller allerede er fuldkommen."

Jeg mener, at selv om vi ikke havde andre Grunde, saa er dette Bevis nok. Hvis Syndefrihed, fuldkommen og uafladelig Seier over Synden havde været opnaaelig for os i denne jordiske Tilværelse, saa vilde det være en yderst besynderlig Ting, om vi i Bibelen, Sandhedens og Forbilledernes Bog, ikke skulde finde et eneste klart og utvetydigt Bevis paa syndefri Fuldkommenhed blandt de mange troende Mænd og Kvinder, som den fremstiller for os til Jagttagelse og Efterfølgelse.

Men saa mener jeg rigtignok ogsaa, at Bibelen viser os, at vi kan komme langt! Bibelen fremstiller det, som et opnaaeligt Maal, et Maal, som forpligter os, just fordi det er opnaaeligt, dette nemlig, at vi kan bli mere hellige. „Mere hellige", Brødre, det er et stort Ord, et mægtigt Ord dette, — mere hellige! Læg det paa din Sjæl. Lad det ligge der og veie med sin egen Vegt.

Det er dette, Bibelen kalder at „bekræftes" (Ef. 3, 16), at „voksе" (2 Petr. 3, 18). Dette kan ikke betyde andet, end at vi endnu ikke har naaet, hvad vi kan naa

og skal naa. Og hvis Formaningen er rettet til alle, saa er der ingen, som ikke behøver den, ingen, som har naaet Fuldkommenheden.

Mere hellige!

I Sandhed, det giver os nok at bestille. Det maner og vinker os uafladelig fremover. Det tillader mig ikke at standse. Somme har sagt, at vor Vilje, vor Aand er slig indrettet, at vi nødvendigvis maa lammes i vor Iver og vort Arbeide for Helliggjørelsen, dersom vi bestandig maa sige til os selv: Maalet naar jeg ikke før i det hinsidige Liv. „Naar enhver Mulighed for en fuldkommen Ydelse paa Forhaand er udelukket, saa vil Viljens Kraft lammes og dens Anstrengelser forsvinde. Hvad vi ikke kan naa, det vil vi snart ophøre at kjæmpe for."

Men dette Ræsonnement holder ikke Stik hverken for Erfaringen eller for en fordomsfri Overveielse. Vi har et Maal: mere hellige! Det kræver os helt og ubetinget, til vi er færdige med det. Og vi har et Maal til: vi ved, vi skal naa en fuldkommen Helligbed, en syndefri Fuldkommenhed, en Tilstand, hvori vi ikke engang skal behøve at kjæmpe for at kunne vedblive at være det, som vi da til Fuldkommenhed er. Er dette Maal ikke ligefuldt et Maal, et vinkende, dragende Maal og et Maal for os, om det ligger hinsides den Grænselinje, som skiller mellem dette Liv og det tilkommende?

Jeg mener jo. Dette er mit Maal. Gud ske Lov. Og at jeg kjender dette Maal og ved, at det er mit, og ved, at jeg kan naa og skal naa det, kanske om en meget liden Stund, det virker som en mægtig Drivkraft.

Brødre, har det ikke aandelig staalsat eder, har I ikke stundom følt eder gjennembævet af en hellig Ild og en brændende Trang til at blive Gud mere lige, naar det gjenlød i Sjælen: Den Dag kommer, ja den kommer snart, den Dag, da alt blir nyt. Da blir ogsaa mit Hjerte nyt. Gud ske Lov!

Og dette virker ikke bare som en Drivkraft. Det vir-

ker tillige som en lægende Balsom mod de Saar, som Synden slaar. Det bevarer mod at overvældes af Modløshed, naar jeg knuges af Synet paa mine Nederlag. Seieren er vis! Den fulde Frelses klare Dag kommer! Om der i min Kamp er meget skuffende og uvist, saa svigter ikke dette.

Desuden, hvorfor gjør vi saadan skarp Skilsmisse mellem dette Liv og det hinsidige? Er der ikke ligesaa megen Grund til at fremhæve, at det himmelske Liv er en direkte Fortsættelse i lige Linje af det Troens Liv, som vi lever her? Vi gaar gjennem Dødens Port, vi kommer ind i en anden Afdeling af vor Faders Hus; men vi fortsætter at leve det samme Liv i Samfund med Gud og hans Enbaarne. Vi skal se ham, som han er! Men det er dog altid ham, som vi her har seet med Troens Øie. Vi skal bli ham lige! Ja, men dette er kun Fuldendelsen, en herlig Fuldendelse af det, som her er begyndt. Om Begyndelsen er fattig og Fuldendelsen straalende herlig, saa bindes dog Begyndelsen og Fuldendelsen sammen til ett derved, at det er den samme Sag, den samme Hellighed, som saaledes naar sin Fuldendelse i Herlighed. At se vor fulde Helligheds Opnaaelse i dette Lys, det mener jeg er ogsaa et af de Midler, hvorved vi kan blive mere hellige.

Vi har et Fuldkommenhedsmaal. Vi skal blive ham lige. Midt under det mangfoldige Tryk af vor nuværende jordiske Mangelfuldhed lyser dette Maal for os og viser os Vei, indtil vi ser ham, ligesom Stjernen lyste for de Vise fra Østerland og gik foran dem og viste dem Vei, indtil den, som Skriften siger, kom og stod ovenover der, hvor Barnet var.

Men mens vi venter paa denne Fuldkommenhed og kjæmper og vaager for ikke at gaa glip af den, saa eier vi allerede og *er* allerede i fuld Besiddelse af en anden Fuldkommenhed, som ikke er mindre værdifuld, en Fuldkommenhed, som udelukkende og en Gang for alle er vunden ved en andens Kamp, ved en andens blodige Sved, ved en

stedfortrædende og sonenende Død, — hans Død, som elskede os og gav sig selv hen for os.

Skriften siger, at Gud retfærdiggjør den Ugudelige. En fuldkommen Retfærdighed er skjænket til den, som ikke har vundet den og ikke har fortjent den, for hans Skyld, som vandt den og kjøbte den ved sit Blod. Ingen maa lægge noget til denne Retfærdighed, og ingen kan det; thi der er ingen Mangel ved den; den dækker Synderen, saa han staar for Gud i Kristus saaledes, som om han aldrig havde syndet. Og ingen maa tage noget fra den. Ve den, som forkynder et andet Evangelium, ifølge hvilket vi skulde behøve noget andet til Salighed end Jesus Kristus og ham korsfæstet.

Dette er Fuldkommenhed. Kan noget være mere fuldkomment end Jesu Kristi Retfærdighed? Og den er min.

Denne Retfærdighed er vor Helliggjørelses faste Udgangspunkt. Den er mer. Den er den uudtømmelige Kilde, hvorfra vi henter vor Kraft. Den er endnu mer. Den er vort Udgangspunkt, men vort Udgangspunkt paa den Maade, at vi aldrig maa fjerne os fra det, som om vi nogensinde var færdige med det. Det er for lidet at sige, at vi altid kan vende tilbage til det. Thi det er der, vi maa bo, som det er udtrykt i Sangen:

„Ved Korsets Fod hos Jesus, der fandt mit Hjerte Fred,
og aldrig mere vil jeg gaa fra dette sikre Sted."

Dette sikre Sted maa aldrig forlades. Det er en Hovedbetingelse for Helliggjørelsen. Forholdet mellem Retfærdiggjørelsen og Helliggjørelsen kan ikke fremstilles som en ret Linje, hvor Retfærdiggjørelsen danner Begyndelsen og Helliggjørelsen Fortsættelsen. Hvis vi overhovedet kan belyse denne Sag ved et Billede af den Art, saa maa det heller være saaledes, at Retfærdiggjørelsen er som en Cirkel, hvis Midtpunkt er Kristus, og udenfor denne Cirkel maa Helliggjørelsesarbeidet aldrig komme. Hvad der ligger

udenfor Cirkelen, det er ikke længer Helliggjørelse, men Lovarbeide. Det er ikke Frihed i Kristus, men det er Trældom. Indenfor Cirkelen er Barnesindet og den frivillige Aand, udenfor er Trællesindet, som arbeider for at fortjene.

Det er dette, Bibelen kalder at „blive i Kristus," skjønt det at „blive Kristus" ogsaa indeholder andre Ting af Betydning for Helliggjørelsen, — hvad jeg dog her ikke kan gaa nærmere ind paa.

Er dette altid klart for de Kristne?

Hvis det altid var klart, saa vilde vi lide færre Nederlag, end vi gjør. Den betænkeligste Følge af vore Synder som Kristne er ikke selve den Ting, at vi har syndet, skjønt det er i sig selv alvorligt nok; den værste Følge er den, at vi blir vaklende i vor Forvisning om Barnekaaret. Hvis denne Tvil faar sætte sig fast hos mig, saa berøver den mig min aandelige Kraft. Der gives neppe nogen alvorligere Hindring for Helliggjørelsen end denne Tvil. Der gives paa den anden Side neppe noget, der kraftigere befordrer Helliggjørelsen end den urokkelige Forvisning, at der hos Gud ingen Grænser er for den Kjærlighed, hvormed han atter og atter modtager det feilende og angrende Barn. Kom frit, du bedrøvede Discipel! Kom snart, kom straks! Maaske du har fornegtet din Herre, saaledes som Peter gjorde det? Kom! Du er et knækket Rør og en rygende Tande, i det mindste efter din egen Dom om dig selv. Du har vist Ret; men Gud har fremdeles kun dette ene Ord til dig: Kom! Thi du er jo alligevel hans Barn. Et Barn, som har bedrøvet din Fader, — ja, — et ulydigt Barn, — ja! Men dog Barn! Ogsaa paa Jorden staar Fædrenes Døre aabne for de ulydige Børn. Er ikke vor himmelske Fader meget mere end disse jordiske Fædre?

Paulus taler meget klart om den Sag i det 5te Kap. i Romerbrevet i 2det Vers. Der staar: „Ved hvem vi ogsaa har Adgang ved Troen til den Naade, hvori vi staar." Han ved godt, at de Kristne stadig trænger til at have

Adgang til Guds Naade; men denne Naade er ikke nogen ny Naade, ikke en anden Naade indrettet særskilt for Helliggjørelsens Skyld; men det er simpelthen kun „den Naade, hvori vi staar." Vi skal ikke søge den, som om vi ikke har den; vi skal bruge den, fordi vi allerede har den. I denne Naade er vi engang indsatte, da vi blev retfærdiggjorte; i den vedblir vi at staa, og den er ikke af den Beskaffenhed, at den ophører i det Øieblik, da vi trænger den; endnu mindre saa, at den ophører i de Stunder, da jeg behøver en særskilt stor Naade, en overordentlig Barmhjertighed, fordi min Synd er saa skammelig og saa stor. Denne Naade er Naade. Og i den staar vi. Og saa længe Kristi Fyldestgjørelse beholder sit Værd, saa længe er denne Naade min — for hans Skyld. Derfor er der heller ikke forordnet nogen ny Maade, hvorved vi faar Adgang til denne Naade, naar vi har syndet, efterat vi er retfærdiggjorte. Maaden er den samme som første Gang: ved Kristus og ved Tro, eller med andre Ord: for Kristi Skyld og kun ved enfoldigt at tage imod Guds Gave. „Ved ham har vi ogsaa Adgang ved Troen til den Naade, hvori vi staar."

I ved, at i Luthers Forklaring til den tredje Artikel tales blandt andet om, hvordan Gud i den kristne Kirke ved Aanden helliggjør de Troende, idet „han skjænker mig og alle Troende daglig en fuld Syndernes Forladelse." Jeg ved, at Ordet om Syndernes Forladelse kan blive misbrugt. Men jeg tager ikke i Betænkning at udtrykke min Mening om den Ting ved at sige, at Syndernes Forladelse er et Hovedmiddel til Helliggjørelse. Spørger man mig, hvorledes vi skal bli mere hellige, saa svarer jeg: Først og fremst ved at tro Syndernes Forladelse. Den Synd, som jeg tror Forladelse for, den tramper jeg paa, den afskyr jeg. Paa dette Punkt burde Forkyndelsen være klar, forat de Kristne ogsaa ved Forkyndelsen kunde tilføres al mulig Kraft til et helligt Liv. At blive retfærdiggjort er ikke det samme som at helliggjøres; men der

tales ogsaa stundom om Helliggjørelse paa en Maade, som om den, der helliggjøres, allerede havde lagt Retfærdiggjørelsen langt bag sig. Eller Helliggjørelsen anbringes paa andre Maader et eller andet Sted udenfor Retfærdiggjørelsens Omraade. Det er berettiget at gjøre opmærksom paa, at Retfærdiggjørelse og Helliggjørelse ikke maa sammenblandes; men det er mindst ligesaa vigtigt, at de ikke paa utilbørlig Maade adskilles; thi Gud har føiet dem sammen.

Kjernen i al sand Tro er Tillid, den Tillid, som gjør, at jeg ubetinget og uforbeholdent udleverer mig til Gud og stoler paa ham. Den barnlige Tro paa Guds Naade medfører derfor en Sjælens Hvile i Gud. Hvilen i Gud er Sjælens største Styrke. Forbunden med denne Hvile er en hellig Stilhed, og i „Stilhed og i Tillid skal eders Styrke være," siger Profeten Esaias (Kap. 30, 15). Hvilen i Gud er kun et andet Udtryk for det, at man med hele sin Person er hos Gud og i Gud. Kan der nogen Gang med Rette tales om, at Gud er trindt omkring en Kristi Discipel, „ligesom der er Bjerge trindt omkring Jerusalem," saa er det, naar Sjælen hviler i Gud.

At Sjælen aldrig er saa sterk, aldrig saa beskyttet mod det onde, som naar den er omsluttet af Gud, det behøver intet Bevis; thi da er den sterk, ikke ved sin egen Styrke, men ved Guds Almagt; da er den beskyttet saaledes, at det onde ikke engang kan komme den nær. Derfor har man jo tildels talt, som om hele Helliggjørelsens Hemmelighed var indesluttet i dette, saa naar man havde sagt: „Hvil i Gud," saa var der intet mere at sige til en Sjæl, som længes efter Helligbed.

Men Bibelen siger ikke bare dette. Den siger mere. Den siger: Kjæmp! Den siger: Staa Satan imod! Den siger: Vaag, bed, vær ædru! Den bruger Udtryk, som vi vistnok neppe vilde driste os til at bruge, hvis de ikke stod i Bibelen, — saadanne Udtryk som „at vogte sig selv,"

„rense sig selv," „bevare sig selv," og antyder dermed, at der i denne Sag — ret forstaaet — ogsaa er Rum for og Brug for et Selvarbeide, som ikke kan undværes ligesaa lidet som det andet, et Selvarbeide, som er af den rette Art kun, saa længe det bevæger sig indenfor den Ramme, som betegnes ved Formaningen: Bliv i Kristus, — et Selvarbeide, som kun er det samme som at *bruge* de Kræfter, vi faar, naar vi blir i Kristus. Bibelen kjender en Hvile i Gud for den Troende; men den har aldrig fremstillet det saa, som om vi har Grund til at vente os en uafbrudt Hvile i Gud. Hvis vi bare kunde hvile i Gud! Ja, *hvis*! Sagen er, at selve Hvilen i Gud naaes ikke uden Kamp, — og den maa bevares ved Kamp. Sjælen kan aldrig hvile for meget i Gud. Hvil bare! Hvil! Hvil i Gud! Men lad ikke denne Hvile forvandle sig til en Tryghed, som er det modsatte af Aarvaagenhed. Vi er i Fiendeland. Vi maa altid have vore Vagtposter ude. Vaag — kjæmp! Kjæmp ærligt! Kjæmp i Guds Kraft! Hvile og Kamp — Kamp og Hvile, det er den Kristnes Helliggjørelse. Undertiden er Hvilen saa følbar og saa salig, at det synes at ligne Himlen, mer end det ligner Jorden. Undertiden er Kampen saa lang og saa haard, at Sjælen skriger inden i os. Men i alt er Gud, naar vi er i Kristus. Undertiden gaar det os som Josva: Gud var med ham; men — paa en Undtagelse nær, ved Jeriko — han maatte kjæmpe, og fordi han kjæmpede, saa seirede han. Undertiden gaar det os saa, som det fortælles om Josafat i 2 Krøn. 20, hvor det i bogstavelig Forstand gik efter det Ord: „Krigen er ikke eders, men Guds," hvor Josafat og hans Mænd bare stod og saa paa, hvorledes Herren frelste dem.

Skriften har (Luk. 21, 19) sagt: „Bevar eders Sjæle ved eders Taalmodighed." Hvem behøver Taalmodighed? Er det ikke den, for hvem det ikke altid gaar efter Ønske? Den, som maa bære paa mange Slags Tryk?

Hvilen i Gud har ogsaa en anden Side. Den er Sjælens Styrke; men den medfører ogsaa en personlig Om-

gang mellem Gud og Sjælen, som virker direkte omskabende og fornyende. Vi ved alle, at personlig Omgang med Mennesker kan øve en stor Indflydelse til at gjøre os indvortes ligedannede med dem i Tanker, Følelser og Interesser. Det er ikke muligt at omgaaes meget med Gud uden at blive mere hellig.

Den personlige Omgang med Gud opnaaes undertiden ved Sjælens umiddelbare Hengivelse til Gud, uden noget ydre Middel, idet den personlige Omgang med Gud kun er en anden Side af Hvilen i Gud. Men ikke altid. Naar jeg ønsker at have Glæden af en Stunds Samvær med en kjær Ven, saa maa jeg undertiden søge ham for at finde ham. Gud er i sit Ord, og hvor Kristi Ord er, der er han selv, og hans Aand er i Ordene — ja de er Aand. Du søger Gud. Søg ham i Bibelen. „De, som søger mig, skal finde mig," siger Herren.

Bønnen, behøver jeg at anbefale den for eder, Brødre? Bønnen, Sjælens Samtale med Gud, gives der noget, som kan erstatte Bønnen? Kan Sjælen leve uden Bøn? At blive mere hellige, det kræver Bøn, mere Bøn, meget Bøn. Og alligevel, er der nogen Forsømmelse, som er mere almindelig blandt de Kristne end den at forsømme Bønnen? Og saa undrer du dig endnu over, at du ikke blir mere hellig?

Det er en anerkjendt Sag, at Lydighed og Helliggjørelse er uopløseligt forbundne. Men hvordan kan du vente at blive mere hellig, dersom du ikke allerførst lyder Gud i dette? Bed, gaa og bed! Gaa ind i dit Kammer og luk din Dør! Gaa!

Een Ting maa I være fuldt klare over: Bibelen og Bønnen kræver sin Tid. Hvordan kan I tænke at blive mere hellige, dersom I ikke vil anvende nogen Tid paa det? Men hvis jeg vilde gaa omkring blandt de Kristne og optage en Fortegnelse over, hvor meget Tid enhver af dem anvender til sin Bibel og til sine Bønnestunder alene med Gud, saa er jeg bange for, jeg vilde finde, at der i det

mindste er en hel Del Kristne, som anvender en saare liden Del af sin Tid paa Bibelen og Bønnen. Jeg er bange for, somme af eder vilde skamme eder for at nævne det, saa lidet er det. Og endda undrer I eder over Mangel paa Helligheд!

Jeg er omtrent færdig. Jeg ved, der er meget mer, som kunde siges. Der er den Helligaands Arbeide. Der er Nadverden. Der er praktiske Anvisninger, som fortjente at nævnes. Der er særskilt vanskelige Livsforhold, som kunde belyses, og hvorom der kanske burde gives nyttige Raad. Jeg kunde tale om Guds Fremgangsmaade med Sjælene, idet han lægger Byrder paa os og forøger vore Trængsler for at gjøre os mere ydmyge og modtagelige for Naade. Jeg har ikke kunnet tage alt med. Det forbyder sig selv. Og meget af det vilde jeg ikke have evnet at tale om, selv om jeg havde villet. Jeg har talt om det, som laa mig mest paa Hjerte, om det, som mest har fængslet min Opmærksomhed, naar jeg har tænkt paa disse Ting.

Kun een Ting vil jeg endnu sige: det at blive mere hellig er en stor Naade. Ja, det er Naade. For nogle Dage siden hørte jeg en, som læste i Romerbrevet de Vers, hvor der blandt andet staar: „Han, som ikke sparede sin egen Søn, men gav ham hen for os alle, hvorledes skulde han ikke ogsaa skjænke os alle Ting med ham?" Og saa fortsatte han paa følgende Maade: „Naar vi kommer op i et norsk Højfjeldsparti, saa er det ofte saa, at vi ser Top paa Top bortover, og blandt dem alle een, som er højere end de andre, og som troner ovenover alle." Guds Barmhjertigheder mod os er mangfoldige. Rundt omkring i vort Liv hæver de sig som Top paa Top i et Fjeldlandskab; men blandt dem alle er ingen større end denne, at Gud ikke sparede sin egen Søn. Denne vældige Kjendsgjerning drager vort Blik til sig paa samme Maade, som den højeste Top fængsler Synet mer end alle de andre. Havde der staaet Punktum efter „han, som ikke sparede sin egen Søn, men gav ham hen for os alle," og det havde været over-

ladt til os selv at tænke os Fortsættelsen, saa vilde den maaske været formet saa: „Hvad kræver han da til Gjengjæld?" Men saa staar der ikke. Der staar: „Hvorledes skulde han ikke ogsaa skjænke os alle Ting med ham?" Det er, som en først havde givet mig en stor og uventet Gave, og saa løber han endda efter mig med Haanden fuld af endnu mer, som han vil give.

Ja, saaledes er Gud. Han gav os sin Søn, men ikke forat dette skulde være hans sidste Gave. Uafladelig efterjager han os med godt og Miskundhed. Vi kan ikke sige, at Helligbed ikke er et Krav til os som Kristne. Det er det. Derom taler Bibelen tydeligt nok. Men det er fremforalt en Guds Gave. Sjæl, du har faaet saa meget af Gud. Tror du, han er bleven træt af at give nu? Du har ofte slet ikke brugt det, han gav, og hvad værre er, du har undertiden slet og ret misbrugt det. Men tror du, han er bleven træt af at give? Aa nei, dette Rigdoms Dyb formaar du ikke at tømme. Den Haand, hvormed han giver, blir aldrig træt, aldrig tom.

Der gives bare een Forklaring paa dette Under: Gud elsker — Kjærligheden falder aldrig bort — aldrig. Dette er min Trøst. Han, som bragte det største af alle Ofre, han, som gav den største af alle Gaver, han, som ikke sparede sin egen Søn, han vil vedblive at give, give villigt og uden at bebreide, saa længe der er en Trevl i min Sjæl, som skriger efter Gud.

Hvorledes gaar det til, at en Troende kommer bort fra Samfundet med Gud.

(Af John Slørdahl.)

„Hold fast ved det, du har," er Herrens Ord til Menigheden i Filadelfia.

Paa en direkte Maade tales her om noget, et Guds Barn allerede er i Besiddelse af.

„Det, du har." Altsaa hans personlige Eiendom — skjænket af Gud; derfor har en ogsaa at vaage over det, holde fast ved det og bevare det; thi det er en kostelig Skat.

Hvem kan opregne, hvad et Guds Barn har og eier?

Bibelen indeholder de mest forunderlige Ord derom. Fra Perm til Perm findes Steder, der som Perler funkler i de mest forskjellige Farver.

Vi har Syndernes Forladelse, Liv og Salighed — Retfærdighed, Fred og Glæde i den Helligaand. Vi kaldes Guds Børn, hans Elskede, hans Brud, Udvalgte og Helligede med Barneret og Arveret hos Gud.

Fordi dette er saa uendelig stort baade i Art og Omfang, er det des skrækkeligere at miste det. Tænk — tabe Retfærdigheden og Freden, miste Arven og Kronen!

Kan noget værre vederfares den, som har smagt, at Gud er god?

O, nei og atter nei!

Skrækkelige Evighed og Dom for dem, som engang har været paa Veien til Himlen, men har vendt Gud Ryggen igjen!

Frygtelige, men dog sande Ord: „Hvor ligger mangen evig fangen, som paa Veien var."

At det gaar an at komme bort fra Samfundet med Gud, beviser Bibelen klart nok.

Der tales om dem, som har kastet fra sig den gode Samvittighed og har lidt Skibbrud paa Troen. Den salige Forening med Gud ophørte, og Aanden maatte forlade det Tempel, som var indviet til Guds Bolig.

Kristus selv taler om, at naar den urene Aand farer ud af Mennesket, vandrer han gjennem tørre Steder og søger Hvile, og naar han ikke finder den, da siger ha: „Jeg vil vende om til mit Hus, som jeg gik ud af;" og naar han kommer, finder han det feiet og prydet.

Saa gaar han hen og tager syv andre Aander med sig, som er værre end han selv, og naar de kommer ind, bor de der, og det sidste bliver værre med det Menneske end det første. Luk. 11, 24—26.

Ligesaa taler Forfatteren af Hebræerbrevet om dem, som engang er oplyste, og som har smagt den himmelske Gave og er blevne delagtige i den Helligaand, har smagt Guds gode Ord og den tilkommende Verdens Kræfter, men falder fra og korsfæster sig selv Guds Søn o. s. v. Hebr. 6.

Paulus nævner som frafaldne Hymenæus og Aleksander, der havde bortkastet den gode Samvittighed og lidt Skibbrud paa Troen. Ogsaa Demas faldt fra, idet han fik den nærværende Verden kjær. Flere andre er ogsaa nævnt i Bibelen.

I vore Dage har vi ogsaa bedrøvelige Eksempler paa, at Folk er faldne bort fra Gud. Det har gaaet dem efter Apostelen Peters Ord: „De har igjen ladet sig indvikle

i Verdens Lyster og Besmittelse, og det er gaaet dem, som Ordsproget lyder:

Hunden vender sig til sit eget Spy og Soen, som er tvættet, til skidden Søle. 2 Petr. 2, 22.

Paa Steder, hvor der har været mange troende Kristne, tyndes Rækkerne — ikke bare derved, at en og anden lægger sine Ben til Hvile, eller derved, at somme flytter bort til andre Steder; men en efter en begynder at savnes i de Troendes Sammenkomster og det som Følge af, at de er blevet mer og mer verdsligsindede.

Det, som før var deres kjæreste Emne baade at tale og synge om — Jesus og Blodet —, er de nu blevet ligegyldige for. Slig kan det gaa med den, som for en Tid tilbage var brændende i Aanden for sin Herre og Frelser.

Der høres stundom Røster, som taler om, at det er umuligt at falde fra Naaden; men det nytter ikke at fastholde den Lære; thi hvorfor taler da Jesus om det Hus, som var feiet, og som den onde Aand igjen tog i Besiddelse? Hvorfor advares der imod „Satans Træsthed" og „Djævelens snedige Anløb" — om at han gaar omkring som en brølende Løve, søgende, hvem han kan opsluge? Hvorfor nævner da Paulus disse Frafaldne, og hvorfor formanes der til at „holde fast" — og „gjøre Modstand"?

Tænk hvilken skamfuld Ting
først Gud at kjende
og siden sig omkring
til Verden vende!

Der er Forskjel paa at falde i Fristelse — eller synde i Overilelse for en Kristen og at komme bort fra Livssamfundet med Gud.

Det er det sidste, jeg her vil dvæle ved. Det, at en kommer bort fra Gud, gaar ikke saa aldeles fort — eller med en Gang. Men Døden indtræder lidt efter hvert.

Sygdommen i Sjælen er nok i mange Tilfælde smerte-

fuld og tung; thi Guds Aand arbeider paa at vække den syge Sjæl og det sovende Hjerte til at se, hvilken farlig Vei den er paa, og hvilken forfærdelig Tilstand den er kommen i.

Der er nok slige Tilfælde, hvor Døden indtræder igjen som en behagelig Søvn. Smerterne mærkes maaske ikke stort.

O, hvor Djævelens List er stor!

Dette sker helst ved, at en paa en fin Maade glider bort fra Grundvolden — som ved Hovmod o. lign.

Det er ikke bare en Vei, en Kristen kan komme bort fra Gud paa, men der er mange Veie og Maader, hvorpaa en kan miste Livet i Guds Søn.

Jeg vil nævne nogle Aarsager til, at det strækkelige er hændt, at Sjæle har mistet Livet.

En Kristens Syn forblindes af Verdens Glans. Maaske i ens første Aar i Samfundet med Gud var en svært ræd for at fanges i den frygtelige Snare — Kjærlighed til den nærværende Verden.

Det er jo ogsaa en Befaling fra Gud, at vi skal gjøre os Jorden underdanig og nyttig — være flittige hver i sit Kald, benytte Tiden o. s. v.

Hvilke Jordorme vi igrunden er, naar det gjælder disse Ting! Sjælefienden er her ude og lægger sine Planer, ja udsætter sine hemmelige Snarer for at fordærve os.

Der hviskes ind i Sjælen: „Benyt enhver Anledning ogsaa til timelig Vinding — indenfor Ærlighedens Grænser naturligvis. Som en god Borger bør en vise, at en har Forstand paa timelige Ting.

Ja, det er sandt det.

En Kristen har ogsaa den bedste Betingelse for at udfylde sin Plads i Samfundet.

Er dette ens sterke Side, som man ynder at kalde det, saa lurer ogsaa Fienden paa at faa en over Grænsen, og det, som var den sterke Side, blir ens svageste Punkt. Det saarbare Sted — Akillevshælen —, hvorimod Sjælefienden retter sine Pile, ligger maaske mere i Dagen, end

vi selv aner. En vakker Dag rammer Gjerrighedspilen, og en kan bli dødelig saaret.

Har f. Eks. Gjerrighed eller Kjærlighed til denne Verdens Gods været ens Skjødesynd, før han blev omvendt til Gud, vil dette i de fleste Tilfælde blive hans svage Side, efterat han er bleven en Kristen.

Paa en fin Maade drages han over Grænsen.

En bør tage vare paa de jordiske Ting ogsaa — t. Eks. dyrke sin Gaard, oparbeide sin Forretning og drive sit Haandverk o. s. v. Men det kan jo gjøres saadan, at en synder ved det.

Det maa naturligvis være alle levende Kristnes Tanker og Trang, at dette skal have en tilbagetrædende Plads. Men hvordan er det ikke gaaet med mange?

Hjertet er mer og mer blevet hængende fast ved Perler, som i Virkeligheden kun er Jord og Sand.

Sjælefienden har alt tændt Begjærlighedens Ild og bærer trolig Næring til den.

Guds Aand arbeider ogsaa. Sjælen uroes og er syg; men den har begyndt at vende sit Øie mod Jorden. Der raser indimellem en voldsom Kamp hos det Menneske; men selv hindrer han Gud fra at slukke den farlige Ild, som Djævelen har tændt og trolig nærer..

Der er Mørke i Sjælen. En beder med sin Mund med Hjertet hængende ved Gruset. Blikket er fæstet paa det nærværende som Hovedsag.

Det gaar som med Demas; den nærværende Verden er bleven for kjær.

Ven, vaag paa dette Punkt. Bevar dit indre Samfundsliv med Gud rent og fortroligt. Der er nok flere end Judas — langt flere, som har solgt sin Herre for timelig Vinding — maaske for mindre end 30 Sølvpenge.

Den, som Djævelen ikke faar fælde ved Begjærlighed efter denne Verdens Gods, forsøger han at faa ud paa et andet Skraaplan, som er Aarsag til Hjertets Frafald fra Gud

Det er jo befalet at elske hverandre — elske Forældre, Søskende og Børn o. s. v. Men den, som elsker Fader og Moder, Brødre, Søstre og Slægtninge mere end Gud, synder ved det. „Thi den, som elsker Fader eller Moder mere end mig, er mig ikke værd."

Det har desværre gaaet saa med somme, at de er blevet hængende i andre Mennesker slig, at Gud er blevet mindre for dem. Lig en Absalon hænger de mellem Himmel og Jord, indtil Fienden kommer og giver dem Dødssaaret.

Det er dem, som har begyndt med at strække sig saa langt som muligt for at behage Verden, eller i det mindste er Fristelsen der til at tage saadanne Hensyn, som er absolut farlige for ens aandelige Liv; dette kan være af Feighed eller for at vinde Menneskegunst. Men alt skal jo ske inden Rimelighedens Grænser og Kristendommens Ramme. Verden vil de behage — Gud vil de heller ikke slippe.

En maa beholde Seieren — Gud eller Verden. „Verdens Venskab er Guds Fiendskab," Jak. 4, 4.

Det gaar ikke an at tjene baade Gud og Mammon samtidig — eller hvad Overensstemmelse er der mellem Kristus og Belial? 2 Kor. 6, 15.

I samme Grad, som en vil dele sig mellem Gud og Verden, aftager Hjertefreden, og det indre Syn sløves mer og mer.

At eie Menneskers Venskab er bra; men Guds Venskab er uendelig meget bedre.

At tage Hensyn er maaske bra for en Kristen; men at tage saadanne Hensyn, som strider imod Guds Ord og ens egen Samvittighed, er visselig galt. Det er at bli Mennesketræl.

„Hvorledes kan I tro, I, som tager Ære af hverandre, og den Ære, som er af den eneste Gud, søger I ikke?" Joh. 5, 44.

Guds Ære og Vilje maa være første Sag. Man bør adlyde Gud mer end Mennesker.

Hvad Sjælefienden ikke vinder med en Gang, søger han at opnaa ved sin Udholdenhed. Han giver sig Tid for at overvinde Sjælen med sit Bedrag.

En af Hovedaarsagerne til, at Folk falder bort fra Livssamfundet med Gud, er aandelig Ladhed.

Naar Herren har givet os Midlerne, er det, forat vi skal bruge dem. Lediggang er en Rod til alt ondt.

En var før flittig til at bruge sin Bibel. Hver eneste Dag, før han gik til sit Arbeide, maatte Bibelen frem. Selv kjendte han ogsaa, at jo mere Ordet blev brugt, des mere vokste Lysten og Trangen til at hente frem disse kostelige Diamanter, som findes i Bibelen.

Med sin Bibel i Lønkammeret berigede han sin Aand, udviklede sit indre Syn, og Hjertet udvidedes af Kristi Kjærlighed ved Aandens Arbeide.

Men Djævelen er ikke uvirksom paa dette Felt heller. Der kommer en Fristelse til først en Gang og saa flere Gange at opsætte til en anden Tid paa Dagen. Andre Ting synes mere nødvendige at udføre.

Sagen stilles saa forstandigt frem — menneskelig seet. En anden Tid kan jo være ligesaa behagelig o. s. v.

Satan seirer med sit — støttet af vore særskilte Anlæg til Lunkenhed og Lediggang.

Hvad blir Følgen?

Jo, om en Stund har dette havt den Indflydelse paa vort Sjæleliv, at vi angribes af et Slags aandelig Livslede. Længselen efter Ordet er skrumpet ind. En blader med en vis Ligegyldighed i Bibelen — ved ikke, hvor man skal læse.

Hungeren efter det, som er Aand og Liv, svinder. En er paa Vei til at bli rig i sig selv og intet fattes.

Faar ikke Gud vise ham hans Nøgenheds Skam, falder han som et Rov for Fienden.

Med denne forfærdelige Ladhed og Lunkenhed i at bruge Naademidlerne følger ogsaa Sløvhed og Ligegyldighed i at efterkomme de Befalinger, Gud har givet os i

Ordet med Hensyn til vort Liv og Virke. Her kommer Ulydigheden mod Guds Aand for Dagen.

„Vaag og bed!" var Jesu Ord til Disciplene og Paulus's Formaning til de Troende omkring i Menighederne.

Ved Sjælefiendens Overlistelse begynder en at bedrage sig selv i Lønkammeret — og ude i Livet.

Mindelsen fra Guds Aand var der i Sjælen; men her staar vi igjen ligeoverfor et Slags Hensyn, som er imod Sandhedens Aand. Enten gjælder disse vor egen Person, vor Gjerning eller ogsaa andre Mennesker.

En har en Følelse af — ja ved, hvad som er Guds Vilje i en slig Stund. Aanden, Ordet og Samvittigheden stemmer overens; men endda vil han ikke staa til Tjeneste — vise Lydighed.

„Forbandet være den, som gjør Herrens Gjerning med Ladhed." Jer. 48, 10.

Den ubøielige Lov i Aandens Verden begynder straks at virke. Der kommer Mørke i Sjælen, Hjertet fordømmer, og Satan anklager.

Hvorfor seirer ikke en saadan i en slig Stund, naar han holder paa at glide udover Skrænten til Faldets Afgrund?

Han har ikke taget den fulde Rustning paa. Ordet, Aandens Sværd, har han lagt bort, og Bønnen er forsømt.

Ved Fiendens Bedrag har han begyndt at mene, han kan leve i lang Tid af den „Manna", han alt har sanket.

Det, vi har i Nukommelsen, kan alligevel ikke erstatte Ordets daglige Brug — og at vi til enhver Tid faar ved Bønnen aande i himmelsk Luftning. Skal en leve, maa en stadig sanke.

Den, som er kommet til det, at han ikke behøver at sanke eller ikke orker, fordi Ladheden har taget Overhaand, har paadraget sig en Sjælesygdom, saa han ikke kjender den „gode Hyrdes" Røst fra de mange falske Røster. Som en Følge af den aandelige Ladhed kommer Tomhed i Sjælen.

Vort Hjerte maa imidlertid have noget til Skat — et Selskab — noget, som paa en Maade udfylder det tomme Rum.

Naar Glæden i Gud tabes, maa andre Ting komme istedet.

Naar Barnesindet er veget, kommer Trælleſindet ind.

En ſætter ſelv Dørene aabne for de urene Aander, ſom vil komme ind i det Hus, hvoraf de var uddrevne. Og nu finder de Huſet feiet og prydet; de gaar ind, og det ſidſte blir værre med det ſamme Menneſke end det førſte.

Imidlertid er det ſaa, at den, ſom ſtaar ſom et Guds Barn, har meget at bebreide ſig for ſin Ladhed baade i dette og hint: i Ordets Brug, i Bøn og Ordets Efterlevelſe; men han lader ſig tugte af Guds Aand. Der blir Kamp, Anger og Bekjendelſe; paanyt Seier og Fred, og han raaber igjen: „Abba, Fader!“

Var der i tidligere Tider mange, ſom faldt fra ved Truſler og ydre Forfølgelſe, kan vel Sjælefienden nu benytte ſig af det modſatte.

Der er liden ydre Forfølgelſe. De fleſte ſiger ha og ja. Der er ſaa liden direkte Modſtand fra Verden — ialfald tilſyneladende. Dette kan bevirke liden indre Faſthed hos de Kriſtne.

Lunkenheden og Lediggangen vil ogſaa trives i den Slags Jordbund.

Der kan foreſpeiles Sjælen, at naar det er ſaa meget, den hænger med, ſaa er det nok.

I os er der et Hang til at ville vanſkjøtte vort indre Liv. Hvis ikke Gud ſtadig ſaar komme til og pleie det Liv, han ſelv har ſkabt i os, ſaa aftager det.

Det er ſtedſe udſat for den Fare at udarte. Kun ved Guds Naade og ved at iagttage Herrens Raad kan det bevares.

„Saa anvend al Flid juſt herpaa, og vis i eders Tro Dyd, men i Dyden Kundſkab, men i Kundſkaben Afholdenhed, men i Afholdenheden Taalmodighed, men i Taalmo-

digheden Gudfrygtighed, men i Gudfrygtigheden Broderkjærlighed, men i Broderkjærligheden Kjærlighed til alle! Thi naar disse Ting findes hos eder, og det i rigeligt Maal, lader de eder ikke blive uvirksomme eller ufrugtbare i vor Herres Jesu Kristi Erkjendelse." 2 Petr. 1, 5—8.

Dersom Fienden faar bortvendt den Troendes Blik fra Kristus, fra Naademidlernes Brug og Formaningerne i Ordet om at jage efter Hellighed og at voksе i vor Herres Jesu Naade og Kundskab, kommer Synderne, og Begjærlighederne vender tilbage — maaske i nye Former.

Djævelen er udlært i sine Ränker, og han ved at forevise Synden paanyt som behagelig, tiltrækkende — eller i det mindste slet ikke saa farlig.

Der fortælles, at somme Arter Slanger, naar de ser en Fugl svæve i Luften over sig, reiser de Hovedet høit i Veiret og stirrer paa Fuglen. Er da Fuglen saa ulykkelig, at den ser paa Slangen, og deres Blikke mødes, er Fuglen taget tilfange. Slangen har med sit Blik berøvet den al Selvbeherskelse. Den begynder at flyve i en Cirkel, som stadig blir mindre og mindre; men Blikket har den ikke faaet bort fra sin Morder, som med Begjærlighed ser paa sit ulykkelige Bytte. Med et Skrig flyver den tilsidst lige i Slangens opspilede Gab.

Paa lignende Maade gaar det ogsaa med mange ulykkelige Sjæle, som kommer bort fra Gud. De møder Synden og begynder at se paa den. Jo mere de ser, des mindre farlig synes den at bli, og de begynder at kjæle med den. Man tænker at vende sig bort fra den ved et passende Punkt; men hvad sker?

Det gaar som med Fuglen. Før de ved af det, er de fangne i Syndens strækkelige Snare — maaske for bestandig.

Ven, leg ikke med Synden! Flygt bort fra den — ind til Gud, hen under Naadens Vinger!

Et Ordsprog siger: „Det er farligt at lade et Barn lege med Ilden; thi det kan snart brænde sig tildøde."

Slig er det farligt at lefle med Synden for et Guds Barn.

Har den gamle Slange — Djævelen — faaet en i Snaren, prædiker han for den ulykkelige Sjæl om Guds Strenghed, Retfærdighed og Vrede, — om at Naade ikke mere er at faa o. s. v.

Naar en da har sluttet med at bruge Ordet — Bibelen —, har en intet Fodfæste. Ørkesløsheden har været Aarsag til, at det indre Syn er bleven sløvet, og Satan udnytter enhver Anledning til at slaa en med fuldstændig Blindhed.

Det, som allerede er nævnt, Verdenskjærlighed, Ladhed, Lediggang og Syndens Begjærligheder træder som Regel frem i Dagen paa en mere mærkbar Maade.

Langt mere hemmeligt er det Frafald, som er en Følge af, at en Kristen glider bort fra den sande Grundvold — Jesus Kristus — og ud paa Egenretfærdighedens Vei.

En kjender Ordet om dette. Har ogsaa paa en Maade klart for sit Syn, hvordan dette gaar til. Men naar det gjælder Livet og Erfaringen, hvor mange er det ikke da, som har bedraget sig selv!

Hvilke Guds Børn er det, som her ikke har Grund til at frygte — ja raabe til Gud: „Herre ransag du mig og prøv mig, om jeg er paa ret Vei!“ Tænk — paany at fanges under Trældommens Aag! (Gal. 5, 1). Eller maaske ende i dette, hvorimod Paulus advarer Kolossenserne — Selvbehag, og en Slags selvtagen Aandelighed. (Kol. 2, 23).

Vi kan ikke komme forbi, at Kristne, som endog lever Gud meget nær, fristes til Egenretfærdighed, uagtet de vel ved om Faren; men de lader sig igjen opvække, tugte af Guds Aand og vender tilbage til Troens Enfoldighed. Dette er ikke det samme som at vedbli at vandre paa denne Vei — enten mørk under Trældommens Aag eller ligeglad og forvendt i Sindet.

At det let gaar an at forvilde sig ud paa denne Afvei, viser Paulus i Brevet til Galaterne. „I har intet med Kristus at gjøre, I, som vil retfærdiggjøres ved Loven; I er faldne fra Naaden." (Gal. 5, 4). Og i Vers 9 taler han om, at en liden Surdeig kan gjøre den hele Deig sur. Selv var Apostelen saa ræd denne Snare, at han holdt sine bedste Gjerninger for intet — ja agtede dem for Skarn at være, forat han kunde vinde Kristus og findes i ham, ikke havende sin Retfærdighed den af Loven, men den ved Kristi Tro, Retfærdigheden af Gud formedelst Troen. (Fil. 3, 8. 9).

Det var Prædikanter og Ledere, som var Skyld, i at Galaterne for vild fra Sandheden.

Dette hænder vist desværre endnu den Dag idag — ikke bare iblandt unge, i Ordet mindre befæstede Sjæle, men ogsaa iblandt Folk, som man med Rette kunde vente var komne til mere kristelig Modenhed.

Ved Forkyndelsen kan Evangeliet omgjærdes med saa mange Betingelser og Bud, at det intet andet blir end en forvanskет Lov.

Der skal prædikes, at Folk skal være gode og gjøre godt. Kristus som Ideal skal forkyndes, er manges Raab. Men lidet eller intet skal der tales om Forsoningsblodet, Livskilden, hvor en saar Livet og dermed Kraft til at følge Jesus efter.

Helliggjørelse som en Frugt af Troen var Apostelens Syn og Tale.

Selvhellige Lærere og Ledere ynder saa meget at besvære de Troende med Menneskebud, Anordninger og Ceremonier. I en lignende Forbindelse siger Professor Drummond: „Hvis et Menneske ønsker at undgaa Gud, da lad ham søge ham i et halvt Dusin Former, og han skal visselig undgaa ham — han vil ikke se ham i noget andet."

Hvem maa ikke drives til Undersøgelse, naar en læser Herrens Ord til Menighedsforstanderen i Efesus: „Jeg ved dine Gjerninger og dit Arbeide og din Taalmodighed, og

at du ikke kan fordrage det onde, og du har prøvet dem, som siger, at de er Apostler, og ikke er det, og har fundet, at de var Løgnere, og du har udstaaet meget og har Taalmodighed, og du har arbeidet for mit Navns Skyld og er ikke bleven træt.

Men jeg har det imod dig, at du har forladt din første Kjærlighed." Aab. 2, 2—4.

Livet havde han mistet. Trods sin Arbeidsomhed og Taalmodighed var han gleden bort fra Troskaben og Enfoldigheden i Kristus. (2 Kor. 11, 3).

Dette viser, hvorledes en kan bli hængende ved sin Bøn, Bodfærdighed, Ydmyghed og Arbeide istedetfor ved Jesus Kristus.

Ikke mindre alvorligt er Brevet til Menighedsforstanderen i Laodicca: „Du er hverken kold eller varm; derfor vil jeg udspy dig af min Mund. Du siger, du er rig og har Overflod; men du ved ikke, at du er fattig, blind og nøgen." Aab. 3, 15—17.

Det frygteligste ved det er, at han selv ikke synes at vide, at han er en Falden.

Paa en fin Maade var han maaske ved Djævelens Bedrag kommen bort. Sjælen — det forunderlige Rum eller Kammer — som var indviet til Guds Bolig og udvidet af hans Fylde, mens han var Gjæst der, skrumpede ind, da Gud maatte forlade det.

Han var bleven lig en af de tørre Grene, som ikke mer er Gjenstand for Gartnerens rensende Haand, men tilslut sankes sammen for at fortæres af de graadige Flammer.

Fordi Faren er der, formaner Ordet os til at „vaage" og være „ædrue".

En Afvei, hvorpaa baade yngre og ældre Kristne gaar tilgrunde, naar de først er komne ud paa den, er det aandelige Hovmod.

Jesus formaner sine Disciple til ikke at glæde sig over, at Aanderne var dem underdanige, men over, at deres Navne var skrevne i Himlene. (Luk. 10, 20).

Mangen hgabefuld ung Kristen er bleven myrdet af Sjælefienden paa Hovmodets Høi. Han har kastet dem udfor Styrtningen, og de har aldrig reist sig mere.

En har maaske Begavelse til at tale offentlig; han blir overhængt med Ros og Skryt endog af troende Brødre og Søstre — for ikke at tale om Verdens Ros. Han begynder at synes, han er noget — lidt mere end Folk i Almindelighed.

Vær sikker paa, Djævelen ogsaa nærer og støtter den Tanke.

„Men Gud staar de Hoffærdige imod; de Ydmyge giver han Naade." (1 Petr. 5, 5)

Mange endog til Aars komne Prædikanter er aandelig seet taget af Dage paa denne Maade.

Faa af de andre Troende er det, som er Sandheden saa meget tro i Kjærlighed, at de tager en saadan affides og foreholder ham den skrækkelige Fare, han svæver i, og hvad de føler for ham. Siger de noget, er det som Regel helst til andre.

Hos Folk, som ikke netop har den Plads i Arbeidet for Guds Riges Fremme, men har Liv og Kræfter og har faaet en Hakke, hvormed de er kaldte til at arbeide i Herrens Vingaard, kan Hovmodet komme tilsyne paa andre Maader — som f. Eks. idet de anser sig selv som Ældste, begynder de at ville herske over Herrens Arv.

Her kommer vel Jesu Ord til at sandes: „De første skal blive de sidste."

Hoilke Former Hovmodet end har — det kan ogsaa fremtræde i Ydmyghedens Dragt — er det dog en Ulv, om den end vandrer om i Faareham, og en slagen Vei, som fører til Fordærvelse og Død.

Den, som staar, se til, at han ikke falder!

Den sidste Fiende.

(Af Johannes Brandtzæg.)

„Den sidste Fiende, som tilintetgjøres, er Døden," staar der i 1 Kor. 15, 26.

At overvinde og tilintetgjøre Døden er „Kronen paa det Herredømme og den Dom, som Kristus fuldbyrder over Magter, som staar Gud imod." Først naar Dødens mørke Magt er brudt, kan „Guds Herlighed frit og uhindret afspeile sig paa alle Tilværelsens Omraader."

Denne Dødens Tilintetgjørelse foregaar umiddelbart efter den endelige Dom, saaledes som vi kan se det fremstillet i Aab. 20, 12—14.

Indtil det sker, hersker Døden over alt Levende paa Jorden, — dog med Undtagelser, som viser, at ikke engang i Tiden før Dommen kan Døden herske med uindskrænket Vælde, men er underlagt en høiere Magt, den, som tilslut skal tilføie den det endelige Nederlag.

„Ved Tro blev Enok borttagen, forat han ikke skulde se Døden," siger Hebr. 11, 5 og giver dermed den nærmere Forklaring til 1 Mos. 5, 24. Enok var den første, som ikke „saa Døden." Profeten Elias var den anden; thi „der kom en gloende Vogn og gloende Hester; og Elias for i Stormen op til Himmelen." 2 Kong. 2, 11.

Siden den Dag har ingen kunnet berette om et Menneske, som ikke døde.

Fire Gange beretter Bibelen om Dødes Opvækkelse. Profeten Elias opvækker en Enkes Søn i Sarepta. 1 Kong. 17, 21. 22. Elisa gjør ligesaa med Sunamitindens Søn. 2 Kong. 4, 33—35. Enkens Søn af Nain og Lazarus, som havde ligget 4 Dage i Graven, blev begge kaldte tilbage til Livet igjen og blev derved kraftige Vidner om, at nu var Dødens Overvinder kommen i Dødens Land. Men om ingen af disse fire siges der, at de ikke anden Gang maatte dø og blive i Døden. I Jordens Skjød venter deres Legemer paa at høre den Røst, som for anden og sidste Gang skal vække dem af Dødens Søvn. De fik ved Opvækkelsen igjen sit gamle dødelige Legeme. Denne Opvækkelse fra de Døde var endnu ingen Opstandelse i dette Ords dybe Mening.

Derfor er det — tiltrods for disse Opvækkelser — sandt, at Jesus Kristus er Førstegrøden af de Hensovede. (1 Kor. 15, 23). Han er den første af de Opstandne, ligesaa vist som han var den eneste, som af sig selv havde Magt til at tage sit Liv igjen. (Joh. 10, 18). „Denne opreiste Gud, da han havde løst Dødens Smerter, *eftersom det var umuligt*, at han kunde holdes af den." Ap. Gj. 2, 24. Mellem Døden og Livets Fyrste er Hovedslaget allerede udkjæmpet; Dødens endelige Tilintetgjørelse er derefter kun et Tidsspørgsmaal.

„Apostelen siger, at Døden er den *sidste* Fiende, som overvindes. Hvorfor det? Fordi Dødens Magt hviler paa indgribende ethiske Aarsager, som maa ophæves, inden denne Fiendes Trone kan styrtes. Døden er en Virkning; Virkningens Ophør forudsætter Aarsagens Ophævelse. Saaledes var det med Kristus: den Seier, han i sit Liv vandt over Satan og Synden, og den Triumf, han i sin Død feirede over Loven og Fordømmelsen, danner Forudsætningen for hans Opstandelse." (Godet).

Naar Syndens Magt for altid er brudt, naar al Synd har faaet sin endelige Dom, saa er den Tid kommen, da, „Døden ikke skal være mere."

Hvor lang Tid der endnu vil gaa, før dette sker, det ved vi ikke. „Om den Dag og den Time ved ingen uden Faderen alene."

Det visse er, at „den sidste Fiende" vil komme til alle, som ikke lever til den Dag, da Kristus kommer igjen; thi de, som da hører Kristus til, de skal ikke dø, de skal ikke „afklædes"; de skal „overklædes med deres himmelske Bolig" og saa „rykkes hen i Skyerne til at møde Herren i Luften." Og ingen af dem, som lever, naar Dommens Dag kommer, skal dø. Umiddelbart, just saaledes som de staar og gaar, skal de blive stillede frem for Gud og blive dømte efter det, som er skrevet i Bøgerne.

Udtrykket „den sidste Fiende" peger egentlig paa det, som skal ske ved og efter den endelige Verdensdom. I den kristelige Sprogbrug er det gaaet over til at blive et almindelig brugt Navn paa Døden, saaledes som enhver af os, der ikke oplever Kristi Gjenkomst, skal møde den, naar vort Livsmaal er fuldt.

Anvendt paa denne Maade er Udtrykket sandt, ogsaa forsaavidt som Døden for en Kristen virkelig er den sidste Fiende, han møder, Dødens Kamp den sidste Kamp, han har at kjæmpe. Ja, Gud være Tak, — ikke for bestandig skal vore Modstandere trænge os fra alle Sider! Det er bare en liden Stund, saa kommer den Kamp, som er den sidste!

Men om Døden er den sidste Fiende, saa er den dog en Fiende, en frygtelig Fiende.

Kun Overmodet kan tænke paa Døden, som om den ingen Fiende var. Der er et frygteligt Alvor over Dødskampen og Dødsstunden. „Den dybe Grav og den sorte Kiste" er Betegnelsen for noget af det tristeste, som Menneskene kjender til. Det menneskelige Sprogs dybeste Udtryk anvendes for at beskrive Døden og dens Virkninger. Ordet „Dødsangst" er blevet til som en talende Betegnelse for de Følelser, som naturligt følger med Døden og med Forventningen om Døden.

Om det er aldrig saa sandt, at Livet er Møie og Forfængelighed, — at dets Taarer er flere end dets Glæder, — om Sygdom og Nød plager os paa tusinde Maader, — alligevel bærer vi med os, hvor vi gaar, en naturlig Selvopholdelsesdrift, som rent umiddelbart protesterer mod Tilintetgjørelse. Saa unaturligt og uforstaaeligt som det ofte synes, saa hænger dog hvert Menneske fast ved Livet med den umiddelbare Drifts uimodstaaelige Styrke. De Undtagelser fra denne Regel, som vi nok finder, enten det er Livsledens eller den sterke Himmellængsels Undtagelsesmennesker, de gjør Indtryk paa os af noget udenfor og imod Tingenes naturlige Orden.

Den sterke legemlige Smerte og sjælelige Angst, der maaske som oftest følger med Døden, forøger den naturlige Rædsel for Opløsningen. Dødskampens Trækninger giver Indtryk af noget uformeligt, strækindjagende, gyseligt, som om den stakkels forpinte Sjæl maa vrides og vristes ud af det af Sygdommen plagede og ofte vanfirede Legeme. Vi tør kanske tro, at i mange, muligens de fleste Tilfælde Dødsskrig og Dødskrampetrækninger kun er rent legemlige „Refleksvirkninger", som det heder, uden nogen tilsvarende Følelse og sjælelig Lidelse, fordi Bevidstheden er helt eller delvis borte, fordi Hjernen og Nervesystemet allerede er lammet. Om maaske den Døende ikke lider saa meget, som det ofte ser ud til, saa er Virkningen paa de Gjenlevende derfor ikke mindre; thi de ved, at en Gang kommer ogsaa deres Tur til at gjennemgaa den samme Kamp.

Og

saa de mange Baand, som knytter os til vore Kjære, og som saa ubønhørlig overskjæres ved Døden! Hvor mange Taarer, hvor meget skjærende Smerte, hvor meget trøstesløs Fortvilelse ved Dødssengene, baade for den, som gaar bort, og for dem, som sidder igjen! Den, som dør, var undertiden næsten alt, var næsten mer end Livet for den, som

sidder igjen, og nu kan ingen jordisk Magt længer hindre Døden fra at fuldføre sit Verk!

Saadan ser Døden ud seet med naturlige Øine. Intet Under, at man har kaldt den „Rædslernes Konge."

Og saa endnu dertil Rædselen for det, som kommer efter Døden!

Jeg skal ikke her gaa nærmere ind paa de mange forskjellige Meninger, som Menneskene har gjort sig om dette Punkt, som er saa frygtelig og saa spøgelseagtig dunkelt og gaadefuldt for den, der ikke tror. Jeg minder kun om, at det neppe er noget, som i den Grad har sat den menneskelige Fantasi i Bevægelse som Tanken paa de Dødes Tilstand efter Døden. Vantro, Overtro, Aandefrygt og Spøgelsefrygt forener sig og jager Menneskетanken fra det latterlige til det pinefulde, fra det menneskelig talt ophøiede og storartede til det for Menneskетanken uværdige. Og det ikke bare blandt civiliserte og uciviliserte Barbarer blandt Asiens Kinesere og Afrikas Negere, men ogsaa blandt Europas og Amerikas overciviliserede Kulturmennesker.

„Dødens Braad er Synden," heder det i 1 Kor. 15, 56. Dermed er kanske angivet Aarsagen, den egentlige, dybt liggende, oftest overseede Aarsag til Angsten for Døden:

det er Synden, som forsyner Døden med den skarpe Braad, hvormed den stikker og piner; thi „Døden er Syndens Sold," og om Tanken fornegter og benegter, saa ved dog den umiddelbare Bevidsthed i hvert Menneske, at ved Døden stilles Synderen i sin Nøgenhed frem for Gud, berøvet alle de Udveie, som Livet er saa rigt paa, til at gjemme sig „mellem Havens Træer" og unddrage sig den fortærende Ild fra Guds hellige Vrede. Og Sjælen skjælver for den Dom, som er saa sikker og saa nær.

Skjælver ikke du?

Uanseet om denne Fortolkning af det nævnte Sted (1 Kor. 15, 56) er rigtig — hvad der nok er delte Me-

ninger om — saa er dog denne Tanke om den menneskelige Bevidstheds umiddelbare Forhold til Døden utvilsomt rigtig. Saasandt Gud lever, og Guds Helligbed er en Virkelighed, hvorledes er det muligt, at Sjælene skulde kunne være upaavirkede af den kommende Doms Nærhed, selv om hedensk Uvidenhed eller Fornegterens Vantro har lukket Hjertet for Erkjendelsen af denne Virkelighed?

Synder, skjælv!

Vi ved, at Jesus ængstedes for Døden. Hans Sved faldt som Blodsdraaber til Jorden, og for os Kristne ialfald er „hin Time i Gethsemane" Navnet paa den kvalfuldeste Time, som nogen Gang er gjennemlevet paa Jorden, maaske med Undtagelse af den Stund paa Korset, da endog Faderen forlod sin Enbaarne, og han i allerbogstaveligste Forstand „traadte Persekarret alene."

Aarsagen til Jesu dybe Angst for Døden var vistnok flersidig.

Jesu menneskelige Natur var fuldkommen, og dog var han modtagelig for Lidelse (Hebr. 2, 10), ligesom vi ser, at han var modtagelig for Træthed og Hunger (Joh. 4, 6; Mark. 4, 2). Det sande Forhold var uden Tvil det, at netop fordi hans menneskelige Natur var fuldkommen, netop derfor kunde han lide, og maatte han lide som ingen anden. Selve Dødslidelserne og det pinefulde ved Forventningen om Dødslidelserne forsterkedes for Jesus ved den Fuldkommenhed, hvormed hans legemlige Organer optog og førte videre til hans sjælelige Bevidsthed det mindste Lidelsens Tryk og Slag, som rammede ham.

Naar det overhovedet kan siges med Rette, at Døden er noget unaturligt, noget, som den menneskelige Natur umiddelbart protesterer mod som noget fiendtligt, som noget for den fremmed — thi Mennesket var „saare godt," da det udgik fra Guds Haand —, saa maatte Døden i udpræget Grad være en fremmed og modbydelig Ting for Jesu hellige Natur. Døden i alle dens Skikkelser er Syndens bitreste Frugt; Syndens Væsen samler sig i Døden som i

et Brændpunkt. Alt i Jesus maatte reise sig mod at komme i Berøring med Døden. Helligheden og Døden er uforligelige Modsætninger. Vor syndbesmittede Naturs Angst for Døden er uden Tvil kun som en Skygge mod den heftige Angst, som skar gjennem Frelserens Sjæl ved Tanken paa Døden.

Men det at dø var for Jesus ikke bare det samme som at komme i umiddelbar, personlig Berørelse med Syndens Frugt i en af dens mest udprægede Former. „Den, som ikke vidste af Synd, har han — Gud — gjort til Synd for os," siger Skriften (2 Kor. 5, 21) At Jesus af Gud blev gjort til Synd for os, det er Evangeliets Hovedhjørnesten, og ved Aanden forstaar vi og kan ved Tro tage imod og indforlive i os saa meget af det, som er nødvendigt for vor aandelige Frigjørelse. Men ogsaa dette forstaar vi bare stykkevis. Der er uden Tvil et Dyb i det, som vi ikke kan komme tilbunds i hverken med vor Tanke eller med vor Følelse, — et Dyb af ubetinget Selvoffer og et Dyb af Kval, som er uden Sidestykke i Menneskeslægtens Historie. „Han blev gjort til Synd," det gjaldt maaske i mer eller mindre Grad om Jesu hele Liv paa Jorden i hans Fornedrelse; men i Døden, paa Korset foregik der en Koncentration af denne Opsamling af Verdens Synd i og over hans Person. Dette var mer end en personlig Berøring med Synden. Hellig, hellig, hellig, som han var, blev han gjort til et med Synden. Og med Synden fulgte Skylden: „han blev en Forbandelse for os," (Gal. 3, 13). For den hellige Fader stod den hellige Søn skyldig til Døden.

Vi kan kun antyde og pege paa det. Menneskeord kan ikke beskrive, hvad Menneskетanken ikke kan fatte. Men dette var, saavidt vi kan forstaa, den dybeste Aarsag til Jesu Sjæleangst. Døden var for ham det samme som at blive gjort til Synd og til en Forbandelse, — ikke bare

som i Tanken og i Foreſtillingen, men efter Sagens fulde, frygtelige Virkelighed.

Det er de Kriſtnes Tro og Bekjendelſe, at nu har Døden miſtet ſin Braad, fordi Synden er ſonet ved Jeſu Død, og Forſoningens Tilſtrækkelighed og fulde Gyldighed er ſtadfæſtet ved hans Opſtandelſe.

„Min Jeſu ſeierrige Død
Fordømmelſernes Pile brød
og knuſte Mørkets Vaaben."

Saa ſkulde altſaa nu de Troende ikke mere behøve at frygte for Døden!

Thi for det første „er der nu ingen Fordømmelſe for dem, ſom er i Kriſtus Jeſus." Derfor ſkulde en Troende i Dødens Øieblik ligeſaa lidet ſom ellers behøve at frygte for Guds Vrede og Guds Dom over Synden.

Desuden er en Troende i det hele taget befriet for al Uvished med Hensyn til det, ſom kommer efter Døden, og for den Pine, ſom Uvisheden bringer. Medens de, ſom ikke er forenede med Kriſtus i Tro, bare ſer ind i et ſtort Mørke, naar de tænker paa Døden, ſaa ſer den Troende bag Død og Grav et ſtort Lys.

En from, gammel Mand mødte en Dag en af ſine Venner, der ſaa meget nedſlagen ud.

„God Morgen," ſagde denne.

„Ja, god Morgen," ſvarede den Gamle; „jeg har netop læſt i min Faders Teſtament."

„Og hvad har han teſtamenteret dig?" ſpurgte Vennen med et Smil.

Med et lykkeligt Smil ſvarede den Gamle: „I dette Liv hundrede Fold mere end, hvad jeg for hans Skyld har forſaget, og i den tilkommende Verden et evigt Liv."

Ja, vi er Guds Arvinger og Kriſti Medarvinger. Vi ſkal herliggjøres med ham, ſom er gaaen iforveien for

os for at berede os et Sted. For os er Døden en Indgang til Livet.

Er der saa endnu nogen Grund til Frygt?

Døden ophører ikke at være noget naturstridigt, fordi om den efter sine Virkninger er for evigt overvunden ved Jesu Død og Opstandelse. Saa længe Døden beholder sin Magt til at tilintetgjøre Liv, saa vil den vedblive at være en Fiende for alt Levende. Først naar Døden ikke mere er til, først da ophører den at være en Gru og en Aarsag til Frygt. Derfor skjælver endnu fremdeles endog de Troendes Legemer i Dødens Trækninger. Derfor er vor Sjæl ofte bange for Dødsflodens Vande, og vi ved, at intet andet end Guds store Naade kan bevare os i Dødens Strid.

Vi maa heller ikke glemme, at den Herlighed, som venter os efter Døden, den eier vi endnu kun i Haabet, og Haabet lever kun saa længe, som Troen lever. Men Troen lever kun derved, at den „bevares" (2 Tim. 4, 7), og den bevares under Kamp, selv om Kamp ikke er det eneste og kanske ikke engang det vigtigste Middel til at bevare den. „Den gode Strid" er først og fremst en Strid for at bevare Troen.

Erfaring viser, at naar Døden nærmer sig, saa tilspidses ofte denne Kamp og blir saa tung og vanskelig som ingen Gang før. Og det er ganske naturligt. Saa længe jeg endnu er i min fulde Kraft og kanske lever midt oppe i det kristne Samfund og til alle Sider er omgivet af det, som kan støtte Troen, saa lettes jeg paa mange Maader i min Kamp for at bevare den. Naar Sygdom har fortæret Legemets Kraft, naar Døden efterhaanden skjærer af alle Baand og tager fra mig alle Støtter, saa blir jeg staaende alene, saa frygtelig alene som ingen Gang før. Da faar jeg paa en særskilt eftertrykkelig Maade forstaa, hvad det vil sige, at være henvist til „Jesus alene."

Desuden er det i høi Grad rimeligt, at Satan og al Ondskabens aandelige Hær under Himlen netop benytter

disse sidste alvorlige og vanskelige Stunder til at anfalde os med al deres Magt.

At være en „seirende Kristen" er altid vanskeligt, er altid en Kamp; men for mangen Kristen var det saa, at ingen Kamp var saa bitter som den sidste.

At Dødens Kamp blir saa tung og bitter for somme, er intet Bevis for en daarlig Kristendom og liden Tro. Det *kan* være det. Men i mange Tilfælde viser det kun, hvor frygtelige de Fiender er, som vi har at kjæmpe med. De legemlige Kræfter, de minkende Kræfter, Satans Anklager og gloende Pile, Minderne om Synd og Utroskab, Frygten for selve Dødskampen, for Graven og for Opløsningsprocessen, Tanken paa Skiksmissen fra ens Kjære, kanske dybe Bekymringer for dem, som er igjen, — alt forener sig om at skabe et stort Mørke i Sjælen og berøve den Trøsten af Kristi Forsoning. Det indre Øie blir lukket for Udsigten til den kommende og nære Herlighed; den indre Sans ser og kjender kun det, som dømmer og anklager, som piner og fylder Sjælen med Uro og omspænder den med Dødens Angester.

Hvordan skal jeg da faa Mod til at dø? Hvordan skal jeg kunne bevare Troen og Frimodigheden i en saadan Kamp?

Der gives kanske Kristne, som har det med at gaa og grue og plage sig med saadanne Spørgsmaal. De gaar og kjender efter, om de har Mod til at dø idag, om saa skulde være.

Til dette er først at sige, at om du *synes*, at du har Mod til at dø idag, saa er det nu alligevel ikke saa sikkert, at Modet ikke vilde svigte dig og Kampen blive haard, dersom Døden virkelig kom idag. Det, du nu føler ved *Tanken* paa Døden, indeholder ingen Garanti for, hvad du vil føle, naar Døden selv kommer.

For det andet saa pleier Gud, som alle Kristne ved, at styre det saa med os, at vi faar Kraft til det, vi trænger

Kraft til, *juſt efter hvert* ſom vi trænger den. Vor Beholdning af Kraft er ikke oplagret hos os, men hos Gud. Og hvis jeg mener, at jeg i dette Øieblik har i min Beſiddelſe den Kraft, ſom ſkal ſikre mig mod Fremtidens Farer og hjælpe mig i Fremtidens Kampe, ſaa er det bare en Indbildning. Kraften kommer til enhver Tid kun derved, at jeg blir i Kriſtus.

Vi faar overlade den Sag til Gud. Alle vore Tider, ogſaa Dødens Tid, er i *hans* Haand. Jeg er vis paa, at naar

Stunden kommer, Hjertets Slag
ſtanſer brat, og Læben blegner,

ſaa er det ham, ſom

paatager ſig min Sag,
naar jeg kold i Døden ſegner.

Om jeg idag ængſtes, naar jeg giver mig til at tænke paa Døden, ſaa trøſter jeg min Sjæl med denne Tanke: Idag trænger du kanſke kun den Naade, du behøver for at kunne *leve* ſom en Kriſten. Skulde du behøve Naade til dø ſom en Kriſten, ſaa faar du nok den ogſaa, naar du behøver den.

Nedenſtaaende lille Fortælling kan kanſke trøſte nogen, ſom bærer paa og plages af ſaadanne urolige Tanker:

Der kommer mere.

Rowland Hill, en bekjendt engelſk Prædikant, havde en rig Mand i ſin Menighed, der ønſkede at give en af Menighedens Fattige en Sum Penge. Han overdrog Pengene til Hill paa den Maade, at han efter Behag kunde give den Fattige enten den hele Sum med engang eller blot Dele deraf. Hill ſendte derfor den fattige Mand en Hundred-Dollarſeddel med Paategning: „Der kommer mere.“

Efter faa Maander kom der endnu en Pengeseddel, men altid med Løftet: „Der kommer mere."

Saa er det med Naaden fra Gud. Naar vi har modtaget en Naade fra vor Fader i Himmelen, saa følger Paategningen med: „Der kommer mere," og vi faar Leilighed til at synge:

Mer, ja mer, mer, ja mer,
altid mer skal gives.
O, hvad Dyb af Kjærlighed,
altid mer skal gives!

Derfor tror og bekjender de Kristne nu som før:

„Om jeg end skulde vandre i Dødsskyggens Dal, frygter jeg ikke for ondt; thi du er med mig, din Kjep og din Stav, de trøster mig."

Men det vil jeg gjerne bekjende, at om Gud vilde give mig en blid, rolig Død uden Sjæleangst og uden altfor meget af den haarde Kamp for at bevare Troen, saa vilde jeg være taknemmelig for det som for en særskilt Naade. Der er Troende, hvis Dødsleier er saa vidunderlig fulde af Fred. De synes næsten ikke at dø; de slumrer ind saa sødt og stille som Barnet i Mors Fang, — en Død saa deilig og saa fredfuld, at de Gjenlevende næsten ikke kan faa det til at sørge. Og Erindringen om et saadant Dødsleie blir til et skjønt Minde som Mindet om en Højtidsstund med Vift af Englevinger og med Lyd af Paradisets Klokkeklang.

Dog ender ogsaa ofte de meget kampfulde Dødsleier som en synlig og mægtig Triumf over Dødens og Helvedes Magter, og efterat den haarde Kamp er gjennemkjæmpet, gaar Sjælen med Jubel og Sang gjennem Dødsflodens Vande, som om Døden ikke længer var nogen Fiende.

Men hvordan saa Dødsmaaden og Dødsleiet blir, — om jeg dør roligt og fredfuldt eller først efter en lang og

haard Kamp baade for Sjæl og Legeme, om jeg dør i min Seng eller jeg bortrykkes ved en Ulykke paa Hav eller paa Land, — dør jeg som en Kristen, saa er Døden en Vinding, om dens ydre Skikkelse er aldrig saa lidet tiltalende for Kjød og Blod.

Der er somme Kristne, som er komne i Nød, fordi en af deres Kjære døde saa pludselig, medens han var midt oppe i et dagligdags Arbeide med Tanken henvendt paa Arbeidet og optaget med det. Jeg kjender en troende Kvinde, hvis Mor døde pludselig, medens hun holdt paa at give Tjenestepigen Ordre om et eller andet husligt Arbeide. Hun sank om og var død, — og det sidste, Datteren hørte af hende, var Ord om Mad og Husstel, intet om Døden, om Gud og Himlen. Moderen var en Kristen, havde været det i mange Aar, og alligevel kom Datteren i Tvil, om Moderen blev salig, fordi hun døde paa en saadan Maade.

Det maa vel være klart, at min Salighed kan ikke være afhængig af en saadan, vi tør sige udvortes Ting som det, om jeg i min sidste Stund faar Tid til særskilt at tænke paa Gud og tale et gudeligt Ord. Det vilde være en altfor skrøbelig Grundvold for Haabet om en salig Død. Lever jeg i Kristus, saa er mine Tanker tænkte i Kristus, ogsaa de, som angaar Mad og Husstel, og saa dør jeg i Herren, enten Døden kommer pludselig eller vel forberedt gjennem en lang Sygdom.

Gud samler os ind i sin Lade og gjemmer os i sit Skjød indtil Opstandelsens Dag. Han glæder sig ved at faa føre os fra Udlændighedens Land ind i Faderhuset med de mange Værelser. „Kostbar i Herrens Øine er hans Frommes Død."

Bedre kan jeg ikke fare
end at fare til min Gud;
bedre kan jeg ikke svare,
naar jeg faar om Døden Bud,

end at jeg er vel bered
og vil gjerne følge med;
bedre kan jeg ei opstige
end at flytte til Guds Rige.

Ja, salige er de Døde, som dør i Herren!

Amen.

Hvad ved vi om Livet efter Døden?

(Af Johannes Brandtzæg.)

Det er kun ganske kort, vi her vil svare paa dette Spørgsmaal. For det første, fordi vi i Grunden ikke ved saa svært meget om det. For det andet, fordi den ene, meget væsentlige Side af Spørgsmaalet behandles i det følgende Stykke, „Den himmelske Herlighed."

„Efter Døden!"

Til alle Tider har Menneskene gjerne villet vide, hvad der kommer „efter Døden." Men ingen har været istand til at løfte det Slør, som skjuler det hinsidige. Bibelen fortæller om nogle faa, som vendte tilbage efter at have været paa den anden Side af Grænselinjen, som skiller mellem Liv og Død; men der er ikke berettet noget, som tyder paa, at de kunde eller vilde fortælle, hvad de havde seet og hørt i „de Dødes Rige."

Nutidens Spiritister paastaar, at de har opnaaet at sætte sig i Forbindelse med de Afdødes Aander; men endog selv siger de, at den Kundskab, de mener at faa paa denne Maade, er høist upaalidelig. „Thi" — siger de — „der er blandt Aanderne en hel Del uvidende, ondskabsfulde, lavtstaaende Aander, som har sin Moro af at narre de Mennesker, som taler med dem. Og det er disse lavtstaaende Aander, man oftest kommer i Forbindelse med. Om nogen

Aand siger, han er Paulus eller en anden af dem, som her i Tiden var udmærkede og vel oplyste Mennesker, saa er det i de fleste Tilfælde bare Bedrag. Netop de høitstaaende Aander er det vanskeligt at komme i Forbindelse med." Og Aanderne har desuden, efter Spiritisternes eget Sigende, en stor Tilbøielighed til at snakke Folk efter Munden, saa naar man spørger dem om noget, saa svarer de ofte saaledes, som Spørgeren ønsker, at der skal svares, eller mener, der bør svares. Ja, saa siger Spiritisterne!

Den spiritistiske Bevægelse, saa mægtig og udbredt som den er, har gjort meget ondt og ikke udrettet andet godt end midt i en materialistisk Tid at levere et nyt Bevis for, hvor uimodstaaelig og sterk Menneskenes religiøse Trang er, — den Trang, som driver og nøder dem til at tro paa Sjælens Udødelighed. Men fordi de ikke vil tro det aabenbarede Ord, saa giver Gud dem hen til kraftige Vildfarelser, saa at de tror Løgnen.

Det eneste sikre, vi ved om Tilstanden efter Døden, er det, som Bibelen har sagt os. Og Bibelen siger om dette Emne ikke mer, end hvad der er nødvendigt for Troen. Der findes i Bibelen intet, som har til Formaal at tilfredsstille den menneskelige Nysgjerrighed; men de, som ønsker at vide for at tro, de finder nok.

Hele Aabenbaringen har som sin nødvendige Forudsætning den Kjendsgjerning, at Mennesket har en udødelig Sjæl. For at fri os fra en usalig Evighed og give os Salighed i Stedet har Gud sendt sin Søn i vort Kjød. Dette var ogsaa Aarsagen til alle Guds Frelsesforanstaltninger i den gamle Pagt.

Alligevel finder vi i det gamle Testamente endnu ikke det fulde Lys i denne Sag. De gammeltestamentlige Troende tvilte ikke om Sjælens Tilværelse efter Døden. Men de havde lidet trøsteligt at sige om denne Tilstand. I de Dødes Rige, Scheol, Hades, lyder ikke Guds Lov og Pris; Salme 6, 6; 30, 10. De Dødes Rige er et „For-

glemmelsens Land," hvor ingen „fortæller om Guds Miskundhed;" Salme 88, 11—13.

Kanske det er saa, som somme har sagt, at den ved Kristus, i Tidens Fylde, fuldbragte Forsoning, ogsaa har fremkaldt en Forandring i de Dødes Rige. Efter denne Tanke skulde altsaa det gamle Testamentes Skildring af de Troendes Tilstand efter Døden ikke bero paa et mangelfuldt Syn; heller ikke derpaa, at Gud ikke endnu havde fundet Tiden at være inde til at give dem en fuldstændig og klar Aabenbaring om dette Punkt, — men derimod paa, at Tilstanden i de Dødes Rige før Forsoningens historiske Fuldbyrdelse virkelig var saaledes, som det gamle Testamente skildrer den. Først ved Kristi Seier over Døden kunde de Dødes Sted for de Frommes Vedkommende forvandles til de Levendes Land.

Om nogen af disse Forklaringer er rigtig, eller om de muligens alle er lige langt fra Sandheden, faar staa derhen. Til denne Dag har ingen kunnet give en tilfredsstillende Løsning paa den Vanskelighed, som møder os paa dette Punkt.

I det nye Testamente skinner Aabenbaringens Lys klarere; men tiltrods derfor saa er man dog ikke blandt „de Sagkyndige" enig om, hvad det nye Testamente lærer os om Tilstanden efter Døden.

Det er om den saakaldte „Mellemtilstand", Striden staar. „Mellemtilstanden" det er altsaa Tiden mellem Døden og Dommen, eller rettere Tiden mellem Døden og Opstandelsen, medens Sjælene endnu er uden noget Legeme.

Hvor og i hvilken Tilstand befinder Sjælene sig, medens de venter paa Opstandelsen? Kommer de i Herren døde Troendes Sjæle straks til Salighedens Sted? Eller gives der en foreløbig Venteplads, en Forgaard til Himlen, hvor de maa være, indtil Fuldendelsens Tid indtræder ogsaa i Saligheden, ved Opstandelsen og den fuldbyrdede Verdensdom? Maa Sjælene i Ventetiden gjennemgaa nogen

Renselsesproces, før de kan komme ind i den fulde Nydelse af det evige Liv i en uhindret Beskuelse af Gud? Er Mellemtilstanden en „Søvn", en Tilstand i Ubevidsthed?

Paa alle disse Spørgsmaal vil vi kun svare ved ganske kort at sige, hvad vi selv tror efter den Forstaaelse, vi har, af det nye Testamentes Udtalelser om Sagen.

At Mellemtilstanden skulde være en Søvn, har man tildels villet slutte af, at Døden i Skriften undertiden betegnes som en Søvn, — saaledes i Dan. 12, 2; Matth. 9, 24; Joh. 11, 11. 13; 1 Kor. 15, 20; 1 Tess. 4, 13. 14. Men disse Udtryks Betydning forstaaes bedst ved at sammenstille dem med, at Opstandelsen betegnes som en Opvækkelse. (Dan. 12, 2). Det er Legemerne, som „sover i Jordens Skjød;" det er Legemerne, som skal vækkes op og vaagne. De bortgangne Troende sover ikke; men de hviler fra sine Gjerninger. Aab. 14, 13.

Den fattige Lazarus blev af Englene umiddelbart efter Døden baaren hen i Abrahams Skjød. Den ligefremme, enfoldige Bibelforstaaelse vil naturligt opfatte dette saaledes,

at Lazarus ved at være „i Abrahams Skjød" ogsaa var hjemme hos Gud, — at „Abrahams Skjød" ikke er et Sted udenfor Himmelen, men i Himmelen, i Salighedens Himmel, hvor Gud bor;

og for det andet, at Lazarus, naar han er kommen i Abrahams Skjød, ikke befinder sig i en ubevidst eller halvbevidst Skyggetilværelse, men at han er fuldt vaagen, fuldt bevidst, og derfor ogsaa kan opfatte og nyde den Salighedens Tilstand, hvori han befinder sig.

At Abraham selv er sig klart bevidst, hvor han er, og har fuld klar Klarhed baade over sin egen og Lazarus's Salighed og over de Fortabtes Usalighed, det synes klart at fremgaa af hans Samtale med den rige Mand, som var i Pinen. Og naar Abraham, den ene af de i Herren døde, var i Saligheden og var det paa en saadan Maade, at han vidste om det, saa er det ikke tænkeligt, at Lazarus

eller nogen anden af de henfovede Hellige skulde være anderledes stillet i dette Stykke end Abraham. At Abraham skulde indtage nogen Særstilling, fordi han var Abraham, det findes der ikke Skygge af Antydning til.

Naar vi opfatter Udtrykket „Abrahams Skjød" paa denne Maade, saa støtter vi det ogsaa paa det, Paulus siger i Fil. 1, 21 og 23: „For mig — — — at dø en Vinding," — og „jeg har Lyst til at vandre herfra og være med Kristus." Forbindelsen mellem disse to Sætninger er uden Tvil den, at Døden er ham en Vinding, fordi han efter Døden, umiddelbart efter Døden skal være med Kristus. Og det at „være med Kristus" kan i denne Forbindelse ikke tænkes at betyde noget andet end det bevidste Samfund med Kristus i salig Beskuelse.

Frelserens Ord til Røveren paa Korset: „Idag skal du være med mig i Paradis," — Luk. 23, 43 — taler ogsaa baade om Salighed i Kristi Samfund efter Døden, og om at denne Salighed begynder straks: „Idag!"

En anden Sag er det naturligvis, at vi maa tænke os en Forhøielse af Saligheden, eller hvordan det nu skal udtrykkes, naar Sjælen blir gjenforenet med sit Legeme. Sjælen uden Legemet er ikke det fulde Menneske, — og vi kan vist føie til, at Legemet ikke bare er nødvendigt til Menneskevæsenets og den menneskelige Personligheds Fuldstændiggjørelse; men det repræsenterer ogsaa en Forøgelse i Tallet af de Organer, hvormed Saligheden kan opfattes og nydes. Hvis den nye Jord — som der kanske er god Grund til at tro — paa en eller anden Maade er en „gjenfødt" og herliggjort Udgave af den Jord, vi nu bebor, saa vil der i Saligheden være en Verden af Sjønhed i Former og Farver og Toner, som kan opfattes med det herliggjorte Legemes Øine og Ører og øvrige Sanser. Ved at gjenforenes med vort Legeme blir vi istand til at komme i Forstaaelsens og salig Nydelses Forhold til Ting, som den blotte nøgne Sjæl ikke vilde kunne opfatte.

Vi indrømmer villigt, at en Del af dette sidste er

Tanker og Gisninger, som vi ikke kan anføre klare, utvetydige Bibelord for. Men man vil kanske ogsaa paa den anden Side indrømme os, at der forekommer Ting i Bibelen, som berettiger til at sige, at saadanne Tanker ikke er ubibelske. Naar Aabenbaringsbogen taler om Gader af Guld, om Perleporte, — om Livsens Vands rene Flod og om Livsens Træ, saa tør det være noget for dristigt at paastaa, at dette bare er Billeder, at det ikke har nogen anden Betydning end at være billedlige Betegnelser for aandelige, ulegemlige Realiteter.

Under enhver Omstændighed gaar vi ud fra som en i Bibelen klart bevidnet Sandhed, at „salige er de Døde, som dør i Herren."

I Forbigaaende vil vi nævne, at man tildels har talt om en fortsat Helliggjørelse i Mellemtilstanden, — en Tanke, som man for en Del har støttet paa en meget tvilsom Fortolkning af Fil. 1, 6: „Han, som har begyndt en god Gjerning i eder, vil fuldføre den indtil Jesu Kristi Dag." I det Ord behøver der ialfald ikke at ligge mere end, at Guds Gjerning i hans Troende vil foreligge fuldført paa Jesu Kristi Dag; Spørgsmaalet om Tiden, naar denne „Fuldførelse" skal foregaa, er aldeles ikke berørt her; det maa besvares efter, hvad Skriften forøvrigt lærer os om den Ting.

Katholikerne har som bekjendt opstillet Læren om en Skjærsild som det Middel, hvormed denne fortsatte Helliggjørelse skulde gjennemføres. Denne Lære støttes blandt andet paa 2 Makk. 12, 43 flg, som handler om Syndoffer og Bøn for de Døde. Af dette har man sluttet: „De i Himlen behøver ikke vor Forbøn; de i Helvede har intet Gavn af den." Følgelig maa der gives Døde, som vor Forbøn kan være til nogen Nytte for, og de maa da findes paa et Sted, som hverken er i Himlen eller i Helvede.

Vi Protestanter svarer nu dertil for det første, at Makkabæerbøgerne ikke hører med de til de kanoniske Skrifter, og at de følgelig heller ikke giver os nogen paalidelig

Veiledning. Kun Bibelens kanoniske Bøger ansees af os for „hellig Skrift."

Desuden har allerede Reformatorerne afvist den hele Lære om Skjærsilden med den Begrundelse, at den vilde stride mod Læren om Kristi Forsoning, som eneste Grundlag for Frelsen. Skulde man, for at blive salig, behøve en Skjærsild, saa maatte det betyde, at Kristi Retfærdighed ikke var tilstrækkelig til Frelse, — der maatte komme noget til for at fuldstændiggjøre den. Men en saadan Tanke strider imod Bibelen, ligesaa vist som den stred mod de klart erkjendte reformatoriske Principer.

I Forbindelse med Læren om Skjærsilden staar Bønnerne for de Døde med Messeoffer, — ublodig Fornyelse af Kristi Forsoningsoffer, ved Præsten, til Bedste for Sjælene i Skjærsilden. De fleste Protestanter vil sige, at al Tale om Bøn for de Afdøde er ligesaa katholsk og ligesaa ubibelsk som alt det øvrige, som hænger sammen med Læren om Skjærsilden.

Hvordan de Fortabtes Mellemtilstand er, er der spekuleret mindre over. Imidlertid viser Bibelen os, at ligesom de Saliges Salighed begynder umiddelbart efter Døden, saaledes ogsaa de Fortabtes Pine og Tænders Gnidsel. „Den Rige døde ogsaa og blev begraven. Og da han opløftede sine Øine i Helvede, da han var i Pine, saa han Abraham langt borte." „Jeg pines svarlig i denne Lue." At Meningen er, at Pinens Tilstand for den Rige begyndte umiddelbart efter Døden, kan der fornuftigvis ikke være nogen Tvil om. Det ser ogsaa ud til, han forstaar, at at han ikke har nogen Udfrielse at vente; kun Lindring beder han om: det yderste af en Finger dyppet i Vand vilde være som et Øieblik Salighed midt i de frygtelige Pinslers luende Ild.

En anden Lighed mellem de Salige og de Fortabte midt i den frygtelige Forskjel vil være den, at ligesom for de Frelste Gjenforeningen med Legemet vil medføre en Forhøielse i Saligheden, saaledes vil ogsaa de Fortabtes Usa-

lighed øges, naar Legemet kommer til, og derved Aandens og Sjælens Lidelser blir forøget ved alle de Modtagelsesorganer for Lidelse og Koal, som Legemet raader over.

I Theologien taler man om noget, man kalder Mellemlegemlighed.

Af 1 Sam. 28, 13 flg., som handler om, hvordan Samuel viste sig for Saul i Endor, — og af Matth. 17, 3 flg. (Luk. 9, 30 flg.), som fortæller om, hvordan Moses og Elias blev seet paa Forklarelsens Bjerg, slutter man, at Sjælene endnu før Opstandelsen i visse Tilfælde har eller af Gud faar Magt til at iføre sig en vis Legemlighed, som man da, i Mangel af andet Navn, har kaldt „Mellemlegemlighed." Ogsaa dette er imidlertid en Ting, som nok kan være Gjenstand for Spekulation, — som det kanske for somme kan være interessant at spekulere over, — men som vil vedblive at være dunkel og gaadefuld, indtil Evighedens Lys kastes over alle Gaader.

Man har ogsaa spekuleret over, hvorvidt de Døde, specielt de Salige i Himlen, ved noget om de Ting, som foregaar paa Jorden, og — i Forbindelse dermed — om de vedbliver at interessere sig for Jordlivets Ting og Forhold, for de Mennesker, som de her stod i Forhold til. Somme har Trang til at tro, at de Afdøde ser os og følger os med Interesse; i Hemmelighed haaber kanske enkelte, at de Afdøde skal kunne øve nogen Indflydelse til Fordel for dem, især da kanske ved Forbønnen for dem hos Gud.

Andre gjør mod hele denne Tanke den Indvending, at hvis de Salige skulde vide om alt det, som foregaar paa Jorden, hvis en Mor i Himlen skulde vide alt det onde, som hendes forlorne Søn paa Jorden gjør, saa vilde hun ikke kunne undgaa at føle Smerte. Det vilde betyde det samme som Indskrænkning i Saligheden: hun vilde ikke være fuldt salig længer. Og at være i Himlen uden at være helt salig det kan ikke tænkes. Altsaa: det er en

umulig Tanke, at de Afdøde skulde vide, hvad der foregaar paa Jorden.

Imod dette sidste kan man jo nok gjøre gjældende, at Gud selv ved alt, — kjender alles Synder og føler Smerte over det, fordi han elsker Menneskene; og dog er han den salige Gud. Og hvad der i dette Stykke er muligt for Gud, maa kunne være muligt for de salige Mennesker.

Naturligvis opnaar man heller ikke om dette Spørgsmaal at komme til nogen Enighed. Saa meget mer, som Bibelens Udtalelser om Sagen ikke er klare og bestemte. I Aab. 6, 10 er efter nogle Fortolkeres Mening forudsat en Viden om og en Interesse for det, som foregaar paa Jorden; men det er ikke bestemt udtalt, — og naar de Sjæle, som der taler, spørger Gud, „hvor længe han tøver med at hevne deres Blod paa dem, som bor paa Jorden," saa lader det sig nok tænke, at de har sin Kundskab om denne Guds Tøven paa anden Maade end derved, at de selv ser, hvad der foregaar paa Jorden. En Støtte for den samme Tanke, — som man mener at finde som en Forudsætning for Aab. 6, 10, tror man ogsaa at have i Aab. 18, 20, i Luk. 15, 6 og især i Hebr. 12, 1. Hvad det sidste Sted angaar, saa er det vel en temmelig dristig Fortolkning, naar man af Ordene der uddrager den Slutning, at de i foregaaende Kapitel nævnte Troens Mænd og Kvinder er „Vidner" paa den Maade, at de fra Himlen er Tilskuere til vor Kamp. En mindre dristig, men mere sandsynlig Fortolkning er den, at vi har dem som Vidner omkring os, fordi vi kjender deres Navne og deres Liv og Historie, og fordi vi har alt dette i vor Bevidsthed og kan fremstille det for vort indre Syn, naar vi vil, — derfor kommer de til at staa for os og virke paa os, som om de saa os.

Ogsaa dette faar staa ved sit Værd. Om vi har den ene eller den anden Mening om det, har vistnok lidet at sige. Hvis det var af nogen indgribende Betydning, havde vel Bibelen talt klarere om det.

I Hebr. 9, 27 læser vi: „Det er Menneskene bestikket een Gang at dø, men derefter Dommen." Som vi alle ved, saa er Meningen af dette Sted ikke den, at Dommen, d. v. s. den endelige Dom, kommer umiddelbart efter hvert Menneskes Død. Tanken er, at kun een Gang kan vi dø: vi kan ikke komme tilbage og leve vort Liv op igjen. Og: Dommen vil komme efter dette ene Liv, som vi har levet, og som dette Liv var, saaledes vil ogsaa Dommen være. I denne Betydning kan det siges, at Dommen kommer umiddelbart efter Døden: naar Døden er kommen, saa er Menneskets evige Skjæbne dermed afgjort — ialfald under enhver Omstændighed for deres Vedkommende, som her i Livet ikke har havt Anledning til at høre Evangeliet og træffe sit Valg. Det gik kanske an at sige det paa den Maade, at ved Døden er Dommen fældet; men den blir ikke endelig forkyndt og ikke fuldbyrdet i sin fulde Udstrækning før ved den sidste store Dom.

Saaledes staar der skrevet i Aab. 20, 11—15:

„Og jeg saa en stor, hvid Trone og ham, som sad paa den, for hvis Aasyn Jorden og Himmelen flyede, og der blev ikke fundet Sted for dem.

Og jeg saa de Døde, Smaa og Store, staaende for Gud, og Bøgerne blev oplukkede, og en anden Bog blev oplukket, som er Livsens Bog, og de Døde blev dømte efter det, som var skrevet i Bøgerne, efter sine Gjerninger.

Og Havet gav tilbage de Døde, som var i det, og Døden og Helvede gav tilbage de Døde, som var i dem, og de blev dømte, enhver efter sine Gjerninger.

Og Døden og Helvede blev kastede i Ildsøen. Dette er den anden Død.

Og dersom nogen ikke fandtes skreven i Livsens Bog, blev han kastet i Ildsøen."

Dette er den sidste Dom, den endelige Afgjørelse. Der findes ikke i den hele Skrift noget, som berettiger os til at tro, at der nogen Gang siden vil blive afholdt nogen ny Dom. For sidste Gang er alt, hvad Men-

neſte heder, ſtævnet for Guds Dom; over den Afgjørelſe, ſom falder den Dag, ſtaar ſkrevet:

for evigt!

Nu begynder Evigheden; thi efter dette „ſkal der ikke være nogen Tid. (Aab. 10, 6).

Nu har de Salige ikke noget mere at vente paa; thi ogſaa deres Legemer er bleven iførte Udødeligheden og ſtraaler i Uforkrænkelighedens Glans.

Den fulde Ro er indtraadt. Guds Folks Sabbatshvile har naaet ſin Fuldkommenhed. Bruden, Lammets Huſtru er for evigt forenet med ſin Brudgom.

Det evige Jubelaar er begyndt.

Den himmelske Herlighed.

(Af Ludvig Hope).

> Men vi taler, som skrevet er, hvad intet Øie har seet, og intet Øre har hørt, og hvad der ikke er opkommet i i noget Menneskes Hjerte, hvad Gud har beredt dem, som elsker ham. 1 Kor. 2, 9.

Jeg synes næsten, det er for dristigt at sige noget om Himmelens Herlighed. Vistnok skulde det være kjært for os at se lidt indom Døren til vort virkelige Fremtidshjem, men hvad hjælper det, at vi har Lyst? Vort Syn er saa svagt og vor Forstand saa liden, saa det blir vist mindre end ingen Ting i Forhold til, hvad der virkelig er. En Mand i gamle Dage var i virkelig Betydning indenom Hjemmets Dør, men da han kom tilbage, saa var hans Tunge stum. Han blev henrykket ind i Paradis og hørte uudsigelige Ord, som det ikke er et Menneske tilladt at udtale. 2 Kor. 12, 4.

Han hørte uudsigelige Ord.

Men trods denne mørke Væg, som stænger for os, kan vi dog ikke lade det være. Det er saa rart, naar vi eier noget virkelig stort uden at ha seet det, saa vil vi gjerne i Ventetiden tænke og tale om, hvordan det ser ud. Ud ifra det lille Kjendskab, vi har, gaar vi gjerne videre i Tale, Tro og Haab.

Naar vi saa vil lade vore Tanker være stille en Stund og saa vandre omkring i den himmelske Herlighed, da vilde vi saa gjerne, at enhver Tanke og ethvert Ord skulde være bygget paa, hvad der staar skrevet. Men skulde vi komme til at gaa lidt længer, end Lyset er klart, saa husk paa, at det kun er, fordi vi har saa stor Lyst til at se langt ind i det forjættede Land.

Jeg vil gaa forbi det, som vore Lærde kalder for Dødsriget. Dette dunkle Halvmørke, hvor Sjælen skal ligge, som Myren om Vinteren, i denne Forventningens Søvn indtil Opstandelsens Morgen. Min Sjæl har mest Lyst til at tro, hvad Paulus siger: „Jeg har Lyst til at vandre herfra og være med Kristus, thi dette var saare meget bedre." Fil. 1, 23. Han venter nok ikke at bli gjemt bort i en Krog i Dødsriget, men han ved, at han skal faa være sammen med sin opstandne Frelser, straks han forlader dette Liv.

Han, som ogsaa engang før sin Død betraadte Hjemmets salige Grund, mon han ikke ogsaa har opdaget, at de frelste Sjæle lever i Herlighedens Rige sammen med den levende Gud?

Jeg tror det.

Sjælen er ikke en Tanke, men en virkelig Person, udgaaet fra Gud, saa selv om vort udvortes Menneske gaar tilgrunde, fornyes det indvortes Dag for Dag. Ja, ikke bare en virkelig indre Person, der er sideſtillet med den ydre, men den, hvorved den ydre blir opholdt, saa selv om det udvortes Menneske er tilintetgjort, har dog det indvortes i sig selv Livskraft. Hvorfor skulde ikke da den gjenfødte Sjæl efter Døden gaa lige ind til sin Herres Glæde? Vistnok har vi ikke naaet vort fuldkomne Liv, førend vi staar paa en gjenfødt Jord med et herliggjort Legeme; men da Guds Rige i sin dybeste Virkelighed endnu ikke har naaet sit fulde Maal, saa skulde ikke det udelukke Sjælen fra personligt Samvær med Gud i den himmelske Herlighed.

„Jeg ser Himlene aabnede og Menneskens Søn staaende ved Guds høire Haand," sagde Stefanus, og mon ikke hans Sjæl gik did, da Stenene havde skilt Sjælen fra det Forkrænkelige?

Men det er ikke Himmelens Herlighed, saadan som den nu er, jeg helst vilde sige noget om; det er, saadan som den engang blir, naar Guds Bolig er hos Menneskene i sin fuldkomneste Betydning, da, naar Jesus har overleveret Gud og Faderen Riget, naar den sidste Dom er holdt, og naar Sjæl og Legeme er gjenforenede til et evigt, uforkrænkeligt Væsen og bor paa den nye Jord, hvor Gud selv er i sin Herlighed, saadan som Johannes fortæller os om den i Aab. 21, 1—3:

„Og jeg saa en ny Himmel og en ny Jord; thi den første Himmel og den første Jord var forgangne, og Havet var ikke mere.

Og jeg, Johannes, saa den hellige Stad, det nye Jerusalem, stige ned af Himmelen fra Gud, beredt som en Brud, der er smykket for sin Brudgom.

Og jeg hørte en høi Røst fra Himmelen, som sagde: Se, Guds Bolig er hos Menneskene, og han skal bo hos dem, og de skal være hans Folk, og Gud selv skal være med dem og være deres Gud."

Om nogen vil spørge mig: Hvorledes tror du det blir i dette nye Herlighedens Rige, saa vil jeg svare: Jeg tror, det blir ganske naturligt. Alt virkelig menneskeligt faar komme til sin sande Ret, intet skal knækkes eller lide noget Nederlag hos noget Menneske undtagen Synden. Synd og Sorg skal fly, og evig Glæde skal være over deres Hoveder.

Vi Mennesker har saa let for at gjøre Gud og hans Verk for overaandeligt.

Lad os ikke glemme, at vi skal bo paa en virkelig Jord; hvor meget eller lidet den blir lig den, vi nu er paa, ved vi ikke, kun ved vi, at det blir en Jord. Ikke noget luftigt, svævende, men noget fast, sikkert.

Ligesaa lidet som jeg kan sige, hvor dette Sted er, ligesaa sikkert tror jeg, at det er et virkeligt Land. Et Land med en storslagen Natur. Et Land med en vekslende Skjønhed og en gribende Harmoni. Et Land, som vore Fødder skal staa og gaa paa, som vore Øine kan se og vore Sanser nyde. Det er ikke et tomt Rum, fyldt med Luft; heller ikke er vort Liv et Støvgran, som kastes allesteds af denne Luft.

Dernæst ser vi af Bibelen, at det er et Rige med sin egen Regjering og Styrelse, hvor Kristi Brødre faar sin særegne Gjerning at gjøre. Til ham, som fik de fem Talenter, og som med dem havde vundet fem andre, blev der sagt: „Du har været tro over lidet, jeg vil sætte dig over meget; gak ind til din Herres Glæde." Matth. 25, 21. Det samme blev ogsaa sagt til ham, som fik de to og brugte dem i Troskab.

Det himmelske Kanaan er et Land, et Rige, ikke en sammenstuvet Masse i et indsnævret eller endeløst Rum.

Nei, en Veksling af Virkelighed for det virkelige Menneske.

En herlig Tanke!

Men her endnu noget væsentligt igjen, som tilhører dette Rige: Det nye Jerusalem skal stige ned af Himmelen fra Gud, beredt som en Brud, der er smykket for sin Brudgom. Aab. 21, 2. Her kommer vi til det store, herlige, som sætter den evige Skjønhed over alt, og som gjør, at vi kan kalde alt for Himmelens Herlighed. Det er ikke saa, at Gud overlader en Del af sit og sender det ned til os. Nei, alt, hvad han har; og dertil kommer han ogsaa selv med.

Han, som har sin Lyst til Menneskenes Børn, han har nu endelig opnaaet sit Maal. Nu er han i den fuldeste Betydning deres Gud, deres Fader, deres Brudgom. Alle Pilegrimsveie er tilbagelagte. Alle Længselstaarer borttørrede. Alle Savn stillede og al Frygt for ikke at naa hjem til sin Gud og sin Frelser for evigt borte. Bru-

den er virkelig i Brudgommens Arme. Ikke i Tro, men i Virkeligheden. Det længtende Øie ser ikke nu mere i Mørke. „Vægter, hvor langt paa Nat?" er et forstummet Spørgsmaal. Aarerne er lagt ind. Skjær, Storm og knappe Farvand er bare et Minde. Havet er ikke mere.

Thi Guds Bolig er hos Menneskene.

Vi skal se ham, som han er.

For mit Troessyn er det en Glæde, at der i dette Land er et stort, herligt Midtpunkt, en Samlingsplads for de Frelste, hvor de vil mødes i en særegen Storhed og Glans. Et Hav af Lys vil komme til at gaa ud fra denne Stad, slig at det i allerdybeste Forstand kan siges, at Folkeslagene vandrer i dens Lys, ja, et saadant mægtigt Lyshav, at det ikke bare forjager al Nat, men saa, at endog Solens Glans er overflødig.

Herren selv har oplyst Staden.

En kunde fristes til at spørge, skjønt det er aldeles unødvendigt: Mon hvad Lyssort han bestemmer sig for at lægge igjennem sin egen By's Gader?

Her er jo nu mange Slags Lyssorter at vælge imellem. Hvilken Lysopfinder vinder Prisen?

Guds Folk, der staar skrevet:

„Lammet er dens Lys."

Jeg kan ikke sige meget om dette Lys, som udgaar fra Lammet. Enhver, som har faaet noget af dette Livsens Lys, han kan dog ane noget af dets herlige Glans, om han dog ikke magter hverken at skrive eller tale om det. Saapas ved vi dog, at ligesaa lidet som det er et koldt Lys, ligesaa lidet er det ubehagelig varmt.

Det er Livets Lys.

Det er Lysets fuldkomne Herlighed.

Det er et Lys, som gjennemtrænger alt, saa absolut alt, at intet kan skjules, end ikke i sit dybeste Væsen.

Staden er af rent Guld; men dette rene Guld er ligt rent Glas. Lyset — Lammets Lys — trænger igjennem denne evige Guldmasse slig, at det staar for alles

Øine som rent Glas. Min kjære Medarving til det evige Liv,

er ikke det Herlighed?

Du behøver ikke at frygte for et falskt Hjerte bagom vakre Ord. Ligesaa lidet som de *kan* være der, ligesaa lidet *er* de der. Lammets Lys har fordrevet alt ondt ind i det evige Mørke. Ikke en Stribe af Nat nærmer sig mere det forjættede Land.

O Herlighed, som ingen kan
udsige her i Jamrens Land!
Hvor det blir godt at lande
ved Himlens stille Kyst
og et med Taarer blande
sin Sang, ved Jesu Bryst!

Ingen Smerte, ingen Død, ingen Grav, ingen Taare, intet falskt Menneske, ingen bitter Længsel, intet uopnaaeligt for det længtende Menneskeøie.

Der jeg staar, har jeg nok.

Lammets Lys lyser overalt, hvor jeg ønsker at se. Ja, der maa Himmelen i al sin Herlighed være.

Guds Herlighed og Guds Kjærlighed har fundet et Afløb, et Redskab, hvorigjennem den kan *vise* og *give* de Frelste al sin Rigdom.

Og dette Redskab er Lammet.

Vi forstaar da, at Salighedens Salighed og Herlighedens evige Midtpunkt er ham, som har kjøbt os til Gud med sit Blod. Ligesom Brudgommen i et jordisk Hjem er Brudens høieste Lykke, saa er Lammet de Frelstes største Herlighed. Hvor storslagne Guds Boliger er, hvor rige de maatte være paa al Guds Fylde, vilde dog det største Rum være tomt for den Frelste uden Jesus. Vor Broder, vor Syndebærer, vor Gjenløser, vor eneste Redningsmand, vor Trøster, Tugter og Lærer, vor Forsvarer, vort alt paa vor farefulde Reise gjennem Ørkenen til det forjættede Land, hvor vilde Himmelen være for os uden ham? Nei, han kan

ikke være borte; derfor har han ogsaa trøstet os med disse herlige Ord: „Hvor jeg er, skal ogsaa I være." Joh. 14, 3. „Fader! jeg vil, at hvor jeg er, skal ogsaa de, som du har givet mig, være hos mig, forat de maa se min Herlighed, som du har givet mig; thi du har elsket mig, førend Verdens Grundvold blev lagt." Joh. 17, 24.

Brudgommen er gaaet bort for at berede os Sted, og naar det er færdigt, henter han sin Brud.

Du herlige Dag for Kristi Brud, naar Himmelen aabnes, og Menneskens Søn kommer igjen paa samme Maade, som han reiste bort, naar alle Guds Hellige stævner ind til den evige Brudesal!

En Skare, som ingen kan tælle.

Broder og Søster, hold ud! Snart ser du til Enden af Veien, og Porten aabnes ogsaa for dig. Se lidt mer paa, hvad som venter dig efter vunden Seier; ogsaa det skal give Mod og Lyst til at holde ud.

Kanske Dagen er nærmere, end nogen af os aner. Her er nu mange Aar, siden det blev sagt, at alle Tings Ende nærmede sig, saa vi har Ret til at tro, at Dagen er nær. Men om saa skulde være, at Kristi Aabenbarelse — menneskelig talt — ikke er saa ganske nær, saa kan det alligevel for dig eller mig være en saare liden Stund igjen. Hvad det kommer an paa, er at leve for Dagen, at ikke Herrens Dag skal komme uforvarende over os. Det er den, som er tro indtil Døden, som faar Livsens Krone. Maaske du svarer: Ja til Døden, men jeg er saa ræd for selve Døden. Hvordan skal det gaa mig gjennem Dødsskyggens Dal? Tænk, om jeg mistede min Forstand eller Sygdommens Tyngde blev for haard! Der staar: „Vær tro indtil Døden!" Igjennem Døden vil Herren selv overtage alt Ansvar, saa selv naar du gaar gjennem Dødsskyggens Dal, behøver du ikke at frygte for ondt.

Forøvrigt er ingen Lidelse at agte imod den Herlighed, som skal aabenbares paa os.

Saa sætter vi Stævne i Guds Herlighed! Du, som læser dette!

Skal vi mødes hist ved Stranden,
naar vor Reise er forbi,
kaste Anker nær hinanden
i den Havn, fra Stormen fri?

Skal vi?

Ja, Fædre og Mødre, Børn, Brødre, Søstre, Slægtning og Ven — alle — der maa vi mødes! Vi er for dyrt kjøbte til at forsmaa den evige Herlighed. Jorden er for usel til at skulle kunne hindre os i at komme did.

Saa vel mødt i Himmelens Herlighed. Vel mødt i vor Brudgoms Favn — i Lammets evige Lys!

„Ja, jeg kommer snart. Amen, ja, kom, Herre Jesus!"

Vor Herres Jesu Kristi Naade være med eder alle! Amen.

Skriftens Vidnesbyrd om Jesus som Gud og Mand.

(Af Johannes Brandtzæg.)

Jesus blev af Jøderne dømt til Døden og ved Pilatus's Hjælp korsfæstet, fordi han kaldte sig selv Guds Søn.

Deres Grunde til at negte ham Retten til at kalde sig Guds Søn og til at korsfæste ham, fordi han gjorde det, var dels theologisk-theoretiske, dels praktiske.

I 5 Mos. 6, 4 siger Moses til Israel:

„Hør Israel, Herren vor Gud, Herren er een."

Det, som vi nu kalder Treenighedslæren, var ukjendt for de gammeltestamentlige Troende. Treenighedslærens Grundlinjer findes utvilsomt i det gamle Testamente; men de findes der kun i dunkle Antydninger; paa dette Punkt var den gammeltestamentlige Aabenbaring ikke bragt frem til fuld Klarhed. Rammen havde man; men de Frelsens Kjendsgjerninger, som skulde fylde Rammen med et for den troende Erkjendelse klart Indhold, hørte endnu Fremtiden til.

Det gamle Pagtesfolks Gudsbegreb var strengt monotheistisk*). Der var ikke Plads i deres Sind for den

*) Monotheisme er det videnskabelige Navn paa den Opfatning af Gud, at han er een, — i Modsætning til Polytheisme eller Flerguderi. Af disse Navnord dannes saa Egenskabsordene monotheistisk og polytheistisk.

Tanke, at der kunde være en Flerhed i Gud, uden at hans Enhed dermed var tilintetgjort.

Vi kan spørge:

hvorfor havde ikke Gud i det gamle Testamente klart aabenbaret, at Sønnen og Aanden ogsaa var Gud ligesom Faderen? Vilde det ikke dermed være gjort lettere for Jøderne at tage imod Jesus og tro paa ham som Guds Søn?

Svaret er vist ganske ligetil: Israel var endnu dengang ganske uskikket til at modtage en klarere Aabenbaring paa dette Punkt.

Lad os huske, at Israel til alle Kanter var omgivet af en polytheistisk Afgudsdyrkelse. De store, mægtige Verdensriger, som omgav Pagtesfolket paa alle Kanter, dyrkede mange Guder, en Mangfoldighed af Guder. Og denne flergudiske Afgudsdyrkelse var i stor Udstrækning forbundet med Udfoldelsen af en storartet Pragt, glimrende Fester og Tilstelninger, Optog og Musik, saaledes som Damaskus's, Ægyptens, Ninives og Babylons stormægtige Konger satte sin Ære i at glimre for sine beundrende Undersaatters Øine ved Pragten i sin Gudsdyrkelse. Disse Fester udartede ofte til den vildeste Sanserus, og Dyrkelsen af flere af disse Guder bestod desuden ligefrem i Udøvelsen af Vellyst. Som de store Verdensriger og deres Herskere, saaledes ogsaa — om end i mindre Maalestok — de mindre Hedningefolk, som var Israels nærmeste Naboer, Filisterne, Moabiterne o. s. v.

Vi ved, at den hedenske Afgudsdyrkelse bl. a. ved sin Pragt og ved sin sterke Tilsætning af sanselig Lyst altid øvede stor Tiltrækning paa Israel og var dem en stadig Fristelse. Atter og atter faldt de fra den sande Gud og tjente de omboende Folks Afguder.

Under saadanne Omstændigheder vilde — det tør vi sikkert gaa ud fra — en Aabenbaring om, at Gud var 3 i 1, være bleven en Snare for dem; det vilde for dem gaaet ganske sammen med Tidens flergudiske Tankegang.

De vilde ikke have været istand til at skille Treenighed og Flerguderi fra hverandre. Ogsaa paa dette Punkt maatte der sættes det skarpest mulige Skille mellem Israel og Hedningefolkene. Derfor var det nødvendigt, at den Aabenbaring, de fik om Gud, udelukkende fremhævede den ene Side, det, at Gud var *een*. Aabenbaringen af den anden Side, Treenigheden, maatte af Opdragerhensyn udstaa, indtil Troen paa den ene sande Gud i Modsætning til Flerguderiet var saaledes indbrændt i deres nationale Bevidsthed ved de haardeste Straffedomme og de dybeste Ydmygelser, at der ikke mere var Fare for noget Frafald til den Kant.

Men da den jødiske Nation var kommet saa langt i sit nationale og religiøse Liv, saa var den ogsaa saaledes stivnet til i sin Monotheisme, at det for en stor Flerhed af dem var en umulig og utænkelig Tanke, at der kunde være flere Personer i Guddommen. Især da var dette Tilfælde med Folkets theologiske Ledere, de Skriftlærde og Farisæerne. For dem maatte det ogsaa naturligt komme til at staa ikke bare som en religiøs Opgave, men som en national Velfærdssag at værge Folket mod et nyt Tilbagefald til Flerguderi i en eller anden Form, forat ikke Guds Straffedomme paany skulde komme over dem. Derfor var det neppe *bare* Hykleri, men virkelig nogen personlig Sandhed og nogen Overbevisningens Varme hos Ypperstepræsten, naar han sønderrev sine Klæder af Forfærdelse over den Gudsbespottelse, Jesus efter hans Mening gjorde sig skyldig i ved at kalde sig Guds Søn. Mark. 14, 61—64.

At deres theologiske Tankegang gjorde det umuligt eller ialfald uhyre vanskeligt for dem at tænke sig Gud uden som den udelukkende Ene, — det var den theoretiske Grund til, at de forkastede Jesus og korsfæstede ham som en Gudsbespotter.

Den praktisk-nationale Grund er ovenfor antydet: de frygtede nationale Ydmygelser og Ulykker, hvis det lyktes

Jesus at vinde Folket for sig, dels fordi de vidste, at en hvilkensomhelst national-politisk Reisning, fremkaldt ved Messiasbegeistringen, vilde nedkalde over Folket en frygtelig Hevn fra den romerske Verdensmagt, — og dels kanske, som ovenfor berørt, fordi de frygtede Guds Dom, hvis Folket vilde begynde at anse og behandle Jesus som Guds Søn.

Det siger sig selv, at havde de troet, at Jesus var den virkelige Messias, saa vilde de ikke have næret nogen Frygt for Resultatet, om Folket under hans Førerskab havde reist sig for at afskaffe det romerske Aag. Men som Forholdet nu var, saa holdt de ham baade for en falsk Messias og for en Gudsbespotter. Det laa i Sagens Natur, at de under saadanne Omstændigheder maatte anse Jesus for en yderst farlig Person. At de maatte forhærde sig mod Aandens Vidnesbyrd gjennem deres Samvittigheder for at kunne tænke saaledes om Jesus, er en anden Side af Sagen, som ikke forandrer noget i de her fremholdte Kjendsgjerninger.

Dertil kom naturligvis for Ledernes Vedkommende endnu en praktisk-personlig Grund: de var Ledere og æredes som saadanne; de havde Magt og elskede Magten. Jesus havde stillet sig i det mest bestemte Oppositionsforhold til dem. De vidste altsaa, at kom han til Magten, — saadan formede det sig for deres Tanke — saa var det ude med dem. Et af to, enten han eller de. Nogen Forening af de to Parters stridende Interesser kunde ikke tænkes. Dette Modsætningsforhold mellem Jesus og Folkets religiøs-politiske Ledere var saa iøinefaldende, at endog Pilatus, Romer som han var, vidste, at „de havde overgivet ham af Avind," Matth. 27, 18.

Det er alle disse Grunde tilsammenlagte, som kommer til Udtryk i det høie Raads Overlægninger, saaledes som de berettes os i Joh. 11, 47—52.

Var da virkelig den gammeltestamentlige Aabenbaring paa dette Punkt saa dunkel, at ikke Jøderne, ikke engang

de Skriftkyndige blandt dem, kunde have forstaaet Sandheden, ialfald saapas, at de havde undgaaet at fornegte og forkaste Herlighedens Herre?

Som muligens en Flerhed ogsaa af ulærde Bibellæsere ved, har man ment at finde Treenighedslæren udtrykt eller ialfald antydet allerede i Skabelsesberetningens: „Lad os gjøre" (1 Mos. 1, 26). Gud taler om sig selv i Flertal. Hvor meget eller hvor lidet vi tør lægge i dette, er vanskeligt at afgjøre. Men hvis det var berettiget at læse og forstaa dette, saaledes som de Gamle gjorde det, saa var naturligvis dermed Kristi Guddom klart udtalt paa dette Sted. Men hvor meget vi, som lever i Opfyldelsens Tid, kan læse 1 Mos. 1, 26 paa denne Maade, saa maa vi jo øieblikkelig indrømme, at det var vanskeligt, ja umuligt for en gammeltestamentlig Troende at læse saaledes. Det kan jo nemlig udlægges saa, at det er Gud, som taler til Englene, Husbonden som tager Tjenerne med i sin Beslutning, ligesom de skal være med ved Udførelsen, og ikke Gud Faber, som taler til Sønnen og Aanden; og for det gamle Pagtesfolk var vistnok dette første den naturlige Forstaaelse.

Derimod finder vi andre Steder, hvor Fortolkningen, efter gammel-troende Opfatning ialfald, ikke er usikker. Allerede i Salmerne finder vi Udtalelser, som ikke kan blive fuldt ud forstaaelige eller sande uden under den Forudsætning, at den, som der tales om, er en guddommelig Person. Saaledes det, som siges om Herrens Salvede og hans Betydning for hele Jorden og hele Slægten i Salme 2, særlig Versene 7 og 8. Noget lignende i Salme 72, særlig Versene 5, 7, 8, 11 og 17. Saa sterke Ord, som f. Eks. i Vers 17: „Hans Navn skal blive til evig Tid; saa længe Solen skinner, skal hans Navn skyde friske Skud," — passer ikke paa et Menneske. Endnu klarere taler Salme 110. I Salme 45, 7. 8 bruges endog Navnet „Gud" som Tiltale til den Person, som der tiltales.

Der er naturligvis Fortolkningsspørgsmaal, tildels

vanskelige, forbundne med Forstaaelsen af disse Salmesteder. At gaa ind paa disse Fortolkningsspørgsmaal i Enkelthedder kan der her ikke være Tale om. Det faar være nok at sige, at gammeltroende Theologi altid har betragtet disse Salmer som messianske — direkte eller indirekte — talende om og spaaende om den forjættede og forventede Messias. Og det samme har jødiske Fortolkere fra gammel Tid af gjort.

Foruden disse Salmesteder skal jeg endnu kun nævne 2 Sam. 7, 13, et Par meget talende Steder hos Profeten Esaias og Mik. 5, 1.

Den Immanuel, som det i Es. 7, 14 forjættes, at Jomfruen skal føde, tiltales i 8, 8 som Eier af Israels Land, og i 9, 6 siges: „Thi et Barn er os født, en Søn er os given, og Fyrstendømmet er paa hans Skulder, og man kalder hans Navn Under, Raadgiver, vældig Gud, evig Fader, Fredsfyrste." Disse Udtryk tilsammenlagte synes klart at vise, at den Søn, som skal fødes, — i ham er Gud kommen til dem og er med dem, — (Immanuel o: Gud med os), — Gud, eller i det mindste en guddommelig Person.

I Mik. 5, 1 tillægges den kommende Messias Evighed: „Hans Udgang er fra fordum, fra Evigheds Dage."

Saa meget tør vi sige, at det gamle Testamente taler om og peger frem imod en Person, som skal komme, og som efter alt, hvad der siges om ham, ikke kan høre med til Skabningen. Men kan han ikke være et skabt Væsen, saa maa han være Gud. Det gamle Testamente kjender ingen Mellemting mellem Gud og Skabningen. Noget saadant som Hedningernes „Halvguder" findes der ikke mindste Antydning til i den hele Bibel. Efter bibelsk Tankegang er der et svælgende Dyb befæstet mellem Skaberen og det Skabte. Her er ingen Plads for et Mellemvæsen, som hverken er det ene eller det andet, men lidt af begge Dele. Tillægges der den kommende Messias en guddommelig Magtfylde og andre guddommelige Egenskaber, saa

maa det være, fordi han er Gud og ikke et Menneske; et tredje gives ikke.

Spørger vi, om David og de andre Salmedigtere, om Profeterne selv forstod sine Udsagn paa denne Maade, saa maa vi vist svare nei. Een Ting er, hvad Aandens Mening er med det, som den lader de hellige Guds Mænd udtale, og som vi nu klart forstaar, fordi vi lever i Opfyldelsens Tid; en anden Ting er, hvad disse selv forstod og fandt i Ordene. Deres Forestillinger om Gud var uden Tvil strengt monotheistiske. Men øiebliksvis blir de af Aanden løftede op over sig selv og udtaler Ord, hvis egentlige Indhold og sande Mening ligger langt over deres egen Forstaaelse, men som kanske lader dem ane en rigere Fylde i Gud end den, som rummes i de strengt gammeltestamentlige Gudsforestillinger. Det er som Lynglimt i Natten, og Profeternes Aand bæver i uforstaaet, salig Henrykkelse, naar Guds Dybheder saaledes gjennemglimter deres Sjæle.

Naar Profeterne ikke kom længer i Forstaaelse af denne Sag, kunde der saa ventes mere af en almindelig jødisk Skriftlærd, saa langt ned i Tiden som paa Jesu Tid?

Dersom de jødiske Theologer og det jødiske Folk havde ladet sig lede af den Aand, som talte gjennem Profeterne og vedblev at leve i det profetiske Ord, saa vilde Aanden selv have beredt deres Tanker og deres Hjerter, saa de ydmygt havde taget imod den nye Erkjendelse, den nye fuldkomne Aabenbaring, som kom i Tidens Fylde, da Gud sendte sin Søn. Det nye var jo i Virkeligheden kun en Udfoldelse af Profetiernes virkelige Indhold.

Trods Dunkelheden og Ufuldstændigheden i den gammeltestamentlige Aabenbaring, saaledes som den var vel begrundet i Pagtesfolkets historiske Stilling og aandelige Standpunkt, — trods dette finder vi dog i det gamle Testamente tydelige Spor af en Forberedelsens Gjerning, som arbeider paa ogsaa i dette Stykke at gjøre Herrens

Folk skikket til at modtage de kommende Tiders Aabenbaring, en videregaaende og fuldere Sandhedens Erkjendelse.

Det bedste Bevis for, at denne Mening om den gammeltestamentlige Aabenbaring paa dette Punkt er rigtig, har vi i den Kjendsgjerning, at rettroende Jøder, Apostlerne og store Skarer med dem, og fremfor alt den mest rettroende og nidkjære blandt dem alle, Paulus, som Kristne øiensynlig ikke havde nogen Vanskelighed ved at forene Troen paa Kristi Guddom med Overbevisningen om, at Gud var een, da Kjendsgjerningerne selv havde vist dem, hvorledes Jesus Kristus var kraftig bevist at være Guds Søn ved Opstandelsen fra de Døde.

Den nye Sandhedserkjendelse greb dem, ikke i Kraft af theoretisk Ræsonnement og logiske Slutninger, men ved Livets og Kjendsgjerningernes egen Magt. I Lyset af disse Kjendsgjerninger saa de ogsaa den sande Mening af mangt, til da dunkelt og uforstaaet Ord i det gamle Testamente. Efter Vekselvirkningens Lov blev saa igjen det saaledes belyste og forklarede gammeltestamentlige Skriftord en Hjælp for dem til Støtte i den nyvundne Tro og Forstaaelse. Det nye kastede sit forklarende Lys over det gamle, og det gamle stadfæstede Sandheden af det nye. Se saaledes f. Eks. i Peters Pintsetale Ap. Gj. 2, 25—35.

Ogsaa her blev „Visdommen retfærdiggjort af sine Børn."

Men om Folket i sin Helhed og om dets religiøse Ledere var det sandt det, som Stefanus sagde til det høie Raad: „I modstaar altid den Helligaand; som eders Fædre saa og I."

Saa ligger der til denne Dag et Dække over deres Øine, naar Moses læses. Endnu er Guds Søn for den store Masse af Jøderne kun den foragtede Galilæer, hvis Navn ikke bare vækker deres Foragt, men ogsaa deres Vrede og deres Had.

Men Dækket skal engang borttages, og en ny „Palmesøndag" skal komme, da Israels Folk kjender Herrens Salvede og byder sin Konge velkommen i Herrens Navn.

Historien gjentager sig selv. Atter engang er det blevet moderne at negte Kristi Guddom. Og blandt dem, som ikke negter den, er der mange, som finder det saa tilgiveligt, saa forstaaeligt, at somme andre negter den og endda vil kalde sig Kristne. Det er i visse Kredse næsten glemt eller i ethvert Fald gaaet ud af Kurs det Frelserens Ord:

„Den, som ikke ærer Sønnen, ærer heller ikke Faderen."

Om dette Ord endnu tillægges nogen Betydning, saa er den meget afsvækket. Det, som de Gamle uden Betænkning kaldte Kristusfornegtelse, det ansees som noget ganske uskyldigt eller ophøies endog til at være sand Kristendom, — ja den egentlige rette Forstaaelse af „Kristendommens Væsen."

Saaledes afklædes Guds Enbaarne og berøves sin Herlighed som den Enbaarne af Faderen. Om man endnu formelig kappes om at fremstille ham som et enestaaende Menneske og tillægge ham de ypperste menneskelige Egenskaber efter en indtil det umulige forstørret Maalestok, saa ser kanske ikke dette stort anderledes ud i Guds Øine, end da Stridsmændene kastede en Purpurkaabe om ham, efterat han var dømt til at dø, fordi han kaldte sig Guds Søn.

De, som i Nutiden negter Kristi Guddom, paastaar undertiden, at Bibelen ikke indeholder noget om, at Kristus er Gud.

Vi har seet noget af, hvad det gamle Testamente siger. Vi vil se, om ikke det nye Testamente taler saa klart om denne Sag, at det ikke gaar an at misforstaa det, — hvis man da ikke af en eller anden Grund *vil* misforstaa.

Det, som det her først og fremst kommer an paa, er

det, som Jesus har sagt om sig selv, — Jesu Selvvidnesbyrd, som man pleier at kalde det.

I de 3 første, de saakaldte „synoptiske" Evangelier, indtager Jesu Selvvidnesbyrd en forholdsvis lidet fremtrædende Plads. Uden at jeg her kan indlade mig paa nærmere at paavise det, saa er dog uden Tvil de 3 første Evangeliers Anlæg og Plan saadan, at andre Ting kommer til i dem at faa en mere fremskudt Plads end Jesu Selvvidnesbyrd.

I sin Fremstilling af Jesus Kristus begynder de saa at sige nedenfra: Han fødtes som et fattigt Menneskebarn, (Matthæus og Lukas), han fremtræder som Profeten fra Nazaret, — men Fremstillingen stiger, indtil den tilsidst naar Høiden: han opstaar fra de Døde; han tilbedes af sine Disciple, han farer op til Himmels. I de synoptiske Evangelier fremstilles Jesus først og fremst som „Menneskens Søn," som dog tilslut tydelig aabenbarer sig som Livets Fyrste, ved Opstandelsen fra de Døde, og som den guddommelige Konge, ved Himmelfarten.

Det er en nokſaa almindelig theologisk Paastand, at naar Jesus kalder Gud sin Fader, saaledes som han gjør det ogsaa efter Beretningen i de 3 første Evangelier, saa mener han ikke dermed, at han selv er Guds Søn i den Betydning, som dette Udtryk har efter rettroende, gammeltroende theologisk Opfatning og efter den almindelige læge Opfatning. „Guds Søn" er — siger man — i Jesu Mund kun et andet Navn paa Messias. Han vil dermed kun udtale, at han som Messias staar i et særeget Forhold til Gud, som er saa inderligt, at han kan betegne det med dette billedlige Udtryk „Guds Søn."

Israel som Folk kaldes i det gamle Testamente Guds Søn, — se Hos. 11, 1: „Da Israel var ung, havde jeg ham kjær, og fra Ægypten kaldte jeg min Søn." Som Israels Repræsentant, som Israels salvede Konge, som Legemliggjørelsen af den guddommelige Tanke med Israel, kaldes da Messias Guds Søn.

Dette eller noget lignende var det, Jesus mente, siges der. Saadan forstod Samtidens Jøder ham, — ogsaa hans egne Disciple. De kunde simpelthen ikke forstaa ham anderledes, paastaar man.

Uden at kunne indlade mig paa de videnskabelige Beviser for og imod en saadan Paastand skal jeg her kun indskrænke mig til at pege paa det, som foregaar i det høie Raad efter den Beretning, vi finder i Matth. 26, 63—66:

Ypperstepresten besværger Jesus ved den levende Gud at sige, om han er Kristus, Guds Søn.

Jesus bekræfter det, bevidner for Guds Ansigt, at han er det, som Ypperstepresten spørger om. Han bevidner om sig selv, at han er Guds Søn.

Kan vi af Beretningen se, hvad Ypperstepresten lagde i dette Udtryk?

Ja, — for da Jesus havde svaret bekræftende, saa sønderriver Ypperstepresten sine Klæder og siger: „Han har bespottet Gud." Vi kan uden Tvil med stor Sikkerhed paastaa, at Ypperstepresten ikke vilde have talt om Gudsbespottelse, hvis Udtrykket „Guds Søn" i hans Mund ikke havde betyd noget andet og mere end Messias (Kristus).

Yppersteprestens Anklage for Gudsbespottelse, de andres Bifald til Anklagen, den samstemmige Dødsdom, som af den Grund blev fældet over Jesus, viser, paa en for almindelige Bibellæsere uimodsigelig Maade, to Ting.

For det første dette: Jøderne havde ofte hørt Jesus kalde Gud sin Fader og sig selv Guds Søn; de forstod, at han ikke gjorde dette i samme Betydning, som naar de selv kaldte sig — som Folk betragtet — Guds Børn (Joh. 8, 41), men at det i Jesu Mund betød, at Gud var hans Fader og han selv Guds Søn i Ordets bogstavelige og eneståaende Betydning, saaledes altsaa, at han dermed fremstillede sig selv som Gud.

For det andet, at det i deres, i Jødernes Øine var en utilladelig Krænkelse af Guds Ære, naar Jesus, saaledes som i Matth. 27, 64, tillægger sig selv guddommelig

Ære og Magt. Vi finder den samme Tankegang, om kanske i mindre klar og tilspidset Form, i Beretningen om den Værkbrudnes Helbredelse (Mark. 2, 7): „Hvorfor taler denne saadanne Gudsbespottelser? Hvem kan forlade Synder uden een, nemlig Gud?"

Med andre Ord:

Forhandlingerne for det høie Raad, med Dødsdommen over Jesus som sit Resultat, giver os en Nøgle til den rette Forstaaelse af, hvad „Fader" betyder i Jesu Mund, naar han bruger det om Gud som sin Fader, og viser klart, hvordan det blev forstaaet af Jøderne. Fra dette Sted falder der Lys tilbage over de andre Steder i de synoptiske Evangelier, hvor Jesus kalder Gud sin Fader, — se saaledes Matth. 7, 21: „Min Faders Vilje, som er i Himlene;" 10, 32: „bekjende for min Fader, som er i Himlene;" 11, 25. 27; 15, 13; 16, 17; 18, 10. 19. 35; 20, 23; 24, 36; 25, 34; 26, 29. 39. 42. 53; Luk. 2, 49, hvor Jesus som 12-aarsgammel i Templet kalder Gud sin Fader; 22, 29; 24, 49.

Af andre Ting i de 3 første Evangelier af Betydning for dette Spørgsmaal vil jeg endnu kun nævne et Par.

Naar Jesus i Matth. 12, 8 siger: „Thi Menneskens Søn er Herre ogsaa over Sabbaten," saa tillægger han sig dermed en Myndighed, som han neppe kunde have bare som Messias, hvis han ikke som Messias tillige var Gud. Det samme gjælder om Ytringen i 12, 6: „Her er den, som er større end Templet."

Der, hvor Jesus, saaledes som i Matth. 24, 30. 31; 25, 31 flg., taler om sin Gjenkomst til Dommen, kalder han sig „Menneskens Søn." Men den overordentlige, altomfattende Magtstilling, som han der tillægger sig — „Herligheds Trone," „sine Engle", „samle hans Udvalgte fra de 4 Verdenshjørner, fra den ene Ende af Himmelen til den anden," — er kun forstaaelig under den Forudsætning, at Jesus er og ved, at han er, Guds Søn i Ordets fulde Betydning.

I Matth. 28, 18 flg.: „Mig er given al Magt i Himlen og paa Jorden," tillægger han sig ogsaa udtrykkelin en guddommelig Magtfylde, som er saa stor, at den forudsætter en guddommelig Person, selv om Magten er ham „given". Al Tvil om den virkelige Betydning af dette udelukkes ved Vers 20, hvor Sønnen, Jesus, sammen med Aanden stilles ved Siden af Faderen som sideordnet, ligestillet: „I Faderens og Sønnens og den Helligaands Navn." Ikke mindst hvis vi ser Sagen fra et jødisk Standpunkt — og saaledes maatte Apostlerne se den — er det umuligt at tænke sig en saadan Sidestilling af Sønnen med Faderen uden paa det Grundlag, at Sønnen er Gud ligesom Faderen. Det modsatte vilde være Gudsbespottelse. At Apostlerne tog imod Missionsbefalingen saaledes, som de gjorde, at Matthæus giver den Plads i sit Evangelium, blir — for at tale menneskeligt om saa ophøiede Ting — et uimodsigeligt Bevis for, at i Apostlernes, de jødisk fødte og jødisk opdragne Apostlers Øine, var Jesus Gud. Og uden Betænkning giver de et umiddelbart og klart Udtryk for denne Overbevisning om, at Jesus er Gud, ved at tilbede ham, — Matth. 28, 17. Kan nogen tænke sig, at disse Mænd vilde have ydet Jesus Tilbedelse, hvis de ikke havde anseet ham for noget andet og mere end et enestaaende Menneske? En Hedning kunde falde paa Knæ for et Menneske og tilbede; en Flok fødte Jøder paa Jesu Tid kunde det ikke.

At Disciplene tilbad ham, viser uimodsigeligt, at for dem var han mer end „Menneskesønnen." I ham saa de Gud aabenbaret i Kjød.

I Johannesevangeliet er Jesu Selvvidnesbyrd Beretningens Kjerne. Fra først til sidst stiler Johannes i sit Evangelium mod et bestemt Maal, det nemlig at vise, hvorledes Jesus af Nazaret siger sig at være og er Ordet, som i Begyndelsen var hos Gud og var Gud.

I Virkeligheden er Udtalelserne om denne Sag i Johannesevangeliet saa klare, at man ikke kan komme forbi

dette besværlige Vidne uden ved Hjælp af den Paastand, at dette Evangelium ikke er ægte; det er ikke skrevet af Apostelen Johannes; det giver os ikke en nøgtern Beretning om tilforladelige historiske Begivenheder og Udsagn; men det er en mer eller mindre fri Fantasi, dels filosoferende, dels poetiserende Betragtninger over et kjært Emne af en Forfatter, som kanske levede engang i det andet Aarhundrede efter Kristus.

At fremføre videnskabelige Beviser for Johannesevangeliets Ægthed ligger udenfor Planen med denne Afhandling. Kun saa meget skal siges, at hvis dette Spørgsmaal overhovedet skulde afgjøres ved „Videnskab", saa staar Forsvarerne af Johannesevangeliets Ægthed paa ingen Maade vaabenløse i denne Kamp, — og ogsaa videnskabelig seet kan vi trygt gaa ud fra, at Johannesevangeliet til Dagenes Ende vil beholde sin Plads i de Kristnes Bibel. Men forøvrigt mener vi, at dette Ægtheds-Spørgsmaal i langt høiere Grad er et Troesspørgsmaal, end det er et videnskabeligt. Forsaavidt kan vi trøstigt lade den videnskabelige Strid om Sagen staa ved sit Værd og i enfoldig Tillid lytte til den guddommelige Røst, som taler til os fra Bladene i det 4de Evangelium.

Saaledes begynder Johannes sit Evangelium: „I Begyndelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud." Meningen af dette er klar. Ordene taler for sig selv uden nærmere Forklaring

Vi finder hos Johannes i Jesu Mund det samme Fader i Omtale af Gud og i Tiltale til ham, som vi fandt i de synoptiske Evangelier, — saaledes i 5, 17. 20. 21 og en hel Række Steder hele Evangeliet igjennem. At dermed er udtrykt Sønnens Væsensenhed med Faderen, er hos Johannes om muligt endnu klarere end hos Synoptikerne. Meningen af Joh. 5, 19—30 kan udtrykkes saaledes: Faderen og Sønnen har samme Vilje, samme Verk, samme Fremgangsmaade, og der tilkommer dem begge den samme Hæder, Faderen som Sønnen og

Sønnen som Faderen. I Vers 23 fældes en afgjørende Dom over al Dyrkelse, som ydes Faderen med Forbigaaelse af Sønnen. I Sammenhæng dermed kan allerede her nævnes, at i Aab. 5, 12—14 Sønnen faar den samme Dyrkelse, som i Aab. 7, 10—12 gives Faderen. I Kraft af sin Væsensenhed med Faderen „hører" Sønnen umiddelbart, hvad Faderen siger (5, 30), og ser umiddelbart det, som Faderen gjør (5, 19); se ogsaa 3, 11. 8. 38; 8, 26. 40. Denne Væsensenhed har Jesus selv udtrykkelig og klart bevidnet ved at sige: „Jeg og Faderen vi er ett (Joh. 10, 30).

I 5, 26 siger Jesus, at Faderen har givet ham at „have Livet i sig selv." Der er om Sønnen brugt samme Udtryk som i Versets Begyndelse om Faderen: „har Liv i sig selv," — dog med den Forskjel, at Sønnen er det „givet". De skabte Væsener har ikke Liv i sig selv. Dermed er Sønnen skilt ud af Skabningen og sidestillet med Faderen. I Overensstemmelse dermed — og til yderligere Bekræftelse — staar de Udsagn af Jesus, hvor han direkte kalder sig selv Livet, i 11, 25: „Jeg er Opstandelsen og Livet," og i 14, 6: „Jeg er Veien og Sandheden og Livet."

Sin Evighed har han direkte udtalt i 8, 58: „Førend Abraham blev, er jeg." Kristus er ikke bleven til, men han er fra Evighed. I 17, 5 siger han: „Herliggjør mig da, Fader, hos dig selv med den Herlighed, jeg havde hos dig, før Verden var." Direkte siges her kun, at Jesus var til i Herlighed, før Verden blev til; men dermed er ialfald udtalt, at han var til hos Faderen, før han fødtes i menneskelig Skikkelse paa Jorden. En saadan Forudtilværelse stiller ham udenfor og over, hvad der kan siges om et blot og bart Menneske, om han var aldrig saa eneståaende som Menneske. Sammenholdt med Jesu øvrige Selvvidnesbyrd blir det utvilsomt et Udsagn om hans evige Tilværelse hos Faderen, skjønt Ordene ikke ligefrem siger det.

Indirekte kan det vel kaldes et Jesu Selvvidnesbyrd, naar han — efter Beretningen i 20, 28 — tager imod den Tilbedelse og Hyldning som „Herre og Gud," hvormed Tomas bevidner sin Tro paa ham. I Ordene „min Herre og min Gud!" har mange bare villet se et Udraab af Forbauselse, som det ofte forekommer, naar nogen blir overrasket og raaber: „Min Gud!", — „du store min!" eller noget lignende. Somme Fortolkere har villet henføre Tomas's Tilbedelsesudraab til Gud og ikke til Jesus. Begge disse Opfatninger strander imidlertid paa, at der udtrykkelig staar: „Tomas sagde til ham." Det var til Jesus, Tomas sagde disse Ord. Tomas bekjender Jesus som sin Gud og kalder ham udtrykkelig Gud, — og hvad mere er, Jesus godkjender i sit Svar denne Bekjendelse som rigtig.

Det er værdt at lægge Mærke til, at Johannes's Evangelium, som begynder med den Læresætning, at „Ordet var Gud," det slutter med den henrykte Disciels glade Bekjendelse, at Jesus er hans Herre og hans Gud. Saaledes viser Evangelisten, hvordan Disciplene gjennem Jesu Lære og Gjerning endelig er bleven førte til den fulde Sandhed om hans Person, den Sandhed, som fra og med 1ste Kapitels 1ste Vers udgjør Grundtonen i hele hans Evangelium. Enhver Fornegtelse af Kristi sande Guddom maa enten knuse Johannes's Evangelium eller selv knuses af det. At fornegte Kristi Guddom og samtidig dermed beholde Johannes's Evangelium er umuligt.

Lad os ogsaa her mindes, hvor meget der maatte til, før en i streng Monotheisme opdragen Jøde kunde komme til at tilbede nogen som Gud ved Siden af den ene, sande Gud. Naar det alligevel sker, saa faar et saadant Vidnesbyrd dobbel Vegt.

Det staar tilbage at undersøge det Vidnesbyrd om Jesu Guddom, som vi finder i den apostoliske Forkyndelse og i de apostoliske Skrifter efter Pintsefesten.

Allerede i sin Pintsetale — Ap. Gj. 2, 33 — tillægger Peter Jesus guddommelig Magtfylde ved Faderens høire Haand. Hvad forøvrigt Peter angaar, saa sidestiller han Gud og Jesus i 2 Petr. 1, 2, — en Sidestilling, som naturligvis her maa tillægges samme Betydning, som Sidestillingen i Matth. 28, 19.

Hos Paulus finder vi i Rom. 9, 5 et Udsagn, som i vor Bibeloversættelse er gjengivet saaledes: „Af hvem Kristus er efter Kjødet, han, som er Gud over alting, høilovet i Evighed." Der er den Vanskelighed med dette Sted, at der i den græske Originaltekst her, som overalt, ikke findes nogen Skilletegn. Stedet kan derfor læses og opfattes forskjelligt, efterson man deler Sætningerne ved Skilletegn. Sættes der Punktum efter „Kjødet", hvad der i sig selv ikke er noget i Veien for, saa kommer Ordene i Oversættelse til at lyde saaledes: „Af hvem Kristus er efter Kjødet. Han, som er Gud over alting, være høilovet i Evighed." Den sidste Sætning blir da en Lovprisning ikke af Jesus, men af Gud Fader. Under disse Omstændigheder er vi altsaa udelukkede fra at bruge dette Sted som et utvilsomt Bevissted for Paulus's Mening om Kristi Guddom. Forøvrigt finder vi i 2 Tim. 4, 18 en lignende Lovprisning udtrykkelig rettet til Jesus. „Herren" er nemlig altid i de apostoliske Breve et Navn paa Jesus som den Opstandne og Himmelfarne. Samme Lovprisning til Jesus finder vi ogsaa i Hebr. 13, 21. Forsaavidt som man gaar ud fra, at Hebræerbrevet er forfattet af Paulus, blir altsaa ogsaa dette Vers et Bevis blandt mange andre for, at Paulus ansaa Jesus som Gud. At Paulus skulde paa en saadan Maade lovprise en, som han ikke ansaa for Gud, er absolut utænkeligt.

Klart og bestemt lærer ogsaa Paulus Jesu For-u'dtilværelse i Himmelen, før han fødtes paa Jorden. Saaledes i 2 Kor. 8, 9: „I kjender vor Herres Jesu Kristi Naade, at han for eders Skyld blev fattig, der han var rig." Udtrykket „der han var rig," maa nød-

vendigvis pege paa en forhistorisk Tilværelse hos Faderen, — se Joh. 17, 5. Det samme gjælder det, som siges i Fil. 2, 6. 7: „Da han var i Guds Skikkelse, holdt han det ikke for et Rov at være Gud lig, men forringede sig selv."

Guddommelig Magtfylde sammen med Forudtilværelse tillægger Paulus ham i Kol. 1, 15—17.

I Hilsener i sine Breve stiller ogsaa Paulus Faderen og Sønnen ved Siden af hverandre, — saaledes f. Eks. i Fil. 1, 2. Det maa igjen betones, at en saadan Sidestilling kun er tænkelig under den Forudsætning, at ogsaa Jesus er Gud, som Faderen er det. Ellers vilde det været en gudsbespottende Krænkelse af Faderens Ære.

Ogsaa i Jakobs Brev 1, 1 finder vi den samme Sidestilling.

At Joh. Aab. fremstiller Jesus som Gud, er saa iøinefaldende, at en nærmere Paavisning næsten føles som Spild af Ord. Vi finder det i Lovprisningerne i 1, 6; i 1, 18, hvor der om Jesus, med lidt andre Ord, siges det samme, som i 1, 8 siges om Gud Fader. Tidligere er pegt paa Lovprisningen i 5, 12—14 sammenholdt med 7, 10. 12. I 22, 1 sidestilles Guds og Lammets Trone.

Det faar være nok. Vidnesbyrdene er samstemmige. Jesus har vidnet om sig selv, at han er Gud, og Apostlerne har forstaaet hans Vidnesbyrd paa denne Maade. Ud af sin egen personlige Erfaring lægger saa Apostlerne sit eget personlige Vidnesbyrd til for eftertrykkeligt at forkynde og stadfæste for al Verden, at i ham, i Kristus, er „Gud aabenbaret i Kjød." 1 Tim. 3, 16.

Der er flere Maader, hvorpaa man søger at komme bort fra eller ialfald forringe Vegten af dette samstemmige Vidnesbyrd. Jeg vil nævne to:

Enten kan man erklære de og de Skrifter — f. Eks. Johannes's Evangelium — eller enkelte Steder i de forskjellige Skrifter for uægte. De er, siges der, ikke Øien-

vidners troværdige Beretninger; men de er senere Tiders Forsøg paa at lave „hellig" Historie til Støtte for visse theologisk-filosofiske Opfatninger af Kristus og hans Verk. Saadanne Paastande foreligger der mange af, — i forskjellige Afskygninger, med forskjellige Grader af Fornegtelse af Kristi Evangeliums Kjerne.

Eller man indrømmer mer eller mindre uforbeholdent Beretningernes Ægthed. De nytestamentlige Forfattere beretter virkelig, hvad de har hørt eller seet, eller rettere sagt, hvad de *mener* at have hørt eller seet; men i Beretningerne lægger de ind sin egen Forstaaelse af Kjendsgjerningerne. Paa den Maade faar vi ikke de nøgne Kjendsgjerninger; men vi faar Kjendsgjerningerne fortolkede, forsterkede efter Datidens religiøse og theologiske Forestillinger.

Hvad vi har at gjøre, vil da være at fjerne denne Skal af Misforstaaelser og Fortolkninger og saa finde den egentlige Sandhedskjerne, som vil beholde sit Værd til alle Tider. Derunder maa man da fremfor alt ikke glemme, at ogsaa Jesus var et Barn af sin Tid, bunden i sin Tids Vrangforestillinger, — ikke alvidende, skjønt nok udstyret med et usædvanlig skarpt profetisk Seerblik og i mange Stykker langt forud for sin Tid i Fordomsfrihed og uhildet Sandhedserkjendelse.

Vi mener,

at saadanne Udveie dømmer sig selv. Disse Forsøg er af den Art, at de selv fælder Dommen over de Meninger, som skal forsvares med saa tvilsomme Midler. Meget kunde siges om dette; men jeg vil kun — med en andens Ord — gjentage det, som ofte er sagt:

„Her er gienstynlig kun to Opfattelser mulige: enten anerkjender vi Jesu Ret til at tale om sig selv, som han gjør, idet vi tror paa ham som Guds enbaarne Søn og som den, der er *ett* med Faderen, — eller ogsaa maa vi give hans Fiender Ret, at hans Ord om sig selv er Guds-

bespottelse, Løgn, vanvittigt Hovmod. Nogen Mellemvei er her ikke mulig.

Fornegterne af Kristi Guddom prøver altid at slippe bort fra dette Valg og finde en tredje Udvei. De vil holde paa Jesus ikke blot som en stor og mærkelig Mand, men ogsaa som en Sandhedens Helt og Martyr. Men man kommer dermed ingen Vei; man kan paa denne Maade i det høieste faa ud, at Jesus er en uklar Sværmer, der ikke kan frikjendes for en uhørt Overvurdering af sig selv og et formasteligt Hovmod. Men at se en Sandhedens Høvding, en Veileder til religiøs Sandhed, altsaa ogsaa til Selverkjendelse i en, som befinder sig i en saa grov Vildfarelse angaaende sit eget Selv, deri er der ingen fornuftig Mening."

Ogsaa Nutidens Fornegtere af Kristi Guddom har baade theoretiske og praktiske Grunde for sine Meninger.

De theoretiske Grunde kan antagelig opsummeres saaledes: Man vil helst ikke, eller ialfald saa nødig som muligt indrømme Sandheden af noget, som strider eller synes at stride mod Fornuften. Den Betragtningsmaade er ikke ny. Allerede for de vise Grækere var det en Daarskab at tro paa en korsfæstet Gud. Den nye Tid har kun klædt den gamle Vildfarelse i Nutidsdragt, skaaren til efter Nutidsmenneskers gjennemsnitlige Tankegang.

I dette sidste ligger da ogsaa for en Del indesluttet det, som er Fornegtelsens praktiske Aarsag hos dem, som endnu har bevaret et Ønske om, at Menneskene skal gaa i Lære hos „Jesus af Nazaret": man ønsker at gjøre det saa let som muligt for Nutidens Mennesker at tro paa ham, — et Ønske, som forsaavidt staar i bestemt Modsætning til Jesu og Paulus's Fremgangsmaade; thi de gjorde aldrig det mindste Forsøg paa at borttage Forargelsens Braad af Kristi Evangelium; se Matth. 11, 25 og 1 Kor. 2, 1—8.

er der fra een Side ikke synderlig Uenighed om. I Nutiden ialfald er vist alle, som har nogen Mening om det, enige om, at Jesus var et virkeligt Menneske. Vi Kristne mener ogsaa, at han i Opbøielsen er, hvad han var i Fornedrelsen, — kun med den selvfølgelige Forskjel, at hans Menneskenatur nu er forklaret og herliggjort, ligesom vor skal blive det, naar Gud i Opstandelsen har gjengivet os vore Legemer. Det var i herliggjort og forklaret Menneskeskikkelse, han aabenbarede sig for sine Disciple efter Opstandelsen: „Se mine Hænder og mine Fødder, at det er mig selv! Føl paa mig og se! Thi en Aand har ikke Kjød og Ben, som I ser, at jeg har. Og da han sagde dette, viste han dem sine Hænder og Fødder," — Luk. 24, 39. 40. For endnu bedre at overbevise dem bad han om Mad og fik et Stykke af en stegt Fisk og af en Honningkage, som han aad i deres Paasyn, — Versene 41—43. I samme Menneskeskikkelse saa Apostlerne ham, da han forlod dem og opfor til Himmels. Og der findes intet i Skriften, som antyder, at vi ikke skal se ham igjen som det sande Menneske, naar han engang aabenbares i Himmelens Skyer. Kun vil han da, — som ogsaa Aabenb. antyder det for os, f. Eks. i 1, 12—16 — tillige straale i utilhyllet Guddomsglans, den Glans, som var tildækket her paa Jorden ogsaa efter Opstandelsen, fordi intet jordisk Øie kunde udholde Synet af den. Det giver os vistnok kun et svagt Billede af Virkeligheden, naar Johannes beskriver ham saaledes: „Hans Aasyn var som Solen, naar den skinner i sin Kraft," — Aab. 1, 16. Men Johannes „faldt ned ved hans Fødder som en Død," da han, som endnu var i det jordiske Legeme, fik se ham i hans straalende Majestæt.

I Oldkirken var der en Del Sekter, som, med mange indbyrdes Afvigelser, var enige om, at det legemlige hos Kristus kun var et Skin, idet de nemlig — paa græsk-

filosofisk Vis — gik ud fra, at Materien, Legemligheden, er det onde. Kristi Liv paa Jorden var bare et Gudsliv; hans Død var et optisk Bedrag, en Synkverving hos dem, som mente at se ham dø. Alle disse Sekter kaldte man med et Fællesnavn Doketer, af det græske Gjerningsord „dokein", som betyder „at synes." Jeg har imidlertid aldrig hverken hørt eller læst, at de doketiske Vildfarelser i denne Skikkelse har nogen Tilhængere i Nutiden.

Hverken Skriften eller den apostoliske Bekjendelse bruger saadanne Tillægsord, som „sandt", eller „virkeligt" eller „helt og fuldt" eller lignende om Jesus, naar han nævnes som Menneske. Der siges om ham, at han var sendt i „syndigt Kjøds Lignelse." Rom. 8, 3 — at „han tog en Tjeners Skikkelse paa, blev Mennesker lig og fandtes i Skikkelse som et Menneske," — Fil. 2, 7. 8; at han var „sine Brødre lig i alle Ting," Hebr. 2, 17; men aldrig bruges f. Eks. Udtrykket, at han var „et sandt Menneske."

Naar vi alligevel mener, at han var et virkeligt Menneske, saa udleder vi det af den Maade, hvorpaa han ellers beskrives i Skriften.

Han er „Kvindens Sæd," 1 Mos. 3, 15. Han er „Abrahams Afkom," 1 Mos. 12, 3; 18, 18; 22, 18; han er „Davids Søn," 2 Sam. 23, 3—5, Matth. 22, 41—45; han er „Jomfrusønnen", Es. 7, 14, Matth. 1, 18. 25, Luk. 2, 5—7. Se ogsaa Slægtregistrene i Matth. 1, 1—17 og Luk. 3, 23—38

Han fødes som et Barn og er underlagt den samme Vekstens og Udviklingens Lov baade legemlig, sjælelig og aandelig som et Menneske: „Jesus forfremmedes i Visdom og Alder og Naade hos Gud og Mennesker," Luk. 2, 52.

Han blir træt, Joh. 4, 6. Han hungrer og tørster, Joh. 4, 7. 31 flg. Han lider, han ængstes, hans „Sjæl er forfærdet" (Joh. 12, 27), hans Sved falder som Blodsdraaber til Jorden, han dør. Gethsemane og Golgatha er uimodsigelige Vidner om hans sande Menneskelighed. Vor

Saliggjørelses Fyrste blev fuldkommet ved Lidelser, Hebr. 2, 10; han frembar Bønner under sterkt Raab og Taarer og „lærte, endskjønt han var Søn, dog Lydighed af det, han led", Hebr. 5, 7. 8. Han kunde fristes og blev fristet, Matth. 4, 1 flg. Han blev „født under Loven." Gal. 4, 4. I alt dette var han som en af os. Der findes ikke den fjerneste Antydning til, at ikke al denne Lidelse og menneskelige Svaghed var en Virkelighed. At antage, at vor Frelser spilte Komedie og blot lod, som han led, — at Gud eller han selv paa en eller anden hemmelighedsfuld Maade forvendte Synet paa dem, som saa ham lide og dø, saa de saa Ting, som i Virkeligheden ikke eksisterte, det er at antage Fremgangsmaader, som er absolut uforenelige med vor Tro paa Gud som den sande og sanddrue, der hader al Løgn.

Skriftens og Bekjendelsens Lære om Jesu Gud-Menneskelighed giver Anledning til mange Spørgsmaal.

Hvordan kunde Jesus være paa een Gang Gud og Menneske? Hvordan kunde Gud rummes i et Menneskes Aand og Legeme? Hvordan kunde Uendeligheden rummes i Endeligheden? Hvordan kunde Gudmenneskets være modtageligt for Træthed, Hunger, Tørst og andre Lidelser? Hvordan kunde Gudmenneskets dø?

Der er naturligvis gjort mange Forsøg paa med Tanken at komme tilbunds i denne Gaade; men Spørgsmaalet er idag i det væsentlige ligesaa ubesvaret, som det var, da man i Oldkirken stred om Forholdet mellem de to Naturer i den ene Kristi Person. Saa interessant som det kunde have været at faa et Svar paa dette „hvordan", saa maa vi nu engang for alle huske, at vor Tro er bygget paa selve Kjendsgjerningen, ikke paa, at vi forstaar den og kan forklare den.

Imidlertid har disse Spørgsmaal ogsaa en meget fremtrædende praktisk Side. Vi tør ikke, selv om vi vilde, uden videre vise alle Forsøg paa at besvare dem fra os som spidsfindige og ufrugtbare Filosoferinger. Det gjælder

navnlig Spørgsmaalet om Gudmenneskets Forhold til hans guddommelige Egenskaber under hans Fornedrelse. Derom er der stredet meget.

I Korthed sagt, der er væsentlig to Opfatninger, som her staar skarpt mod hinanden.

Den ene, den, som vi kan kalde den gamle Opfatning, gaar ud paa, at Jesus under sin Fornedrelse frembeles var i Besiddelse af alle sine guddommelige Egenskaber. Han var almægtig, alvidende o. s. v. Han havde kun frivillig givet Afkald paa Brugen af disse Egenskaber. Eller nærmere bestemt: Den guddommelige Natur i Kristi Person har ikke undergaaet nogen Forandring ved Kjødspaatagelsen; hans guddommelige Natur vedblev at være i fuld Besiddelse og Brug af de guddommelige Egenskaber; hans menneskelige Natur derimod indtraadte vistnok i Besiddelsen, men ikke i den fulde Brug af de guddommelige Egenskaber. Fornedrelsen bestaar altsaa i et delvis Afkald paa Brugen af de guddommelige Egenskaber for den menneskelige Naturs Vedkommende.

Den anden Opfatning pleier man at kalde den kenotiske. Det Ord, som i vore Bibler i Fil. 2, 7 er gjengivet med „forringede sig selv," heder nemlig paa Græsk „kenoo". Deraf Ordene kenotisk og Kenotiker, — det sidste brugt som Benævnelse paa dem, som hylder og forsvarer den kenotiske Opfatning. Under forskjellige Afskygninger gaar den kenotiske Opfatning i det væsentlige ud paa følgende:

Da Jesus frivillig havde besluttet at blive Menneske, saa besluttede han ogsaa — ligesaa frivillig — at give Afkald ikke bare paa Brugen, men ogsaa paa Besiddelsen af de guddommelige Egenskaber, og det ikke bare for sin menneskelige Naturs Vedkommende; men idet han som Gud gik ind i menneskelig Skikkelse og i menneskelig Tilværelsesform, saa „udtømte han sig" — (saaledes burde Ordet være oversat istedetfor „forringede sig selv") — det vil

sige, selve Guddomsnaturen undergik en Sammentrækning, en Formindskelse, en Udtømmelse, — dels for hans jordiske Kaldsgjernings Skyld, og dels fordi den uendelige Guddomsnatur ikke paa anden Maade kunde rummes i den endelige Menneskenatur. Ved den guddommelige Naturs Iboen undergik Menneskenaturen en Udvidelse, som tilsidst gjorde den skikket til at være Bolig for den fuldt udfoldede Guddomsnatur og Redskab og Udtryk for denne. Derfor er i Ophøielsen Menneskenaturen ikke længer nogen Hindring for Jesu Guddomsnaturs fulde Udfoldelse.

Efter den kenotiske Opfatning er Jesus i Fornedrelsen ikke alvidende, ikke almægtig hverken som Gud eller som Menneske. Han faar til enhver Tid af Faderen saa meget af Guddomsmagt og guddommelig Visdom og Alvidenhed, som han behøver af Hensyn til sin Person og sit Kald. Derfor finder vi ogsaa i Evangelierne, som f. Eks. ved Lazarus's Opvækkelse, Joh. 11, 41, at Jesus beder og takker for Bønhørelse: han har bedt Faderen om at faa Magt til at opvække Lazarus, og det fik han.

For min Del finder jeg det ikke saa ganske ligetil at skifte Ret mellem disse to stridende Opfatninger. Jeg tror ikke, nogen af dem helt ud træffer Sandheden. Jeg tror ikke, det er muligt i en menneskelig Ordformel at faa udtrykt det hemmelighedsfulde Forhold i Jesu gudmenneskelige Liv paa Jorden. Vi kjender lidet den menneskelige Natur og dens Udvidelsesmuligheder. Vi kjender endnu mindre den guddommelige Natur og dens Mulighed for at afpasses efter Endelighedens Forhold.

Naar jeg ikke desto mindre mener, at den kenotiske Forklaringsmaade er den mindst rigtige og mindst tilfredsstillende af de to, saa er det væsentlig paa Grund af de Følgeslutninger, som kan drages af den og ogsaa er dragne.

For at tage en enkelt af disse Følgeslutninger: Kristus var i sit Jordeliv ikke alvidende. Han havde intet Kjendskab til Naturen og Historien udover det, som et al-

mindeligt Menneske paa hans Tid havde. Hans Udtalelser om det gamle Testamentes Skrifter og Forfattere giver os kun hans Samtids almindelige Meninger om disse Ting, men ikke den guddommelige Alvidenheds ufeilbare Erklæringer. De er altsaa ikke paalidelige, og de er ikke bindende for os, som lever nu. De baade kan og maa rettes paa og fuldstændiggjøres ved Videnskabens Undersøgelser og uimodsigelige Resultater. Saa kan heller ingen være sikker paa, at en Skildring af Dommens Dag som den, vi læser i Matth. 24 og 25, vil vise sig at være sand. Frelseren selv blir et feilende Menneske, feilende i sin Dom om Skriften, ja i Forstaaelsen af sig selv, sit Kald og sin Gjerning. En direkte Følge af denne Betragtning blir da ogsaa ganske ligetil den, at Bibelen mister sin Autoritet som Guds Ord. At „Kristus har sagt det," indeholder ikke mere nogen Garanti, — og hvordan skulde vi saa overhovedet i den kristne Forkyndelse kunne driste os til at sige: „Saa siger Herren," — eller: „Der staar skrevet," i den Tanke dermed at afskjære alle Indvendinger og umuliggjøre yderligere Modsigelse?

Skjønt ikke alle Kenotikere gaar saa langt, skjønt mange af dem paa de her nævnte Punkter er meget konservative, saa er der dog nok af dem, som uden Omsvøb forkynder, at saa „menneskelig" var Jesus.

I Lyset af disse dristige og for den kristne Tro saa skjæbnesvangre Følgeslutninger ledes jeg for min Del til bestemt at sige:

den kenotiske Opfatning lider af en Grundfeil og er væsentlig urigtig.

Der gives ogsaa i det nye Testamentes Beskrivelse af Jesus Ting, som viser os, at vistnok var den guddommelige Herlighed under Frelserens Fornedrelse i Regelen skjult; men undertiden brød den indre Herlighed frem gjennem Tjenerskikkelsens Ringhed, og Øienvidnerne saa den, saaledes som ved Forklarelsen paa Bjerget; (læs 2 Petr. 1, 16. 17).

Men i den kenotiske Opfatning er der Sandhedsmomenter. Den har den Fortjeneste at have givet os en mere levende Forstaaelse af Jesu Menneskelighed og har hjulpet os til at faa et Billede af Jesu Person, som i dette Stykke svarer bedre til det nye Testamentes Beskrivelse af ham.

Der er en anden Betragtning, som for mit Vedkommende er medbestemmende ved min Bedømmelse af disse stridende Meninger, — nemlig denne:

Det viser sig faktisk, at en Forringelse af Jesu Person altid medfører en Forringelse af Jesu Gjerning.

De kenotiske Theorier følges af Forsoningstheorier, som mer eller mindre afgjort og bevidst bryder med det bibelske Forsoningsbegreb, og vi blir staaende igjen med en Frelser, som ikke har lidt vor Straf og ikke har forsonet Gud, men kun er en Aabenbarer af Guds Kjærlighed til os og en Lærer og et Eksempel til Efterfølgelse.

Forsvinder eller formindskes det guddommelige i Jesu Person, saa forsvinder og formindskes ogsaa det guddommelige i Jesu Forsoningsverk, og det blir absolut uforstaaeligt, at hans Død kunde være en Soning for Verdens Synd, det store Skyldoffer, som Gud godkjendte som den tilstrækkelige Gjenløsningsbetaling „for mange." Skriftens Vidnesbyrd viser, at netop Kristi Guddom er en nødvendig Forudsætning for Forsoningens Tilstrækkelighed og Gyldighed. Efter Hebr. 9, 14 var det „i Kraft af en evig Aand, han ofrede sig selv som et ulastet Offer for Gud." Opstandelsen er nødvendig bl. a. som Forsoningsdødens Besegling, og Opstandelsen skede — ifølge Skriften — baade fordi Gud opvakte ham (Ap. Gj. 2. 24), og fordi Jesus „havde Livet i sig selv" og havde Magt baade til at sætte det til og til at tage det igjen. Joh. 10, 18.

Vi har Ret til at prøve Theorierne efter den Grundsætning: paa Frugterne skal du kjende Træet. Bedømt efter denne Grundsætning tør det efter min og manges Mening

allerede for længe siden være godtgjort, at den kenotiske Betragtningsmaade i Hovedsagen er en stor Misvisning.

„Vi ønsker at se Jesus!"

Ja, vi ønsker at se den hele Jesus i hans uafkortede Herlighed som Guds og Menneskens Søn. Kristenlivets Sundhed og den kristne Forkyndelses Magt til at gribe Samvittighederne og vinde Sjæle for Gud beror for en stor Del paa, at den Kristus, vi tror paa og følger og forkynder, er en hel Kristus.

Ensidighed vil bestandig hefte ved den menneskelige Erkjendelse. Vi forstaar stykkevis. Men jeg tror, Kirkens Historie alt har leveret Beviset for den Paastand, at den farligste Ensidighed paa dette Punkt, vi her behandler, er den, som gjør Jesus Kristus altfor menneskelig, — som skjuler for os „hans Herlighed, en Herlighed som den Enbaarnes af Faderen," — som lader os beholde „Profeten fra Nazaret," men mer eller mindre tager fra os „Guds eenbaarne Søn, vor Herre."

Kristi Forsoningsgjerning.

(Af Johannes Brandtzæg.)

Hvorfor er en Forsoning nødvendig?

Hvad er Forsoningen?

Hvad har Forsoningen tilveiebragt, — hvad er det, som ved den gives Menneskene?

Hvordan var Forsoneren? Eller med andre Ord: Hvad var det i Forsonerens Person, som gjorde, at han kunde blive Menneskeslægtens Forsoner?

Dette er Hovedspørgsmaalene i denne Sag. Og netop disse Spørgsmaal er i Nutiden — ikke mindst her i Norge — under stærk, for ikke at sige, voldsom Debat.

Allerede i Middelalderen fremsattes den Lære, at fordi Gud er Kjærlighed, uforanderlig Kjærlighed, saa har han aldrig været vred paa Menneskene.

Derfor er det ikke Gud, som skal forsones ved Forsoningen, men det er Menneskene. Det vil sige:

Guds Søns Menneskevorden, hans Liv i Lidelse og hans standhaftige Udholdenhed i Lidelsen indtil dennes Toppunkt, Døden, — dette er den høieste Aabenbaring af Guds Kjærlighed. Ved denne Aabenbaring af Guds Kjærlighed skal vi syndige Mennesker vækkes til Gjenkjærlighed. Vi ser, at Gud elsker os, at vi ikke har nogen Grund til at

være ræd Gud. Den tidligere Frygt for Gud forsvinder, og istedetfor Frygt kommer Kjærlighed til Gud, — ved Synet paa Jesu Lidelse, særlig hans Død.

Det, som skal forandres, er ikke Guds Forhold til os, men kun vort Forhold til Gud. Hindringen for et godt Forhold mellem os og Gud er ikke en virkelig, ved saglige Forhold betinget Adskillelsens Mellemvæg mellem os og Gud, som f. Eks. en Sum af ophobet Skyld. Hindringen ligger i vort forkjærte Syn paa Gud og i den ved dette forkjærte Syn fremkomne urigtige, grundløse Følelse, hvormed vi ser paa Gud og tænker paa ham. For at bruge en lidt videnskabelig Vending: Hindringen er ikke en objektiv, virkelig, saglig; men den er subjektiv; man kunde sige, den er væsentlig en Indbildning, og alt er i Orden, naar denne Indbildning er fjernet.

Ved Synet paa den i Kristus aabenbarede og ved hans Lidelse og Død til det yderste fastholdte og stadfæstede Guds Kjærlighed smelter Synderens haarde Hjerte, hans Sind forandres, hans Frygt forsvinder, det rette Forhold mellem Gud og Menneske gjenoprettes.

Efter dette skulde vi altsaa nok kunne sige, at Kristi Gjerning er forløsende, idet den forløser eller frir os fra vor Frygt for Gud og istedet vækker Kjærlighed; men den blir ikke forsonende, ialfald ikke i fuld Betydning, men kun subjektivt, d. v. s. kun forsaavidt angaar Menneskets Sindstilstand og Stilling ligeoverfor Gud.

Den, som først fremsatte og videnskabeligt begrundede denne Tankegang, var den franske Lærde, Peter Abælard, som levede mellem 1079 og 1142. Siden er den oftere gjenoptaget og fornyet. Hos Nutidens „moderne" Theologer staar den gjennemgaaende høit i Kurs. Naturligvis er dens videnskabelige Begrundelse nu for en Del anderledes end den Begrundelse, Abælard gav den. Men i sine praktiske Hovedtræk er Tankegangen den samme. Blandt troende Theologer, som har hyldet denne Retning, bør her

nævnes den i Sverige og hos os bekjendte svenske Lektor Waldenstrøm.

Det er vel værdt at mærke sig, at denne Vildfarelse er meget langt fra at være ny. Den bliver ikke mere antagelig, om den fremtræder med delvis forskjellig, mere tidsmæssig Begrundelse. Den er og blir en Fornegtelse af væsentlige, i Skriften klart udtalte Sandheder.

Er Gud vred, eller er han det ikke? Naar „Gud er Kjærlighed," kan han da ikke tillige være vred? Udelukkes Vreden ved Kjærligheden? Kan ikke disse to Følelser bestaa ved Siden af hverandre?

En Far elsker sin Søn; han elsker ham saa, at han kunde være villig til at gjøre og lide hvadsomhelst for Sønnens Skyld. Men Sønnen er ulydig og ond. Er det muligt, at denne Far kan være vred paa sin Søn for hans Ulydigheds Skyld og endda midt i sin Vrede kjende, hvorvidt hans Hjerte bæver og bløder af Kjærlighed til den vanartede Søn?

Man opfatter Vrede og Kjærlighed paa mekanisk Vis. Man stiller dem op mod hverandre som logiske Modsætninger, og fordi de er eller, rettere, synes at være logiske Modsætninger, saa drages deraf den Slutning, at de udelukker hverandre ogsaa i Livets Virkelighed. Man glemmer, at Logik og Liv ikke altid falder sammen, — at hvis der er Modsigelse mellem de to, saa er der en Feil ved Logikken, og saa maa Logikken rettes efter Livet og ikke omvendt.

Er det ikke snarere saa, at jo mere sand og fuldkommen, fremfor alt, jo mere hellig Kjærligheden er, des mere er det naturligt, at den kjender Vrede? Den retfærdige Harme er den hellige Kjærligheds naturlige Udfyldning, dens naturlige Udtryk og Reaktionsmaade ligeoverfor det onde. Det er paa den Maade, at Kjærligheden undgaar at blive det ondes Bundsforvandt, saa at den, som er fuldkommen kjærlig, tillige kan hævde sig selv som den fuldkommen hellige.

Under enhver Omstændighed, det Billede, Bibelen giver os af Gud, er det, at han kan vredes og er vred, og at netop ogsaa Menneskene for deres Synds Skyld er Gjenstand for hans Vrede.

At det gamle Testamente fremstiller Gud som en „nidkjær Gud, der hjemsøger" endog „Fædrenes Ondskab paa deres Børn," det negtes vel neppe for Alvor af nogen. Men man hævder, at disse gammeltestamentlige Gudsforestillinger i det nye Testamente et et forladt Standpunkt. Imidlertid er ogsaa de nytestamentlige Udtalelser om Guds Vrede saa tydelige, at de skulde synes at udelukke al Modsigelse.

Døberen Johannes spørger Farisæerne og Sadducæerne: „Hvo viste eder at fly fra den tilkommende Vrede? (Matth. 3, 7)

Jesus selv vidner om den tilkommende Vrede paa alle de Steder, hvor han taler om Dommens Dag, om det yderste Mørke, den evige Ild og den Orm, som aldrig dør.

Paulus siger, at Menneskene er „af Naturen Vredens Børn" (Ef. 2, 3), at „Guds Vrede aabenbares fra Himlen over al de Menneskers Ugudelighed og Uretfærdighed, som" o. s. v. (Rom. 1, 18), og at saadanne Mennesker „samler sig selv Vrede paa Vredens og Guds retfærdige Doms Aabenbarelses Dag." (Rom. 2, 5).

Johannes ser i Aanden, at „hans store Vredes Dag er kommen" (Aab. 6, 17), og at Guds Vredes Skaaler blir udgydte over alle Gjenstridige. (Aab. 16, 1 flg.)

Vi vover at betegne det som et enstemmigt nytestamentligt Vidnesbyrd, at om nogen ikke tror Sønnen, over ham „blir Guds Vrede." (Joh. 3, 36)

Fordi Gud er vred, fordi Guds Vrede varer, saa længe Synden ikke er borttaget eller bragt til Ophør, derfor maa Gud forsones, — det vil altsaa sige: Guds Vrede

maa bringes til Ophør derved, at Aarsagen til Vreden fjernes ved Forsoningen.

Ved Slægtens Synd og dens gjennem Tiderne begaaede Synder er der skabt et Menneskets Skyldforhold til Gud; en Sum af Skyld er ophobet, en Gjæld er stiftet. Denne Tanke om Menneskets Forhold til Gud som et Gjældsforhold ligger utvilsomt til Grund for det, som siges om, at Kristus gav sit Liv som en Gjenløsning eller en Løsepenge, — saaledes Matth. 20, 28, 1 Tim. 2, 5. 6 —, ligesom den samme Tanke er givet et ligefremt Udtryk i Lignelsen om de 10000 Talenter (Matth. 18, 24).

Atter igjen: Gud maa forsones derved, at Gjælden blir betalt. Og Skriften vidner, at dette sker derved, at Kristus lider vor Straf, rammes af den Dom, som skulde have rammet os: „Straffen blev lagt paa ham" (Es. 53, 5); han udslettede „den mod os lydende Haandskrift," (Kol. 2, 14). „Haandskrift", det vil sige det samme som Skyldbrev; det er, hvad det i Grundteksten brugte græske Ord betegner.

At Straffen er lidt, at Skylden er ophævet ved den lidte Straf, det er den ene Side. At der ved Korsets Blod er oprettet et Renselsens Sted, „en aabnet Kilde mod Synd og mod Urenhed" (Sak. 13, 1), saa den altid vedhængende, personlige Synd og Syndighed uafladelig kan fjernes ved Renselse (1 Joh. 1, 7), at der i Kristus er skabt en for Syndere tilgjængelig Livskilde med Kræfter til et nyt Liv i Frihed og i Helliggjørelse, det er Sagens anden Side.

Saaledes er Aarsagen til Guds Vrede borttaget. Paa denne Maade kommer vi til det, som er „Hovedsagen i Forsoningen, at Kristus ved sin Gjerning, gjennem Handling og Lidelse har forligt os med Gud, ophævet Fiendskabet mellem os og ham, forenet det adskilte;" se Es. 2, 16.

Alle, som overhovedet vil tale om en Forsoning, er

enige om, at den er tilveiebragt ved Kristus, og at Kristi Død indtager en vigtig Plads i Kristi Forsoningsverk. Men naar der skal svares paa det Spørgsmaal, hvordan Kristi Forsoningsgjerning og da særlig hans Død kunde udrette dette, saa svares der meget forskjellig.

Striden dreier sig, som bekjendt, først og fremst om dette:

Er Kristus vor Stedfortræder? Har han levet og lidt og er han død i vort Sted, saaledes at det, Kristus har gjort og lidt, faar samme Værdi for os, som om vi havde været istand til at udføre det selv?

Det afgjørende for Kristne er eller burde ialfald være dette: er Stedfortrædertanken bibelsk, eller er den det ikke?

Med Forbigaaelse af mindre væsentlige Ting skal jeg her kun nævne Hovedpunkterne i den Bevisførelse, som Stedfortræderlærens Forsvarere sædvanligvis pleier at benytte sig af.

Offerhandlingerne paa den store Forsoningsdag er baaret af Stedfortrædertanken: der staar der een Stedfortræder for det hele Folk, Ypperstepresten, og der frembæres ett Offer for hele Folket. Meningen er klar, skjønt det her bragte Offer kun er en skrøbelig Skygge af det nytestamentlige Offer (Hebr. 5, 1—6; 7, 23—28; 8, 3—6).

I det 53de Kapitel hos Esaias, særlig fra 4de til 6te Vers synes den stedfortrædende Lidelse at være skildret med saa klare og bestemte Ord, at en anden Forstaaelse synes at være ganske udelukket. „Han har taget vore Sygdomme paa sig, og vore Piner har han baaret." „Straffen laa paa ham." Hele Sammenhængen viser, at Straffen, som her nævnes, er vor Straf, den Straf, vi var skyldige til at lide. „Herren lod vores alles Misgjerninger ramme ham."

Man har søgt at komme bort fra Beviskraften i dette Sted bl. a. ved at paastaa, at den Lidelsens Mand, som her tales om, ikke er Kristus, men derimod den trofaste,

gudhengivne Del af det israelitiske Folk, de Uskyldige, som altsaa faar lide for de Skyldige. Det kunstige i en saadan Fortolkning synes iøinefaldende nok til at overflødiggjøre en Indgaaen paa Beviser for og imod.

I det nye Testamente

finder vi en hel Del Steder, hvori der siges, at Kristus døde „for Ugudelige," „for vore Synder," „for alle," — Kristus „gav sig selv hen for os," — „Kristus har lidt for os," og flere lignende.

I disse Steder er det Betydningen af Ordet for, man strider om.

Efter den gjængse læge eller rettere „ulærde" Opfatning forstaaes vistnok, saavidt jeg ved, dette Ord saaledes, som om det uden videre betyder det samme som „istedetfor". Saa ligetil er nu Sagen imidlertid ikke. At Jesus døde for os er ikke absolut ensbetydende med, at han døde istedetfor os. Var ikke det nye Testamentes Udtalelser klarere paa andre Steder, saa vilde det være vanskeligt ud fra det nye Testamente at tilbagevise Indvendingerne mod Stedfortræderlæren. Thi for os behøver ikke i og for sig at betyde mer end for vor Skyld eller til bedste for os. Og til bedste for os og for vor Skyld kunde jo Jesu Død være, om den ikke var mere end et ved Kjendsgjerning leveret Bevis for, at Gud elskede os.

Af Steder, som klart viser, hvordan dette „for os" er at forstaa, maa især nævnes 2 Kor. 5, 21, som lyder: „Thi den, som ikke vidste af Synd, har han gjort til Synd for os, forat vi skal i ham vorde retfærdige for Gud," — og 2 Kor. 5, 15: „Dersom een er død for alle, da er de alle døde."

Det første Sted siger „med rene Ord, at Gud har lagt vor Syndeskyld over paa ham, forat hans Retfærdighed kan blive lagt over paa os." Dette blir endda klarere, naar vi holder os mere nøiagtig til Grundtekstens Udtryk, end vor Bibeloversættelse har gjort; thi i Grundteksten staar: „blive Guds Retfærdighed i ham," istedetfor „blive

retfærdige for Gud." Derved blir de to Led, som modsvarer hinanden: „han gjort til Synd for os" og vi „blive Guds Retfærdighed i ham," endnu mere talende ved den iøinefaldende Gjensidighed mellem Leddene: Vi blir i ham ikke bare refærdige, men vi blir „Guds Retfærdighed," saa gjennemretfærdige, at vi er Retfærdighed, og det Guds Retfærdighed, ligesom han blev til Synd, som om hele hans Person var en „Syndeklump". Det er klart, at blev han gjort til Synd, saa var det ikke hans egen Synd, som saaledes blev gjort, saa at sige, til et med hans Person. Var det ikke hans egen, saa maatte det være vor; et tredje gives der ikke. Og var det vor Synd, saa er det utænkeligt, at den kunde blive gjort til et med ham, uden paa den Maade, at den blev taget fra os og lagt paa ham. Det, som nøiagtig svarer til dette, er, at den af ham vundne Retfærdighed blir lagt over paa os.

Den naturlige, ligefremme Mening af det andet Sted, 2 Kor. 5, 15, er den, at alle Mennesker, paa en for os uudgrundelig Maade, var i Kristus, da han døde, og saaledes døde vi alle den Død, som Kristus døde som Syndens Sold. Dermed er maaske Stedfortrædertanken ikke direkte udtrykt; men saa meget er sagt, at fordi Kristus døde saaledes, saa er ogsaa vor Død — den Død, vi skulde dø som Syndens Sold — en fuldbragt Kjendsgjerning. Men det blir jo i Virkeligheden det samme som at sige, at Kristus er død i vort Sted.

Den samme Tanke, alle i een, er ogsaa udtalt paa et andet Sted i Bibelen: „Ligesom alle dør i Adam," 1 Kor. 15, 22. Fordi Kristus var den anden Adam, saa kan vi alle ogsaa være i denne ene. Det er et Slægtssammenhængens Mysterium. Men det er uimodsigelig en klart udtalt bibelsk Tanke.

Endnu bør kanske nævnes 1 Petr. 2, 24: „Han, som selv bar vore Synder paa sit Legeme paa Træet." Der er dem, som vil forstaa dette Sted og dermed beslægtede Steder saaledes, at fordi han levede og virkede blandt

Syndere, derfor blev han hadet og tilslut korsfæstet, og paa den Maade var det i Virkeligheden vor, den syndige, ugudelige Menneskeslægts Synder, han bar. Eller saaledes, at det var vore Synder, som gjorde det nødvendigt, at han kom til Jorden for at aabenbare Gud Faders Kjærlighed og holde ud i dette til det alleryderste, ja lige ind i Døden; derfor kan det siges, at han „bar vore Synder" paa Korset. Begge disse Opfatninger synes at være dømte allerede derved, at de er altfor kunstige og alt for meget mangler det Præg af Enfoldighed, i Ordets gode Betydning, hvormed de frelsende Hovedsandheder ellers anbefaler sig for vor Samvittighed og vor Erkjendelse. Det er ikke let for Ulærde og Enfoldige at forstaa, at det, „han bar vore Synder," ikke skal betyde det, som ligefrem ligger i Ordene, men noget andet, som man vanskelig kan greie at faa rigtig Tag i, med mindre man har erhvervet sig en vis Øvelse i at ræsonnere og drage Slutninger.

Vil vi samle dette til et, saa siger vi, at det er ved stedfortrædende Handling og Lidelse, Jesus har forligt os med Gud og ophævet Fiendskabet mellem ham og os.

Dette er Skriftens, det gamle og det nye Testamentes, Lære om Kristi Forsoning. Alle andre Opfatninger har hver for sig maaske det Fortrin, at de stemmer bedre overens med almindelig menneskelig Tankegang og med „sund" Fornuft. Men de maa alle betegnes som uskriftmæssige, og dermed er tillige sagt, at Kristi Menighed af al Magt maa værge sig mod dem; thi vi kan sikkert gaa ud fra, at det, som ikke stemmer med Skriften, det vil før eller senere vise sig at indeholde store Farer for Kristenlivets Sundhed og Sandhed.

Det viser sig ogsaa i mange Tilfælde, at Forsvarerne af de afvigende Opfatninger ikke har anden Udvei ligeoverfor Skriftens Ord end ialfald i visse Tilfælde at frakjende dem den ubetingede Autoritet, de skulde have som Skrift-

ord. Det er da især Paulus, det gaar ud over. At gaa nærmere ind paa dette vilde føre for vidt. Det faar være nok at sige, at man prøver at gjøre Skilsmisse mellem det, som Jesus selv har sagt, og det, som Apostlerne, især Paulus, har sagt. Det, som Jesus har sagt, det er da det rigtige og paalidelige. Paulus's Udtalelser maa nærmest opfattes som hans personlige Fortolkninger. Og disse Fortolkninger har vi baade Ret og Pligt til at kritisere og, om fornødent, berigtige.

Det er tilstrækkeligt at pege paa dette. Der behøves intet vidtløftigt Bevis for at godtgjøre det forkastelige i saadanne Fremgangsmaader.

Det er en meget almindelig Paastand, at Stedfortræderlæren skriver sig fra Erkebiskop Anselm af Canterbury, som døde i 1109. Var dette sandt, saa var der nogen Grund til at være betænkelige ligeoverfor Stedfortræderlæren; thi det viser sig meget ofte, at saadanne nye „Opfindelser" paa den kristne Sandheds Omraade er af meget tvilsomt Værd. Men Paastanden er ikke sand. Det sande i den er, at Anselm har givet Stedfortræderlæren en ny og for ham eiendommelig Formulering og Begrundelse. Selve Læren er kjendt og udtalt allerede i Kirkens første Tid, om den end ikke var saaledes udarbeidet og formuleret som Lære, som den siden blev.

Det faar være nok at nævne to Eksempler.

Clemens Romanus, som muligens endog har været en af Paulus's Medarbeidere (Fil. 4, 3), har skrevet et Brev til den korintiske Menighed, og dette Brev er skrevet allerede saa tidlig som omkring Aar 95 efter Kristus. Her findes blandt andet følgende Ytringer:

„Lad os uafladelig betragte Kristi Blod og se, hvor kosteligt dette Blod er i Guds Øine, idet det, efter at være udgydt for vor Frelse, har erhvervet os Naade til Omvendelse."

„Hans Blod blev hengivet for os, udgydt til vor

Frelse. Han gav, efter Guds Vilje, sit Legeme for vort Legeme, sin Sjæl for vor Sjæl."

De sidste Ord er tydelige; deres Mening kan ikke være nogen anden, end at Kristus døde i vort Sted.

Augustin, som døde i 430, siger:

„Kristus, som selv var uden Skyld, har paataget sig vor Straf for dermed at betale vor Skyld og gjøre en Ende paa vor Straf."

Det er en gammel Sandhed i Kirken denne, at Kristus døde i vort Sted, at „Ordet maatte blive hvad vi er, forat vi kunde blive, hvad han er." (Irenæus). Den er saa gammel som Kirken. Ja, det er paa denne Sandhed, Kirken er opbygget. Vi befinder os i Overensstemmelse med Fædrene, naar vi lærer saaledes. Alt andet er mer eller mindre „moderne".

Hvad er det, som ved Forsoningen er givet Menneskene?

Det første, jeg vil svare paa det Spørgsmaal, er dette: Vi har faaet en fuldt færdig Frelse.

„Det er fuldbragt," — det Ord er sandt i en Udstrækning, som mange af Evangeliets Forkyndere kun synes at have forstaaet en liden Del af.

Det er fuldt færdig Frelse, vi forkynder i Jesu Navn paa Grundlag af Jesu Forsoningsdød.

Der er intet at lægge til. Derfor staar kun tilbage at tage imod.

At tro det er at tage imod. Derfor heder det, at den, som „tror paa Sønnen, har et evigt Liv."

Den, som tror, har alt, fordi der intet mangler i den Frelse, som Jesus har tilveiebragt.

Straffen er lidt, Skylden er borttaget. Lovens Forbandelse har rammet Kristus; derved er Forbandelsesdommen ophævet (Gal. 3, 13). Vi skal ikke mere dø. Dette er, hvad vi ved Frelsen er friet fra. Den ligefremme Følge af det er, at enhver Hindring for Guds Venskab og Faderkjærlighed nu er borttaget, saa Gud frit

kan udøse over os alle den Naade, som er nødvendig ikke bare til vor Udfrielse af Syndens Fængsel, men ogsaa til at indlemmes i Guds Samfund og til engang at indgaa i Guds Herlighed.

Denne Naade er først og fremst Syndernes Forladelse. Intet hindrer nu Gud fra uforbeholdent at forlade os vore Synder. „I Kristus Jesus har vi, ved hans Blod, Forløsning, Syndernes Forladelse." (Ef. 1, 7; Kol. 1, 14). Vi har den, fordi den er færdig og bare venter paa at blive modtaget. Den skal ikke nu møisommelig tilveiebringes ved nogensomhelst fyldestgjørende Gjerning fra vor Side.

Fremdeles: vi var „kjødelige, solgte under Synden." (Rom. 7, 14). Vi kunde ikke gjøre os fri fra Syndens Lov indeni os, selv om vi havde villet. Men ogsaa dette, som var Loven umuligt, idet den var kraftesløs „formedelst Kjødet," ogsaa det „gjorde Gud, da han sendte sin Søn — — — og fordømte Synden i Kjødet." Synden fordømte os; nu er den selv fordømt, det vil sige: der er gjort Ende paa dens Herredømme. Ogsaa dette, Enden paa Syndens Herredømme, ligger færdigt i Kristus som en fuldt færdig, fuldbragt Kjendsgjerning. Og det siges endog til yderligere Styrkelse for vor Tro, at det var Gud selv, som gjorde det i Kristus. Synden er Satans Vaaben. Friede fra Synden er vi ogsaa fri fra Satan.

Ved sin Død besejrede Jesus Døden i alle dens Former, hvilket er bevist og stadfæstet ved Opstandelsen. Han vandt Livet, fordi han led Straffen og tog Dødsdommen paa sig. I ham har vi Livet. „Den, som har Sønnen, har Livet." I „Livet" er Guds Kraft. „Livet var Menneskenes Lys." (Joh. 1, 4). Dermed er altsaa givet os alle nødvendige Forudsætninger baade for at forstaa Guds Vilje og for at udføre den. Livet, det er: det evige Liv, og det kan aldrig dø. Dermed er vi sikret den endelige og evige Frelse. Det „evige Liv" er vi i Kristus

allerede i Besiddelse af, og det maa tilsidst føre os did, hvor det kan faa udfolde sig efter sin iboende, men her skjulte Kraft og Herlighed.

Denne færdige Frelse udelukker al menneskelig Medvirkning. Den er Egenretfærdighedens Dødsdom. Der er ingen Plads for den i det Hjerte, hvor der endnu bor nogensomhelst Tillid til „egen Dyds Styrke." Der blir den udenfor, fordi den ikke kan komme ind. Den modtages kun af den Fattige i Aanden. Den værdsættes kun af det sønderknuste Hjerte og den sønderbrudte Aand. Men der, hvor den modtages og bevares, der virker den ved Jesus Kristus alt det, som er velbehageligt for Gud.

Andre „Forsoningstheorier" aabner større Adgang for „eget Arbeide." Det er uden Tvil en af Aarsagerne til, at de altid paanyt vinder Tilhængere og Forsvarere. Helt at opgive sig selv er det vanskeligste af alt. At vinde sit Liv ved at miste det er haarde Kaar for den Slægt, hvis mest fremtrædende Mærke er dette: de søger alle sit eget.

Der er i denne Forbindelse endnu en Ting, som udtrykkelig maa betones.

Man hører undertiden Prædikanter opfordre sine Tilhørere til at „samle alle sine Synder sammen," „tage dem alle og kaste dem paa Jesus." Denne Tale er uden Tvil velment; men den er utvilsomt ubibelsk. Og den er farlig, fordi den gjør Frigjørelsen afhængig af en Anstrengelse, et Arbeide: at faa samlet alle sine Synder sammen og faa dem kastet paa Kristus.

Sæt, at dette var den rigtige og nødvendige Fremgangsmaade. Naar kunde saa jeg være sikker paa, at jeg i mine Bestræbelser for at kaste mine Synder paa Kristus havde faaet alt med, ikke havde glemt eller skjult noget? Det vilde give Adgang for Usikkerhed og tusinde Tvil, idet Sjælen for en Del blev henvist til sig selv, istedetfor at Troens Hemmelighed paa dette Punkt ligger i at blive ført bort fra sig selv.

Det sande og det bibelske er det, at

Gud selv har lagt alle vore Synder paa Jesus.

Det var Gud, som „lod vores alles Misgjerninger ramme ham."

„Den, som ikke vidste af Synd, har han — Gud nemlig — gjort til Synd for os."

„Han var given hen efter Guds besluttede Raad" (Ap. Gj. 2, 23).

Derved forøges vor Tryghed. Hvad Gud selv har gjort, er ret gjort, og det er gjort paa en saadan Maade, at der ingen Mangel er ved det. Ogsaa i dette Stykke er Frelsen en „færdig Frelse."

Bedrøvede Synder, tvilende Mand, sørgende, mismodige Kvinde, ser du ikke, at Gud lagde al din Synd paa Jesus?

Han er din Fristad, og det er han bleven efter Guds vise Raad og kjærlige Beslutning.

Det staar kun tilbage at besvare det Spørgsmaal:

Hvad var det i Forsonerens Person, som gjorde, at han kunde blive Menneskeslægtens Forsoner?

At han maatte være Menneske for at kunne træde i Menneskets Sted for Gud, det er en ligefrem Tanke, som ogsaa er udtrykt i den første Forjættelse, at „Kvindens Sæd skal knuse Slangens Hoved." Fordi han var „den anden Adam," derfor kunde det, han vandt, blive Menneslægtens Eiendom. Det, han vandt, har han efterladt som en aandelig Arv til alle dem, som ved Tro er bleven af hans Slægt.

De, som ikke hylder Stedfortrædertanken, har intet at indvende mod den Tanke, at det var just som Menneske, han kunde være vor Forsoner. Derimod er det blandt Repræsentanterne for Modstanden mod Stedfortræderlæren meget almindeligt at lægge liden Vegt paa, at Kristi Guddom ogsaa var af Betydning, ja nødvendig for Forsoningsverkets Udførelse og for dets Gyldighed. Ja, tildels negtes

det endog ligefrem, endog af dem, som siger sig at tro paa Kristi Guddom.

For Stedfortrædertanken er det en nødvendig Forudsætning, at Jesus som Forsoneren ikke bare er Menneske, men ogsaa Gud.

Hvordan kunde et Menneske, selv om han var syndefri, formaa at bære den hele Slægts Syndeskyld, lide dens Straf, betale dens Gjæld og opfylde alle Slægtens Forpligtelser?

Den, som skulde kunne det, maatte have Uendelighedens Kraft til sin Raadighed. Han maatte være Gud.

Men ikke bare som en nødvendig Støtte for vor Theori om Stedfortrædelsen betoner vi med Styrke Kristi Guddoms Andel i Forsoningen.

Vi mener, at ogsaa Skriften i det Stykke taler saa klart, at det ikke kan misforstaaes.

Saaledes staar skrevet i Rom, 5, 10: „Vi blev forligte med Gud ved hans Søns Død."

I 1 Kor. 2, 8: Korsfæstet Herlighedens Herre."

I Hebr. 1, 3: „Han (Kristus), som, efterdi han er hans Herligheds Afglans og hans Væsens udtrykte Billede og bærer alle Ting ved sin Krafts Ord, har ved sig selv gjort vore Synders Renselse." Fordi han havde Guddomsnatur og Guddomsmagt, derfor har han „gjort vore Synders Renselse."

I Ap. Gj. 20, 28: „Guds Menighed, som han har erhvervet sig med sit eget Blod." Hvordan kunde Apostelen tale saa, uden fordi han mente, at Kristi Guddom havde sin Andel i Forsoningsverket?

I Hebr, 9, 14: „Hvor meget mere maa da Kristi Blod, hans, som i Kraft af en evig Aand ofrede sig selv som et ulasteligt Offer for Gud, rense eders Samvittighed fra døde Gjerninger til at tjene den levende Gud." Dette Steds „Mening kan ikke være nogen anden end den, at det var ved sin Guddom, Frelseren blev sat istand til

at bringe det fuldgyldige Offer, som for Eftertiden gjorde alle andre Offere overflødige."

Den uendelige Forsoningskraft i Kristi Offer blir kun mulig under Forudsætnig af, at han er Gud.

Der knytter sig store praktiske Interesser til de her behandlede Spørgsmaal. Det er ikke bare af Forkjærlighed for visse for os tiltalende Theorier, at vi med saadan Styrke fastholder det gamle i Modsætning til alle de Opfatninger, som kan kaldes „nye" ialfald i den Betydning, at de hverken har Skriftens eller Kirkens anerkjendte Lærefædres Sanktion.

Den mest iøinefaldende praktiske Interesse ved Sagen er kanske den, som findes udtrykt i Spørgsmaalet:

Hvordan kan jeg blive sikker i min Salighedssag? Er Grundvolden for min Frelse og mit Haab saa paalidelig, saa absolut tilstrækkelig, at jeg ikke behøver at se mig om efter noget andet, men kun behøver at tage imod det, som er færdigt, og som, efterat det er færdigt, tillige ogsaa er givet, saa jeg ved, det er mit?

Paa dette Punkt aabenbarer sig en af de „nye" Theoriers mest fremtrædende Svagheder. Det heder jo f. Eks., at ved den i Kristus aabenbarede Guds Kjærlighed skal hos os vækkes Gjenkjærlighed, og at dette er Frelsen, naar jeg ser, at Gud elsker mig, og jeg saa derved kommer til at elske ham igjen. Men naar saa — trods alt — min Gjenkjærlighed ikke vaagner, hvad da?

Efter Stedfortræderforstaaelsen kan Synderen, som spørger efter Frelse, se paa det Guds Lam og sige

Alt dit er mit.

Først fordi Jesus stod i mit Sted, og det, han vandt, det vandt han for mig; thi det er aabenbart, at ikke for sin egen Skyld, men for den faldne Slægts Skyld kom han til Verden og levede og led og var tro, som Søn, over Guds Hus.

Til Overflod heder det udtrykkelig, at Gud har givet

sin Søn (Joh. 3, 16), og at han, efter at være given, er „bleven os Visdom fra Gud og Retfærdighed og Helliggjørelse og Forløsning," — med andre Ord: alt, hvad vi behøver (1 Kor. 1, 30).

Fordi den trængende og nøgne og jammerlige Synder kan uafladelig sige: alt dit er mit, — derfor kan han se ganske bort fra sig selv, og i denne salige Selvforglemmelse blir Kristus hans alt. Han spørger ikke først, om han har „Gjenkjærlighed", for derefter at afgjøre, om han har Ret til at tro sig et Guds Barn at være. Hans Ret er indesluttet i Jesus og er givet med ham. Og Jesus har paa retfærdig Vis vundet denne Ret, fordi han villigt og helt underkastede sig Gjenløsningens Vilkaar.

Jeg behøver ikke at undersøge, om jeg i mig selv er elskelig for Gud; thi

hvad Jesus mig har har givet,
gjør mig for Gud saa kjær.

Ikke mindst ved Dødsleierne vil det nok vise sig, at denne Forstaaelse er det eneste, som slukker alle den Ondes gloende Pile og giver Sjælen Ro.

Endnu et:

Kun paa denne Maade kan Blodet, Lammets Blod, faa den Plads i Frelsens Husholdning og i Troens Liv, som det efter sin Plads i Skriften utvilsomt skal have.

Det gamle Testamentes Theologi er en „Blodtheologi". Derom kan der ikke være nogen Tvil. Alle de blodige Offere taler derom med sit eget klare, uimodsigelige Sprog. Hebr. 9, 22 opsummerer det gamle Testamentes Lære om Frelsen ved at sige: „Næsten alt blir efter Loven renset med Blod, og uden Blods Udgydelse sker ikke Forladelse."

Og trods alle Protester og alle Forsøg paa at afsvække og omskrive, — det nye Testamentes Theologi er en Blodtheologi ikke mindre end det gamle Testamentes. Kristus har selv sagt, at det er hans Blod, som udgydes til Syndernes Forladelse (Matth. 26,28).

Og i det apostoliske Vidnesbyrd nævnes Blodet atter og atter, og det sjensynlig i den Mening, at det er Blodet, som er Kjernen i Forsoningsverket: Ap. Gj. 20. 28: „Guds Menighed, som han erhvervede sig med sit eget Blod;" Rom. 5, 9: „Retfærdiggjorte ved hans Blod;" Kol. 1, 20: „Fred formedelst Korsets Blod;" Hebr. 9, 14: „Hvor meget mere maa da Kristi Blod — — — rense;" Hebr. 13, 20: „Ved en evig Pagts Blod;" 1 Petr. 1, 19: „Forløste — — med Kristi dyrebare Blod;" 1 Joh. 1, 7: „Jesu Kristi, hans Søns, Blod renser fra al Synd;" se ogsaa Aab. 1, 5; 5, 9; 7, 14; 12, 11.

I Ef. 2, 7 og Kol. 1, 14 staar, at vi i Jesus, ved hans Blod, har Forløsning, nemlig „Syndernes Forladelse." I Jesus er det, til Forløsning, først og fremst hans Blod, det kommer an paa. Der er i Jesu Person og i hans Gjerning ogsaa meget andet, og alt har sin Betydning. Men Midtpunktet er Blodet. Blodet sætter Kronen paa Verket. Uden Blodet vilde alt det andet være forgjæves. Med Blodet følger alt andet. Den, som udelader Blodet af Evangeliets Forkyndelse, han udelader det, som er Evangeliets Kraft, dets væsentligste Indhold, det Ord, som skaber Frihed og giver Liv. Derfor forkyndte Paulus „Kristus og det som den korsfæstede," (efter Grundteksten, 1 Kor. 2, 2).

Blodet er Betegnelsen for den fuldbyrdede Dødsdom, for den lidte Straf. Blodet er ikke bare Toppunktet af Jesu Lidelse, det klareste Bevis for hans udholdende Troskab i at aabenbare Faderens Kjærlighed. Hele Jesu Liv stiler mod Blodet, — mod den blodige Forbandelsesdød — som det, der er det egentlige Maal med hans Komme til Verden:

„Menneskens Søn er kommen — — — for at give sit Liv til en Gjenløsning for mange" (Matth. 20, 28).

Selv Opstandelsen blir underordnet i Forhold til Blodet. Thi Opstandelsen kommer som en Følge af

„Blodet". Det er Blodet, som gjør Opstandelsen mulig, og Opstandelsen er Beseglingen paa Blodets frelsende Magt.

Det er betegnende, at Blodet som Regel har en meget tilbagetrængt Plads i Theologi og i Forkyndelse hos dem, som ikke vil vide af Stedfortrædelsen. Det er ingen Tilfældighed. Det er uden Tvil en ligefrem Følge af hele Standpunktet, hvorefter Blodet ikke er Maalet for Jesu Komme, men kun et sideordnet Led, sammen med mange andre Led, i en sammenhængende Række af betydningsfulde Kjendsgjerninger.

Gud give os en klar og sterk evangelisk Forkyndelse, som er fuld af Tonerne fra den nye Sang, og som kan lære Syndere den fulde Betydning af det apostoliske Ord: Gud være Tak for sin uudsigelige Gave!

Er Bibelen Guds Ord?

(Af Johannes Brandtzæg.)

Bibelen kan uden Tvil med Rette kaldes

en eneſtaaende Bog.

Den er nu helt eller delvis overſat paa henimod 400 forſkjellige Sprog og Dialekter. Grønlands Eſkimoer og Sydhavsøernes Beboere, Afrikas Negere og Amerikas og Europas civiliſerede Folkeſlag kan nu læſe og læſer „om Guds ſtore Gjerninger i ſine Tungemaal." Bibelen er den eneſte Bog, ſom findes overſat paa ſaa mange forſkjellige Sprog. Ingen anden Bog i Verden er ſaa udbredt og ſaa læſt ſom den.

Ingen Bog i Verden er ſaa læſt af alle Slags Folk ſom Bibelen. Det er en Kjendsgjerning, at den læſes og læſes med den ſamme Intereſſe i Kongers Paladſer og i Fattigmandens Hytte.

Det er kanſke ogſaa berettiget at ſige, at Bibelen er den eneſte Bog i Verden, ſom er elſket af dem, der læſer den, — om ikke af alle dem, ſom læſer den, ſaa i det mindſte af en ſtor Del. At elſke en Bog er neppe nogen almindelig Ting; men Bibelen er en elſket Bog. Muhamedanernes hellige Bog, Koranen, er kanſke den meſt indflydelſesrige Bog i Verden næſt efter Bibelen. Koranen omfattes med ſterke Følelſer, og det har ialfald

tidligere i Historien vist sig, at den formaaede i sine Tilhængere at tænde en Ild, som gjorde dem villige til at dø for at forsvare og udbrede dens Lærdomme. Men hvis man vilde paastaa, at Koranen elskes paa samme inderlige Maade, som Bibelen elskes af sine Venner, saa vilde man uden Tvil tage meget feil.

Ingen Bog har været saa modsagt som Bibelen. Tusinde Penne er sat i Bevægelse, og Bjerge af Bøger er skrevne for at formindske eller tilintetgjøre Bibelens Magt. Paa den Maade maa endog Bibelens Modstandere, enten de vil eller ikke, være med at bevidne, at Bibelen er en mægtig og i sin Magt en eneståaende Bog; thi ingen hvæsser sine Vaaben mod en død Mand. Trods alle Modstandere, trods alt Had, trods Angreb og Haan og Spot, — det har endnu ikke lyktes at gjøre dens Magt mindre, end sige at tilintetgjøre den. Bibelen har aldrig været saa udbredt som nu, aldrig saa læst; aldrig har den havt saa mange Venner som nu. Den har overlevet alle sine Modstandere, og naar dens sidste Modstander ikke er mere, saa vil det endda være sandt, at Guds Ord lever og bliver evindelig.

Ingen Bog uden Bibelen indeholder Rækker af Spaadomme, som er opfyldte paa en saa iøinefaldende og forbausende Maade. Ikke alle Bibelens Spaadomme er endnu gaaede i Opfyldelse, og enkelte af dem er saa dunkle, at kanske først Evigheden vil afsløre deres sande Betydning. „Profeternes Spaadomme er Kjendsgjerninger, som vidner om guddommelig Alvidenhed. Saa længe som Babylon er i Ruiner, saa længe som Ninive ligger tomt og øde, saa længe som Ægypten er det ringeste blandt Riger, saa længe som Tyrus er et Sted til at udbrede Fiskegarn paa, saa længe som Jøderne er spredte blandt alle Folkeslag, saa længe som Jerusalem er nedtraadt af Hedninger, saa længe de store Verdensriger gaar frem i deres forud forkyndte Baner, saa længe har vi Vidnesbyrd for, at en alvidende Aand er Ophav til Bibelens Spaadomme."

Uden at behøve at frygte for nogen berettiget Mod-

figelse tør vi vist paastaa, at ingen Bog har været saa mægtig i sine Virkninger som Bibelen. Det er en Kjendsgjerning, at en stor Del af det, som i Nutiden fortjener Navn af Kultur og Civilisation, det kan paa en eller anden Maade, direkte eller indirekte, føres tilbage til Bibelen og dens Lærdomme som den Kilde, hvoraf det er rundet, eller som det Salt, der har renset og bevaret det, som var levedygtigt indenfor den hedenske Kulturs Omraade, og som ellers vilde været hjemfalden til Stilstand eller til Tilintetgjørelse. Bibelen har omskabt Verden, og den holder fremdeles paa at omskabe Nationerne og fornye deres Kraft overalt, hvor den kommer hen og blir modtaget.

Pastor Wood fra Cherbourg fortæller, at da den bekjendte franske Demokrat Henri Rochefort var forvist til Ny Caledonien, traf han en Dag en af de Indfødte, som sad og læste i sin Bibel.

„Hvad for noget?" raabte Rochefort, er disse Dumheder ogsaa naaet hid?"

Den Indfødte svarte rolig:

„Det er sandelig en Lykke for dig; thi uden disse „Dumheder" havde vi for længe siden spist dig."

Tag Bibelen og dens Virkninger bort af Verden, af vort Land, — hvad saa? Tag bort vore Kirker og vore Forsamlingshuse, — tag bort de bibelske Lærdommes Indflydelse paa vore Love, paa vore Skoler, paa alle vore offentlige Institutioner, — hvad saa? Mon nogen for fuldt Alvor vilde ønske det?

En rig Kjøbmand blev ved en Leilighed anmodet at være med at give til Bygning af en Kirke. Han gav straks 50 engelske Pund og sagde: „Jeg giver det og anser det som en god Maade at anbringe Penge paa. Jeg vilde heller give 50 Pund hvert Aar end ikke at have Evangeliet prædiket i denne By." „Hvordan kan det have sig?" blev der spurgt, — „De bryder Dem jo selv ikke det mindste om Evangeliet. Hvorfor er De da saa interesseret i at faa det forkyndt?" „Aa", svarte han, „jeg bor

her med min Familie, og jeg har min Eiendom her; uden Religionens Indflydelse vilde Samfundstilstanden snart blive saadan, at hverken Liv eller Eiendom vilde være sikre. Jeg vilde ikke med min gode Vilje leve i nogen By, hvor Evangeliet ikke blev prædiket."

Er der nogen Tvil om, at vi vilde kunne undvære Fængsler og vore Forbedringsanstalter og ialfald den allerstørste Del af vore Sagførere og vore Dommere og vore Forligelseskommissærer, dersom hver Mand i dette Land vilde indrette sit Liv efter Bibelens Forskrifter?

Mindre iøinefaldende, men derfor ikke mindre mægtige er Bibelens Virkninger i Sjælene, dens Indflydelse paa de indvortes Bevægelser i Sjælelivet, de, som jo forøvrigt direkte eller indirekte er den nødvendige Forudsætning for de ovenfor nævnte, i det menneskelige Samfundsliv synlige Virkninger. Jeg har engang læst noget, som havde til Overskrift: „Virkningen af et enkelt Blad i Bibelen." Om denne Bog blir læst i nogen større Udstrækning, saa vil uden Tvil mange af dem, som læser den, kunne fortælle om „Virkningen af et enkelt Ord i Bibelen" eller af en Sætning eller et Vers. Et Ord, en Sætning eller et Vers af Bibelen slog ned i dem og voldte en Revolution i deres indre Liv, en Forandring, en Nyskabning, hvis Virkninger stadig fornyes og forstærkes ved andre Ord af den samme Bog.

Og hvem kan tælle alle de Taarer, som er bleven tørrede ved Hjælp af Bibelens Ord? Hvor megen Hjerteangst er ikke ved den bleven forvandlet til Jubel! Hvor megen Bitterhed har ikke den forvandlet til Fred! Baade Nat og Dag stiger rundt om paa Jorden Takkesange og Takkebønner op til Gud for, hvad hans Ord i den hellige Bog har været for dem, som „arbeidede og var besværede."

Naar vi paa denne Maade tør tale om Bibelen som en enestaaende Bog, — naar vi tillægger den saadanne Virkninger og finder Kjendsgjerninger, som bekræfter vor

Ret til at gjøre det, saa er der jo for enfoldige Kristne intet overraskende eller underligt i det. Thi vi tror, at denne Bog er Guds Bog, Guds Ord. Det eneståaende ved Bibelen er for vort Syn en naturlig og nødvendig Følge af, at den er Guds Ord, ligesom det ogsaa staar for os som et kraftigt Vidnesbyrd om, at den, som taler i Bibelen, er Gud og ikke Mennesker.

Det er bekjendt nok, at Spørgsmaalet om Bibelen som Guds Ord i Nutiden er Gjenstand for megen Debat, og at Meningerne om den Sag er meget delte ogsaa blandt dem, som mener at have Ret til at kalde sig Kristne. Naar der ofres saa meget Arbeide paa at kaste Lys over de Spørgsmaal, som staar i Forbindelse med denne Sag, saa er dette allerede i sig selv Bevis nok for, at Sagen erkjendes at være af vidtrækkende Betydning. Uden Tvil er det ogsaa af allerstørste Vigtighed for Kristi Menighed, at Bibelen har den Plads i Menighedens Liv, som den efter Guds Mening skal have. Det, som er mindre end dette, indeholder de alvorligste Farer for de Kristnes Tro og Liv.

Gaar det an for os at komme til nogen afgjort Klarhed med Hensyn til dette? Kan vi vove at have nogen bestemt Mening om, hvad Bibelen efter Guds Mening skal være for Menigheden?

Foreløbig vil vi paa dette kun svare, at det hele til syvende og sidst blir et Troesspørgsmaal. Ligesom en Mands Stilling til Jesus Kristus og hans Gjerning afgjøres ved Tro og ikke ved Tænkning og logiske Beviser, saaledes vil ogsaa Spørgsmaalet om Bibelens guddommelige Oprindelse aldrig kunne finde sin tilfredsstillende Besvarelse uden ved den Tankens Bøielse og Omvendelse, som kommer ved enfoldig Tro og ved Troens Erfaringer.

Lad det altsaa være klart, at det, som nedenfor siges om denne Sag, ikke maa betragtes som Beviser, men kun som Vidnesbyrd. Og selv de kraftigste Vidnesbyrd vil ikke kunne fritage nogen Mand fra Ansvaret ved

selv personlig at tage Stilling til det Ord, som til denne Dag har været Kilden og Normen, Rettesnoren for sund Lære og ret Liv i Kristi Menighed.

Det er selvsagt, at i en kort Afhandling som denne kan kun nævnes en meget liden Del af alt det meget, som siges om denne Sag. I Virkeligheden vilde ikke engang mange Bøger kunne udtømme Emnet.

Først et Par Ord om

Inspiration og Inspirationstheorier.

Som muligens de fleste af denne Bogs Læsere ved, er Ordene Inspiration og inspireret latinske Ord, som er kommen ind i den theologiske og almindelige kristelige Sprogbrug fra den latinske Bibeloversættelse, Vulgatas Oversættelse af 2 Tim. 3, 16, hvor vor Bibeloversættelse har „indblæst af Gud." Udtrykket er altsaa en Betegnelse for, at den hellige Skrift er fremkommet ved en guddommelig Virksomhed, som i 2 Petr. 1, 21 beskrives saaledes:

„De hellige Guds Mænd talte, drevne af den Helligaand," — idet samtidig benegtes, at „menneskelig Vilje" er Aarsag til Skriftens Oprindelse; „thi ingensinde er nogen Profeti fremført af menneskelig Vilje."

Bibelens Fiender gjør undertiden opmærksom paa den Kjendsgjerning, at ogsaa andre Religioners hellige Bøger angives at være blevne til ved en eller anden Form af Inspiration. Og ligesom vi — saaledes ræsonneres der — ligesom vi mener, at det er et Bedrag, eller i bedste Fald en from Indbildning, naar Muhamedanerne mener, at Koranen er Frugten af guddommelig Aabenbaring, saaledes er ogsaa de Kristnes Tro paa, at Bibelen er Guds Ord, en ligesaa tom og ubegrundet Indbildning. Alle saadanne Forestillinger om et inspireret Guds Ord er kun et Kapitel af de menneskelige Vildfarelsers Historie. Det er den almindelige, menneskelige religiøse Trang, som har født

denne Tanke; men Tanken selv er ligesaa rodløs som et hvilketsomhelst af de religiøse Hjernespind, som den religiøse Trang har avlet.

Vi mener, at det er fuldkommen ligesaa berettiget at se denne Kjendsgjerning i et andet Lys. Mere eller mindre klart har Menneskene erkjendt, at de intet kunde vide om de guddommelige og hinsidige Ting, uden at Gud selv paa en eller anden Maade aabenbarede det; den menneskelige Tanke har fattet sin egen Begrænsning, at den ikke kan naa Gud eller forstaa ham med de Midler, som staar til dens Raadighed. Men den religiøse Trang kunde ikke opgive den Mulighed at finde Gud og lære ham at kjende; saa fødtes af sig selv Tanken om guddommelige Aabenbaringer og Troen paa dem, naar en eller anden fremstod med Paastanden paa at være paa en saadan Maade benaadet af Gud eller af Guderne. Saadan omtrent er det uden Tvil gaaet for sig. Og saa ræsonnerer vi Kristne videre og siger omtrent saaledes:

Saasandt der er en Gud, saasandt Mennesket er skabt af Gud og til Gud, saa maatte Trangen til at finde Gud være der, og den kunde aldrig dø, hvor meget den end var fordunklet og ført paa Afveie ved Synden. Længe søgte den paa sine egne Veie og fandt kun Indbildninger og tomme Løgne, og rundt omkring paa Jorden findes der frembeles dem, som fortsætter paa samme Vis, — skjønt Gud allerede for længe siden havde begyndt at aabenbare sig selv og sin Vilje gjennem sande Vidner om de guddommelige Ting.

Med andre Ord: denne Trang til at finde Gud og til derfor at søge efter en Aabenbaring af Gud og fra Gud, — selve denne Trang er fra Gud. Han har skabt den og sørget for at holde den vedlige, ikke for at skuffe Menneskene, men for i sin Tid at møde Trangen med den fulde Aabenbaring, som kunde tilfredsstille den. Hvis der ingen Gud var, saa vilde ganske rigtig alle Forventninger om en Aabenbaring og al Tro paa den kun være selvskabte

Indbildninger; men fordi Gud lever, og fordi Guds Maal med Menneskene er at forene dem med sig selv, derfor blir selve Vildfarelserne paa dette Omraade et Vidnesbyrd for Sandheden og Nødvendigheden af den ene Aabenbaring, som vi tror paa.

Vi Kristne gaar ud fra, at uden Aabenbaring ingen sand Gudserkjendelse. Skjønt Bibelen, som vi siden skal se, ikke uden videre er det samme som Aabenbaringen, saa er det dog gjennem Bibelen, vi faar Kundskab om Aabenbaringens Kjendsgjerninger. Og denne Bog er — til Forskjel fra alle andre Bøger i Verden — den er inspireret.

Det er klart, at selve den Kjendsgjerning, at Bibelen er inspireret, det er een Ting, — og Maaden for denne Inspiration, det er noget andet. Det gaar an være enig om, at Bibelen er inspireret, selv om man er meget uenig om, hvordan dette er at forstaa.

Bortseet fra alle dem, som negter Inspirotionen, saa er det i Virkeligheden derom Striden staar:

paa hvilken Maade blev de hellige Guds Mænd drevne af den Helligaand?

Bibelen udtaler sig kun om Sagen selv, ikke om Maaden for den. Det samme er Tilfældet med vore Bekjendelsesskrifter. Hverken Bibelen eller vore Bekjendelsesskrifter indeholder nogen Inspirationstheori, det vil altsaa sige: Theori om Inspirationens Maade.

Men den kristelige Tænkning har arbeidet meget med dette Spørgsmaal.

Ved de hellige Skrifters Tilblivelse er der en guddommelig Virksomhed og et menneskeligt Redskab. Hvordan er Forholdet mellem disse to?

I den ældste Kirke, det vil altsaa her nærmest sige i det 2det Aarhundrede, tænkte Kirkefædrene sig Sagen saa, at de bibelske Forfattere var som musikalske Instrumenter, som den Helligaand spillede paa. Forfatterens egen Bevidsthed og Vilje træder ganske tilbage. Han er et viljeløst Red-

skab i Aandens Tjeneste. Der er kun guddommeligt, intet menneskeligt i Skriften.

Senere Kirkefædre betoner den menneskelige Aands Medvirken. Origenes f. Eks. betegner Inspirationen som en Forening af den Helligaands Virksomhed og en forsterket Virksomhed af den menneskelige Aand.

Middelalderens katholske Kirke opstillede ingen bestemt Lære om Inspirationen, skjønt der mellem de middelalderske Theologer tildels førtes Strid om Sagen. Den almindelige katholske Betragtning i Nutiden siges at være den, at Inspirationen gjælder Indholdet og ikke Ordene.

Først Reformationen gav Anledning til Forsøg paa en dyberegaaende Udredning af Spørgsmaalene. Den hellige Skrift blev nemlig nu stillet i Forgrunden paa en hidtil ukjendt Maade; gjennem Skriftordet talte Gud, og kun der havde man Guds Tale ren og uforfalsket, — det var Reformatorernes Tanke og, ved Siden af Sætningen om „Retfærdigjørelsen af Troen alene," Reformationens Hovedhjørnesten.

Reformatorerne fremsatte dog heller ingen Inspirationstheori. De forudsatte Inspirationen som noget selvforstaaeligt. Hvad forøvrigt Luther angaar, saa tænkte han mindst af alle paa at fornegte den menneskelige Side ved Skriften. Han fandt Ufuldkommenheder endog ved flere nytestamentlige Skrifter. Jakobs Brev kalder han en „Straaepistel", fordi det taler saa meget om Gjerninger. Han bedømmer ethvert nytestamentligt Skrift efter dets Forhold til Kristus. „Hvad der ikke fremholder Kristus, det er ikke apostolisk, om end St. Petrus og St. Paulus lærte det; og — paa den anden Side — det, som prædiker Kristus, det vilde være apostolisk, selv om det var Judas, Annas, Pilatus og Herodes, som lærte det."

En udformet Lære om Inspirationen fik den lutherske Kirke først ved de lutherske Dogmatikere i Slutningen af det 16de Aarhundrede og i Løbet af det 17de. Den naturlige Foranledning var Kampen med Katholikerne.

De Lutherskes Vaaben var Skriften. Men forat Skriftens Ord skulde have fuld Beviskraft, saa gjaldt det at paavise, at de hellige Forfattere, skjønt Mennesker, dog havde været saaledes under Aandens Indflydelse, at deres Ord i Virkeligheden var Guds Ord, uden nogensomhelst menneskelig Tilsætning.

Efter den af de lutherske Dogmatikere hævdede Opfatning staar Sagen saa, at de hellige Skrifters Forfattere i Virkeligheden ikke har været andet end den Helligaands Penne; Aanden har dikteret dem alt, hvad de har skrevet. Mens de skrev, var de vistnok ikke i nogen Henrykkelsestilstand; de vidste godt, hvad de gjorde; men deres Virksomhed var af en ganske mekanisk Art; af sig selv ydede de ikke andet end den blotte ydre Nedskrivning af Bogstaverne.

Dette er ogsaa omtrent, hvad Pontoppidans Forklaring har lært os, naar det der heder, at Guds Aand drev de hellige Guds Mænd til at skrive og „gav dem i Sinde, hvad og med hvilke Ord de skulde skrive."

Med Hensyn til Enkeltheder i Sagen lærte Dogmatikerne end videre bl. a. følgende:

Alt i Skriften er lige vigtigt, og alt indeholder den guddommelige Sandhed hel og ubeskaaret. Det blev saaledes anseet som Kjætteri, om nogen mente, at Treenighedslæren var mindre klart udtalt i det gamle Testamente end i det nye. Dogmatikerne havde intet Syn for, at Aabenbaringen er fremadskridende, — intet Syn for, at „Aandens Vidnesbyrd i det gamle Testamente indskrænkes og dæmpes ved det ufuldkomne Udviklingstrin, hvorpaa da Guds Rige og altsaa ogsaa Aabenbaringens Bærere befandt sig." — (Biskop Heuch „Mod Strømmen" Pag. 227).

Da alt er af Gud, saa følger deraf, at der heller ikke i Sproget er noget Spor af menneskelig Skrøbelighed. Der kan ikke være nogen grammatisk Feil eller andre sproglige Ufuldkommenheder, — en Paastand, hvis Urigtighed er indlysende for hver, som kan Græsk og er istand til at læse det nye Testamente i Grundsproget.

Væsentlig paa samme Maade lærtes der i de reformerte Kirkesamfund, hvor Sagen tildels ogsaa er udtrykkelig omtalt i Bekjendelsesskrifterne.

Det varede imidlertid ikke saa længe, før denne Opfatning blev Gjenstand for en sterk og efterhaanden meget indgaaende Kritik. Da Rationalismen kom i sidste Halvdel af det 18de Aarhundrede, gjorde den rent Bord og „feiede hele Inspirationslæren væk."

I Nutiden findes alle Opfatninger, og det er kanske vanskeligt at sige, hvilken Betragtningsmaade er den mest almindelige. En stor Del af vort norske Lægfolk, ligesom vistnok en stor Del af Lægfolket i de andre protestantiske Lande betragter Sagen endnu fremdeles væsentlig paa samme Maade som det 17de Aarhundredes Dogmatikere. Mere eller mindre rationalistiske og rationaliserende Theologer synes ikke at være ganske enige med sig selv om, hvorvidt Bibelen er noget andet og mere end en Samling Bøger, hvis Ægthed gjennemgaaende er tvilsom, hvis Forfattere i bedste Fald ikke var andet end usædvanlig religiøst grebne og klartskuende Mænd, — i det hele et Literaturprodukt, som nok kan have stor Betydning som historisk Dokument til at vise os, hvad vor kristne Religions Forløbere og Grundlæggere har talt og tænkt, men iøvrigt uden noget overnaturligt og guddommeligt ved sig og uden nogen absolut forpligtende Betydning for Nutidens Kristne og for deres Opfatning af Kristendommen. Troende Theologer er ikke kommet til nogen endelig Klarhed eller indbyrdes Enighed; skjønt enige om Inspirationen som Kjendsgjerning er dog ogsaa troende eller rettroende Theologer delte i sine Meninger om Inspirationens „Hvorledes." Alligevel er der vistnok blandt Nutidens troende Theologer neppe nogen, som helt ud staar paa den gamle Inspirationslæres Grund.

Hovedspørgsmaalet i denne Sag blir naturligvis ikke, hvad de og de Kirkens Fædre har lært om denne Sag,

skjønt dette naturligvis kan have sin Betydning som en Veiledning for os, som lever nu. Det afgjørende blir:

Siger Bibelen selv noget om dette Spørgsmaal? Og om saa er, — hvad er det, den siger?

Hvad det gamle Testamente angaar, saa er det bekjendt nok, at i Mosebøgerne staar det ofte, at det og det Ord blev talt til Moses af Gud; se saaledes 2 Mos. 3, 4 flg.; 9, 1 flg. og flere Steder. Profeterne bevidner paa mange Maader, at det var Herrens Ord, de talte, naar de som Profeter talte til Folket; se saaledes Es. 1, 2; 28, 14; Hos. 1, 1; Jer. 1, 9; 22, 29.

I det nye Testamente omtales og benyttes det gamle Testamente som Herrens Ord baade af Jesus selv og af de nytestamentlige Forfattere. Af Eksempler kan henvises til Matth. 2, 15—23; 4, 14; 4, 1—11; 5, 18; 26, 54; Luk. 24, 44; Joh. 10, 35; 19, 36; Rom 3, 2; Ef. 6, 17.

Alt dette gjælder altsaa det gamle Testamente. De tidligere nævnte Steder, 2 Tim. 3, 16, 2 Petr. 1, 21, kan neppe heller efter sin bogstavelige Betydning anvendes uden om det gamle Testamente; det nye Testamente forelaa jo ikke som hellig Skrift, da disse Udtalelser fremkom; men i Lys af andre Udtalelser i det nye Testamente er vi vistnok i vor fulde Ret, om vi af disse Steder drager den Følgeslutning, at ogsaa det nye Testamentes „hellige Guds Mænd talte drevne af den Helligaand."

Jesus vidner om sig selv og siger: „Min Lære er ikke min, men hans, som udsendte mig." (Joh. 7, 16).

Det er Disciplene, det gjælder, naar Jesus siger i den ypperstepreстelige Bøn: „Jeg har givet dem dit Ord." (Joh. 7, 16). Jesu Løfter til dem lyder saaledes: „Naar Talsmanden kommer, skal han veilede eder til al Sandhed," og „han skal tage af mit og forkynde eder." (Joh. 16, 13. 14.).

Baade Paulus og de øvrige Apostler var fuldt forvisfede om, at de talte Guds Ord, saaledes som vi kan se i Ap. Gj. 2, 4; 8, 25; 2 Kor. 3, 13; Gal. 1, 11. 12; 1 Tessf. 2, 13. Det maa vel være tilladt at kalde det Spidsfindigheder, om nogen vil søge at komme bort fra Beviskraften i disse Udsagn ved at sige, at de kun gjælder det mundtlige Ord og ikke det skrevne. Var det Guds Ord, da det blev talt, saa ophørte det ikke at være Guds Ord derved, at det blev nedskrevet.

Saa langt er Bibelens Vidnesbyrd om sig selv klart og utvilsomt. Men det sees let, at i alt dette er endnu intet sagt om, hvorledes det gik for sig, naar de hellige Forfattere blev inspirerede. Og Bibelen indeholder heller ingen andre direkte Udtalelser om den Sag. Derimod finder vi et Udsagn, som paa en meget ligefrem Maade fortæller os, hvordan en af de nytestamentlige Forfattere, Lukas nemlig, bar sig ad, da han skrev sine to Skrifter, Evangeliet og Apostlernes Gjerninger. Vi finder det i Luk. 1, 3, og det lyder saa: „Ogsaa jeg har anseet det for godt, efterat jeg nøie har efterforsket alle Ting fra først af, at skrive derom i Sammenhæng." Han siger altsaa udtrykkelig, at han har samlet sit Materiale ved grundige Undersøgelser og ved en udstrakt Benyttelse af de Kilder, som stod til hans Raadighed. Og efter al Sandsynlighed har han øvet sin personlige Kritik over det, som blev ham fortalt, og kun benyttet det, som han efter nøie Efterforskning er overbevist om er Sandhed. Han ved øiensynlig intet om, at det skulde være ham dikteret eller direkte aabenbaret af den Helligaand.

Der er god Grund til at antage, at de andre Evangelister har gaaet frem paa samme Maade, forsaavidt som de ikke var Øienvidner til det, de berettede.

Naturligvis er der andre Tilfælde, hvor Aanden direkte har aabenbaret det, som „den hellige Guds Mand" taler eller skriver. Profeterne kjender sig øiensynlig ofte grebne af den Helligaand og taler Ord, som de er sig be-

vidste at have faaet direkte fra Gud uden anden Virksomhed fra deres Side, end at de har taget imod og med Troskab gjengivet det Budskab, som blev dem betroet. Saaledes ogsaa Paulus, hvad vi kan se af Steder som 1 Kor. 11, 23 og 15, 3 sammenholdt med Gal. 1, 12.

Det, som er anført af Lukas, viser imidlertid klart, at Forfatterens menneskelige Selvvirksomhed ikke er uforenlig med Inspirationens Væsen, saaledes som Bibelen indirekte fremstiller det for os. I hvor høi Grad den menneskelige Virksomhed kan være medvirkende uden Skade for Ordets Paalidelighed og Aandsindhold, det beror vistnok, som L. Dahle bemærker i sin Bog om dette Emne, for en væsentlig Del *paa Beskaffenheden af det Stof*, som meddeles. Hvor Stoffet er af den Art, at Forfatteren ikke *kunde* hente det frem af nogen menneskelig Kilde, der maa Gud selv direkte aabenbare det. Men selv da viser det sig, at det aabenbarede Ord blir farvet af det eiendommelige ved Personligheden hos den Mand, som har meddelt os det. Esaias taler anderledes end Jeremias, Johannes taler anderledes end Paulus. Ordene, Udtryksmaaden faar Form og Farve efter Personen, selv der, hvor Aanden og Indholdet i dybeste Forstand er det samme hos dem alle.

Hvis vi kunde have valgt, saa vilde vi rimeligvis alle have foretrukket, at der i Bibelen ikke fandtes saa meget som en Antydning til Modsigelser eller Hukommelsesfeil eller lignende saadant. Som det nu er, saa lader det sig ikke negte, at der findes saadanne Ting i Bibelen.

Baade i det gamle og i det nye Testamente findes saakaldte „parallele Afsnit," det vil sige to (eller i det nye Testamente endog tildels flere) Beretninger om den samme Ting. I disse Beretninger finder vi undertiden Enkelthed er, som ikke stemmer overens, skjønt der er Overensstemmelse i Hovedsagen. Saaledes f. Eks. i Fortællingen om den eller de Blinde ved Jeriko, som blev helbredet af Jesus. Matthæus siger, at der var to Blinde; Markus og

Lukas siger, at der kun var een. Efter Matthæus og Markus foregaar Helbredelsen, idet Jesus gik ud af Byen, efter Lukas foregaar den, idet Jesus gik ind i Byen. (Se Matth. 20, 29—34; Mark. 10, 46—52; Luk. 18, 35—43). Uoverensstemmelsen er der, selv om den angaar Ting, som i sig selv er høist uvigtige. Man har forsøgt at komme forbi den ved mange Slags Fortolkningskunster. Men Gaaden — hvis det da er nogen Gaade — er lige uløst til denne Dag.

Der gives flere saadanne Uoverensstemmelser, saaledes som enhver, som vil, kan læse mere udførligt om det, f. Eks. i L. Dahles Bog: „Den hellige Skrifts Oprindelse."

Hvordan skal vi efter dette tænke os Inspirationen? Hvilken Inspirationstheori skal vi opstille og søge at hævde?

Den ovenfor nævnte gammellutherske Inspirationstheori stemmer ikke med det, vi fandt i Luk. 1, 3, ligesaa lidet som den lader sig forene med det, som netop er sagt om indbyrdes Uoverensstemmelser mellem de forskjellige Beretninger. Vi kan ikke godt tænke os, at hvis den Helligaand har diktert hvert Ord, at han da vilde lade Matthæus sige, at der var to Blinde ved Jeriko, medens han lader Markus og Lukas sige, at der var bare een.

Nutidens Theologer har forsøgt at opstille forskjellige Inspirationstheorier. Et gjennemgaaende fælles Træk i disse nyere Inspirationstheorier er, at man mener at komme Sandheden nærmere ved heller at tale om inspirerede Personer end om inspirerede Bøger i Bibelen.

Man søger ogsaa at gjøre en Skilsmisse med Hensyn til Indholdet, saaledes at Bibelen skal være ufeilbar i alt det, som angaar „Sandhed til Salighed," medens der nok kan tænkes Feiltagelser med Hensyn til historiske, naturhistoriske, astronomiske og lignende Udsagn; „thi" — siger man — „Bibelen har aldrig givet sig ud for at være nogen Lærebog i Naturhistorie eller Astronomi, og paa disse Omraader behøves heller ingen overnaturlige Aaben-

baringer. Bibelens Formaal er at give paalidelig Veiledning om Frelsen. Efter dette maa den bedømmes."

Tiltrods for alle disse Forsøg paa ved en opstillet Theori at ramme Sagens Kjerne har det endnu ikke lyktes at finde en Formel, som troende Mennesker i sin Almindelighed med nogen Tryghed har kunnet samle sig om som fuldgyldigt og klart Udtryk for deres Mening om Sagen. Vi trænger for vor Troes Skyld en ufeilbar Veiledning gjennem det Guds Ord, som er os givet. Vi maa have en Bibel, som ikke en hvilkensomhelst Lærd eller Lærdes Efterснakker efter Behag kan tage noget fra eller lægge noget til. Vi kan ikke slaa os til Ro med nogen Theori, som i mindste Maade gjør Bibelen tvilsom for os eller formindsker vor Ret til at lægge vor Haand paa den og sige: „Saa siger Herren." Da foretrækker vi at være uden nogen Inspirationstheori. Bibelen er ikke afhængig af nogen saadan, og naar alle Inspirationstheorier er blevne gammeldagse, den ene efter den anden, saa vil Bibelen endnu findes og være deres Trøst, som enfoldigt tror paa den.

Somme af os pleier undertiden at tænke omtrent paa følgende Maade:

Da vor Frelser vandrede paa Jorden, havde han „ingen Skikkelse eller Herlighed, — saa vi kunde have Lyst til ham." (Es. 53, 2); i menneskelig Ringhed var han paa Jorden og blev foragtet af mange; men de faa, som troede, „saa hans Herlighed som den Enbaarnes af Faderen."

End om nu ogsaa Bibelens Herlighed for en Del er skjult ved dens menneskelige Iklædning? Efter det ydre at dømme er den en Bog som andre Bøger, — ikke skrevet af Engle, men af Mennesker. De forskjellige Dele af af den er samlet til en Bog gjennem Mennesker; heller ikke da det skede, kom der Engle eller paa anden Maade guddommelige Aabenbaringer, som sagde, hvilke Skrifter og Breve skulde optages i den Bog, som var bestemt til at blive alle Nationers Bibel. Man finder Modsigelser i den og andre formentlige eller virkelige Feil. Der er i den

noget for de Lærde at blive betænkelige over og for de Vantro at spotte over. Amerikaneren Ingersoll kunde tage Anledning af denne Bog og reise Landet rundt med Foredrag om det, som han kaldte „Moses's Feiltagelser" og tjene flere hundrede Kroner pr. Aften.

Er alt dette Bevis for, at Bibelen ikke er Guds Ord?

Nei, — ligesaa lidet som Jesu fattige Fødsel, hans hjemløse Reiseliv, hans Hunger og Tørst, hans Lidelse og Død er Bevis for, at han ikke var Guds Søn og selv Gud.

Men Bibelen beviser sig selv for den, som tror. Andet Bevis for Bibelens Sandhed gives der ikke. Det, som gjorde mig og alle andre, som tror Bibelen, vis paa dens Sandhed, enten vi er lærde eller ulærde, det var det, vi oplevede, da dens Ord slog vor Samvittighed med Sandhedens Magt og Myndighed. „Se et Menneske, som sagde mig alt det, jeg har gjort," sagde den samaritanske Kvinde (Joh. 4, 29), og hun føiede til: „Mon denne ikke er Kristus?" Det er med lignende Følelser, vi betragter Bibelen, efterat den har aabenbaret os for os selv i vor sande Skikkelse. Og vi siger: „Mon ikke denne Bog er Guds Ord?"

Og naar vi saa i Tro paa Ordet kjender os forsonede med Gud og frigjorte ved Jesu Kristi, Guds Søns, Blod, saa ser vi op til Guds hellige Bog med Taknemmelighed og Kjærlighed og med en Ærefrygt, som gjør os nidkjære paa dens Vegne og meget ømtaalige ligeoverfor ethvert Forsøg paa at lægge noget til den eller tage noget fra den.

„Saaledes", — siger Biskop Heuch i „Mod Strømmen", Pag. 216 og 217, — „saaledes er den Troendes Erfaring. Derfor kan det vel smerte og harme ham, naar han ser, at det, som er ham det dyrebareste og visseste, Guds Ords Sandhed og Paalideligheb, drages i Tvil; men det kan ikke rokke hans Tro (paa Bibelen) Videnskaben har intet havt med at bringe den istand; derfor kan den heller ikke formaa at gjøre den til intet."

Paa flere Maader har man i Nutiden forsøgt at komme bort fra de Vanskeligheder, som Bibelkritikken synes at berede den enfoldige Tro paa Bibelen som Guds Ord.

Man har saaledes forsøgt at skjelne mellem Aabenbaringen og Bibelen. „Aabenbaringen" — siger man — „er een Ting; Bibelen, som er Beretningen om Aabenbaringen, er noget andet." Med Aabenbaringen mener man da de Kjendsgjerninger, hvorved Gud i Tidernes Løb har fuldbragt og aabenbaret den fra Evighed af besluttede Frelse. Disse Frelsens Kjendsgjerninger er Kjendsgjerninger, og som saadanne er de i sig selv uforanderlige og bestaar uafhængig af Beretningen om dem. Følgelig skulde vi altsaa ikke behøve at have nogen Bekymring, om Bibelkritikken mener at finde Ufuldkommenheder, Modsigelser og Feil i Bibelen, — ja selv om den med stor Sikkerhed forkynder, at en eller flere Bøger i Bibelen ikke er ægte. Vi trækker os bare fra Udenverkerne tilbage til selve Fæstningen, Kjendsgjerningerne nemlig, og saa kan Spotterne og Fornegterne tordne og triumfere, saa meget de vil.

Dette Ræsonnement, — om ellers nogen for fuldt Alvor gjennemfører det og bygger paa det — lider af meget væsentlige Svagheder.

Der er sandt, Frelsens fuldbragte Kjendsgjerninger er i sig selv uforanderlige; det, som er skeet og gjort, kan ikke gjøres ugjort igjen, om alle Verdens Vise og Mægtige slog sig sammen for at faa det til. At Israels Profeter har levet og profeteret, vilde være en Sandhed, selv om det blev benegtet tusinde Gange, ja selv om ikke et Menneske paa Jorden længer vidste noget om det. Lidelsen, Døden og Opstandelsen har Kristus engang gjennemgaaet, og den fuldbragte Kjendsgjerning er urokkelig som Klippen trods alle Modsigelser.

Ja vel, — Himmelen vedblir ogsaa at være Himmel, selv om ingen vidste, at der var en Himmel. Men hvem af os vilde have noget Gavn af en Himmel, som vi ikke kjendte noget til? Eller hvordan skulde vi komme did,

dersom den Vei, man anviste os, var en feil Vei, som kanske førte andresteds hen, men netop ikke til Himlen?

Sagen er, at der ikke bare er Spørgsmaal om selve Kjendsgjerningerne, men ogsaa, og ligesaa meget, om deres Virkninger, om deres Betydning for os og om, hvordan de kan blive for os det, som de er bestemte til at være. Naar saa er, saa er det klart, at Beretningen om Frelsen for os blir af ligesaa stor Betydning som selve den fuldbragte Frelsesforanstaltning. Kristus er død og opstanden! Ja — men hvad hjalp det mig, dersom jeg ikke vidste det, eller dersom det var fortalt mig paa en saadan Maade, at jeg fik ganske feilagtige Forestillinger om Betydningen af det og om, hvordan det i sine Virkninger skulde blive min aandelige Eiendom.

Det er gjennem Beretningen, at jeg faar Kundskab om Kjendsgjerningerne. Da det i saa vigtige Ting er høist paakrævet, at Kundskaben er paalidelig, saa kan det selvfølgelig ikke være nogen ligegyldig Ting, enten Beretningen er paalidelig eller ikke. Hvis man kunde godtgjøre for os, at Bibelen er mildest talt høist upaalidelig, hvordan kunde jeg saa vedblive at have nogen Sikkerhed med Hensyn til Virkeligheden af den Frelsens Historie, som den fortæller mig om? Eller med Hensyn til dens Betydning for mig og Slægten? Thi Kjendsgjerningerne, de, som der her er Tale om, foregaar ikke idag; de foreligger ikke nu længer til paatagelig Jagttagelse.

Dertil kommer endnu en meget vigtig Ting. Ikke lidet af Bibelens Indhold, saaledes en betydelig Del af Paulus's Breve, bestaar i Forklaring af Frelseskjendsgjerningerne og i Anvisninger til den rette Anvendelse af Bibelens Sandheder. Tænk paa, hvad Betydning Romerbrevet og Galaterbrevet har for en klar evangelisk Forstaaelse af Kristi Forsoning og dens Virkninger! Uden disse i Bibelen selv givne Forklaringer, hvis Bibelen bare havde været en historisk Beretning om Begivenhederne i Frelsens Historie, vilde mange vigtige

Spørgsmaal, som nu er lette at besvare paa en tilfredsstillende Maade, have staaet ubesvarede til Dagenes Ende, og vi vilde været prisgivet de menneskelige Opfatningers Tyranni i en Udstrækning, som vi knapt kan tænke os.

Virkningen af ingen Bibel at have eller af at have en Bibel, hvis Paalidelighed man betviler, blir den, at Kjendsgjerningerne forvanskes, forflygtiges, fortyndes, forsvinder, — ikke i sig selv, men for vor Bevidsthed og vor Tro, — saaledes som vi ogsaa ser det i de Lande, hvor man begyndte med at have en uforfalsket Kristendom, men nu har Kristendommen opblandet med tusinde menneskelige Tilsætninger, som for en stor Del har gjort Kristendommen virkningsløs baade efter dens Hovedformaal og efter dens mere eller mindre væsentlige Sidevirkninger: Aarsagen var den, at Bibelen enten var bleven fuldstændig borte, eller at dens Ord ikke længer respekteredes som Guds Tale.

Derfor hænger Skriften og Aabenbaringen saaledes sammen, at med Hensyn til sine frelsende Virkninger kan Aabenbaringen ikke bestaa uden Skriften. Beretningen om Aabenbaringens Kjendsgjerninger og de dertil knyttede Forklaringer og Anvisninger er en nødvendig og uundværlig Bestanddel af Aabenbaringen. Beretningen, Bibelens Ord, er selv et Stykke Aabenbaring; Aabenbaringen er ikke færdig, før Bibelen er bleven til. De bibelske Skrifters Tilblivelse og Samling til een Bog, — ja til og med dens Opbevaring ned gjennem Tiderne ved Haandskrifter og paa anden Maade er forsaavidt Aabenbaringens Afslutning og nødvendige Fuldstændiggjørelse.

Ogsaa i en anden Betydning er Bibelens Ord selv et Stykke Aabenbaring.

Vi mener, at Guds Aand følger Guds Ord, eller rettere, at Aanden følger Ordet, fordi den er i Ordet. Ja, efter luthersk Opfatning maa det endog sterkt betones, at Gud ikke giver sin Aand uden gjennem Naademidlerne, Ordet og Sakramenterne.

At Guds Aand er i Guds Ord er for Jesu egne

Ords Vedkommende udtrykkelig sagt af ham selv: „De Ord, jeg taler til eder, er Aand og er Liv." (Joh. 6, 63). Naar vi udvider dette til at gjælde Bibelen i det hele, saa støtter vi dette, dels paa Bibelens eget Vidnesbyrd, som f. Eks. Profeternes og Paulus's udtrykkelige Erklæring om, at hvad de taler, er Herrens Ord; dels paa den almindelige Betragtning, at „de hellige Guds Mænd talte drevne af den Helligaand," og dels paa de Troendes Erfaring om Bibelordets Virkning ned gjennem alle Tider.

Altsaa: Skriftordet er i sig selv et Stykke Aabenbaring, forsaavidt som det er en Udstraaling af Guds Væsen og Aand. Menneskers Ord er ikke bare Lyden af Bogstaver, som bærer en nøgen Tanke; naar jeg taler, saa er det Stykker af min Aand, som jeg sender ud i Verden. Ordene er legemliggjorte Aandsdele. Saaledes ogsaa med Guds Ord, — og i endnu høiere Grad med Guds Ord end med noget Menneskeord.

Af disse Grunde er den sterke Skilsmisse mellem Skriften og Aabenbaringen kun halv Sandhed og derfor misvisende og farlig som alle halve Sandheder.

Lad os tilslut mindes, hvordan denne meget angrebne og omdisputerte Bog har været „Lyset paa det mørke Sted" for Slægt efter Slægt indtil denne Dag, og endnu skinner dens Lys lige klart.

Lord Hatherly, en bekjendt engelsk Retslærd og øverste Dommer, sagde paa sine gamle Dage:

„Jeg og min Hustru er nu just bleven færdige med Bibelens Gjennemlæsning for 44de Gang. I min høie Alder begynder jeg nu at sætte Bibelen saa meget høiere end hvilkensomhelst anden Bog. Den er altid ny. Den er et levende Hele, som er og vil vedblive at være Aand og Liv, indtil Tiden ikke er mere."

Endog Bibelens Fiender holder sig ofte saa nær, de kan, under dens Skygge og hilser den med Glæde som et Fredens og Tryghedens Tegn.

For flere Aar siden reiste en ung, vantro Amerikaner

med sin Onkel, en Bankier, ude i det fjerne Vesten. Under Reisen blev de en Nat nødt til at søge Ly i en usel Hytte. De var ikke uden Frygt, og da de Reisende for Natten var vist ind i det ene af Hyttens to Rum, saa kom de overens om, at den unge Mand skulde sidde oppe med sine Pistoler og vaage til Midnat; saa skulde han vække sin Onkel, som skulde vaage, til Morgenen kom. Imidlertid kom de til at kige gjennem en Sprække og saa da Værten, en gammel Mand af raat Udseende i en Bjørneskindsdragt, tage ned fra en Hylde en Bog, en Bibel. Efter at have læst en Stund knælte han og begyndte at bede. Da begyndte Fritænkeren at klæde sig af for at gaa tilsengs. Onkelen sagde: „Jeg troede, du vilde sidde oppe og holde Vagt!" Men den unge Mand vidste, at det var unødigt at sidde oppe og holde Vagt i et Hus, der var helliget ved Guds Ord og Bøn. „Kunde et Spil Kort, en Flaske Brændevin eller et Nummer af „Verdens Gang" saaledes have beroliget den unge Fritænkers Frygt?" spørger en, som beretter dette.

Guds Ord det er vort Arvegods,
det skal vor Afkoms være.
Gud, giv os i vor Grav den Ros,
vi holdt det høit i Ære!

Amen.

Synd mod den Helligaand*).

(Af Johannes Brandtzæg.)

Bibelen siger os, at der er en Synd, som ikke forlades.

I den almindelige kristelige Sprogbrug kaldes denne ene, utilgivelige Synd „Synd mod den Helligaand." Selve Udtrykket „Synd mod den Helligaand" findes ikke i Bibelen. Men det har jo forsaavidt lidet at sige, al den Stund den Sag, man betegner med dette Navn, findes omtalt i Bibelen, og man blandt Troende vistnok er saa nogenlunde enig om, hvad Bibelens Mening er i dette Stykke.

De Skriftord, som taler om Synd mod den Helligaand, er følgende:

Matth. 12, 31—32, som lyder saa: „Al Synd og Bespottelse skal forlades Menneskene; men Bespottelse mod Aanden skal ikke forlades Menneskene. Og hvo der taler et Ord mod Menneskens Søn, ham skal det forlades; men hvo der taler mod den Helligaand, ham skal det ikke forlades, hverken i denne Verden eller i den tilkommende."

*) Den, som ønsker en udførligere Behandling af Emnet, maa henvises til Pastor L. Dahles Bog „Synd mod den Helligaand." Den her givne Fremstilling er væsentlig et Uddrag af Pastor Dahles Bog. — Ogsaa ved Udarbeidelsen af Stykkerne „Kristi Forsoningsgjerning" og „Er Bibelen Guds Ord" har jeg søgt Veiledning i Pastor Dahles Bøger om disse Emner, især for de kirkehistoriske Oplysningers Vedkommende.

Parallelstederne, Mark. 3, 28. 29 og Luk. 12, 10, omtaler Sagen væsentlig paa samme Maade, skjønt tildels med lidt andre Ord.

Dette er, hvad Jesus selv har sagt. Saa har vi et Par apostoliske Vidnesbyrd om samme Sag, nemlig Hebr. 6, 4—6; 10, 26—29 og 1 Joh. 5, 16. 17.

Hebr. 6, 4—6 lyder saaledes: „Det er umuligt, at de, som engang er blevne oplyste og har smagt den himmelske Gave og er blevne delagtige i den Helligaand og har smagt Guds gode Ord og den tilkommende Verdens Kræfter og falder fra, atter kan fornyes til Omvendelse."

Hebr. 10, 26—29: „Thi synder vi med Vilje efter at have annammet Sandhedens Erkjendelse, er der ikke Offer mere tilbage for Synden, men en frygtelig Forventning om Dommen og en brændende Nidkjærhed, som skal fortære de Gjenstridige. Naar nogen har brudt Moseloven, dør han uden Barmhjertighed efter to eller tre Vidners Udsagn; hvor meget værre Straf mener I, at den skal agtes værd, som har traadt Guds Søn med Fødder og ringeagtet Pagtens Blod, hvormed han var helliget, og forhaanet Naadens Aand?"

1 Joh. 5, 16: „Der er en Synd til Døden," — og Johannes siger, at han ikke vil paalægge nogen at bede for den, som har begaaet denne Synd, om han end ikke forbyder at bede i saadanne Tilfælde.

Det første, vi i de anførte Skriftord har at understrege, er det af Jesus brugte Udtryk: „Bespottelse mod Aanden" eller „mod den Helligaand," som det gjengives hos Lukas.

Hvad ligger der i Udtrykket „Bespottelse mod Aanden"?

Man har derom sagt, at „Bespottelse" forudsætter hos dem, som bespotter, et Kjendskab til det, han bespotter, et Kjendskab, som ialfald er saa klart, at Bespotteren er fuldt klar over, hvad han gjør. Og da det her er Tale om

Bespottelse mod Aanden, saa skulde allsaa deri ligge udtrykt, at han bespotter, skjønt han klart ved, at det er den Helligaand, han bespotter, — eller kanske det er ligesaa ret at udtrykke det saa: Skjønt han klart ved, at det er den Helligaands Virkninger i hans indvortes Menneske, som han haaner og spotter over.

At denne Betragtning er den rigtige, synes ogsaa at bekræftes derved, at det er Aanden, og ikke Faderen eller Sønnen, her tales om. Faderen og Sønnen kan vi have et vist „historisk" Kjendskab til uden Aanden; men først, naar Aanden kommer til, forvandles denne historiske, udvortes Forstandskundskab til et virkeligt, sandt Kjendskab, et personligt Hjertekjendskab. Først ved Aanden aabnes den menneskelige Personligheds inderste Gjemmer, saa den treenige Gud kan gaa ind og bo der. Da er der oprettet en Forbindelse mellem Aand og Aand, mellem Guds Aand og Menneskeaand, en Forbindelse, som er den nødvendige Forudsætning for et virkeligt Kjendskab. Først derved blir den Helligaand, som guddommelig Person, kjendt i Hjertet ved de fra Aanden stammende Naadevirkninger.

Deraf drager vi den Slutning, at det kun er Kristne, som kan synde mod den Helligaand.

Desuden ledes vi til at betone, at her er ikke Tale om en hvilkensomhelst Synd mod den Helligaand, men kun om den Synd mod den Helligaand, som kaldes Bespottelse mod Aanden.

De, som er frafaldne, kan „fornyes til Omvendelse"; de kan reises op af sit Frafald; derom kan der, efter Skriften, ikke være Tvil. Kun det Frafald, som kommer ved Bespottelse, er uopretteligt. Thi Bespottelsen forudsætter Had og en klar, bevidst, afgjort Bortvisning af Aanden og alt det, som hører Aanden til.

At dette er en rigtig Betragtning af Forholdet, synes ogsaa klart at fremgaa af de fra Hebræerbrevet anførte Steder. Disse to Steder staar uden Tvil i det Forhold til hverandre, at de gjensidig udfylder og forklarer hverandre.

Den, som vil gaa til Hebræerbrevet for at faa vide, hvad Synd mod den Helligaand er, han maa derfor læse begge disse Steder. Det første forstaaes ikke helt uden ved Hjælp af det sidste, og det sidste ikke uden ved Hjælp af det første.

„Falder fra" staar der i Hebr. 6, 5. I 10, 26—29 faar vi den nærmere Beskrivelse af dette Frafald, og denne Beskrivelse viser os, at det er ikke et hvilketsomhelst Frafald, ikke et „almindeligt" Frafald — om man vil udtrykke det saa —, som her tales om. Det uoprettelige Frafald er det, som ser saaledes ud:

„Synde med Vilje," — „traadt Guds Søn med Fødder og ringeagtet Pagtens Blod, hvormed han var helliget, og forhaanet Naadens Aand."

Vi bør mærke os de sidste Ord, „forhaanet Naadens Aand"; for de viser, at her tales om samme Synd, som i de nævnte Steder af Evangelierne kaldes „Bespottelse mod Aanden."

Udtrykkene „med Vilje," „traadt med Fødder," „ringeagtet," „forhaanet" taler om et bevidst, klart villet Oprør, parret med voldsom Haan og Foragt, og al denne oprørske Foragt og Haan er rettet mod de helligste og mest ophøiede Personer og Ting, som den menneskelige Tanke og Samvittighed kan komme i Berørelse med.

Da der her er Tale om „Frafald," ligger det i Sagens Natur, at det først kan foregaa, efterat „Sandhedens Erkjendelse er annammet" (10, 26). Stedet 6, 4—6 giver en nærmere Beskrivelse af den Sandhedserkjendelse, som der her er Tale om. Der er kanske Grund til at sige, at denne Beskrivelse med sine skarpe Udtryk synes at vise en Kristen, som er temmelig langt fremkommen i Sandhedens Erkjendelse og har gjort mange og dybe Erfaringer i Aandens Skole.

Naar en saadan Kristen paa en saadan Maade har forhaanet Naadens Aand, saa har han begaaet den „Synd, som er til Døden." Da nytter det ikke mere at

bede for ham. Da er han uigjenkaldelig fortabt, endnu før hans Sjæl er kommen til Fortabelsens Sted.

Han kan ikke mere „fornyes til Omvendelse."

Det sidste Udtryk viser os den sande Aarsag til, at dette Frafald er uopretteligt. Aarsagen er ikke den, at der ikke er Forladelse nok, eller at Forladelse ikke kan gives under saadanne Omstændigheder. Aarsagen er en Sindstilstand hos den Frafaldne, en Sindstilstand af den Art, at den ikke mere staar til at forandre. Efterat Aanden er jaget bort paa en saa forfærdelig Maade, lukkes Hjertet til for bestandig. En Forhærdelse, en Hjertets Forstening, som er saa stor, at der findes ikke den Magt i Himmelen eller paa Jorden, som kan lukke det Hjerte op igjen. Syndernes Forladelse kan ikke naa dette Menneske, kan ikke komme ind i dette for evigt lukkede Hjerte, som blev stængt, fordi Synderen selv stængte det. Aarsagen ligger ikke hos Gud, at han ikke mere skulde ville give Syndernes Forladelse; Aarsagen er, at Synderen ikke mere kan tage imod.

Hvor frygteligt dette er! Synderen er bleven ett med sin Synd. Han er kommen ned til Djævlenes Standpunkt. Han kan nok skjælve for Følgerne af sin Synd og gyse ved den „frygtelige Forventning om Dommen," ved Visheden om den uundgaaelige Fortabelse; thi „ogsaa Djævlene skjælver" (Jak. 2, 19). Men han kan ikke mere afskye sin Synd, ikke mere sørge over den, ikke mere søge Befrielse fra den.

Derfor kan vi ogsaa trygt gaa ud fra, at hvis nogen endnu længes efter Befrielse fra sin Synd og sørger over sit Hjertes Kulde og Forvendthed, saa har han ikke begaaet Synd mod den Helligaand. Den, som endnu ønsker at vende tilbage til Gud, for ham er Veien til Faderhuset fremdeles lige aaben, som den altid var. Thi Syndesorg og Længsel efter Gud er Virkninger af den Helligaands Arbeide i Sjælen, og disse Virkninger er i sig selv det bedste Bevis

for, at Guds Aand ikke er vegen fra det Hjerte, hvor de findes.

Der er dem, som mener, at Synd mod den Helligaand yderst sjelden forekommer, at vi kanske baade i Skriften og i Kirkens Historie, saa langt som den er os bekjendt, vanskelig med absolut Sikkerhed kan paavise et eneste Tilfælde. Det skulde da være Ananias og Safira, efter den Beretning vi har i Ap. Gj. 5, 1—11.

Jeg tør ikke sige meget om det. Men jeg vil udtale min Taknemlighed for en Tanke, som fremsættes i Pastor Dahles Bog om dette Emne, — den nemlig, at

vi aldrig her paa Jorden med Vished kan sige, at nogen har begaaet denne Synd, — at „saa længe der er Liv, er der Haab," — at vi ingen Forpligtelse eller Grund har til at sige det til nogen, at han har begaaet Synd mod den Helligaand, selv om vi frygter for, at det er saa; for har han begaaet den, saa er der jo alligevel ingen Opreisning for ham, og vi kan ikke paa nogen Maade gavne ham ved at udtale Dommen over ham. Paa den anden Side, tager vi feil i vor Dom og saa til og med udtaler den, saa kunde vi paa en frygtelig Maade blive Skyld i det Menneskes Fortabelse.

Gjælder det at sige, hvem der ikke har begaaet Synd mod den Helligaand, saa er det derimod adskillig lettere. For der har vi, efter det ovenfor udviklede, temmelig klare Mærker at gaa efter:

Der, hvor vi endnu finder Sorg over Synden og Længsel efter Gud, nogen Dragelse til Gud, der er ikke begaaet Synd mod den Helligaand.

Der, hvor vi ikke finder et bevidst Had til Gud og alt helligt, der er ikke begaaet Synd mod den Helligaand.

Hos en Omvendt kan der ikke være Tale om denne Synd. Man maa være en Kristen for at kunne synde paa denne Maade.

Der er saa mange, som gaar og er fulde af indvortes Uro, fordi de frygter for, at de har gjort sig skyldige

i den Synd, som ikke forlades hverken i denne eller i den tilkommende Verden. Skulde nogen saadan komme til at læse dette, saa er der to Ting jeg vil bede ham huske og gjentage for sig selv igjen og igjen, — først dette:

Gud vil, at alle skal blive salige.

Vil du blive salig, saa er din Vilje i det Stykke ganske den samme som Guds. Det er umuligt, at du kan ville det med større Styrke, med mere brændende Trang, end Gud vil det. Thi i hans Hjerte brænder den Kjærlighed, som er sterkere end Døden.

Og saa dette:

„Den, som kommer til mig, skal jeg ingenlunde støde ud," — siger Jesus.

Der er kun een Ting, som behøves, — at komme. Kom! Du finder en aaben Dør og et Hjerte, som elsker mere, end en Mor elsker.

Det kristelige Husliv.

(Af Pastor Prytz.)

Blandt de mange Opgaver, som foreligger den Kristne, er det *en af de betydningsfuldeste*, som han har at fyldestgjøre som Lem af den kristelige Familie, at der inden den kan blive ført et kristeligt Husliv.

Denne Opgave er baade taknemmelig og vanskelig. Den er *taknemmelig*, fordi den naturlige Kjærlighed, som binder Familiens Lemmer til hverandre, styrker og letter. Men den er tillige *vanskelig*, fordi der gjøres Krav paa en uafladelig, ustanselig Kamp mod daglige Fortrædeligheder og Møisommeligheder, Vanskeligheder og Trængsler, saa der udfordres en høi Grad af Taalmodighed og Selvfornegtelse.

Sikkert er det, at Opgavens tilfredsstillende Løsning er af stor Betydning. Thi ud fra det kristelige Hjem skal Kristi Kjærligheds Ild lyse og varme i denne Verdens Mørke og Kulde. I det kristelige Hjem skal Familiens forskjellige Lemmer finde Vederkvægelse og Oplivelse under Livets Strid. Og den Aand, som raader i det kristelige Hjem, skal være et Forsvar for Kristendommen — ikke mindst i en Tid som vor, der spørger efter Livets Bevis.

„Hjem er et fagert Ord,
derinde Freden bor,
og der er Vekst.
Den fik jo gavne mest,
den fik jo virke bedst,
som lageb Toner flest
til Hjemmets Tekst."

Aldrig drømmes der vel her paa Jorden fagrere Drømme, end naar to Unge begynder at samle til sit Fremtidshjem. Og aldrig leves der her paa Jorden lykkeligere Dage, end naar disse Drømme bliver til Virkelighed ved hans Hjælp, der saa gjerne vil velsigne Hjemmets Liv.

Der er ingen mere fredet Plads end Hjemmet. Ingensteds hviler vi bedre. Af timelige Gaver har Gud da heller ikke givet nogen bedre end Hjemmet.

Men vi taler her ikke om Hjemmet i sin Almindelighed, men om det kristelige Hjem og det Liv, som leves der. Og vi skylder da straks at understrege, at dette Hjem er grundet paa Herren. Han er den evigsterke Grund, paa hvilken det er bygget.

I.

Alt, hvad I gjør i Ord eller Handling, det gjør alt i den Herres Jesu Navn, takkende Gud og Faderen formedelst ham! Kol. 3, 17.

Alt, hvad I gjør, siger Apostelen. Alt — ikke alene de store, vigtige Ting, ogsaa Livets Smaating, alt, baade det store og det lille, alt, det omspænder det hele Liv, intet er undtaget. Alt, det angaa dit evige eller timelige Liv, dit indre eller ydre Menneske, det angaa dig selv eller andre, det angaa den enkelte eller Samfundet. Alt, det være i Ord eller Handling. Ordenes rige Verden, Ordene, der siges i det daglige Livs Løb og angaar dets Smaating,

og Ordene, der vedkommer Livets store Afgjørelser, Ordene, talte til den enkelte, og Ordene, der griber og begeistrer de mange, Ordene, der trykkes og spredes i tusinde Aftryk Verden over og læses af de store Masser, Ordenes rige, men paa samme Tid saa farlige Verden, alt er her medindbefattet. Alle Handlinger, de, der foregaar i Samfundenes store Verden, og de, der sker i Enkeltmenneskenes mindre Verden, de Handlinger, der bærer de vidtrækkende Følger, og de smaa, tilsyneladende saa ubetydelige Handlinger med — tilsyneladende ialfald — saa ringe Følger, alt er medregnet.

Det er, ser vi, et vidtomfattende Paabud, det omfatter intet mindre end det hele Menneskeliv — fra dets Begyndelse til dets Ende, fra Morgen til Aften, fra Aften til Morgen — intet Tidsrum undtaget, det hele Menneskeliv, glem det ikke!

Alt skal I gjøre i den Herres Jesu Navn! Det er visselig en Befaling. Der staar jo Befaleformen gjør. Men jeg vil heller se Befalingen fra en anden Side. Tænk, vi faar Lov til at gjøre alt, hvad vi foretager os, i Ord eller Handling, i den Herres Jesu Kristi Navn. Hvilken Velsignelse! Vi har hans Tilladelse til at leve det hele Menneskeliv i hans Navn, til at hente ned over Livet hele den rige Velsignelse, alt det Lys, hele den Glæde, som Jesu Kristi Navn har bragt Menneskelivet. Hvilken Velsignelse over det af Synden forbandede, hvilket Lys over det i Mørket liggende, hvilken Glæde over det af Sorgen herjede, hvilken Ophøielse af det fornedrede, hvilken Helligelse af det urene! Hvilket Værd faar ikke derved alle Ord, alle Handlinger! De faar en høiere Indvielse! Det hele Menneskeliv bliver ligesom en stor, høi Gudstjeneste, hvert Ord, hver Handling et Led i Gudstjenesten!

Og gjælder nu dette det hele Menneskeliv, hvor meget da især den for den enkelte og for det hele, for Tid og Evighed saa betydningsfulde Handling, at to Mennesker,

en Mand og en Kvinde, indgaar Ægteskab og bygger et Hjem.

Lad os gaa ud fra, at de har Hjerter, rige og varme af Kjærlighed til hinanden, og at de nærer det inderligste Ønske om, at de maa kunne blive hinanden til megen Velsignelse i Livet. Lad os gaa ud fra, at de har udmalet sig, hvorledes de vilde stelle godt for hinanden, hvorledes de vilde støtte, ja bære hinanden, øge hinandens Glæder, dulme hinandens Smerter, staa kjærlig sammen og hjælpe hinanden i Medgang og Modgang. Sandelig, der er noget vaarfriskt i denne Kjærlighed mellem Mand og Kvinde, denne Kjærlighed, der har saa rige Forhaabninger, og som arbeider saa ærlig for at gjøre den hjemlige Arne lun og fredfuld. Vi, der ser dette, glæder os derover, og det gjør ogsaa Herren. Thi han ledede den første Mand til den første Kvinde og viede saaledes det første Ægtepar i Paradisets yndige Have, han var tilstede som Gjest ved Brylluppet i Kana og forvandlede der Vand til Vin, og han velsigner gjerne enhver sandt menneskelig Glæde, ogsaa Ægteskabets.

Men hvor varmt og kjærlig de to end kan tænke paa hinanden og for hinanden, hvor inderlig de end kan begjære at blive hinanden til Velsignelse, de formaar det dog ikke af sig selv. Der er nemlig noget, som vil hindre dem. Noget, der vil svække Kjærligheden og sløve dens Eone. Noget, som vil skjærpe Blikket for den andens Skrøbeligheder og mindske Taalmodigheden til at bære over dermed. Det er deres Synd. Den vil stadig træde frem, naar det gjælder den kjærlige Overbærenhed, naar det gjælder at bære hinandens Byrder. Selv om de to har den allerredeligste Vilje, det vil dog ikke lykkes at være rette kristelige Ægtefolk, om de stoler paa sig selv.

Har ikke Erfaringen stadfæstet dette? Jo, den har. Saa mangen Gang har det hændt, det overmaade sørgelige, at de to, som begyndte i Lykke og Solskin, de blev

saa sørgelig skuffede. Lykken svandt. Solen blev borte. Hjemmet blev en Ruin.

Hvorfor sige dette? For at nedslaa deres Mod, der gaar ind i Ægteskabet? Nej — men for at gjøre deres Hjerter modtagelige for det naadefulde Tilbud, som dette Guds Ord indeholder.

Thi det er et naadefuldt Tilbud, at vi faar Lov til at gjøre alt, alt, som taaler Guds Lys, i Jesu Kristi velsignede Navn, og dermed da ogsaa det at indgaa Ægteskab og bygge Hjem.

Thi det giver en solid Tryghed, at de to faar tage den sterke og naadige Frelser med sig ind i sin Pagt og ind i sit Hjem.

Faar den Herre Jesus være med, da vil han ved sin Helligaand gjøre Hjerterne villige til at se egen Synd, til at bede Gud og Mennesker (og da ogsaa Ægtefællen) om Tilgivelse derfor, — men ogsaa til at tilgive.

Forunderligt, hvor i denne Skole Hjertet bliver ydmygt og fint og hensynsfuldt og varmt!

Da lærer man at bære hinandens Byrder og fuldkomme Kristi Lov. Og Kristi Bud er ikke svære.

Da skal der blive Grund til at takke. Takkende Gud og Faderen formedelst ham — det skal da blive Menneskelivets Overskrift.

De, der fik begynde sit Ægteskab, fik lægge sit Hjems Grundvold i Jesu Navn, de skal faa takke Gud og Faderen formedelst ham.

Sorger kan komme. Uventede, tunge Skyer kan drage over det Hjem, hvor de to bøier Knæ i Jesu Navn. „I Verden skal I have Trængsel.“ Disse Ord gjælder ogsaa dem. Mange Slags kan Bekymringerne blive. O, hvor mange Slags! Men de skal faa takke, takke, for de fik hinanden, takke for Hjemmet, takke for Glæden, takke for Sorgen — i Jesu Navn. Det skal fylde Hjerterne med Jubel og bringe Læberne til at flyde over af Tak, at de i Jesu Navn har Forladelse for Synd, har Kraft til at

leve et kristeligt Liv, har Fred for det forbigangne, har Frimodighed i det nærværende, har Haab for det kommende.

Herre, vor Gud, hjælp os ved din Helligaand til at gjøre alt i din Søns Jesu Navn — med Lov og Tak! Amen.

II.

I Mænd! Elsk eders Hustruer, ligesom og Kristus elskede Menigheden og hengav sig selv for den! Ef. 5, 25.

Det synes saa selvsagt dette, at Mændene skal elske sine Hustruer. Apostelen har dog fundet, at der her trængtes Formaning. Derfor retter han den til Efesermenighedens Mænd — og dermed da ogsaa til hele Kristi Menigheds Mænd.

Det burde være overflødigt at formane Mænd, og det endog kristne Mænd, til at elske sine Hustruer. De valgte dem dog engang til sine Ægtefæller, forsikrede dem om sin Kjærlighed, fortalte dem, at det at eie dem var en væsentlig Del af deres Livslykke. De gav dem dog engang saa mange varme Ord. Der var dog engang saa megen Sødme over Samværet. Der drømtes dog engang saa mange fagre Drømme, vaarlige, friske, om hvad Samlivet vilde bringe. Ja, det skulde være overflødigt at formane Mænd, og det endog kristne Mænd, til at elske sine Hustruer.

Se paa de to Unge, som har fundet hinanden! Det er, som Blik, Ord, hele Maaden at være paa udtaler dette ene: de elsker hinanden! Se paa dem, naar de begynder at samle til sit Hjem, til at bygge det saa fint og varmt, som de bare orker det! Se paa den unge Mand og den unge Kvinde som Brudepar foran Herrens Alter, — al den straalende Lykkefølelse, som synes at gjennembæve dem!

Følg dem saa frem over Aarene! Følg særlig den unge Hustru! Hvor bærer hun ikke hele sin ærefulde Stillings store Byrder med Glæde og Hengivelse til Opgaven:

Barnefødsel, Husstel, — Møie, Besvær, Dages Arbeide, Nætters Tanke! Hvem kan vel egentlig udmaale, hvad den trofaste Hustrus, den ømme Moders, den omtanksfulde Husmoders Opgave har krævet gjennem Aarene! Det er hende, der bygger vore Hjem! Sandelig, det skulde være overflødigt at formane Mænd, og det endog kristne Mænd, til at elske sine Hustruer.

Men — Apostelen fandt, at der tiltrængtes Formaning dengang. End nu? Trænges Formaningen ikke?

Se dig om! — Eller hellere: lad os Mænd, mig, som skriver dette, I, som læser dette, lad os prøve os selv!

Vi taler om Mandighed, endog om ridderlig Mandighed, endog om kristelig ridderlig Mandighed. Ja, vi gjør dette. Men sandelig, om jeg for min Part ser stort til den i Livets Virkelighed, ligeoverfor vore Hustruer ganske særlig. Jeg vender mig bort fra Verdens daarlige Væsen — Verden ligger i det onde — jeg vender mig til os Kristne. Ja, lad os se paa Forholdet blandt os kristne Mænd!

Viser vi ridderlig Mandighed, saaledes som den Herre Kristus vil lære os den! Ridderlig Mandighed og Alvor, saa de Kvinder, vi gav vore Hjerter i Ungdommens første Varme, som troede paa os og hengav sig til os, som har baaret vore Børn under sine Hjerter, født dem og pleiet dem, som har bygget vore Hjem, som har ofret os Kraft og Sundhed, — de kan til de graa Haar, til de gamle Dage føle hos os den trofaste Kjærlighed, der ikke ruster, men øges, renses, helliges, bliver mere og mere, hvad den skal være? Ridderlig Mandighed med den Finhed, den Renhed, den Skjønhed, som vore Hustruer begjærer, og hvori de hviler saa trygt og saa lykkelig? Jeg undres, om det ikke er paa sin rette Plads, at vi lytter til Formaningen: I Mænd, elsk eders Hustruer, — lytter til den slig, at vi tager ind over os den Tugt, Ordene ogsaa giver!

Thi det skal vi forstaa, at ruster Kjærligheden, kjøl-

ner Varmen, saa kommer det af den Grund, at Kjærlighedens fine, tendre Blomst ikke er bleven pleiet. Den Gud, fra hvem al sand Kjærlighed kommer, ogsaa den ægte Kjærlighed mellem Mand og Kvinde, han har ikke faaet Lov til at frede og stelle med Blomsten, saaledes som han saa gjerne vilde.

Og himmelsk skjøn kunde Blomsten under hans Omsorg være bleven. Hør her: I Mænd, elsk eders Hustruer, ligesom og Kristus elskede Menigheden og hengav sig selv for den! Hans Kjærlighed, der elskede til Døden, ja Korsets Død, — hvis Kjærlighed ikke eier Grænser og Maal, — den staar som Mønsteret for vor Kjærlighed til vore Hustruer. Da skal der sandelig ikke blive Rum for den gjængse Undskyldning: Vaaren er gangen, Hjertet er blevet gammelt og koldt, det hele Forhold har faaet Vanemæssighedens Kjedsommelighed over sig. Nei — evig ung ved hans Hjælp, der giver evig Ungdom i Hjerte og Sind, skal vi kunne skjænke vor Ungdoms Brud Hjerter, der banker lige varmt for hende, som dengang vi første Gang førte hende ind i vort fælles Hjem.

Og naar det dyrebare Baand brister, idet Døden river det af, da skal den Ægtefælle, som bliver igjen, gaa og og nynne paa den dybt kristelige Sang:

„Tænk, naar engang i Himlens lyse Sale
jeg med den Ven, jeg her paa Jorden fandt,
i Lyset om et evigt Liv skal tale
og om det Liv, der som en Drøm forsvandt!"

Kjære Herre Gud, vi takker dig for, hvad du har givet os i vore Hustruer! Takker dig for den store Gave, baade for det Liv, som er, og det, som kommer, som du har skjænket os i vore trofaste Hustruers Medhjælp! Herre, tilgiv os alt, hvad vi har syndet mod dem i Kulde og Uforstand, og giv os din Velsignelse til et Samliv i den

sterke Kjarlighed, der elsker uegennyttig og offervillig lige til Døden. Herre, hør vor Bøn. I Jesu Navn. Amen.

III.

I Kvinder! Vær eders egne Mænd underdanige, som Herren! Ef. 5, 22.

Af den Række Formaninger om det kristelige Husliv, som Apostelen Paulus giver i Ef. 5, 22—6, 9, har vi allerede anført en Befaling om Mandens Forhold til Hustruen. Den ligger til Grund for foranstaaende Afsnit. Her sætter vi i Spidsen et Ord om, hvorledes Hustruen skal stille sig til Manden.

Apostelen befaler, at den kristne Hustru skal underordne sig under sin Mand som under den Herre Kristus. Det er nemlig Kristus, hvem hun tjener i sin Stilling som Hustru.

Men hvorledes de troende Kristne skal tjene den Herre Kristus, med hvilket Sind ser vi tydelig i det samme Brevs 6, 5—7, nemlig ikke i Trælletjeneste, men i frivillig Tillid og Kjærlighed. Naar nu den kristne Hustru skal tjene Kristus i sin Hustrustilling, da skal hun ogsaa staa i denne Gjerning ikke som Trælkvinde, men i frivillig Tillid og Kjærlighed. Saaledes bliver hun — efter Herrens Bestemmelse — sin Mand en Medhjælp i hans Livsopgave*).

Vi forstaar, at Apostelen her „hverken taler om Mandens eller Hustruens Rettigheder, men kun om deres gjensidige Skyldighed." Thi der, hvor Mand og Hustru ligeoverfor hverandre trodser paa Rettigheder, hvor altsaa dette fine, ømtaalige Forhold skal lægges paa Rettighedernes kolde Vegtskaal, der er Forholdet allerede dybt skadet.

---

*) Se Dr. Skat-Rørdam „Det nye Testamente." Anmærkningerne til dette Sted.

O Husfru, vær din egen Mand underdanig! Sæt din Ægtefælle paa en høi Plads. Tænk, hvor høit du engang satte ham! Hvor rødmende lykkelig, hvor stolt du var, da du første Gang lagde dig ind til hans Bryst! Hvor følte du dig ikke rig ved at eie hans Kjærlighed, ved at tænke dig ham som din Husbonde, hvis Navn du skulde bære, hvis Hjem du skulde frede! Hvor udmalte du dig ikke Lykken i Samliv med ham, den ene, du kaldte din egen! Hvor du saa efter hans Skikkelse, lyttede efter hans Trin! O, det er underligt, det gjør varm at friske op de gamle Minder!

Ja, sæt din Ægtefælle paa en høi Plads, paa den høieste Plads af Mænd. Tag Hensyn til hans Ønsker, søg at imødekomme hans Vilje, ja, led med samme Ømhed som i gamle Dage efter det, som du kan tænke dig, glæder ham.

Nei, aldrig bliver du, kjære Husfru, yndigere, end naar du saaledes vedbliver at elske din Mand i kvindelig — hvad skal jeg kalde det — Underordning og Ydmyghed og Hengivenhed.

I mine Barneaar gik vi Søskende ind og ud i et ældre Ægtepars Hjem. De var begge gamle og graa. Men jeg mindes, at vi Børn syntes, det var saa eiendommeligt, at de to var „som nyforlovede." Fruen kunde undertiden sætte sig ned blandt os Børn og snakke saa forunderlig ligefremt og ukunstlet med os. Ikke sjelden talte hun da om Vilhelm, det var Manden. Saa varmt og fint og yndig og ydmygt hun talte! Hvor luede ikke den gamle Glød! — — — Mange Aar senere mødte jeg hende. Da var Vilhelm gaaet hjem til Herrens Fred. Nu gik hun og længtede efter ved Herrens Naade at komme efter. — — — Jeg saa hende paa det sidste Leie. At komme hjem til Herren var det største, jeg tror, jeg tør sige det. Men at faa se Vilhelm igjen, jeg vil ikke skjule det, det talte hun ogsaa om — og med stor Glæde. — Hvor hun var skjøn, den gamle Kvinde med den hvide Kappe paa

de hvide Haar! Thi hun var en sand Kvinde, en sand Husfru!

Sandelig — dette skal blive, som jeg i min Ungdom hørte af min gamle Lærer — „et Forhold af Over- og Underordning indenfor begges væsentlige Lighed og Sideordning." Sandelig — da skal der ikke blive Spørgsmaal om Rettigheder, men om hjertelig Villighed til at yde sin Skyldighed. Sandelig — Manden skal her ikke komme til at kræve nogen Rettighed og Husfruen ei behøve at bøie sit Hoved under et tungt Aag.

Herre, vor Gud, du, der er Kjærlighed, lær os i vore Hjerters Dyb, at naar vi bliver i Kjærlighed, bliver vi i dig og du i os! Amen.

IV.

Børn som Oljekvister rundt dit Bord. Salme 128, 3.

Det hører med til den Mands Lykke, som frygter Herren, som vandrer paa hans Veie. Thi efter Guds Bestemmelse „udvider og udvikler sig nu det ægteskabelige Samfund til et Familiesamfund, Samfundet mellem Forældre og Børn og mellem disse sidste indbyrdes som Søskende." Kristelige Forældre anser sine Børn som Gaver, Gud har skjænket dem. Men de Gaver, Gud giver, kommer kun da til sin fulde Ret, faar først da blive til sand Velsignelse, naar Modtagerne erkjender, at de kommer ovenfra, at de er en Naadegave. Thi da fødes der Taknemmelighed inde i Hjertet, og da fødes der Ansvar for den Maade, hvorpaa Gaven bruges. Først da bliver Gaven en Opgave, hvorpaa vi med hans Hjælp, der er Gavens Giver, skal prøve vore Kræfter. Først da faar Gaverne sin rette Betydning, den i Evighedens Lys og med Evighedens store Maal for Øie at være det Felt, hvor vi nedlægger vort Arbeide. Se, saaledes betragter kristelige For-

ældre sine Børn. Derfor er de sig ogsaa bevidste sit Forældreansvar. Og de vil gjerne efter Herrens Ord opføde dem i Tugt og Herrens Formaning.

„Lad os leve for vore Børn!" har engang en anseet Barneopdrager udtalt. Ja lad os det!

Det at se med kold Ligegyldighed paa sine Medmennesker er overhovedet noget, som er Kristendommen fremmed, noget, som har hjemme i den onde Verden. Og hvor skjærende, hvor iøinefaldende er det ikke, naar denne kolde, ligegyldige Aand endog trænger ind i Hjemmet og bliver raadende i Samlivet mellem dem, hvem Herren har stillet Side ved Side for at være hverandre til gjensidig Gavn, Glæde og Hygge.

Gjenstanden for den kristelige Kjærlighedsvirksomhed er saavel det aandelige som det legemlige Vel. Men først nævner vi den aandelige Velfærd. Selvfølgelig! Thi det er det store „ene fornødne." Det Hjertespørgsmaal, som inden det kristelige Hjem Fader og Moder først og fornemmelig har at gjøre, er dette: Hvad kan jeg gjøre for at fremme mit Barns aandelige Vel?

Det staar i fuldeste Overensstemmelse med hans Vilje, der har sagt: „Lad de smaa Børn komme til mig og forhindre dem ikke, thi Guds Rige hører saadanne til." (Mark. 10, 14).

Lad os takke Gud for, at der iblandt os er den Agtelse for Daaben, at Forældre almindeligvis anser det for at være sig magtpaaliggende at bringe sine Børn til Daaben. Paa dette Omraade er det heldigvis sjeldent, at der finder nogen Forhindring Sted.

Men derved ophører da ogsaa desværre, hvad der fra de fleste Forældres Side bliver gjort for at lade Børnene komme til Jesus. Enkelte lærer Børnene nogle Bønner til Fremsigelse Morgen og Aften. Men det maa ellers blive Skolens Sag ved sin Kristendomsundervisning og Præstens ved sin Konfirmandforberedelse at gjøre Resten.

Og var det endda bare det, at der intet blev gjort for at lade de smaa Børn komme til Jesus. Men særdeles mange forhindrer ligefrem de Smaa derfra. Forhindrer dem ved i Ord og Gjerning at foregaa Børnene med et sligt Eksempel, at det nye Livs Spire, der ved den hellige Daab blev skabt i Barnehjertet, maa dø. Det synes underligt, at de samme, der med tilsyneladende Ængstelighed vaager over, at Børnene bliver døbte, bagefter med raffineret Grusomhed dræber den uendelig betydningsfulde Livsspire. Men saa er Tilfældet.

Jeg sad en Aften sammen med Mine hos nogle Kjendinger af os. De boede i første Etage. Det var om Sommeren, og Vinduet stod oppe. Der gik en liden Fyr, omtrent fire Aar gammel, forbi paa Gaden. Høit og klart med sin skarpe Barnestemme udtalte han gyselige, væmmelige, urene Ord, saa Husets Frue ilsomt løb til Vinduet og lukkede det. Hvem havde lært denne Barnemund, bestemt til Herrens Pris, at sige saa frygtelige Ting, hvis Urenhed Barnet selv ei forstod? Voksne Mennesker. — O, forhindre ei Børnene fra at komme til Jesus! De trænger ham, og han dem.

Du siger: Tales her ikke om kristelige Forældres Pligt? Jovel. Men de smittes saa let af Verdens daarlige Eksempel — de ogsaa. Og derfor tager de det ofte saa slapt og sløvt, naar det gjælder at føre Børnene til Jesus. O, hvor sørgeligt! Thi Børnene har i sin barnlige Umiddelbarhed, i sin tillidsfulde Hengivelse særlige Betingelser for Guds Rige. „De hører Guds Rige til."

O, lad os leve for vore Børn!

Det viser sig ikke sjelden, at endog de, der aflægger Vidnesbyrd ude, blandt Fremmede og for Offentligheden om Sandheden i Kristus, er saare efterladne, naar det gjælder for sine Egne, for sine Nærmeste at vidne om Jesus. En Forklaringsgrund kan kanske tildels søges deri, at de kvier sig for at optræde som Bekjendere ligeoverfor dem, som bedst kjender deres daglige Skrøbelighed. Tildels kan vel

Grunden være den, at man er saa vant til fortrinsvis at se paa det Fremmede, det Fjernere, at man overser det Hjemlige, det Nærmere. At dette er et Misforhold, indsees let. Enhver Kristen, særlig dog en kristelig Husfader og Husmoder, burde være en Herrens Præst og Præstinde i det Tempel, Herren har reist dem, og som han har givet Hjemmets deilige Navn. At byde aandelig Næring til Fremmede, medens man lader sine Egne aandelig hungre, hvad er dog dette for en forkjært Fremgangsmaade!

Hvem skulde være nærmere til eller have lettere for at tale til de Unges Hjerter om sit Forhold til Gud end den Fader, paa hvis Knæ de sad som smaa, end den Moder, der har baaret dem under sit Hjerte? Kristi Kirkes Personalhistorie kan ogsaa fremvise talrige Eksempler paa, at mange af de Mænd, hvem Herren har kunnet bruge til en stor Gjerning i sit Rige, har havt fromme, bedende Mødre.

Herre Gud, vi takker dig for de Børn, du har betroet os. Hjælp os ved din Helligaand, at vi med Kjærlighed og Visdom maa kunne føre dem til dig, at de maa eie Livet i dig! Amen.

V.

I Herrer! Gjør mod ebers Tjenere, hvad ret og billigt er, vidende, at ogsaa I har en Herre i Himlene. Kol. 4, 1.

Til Husstanden hører ogsaa Tjenerne. Det er ukristeligt at betragte sin Tjener blot som en Person, til hvem man staar i et Kontraktsforhold. Tvertom skal den kristelige Husbonde og Madmoder i sin Tjener se „et til deres Varetægt betroet Barn." Her maa da ikke alene tænkes paa Tjenere i dette Ords snevreste Betydning; ethvert Kontraktsforhold mellem Herre og Tjener skal udvikle sig til et saadant Barneforhold. Ogsaa de, der kun for kortere

Tider og mere leilighedsvis arbeider i ens Tjeneste, skal altsaa, naar de er i ens Brød, betragtes som Familiens Lemmer, ja som Børn i udvidet Forstand.

Kjære, lad os gjøre mod vore Tjenere, hvad ret og billigt er!

Det er sandelig ikke let at være Tjener. Jeg har ofte tænkt derpaa. Mal dig ud Tjenerens, Tjenestepigens Livsvilkaar: deres tilbagetrukne, ensformige, bortgjemte Tilværelse, — det daglige, uafladelige Slid og Slæb, saa altfor ofte upaaskjønnet, uforstaaet, uvurderet.

Tænk ogsaa paa, hvilken Nytte vi har af vore Tjenere, hvor ofte vore Hjems Velvære i ikke ringe Grad er afhængig af, at vi har — som det heder i Katekismen — „tro Tjenestefolk."

Kjære, lad os gjøre mod vore Tjenestefolk, hvad ret og billigt er, for Guds Ansigt. Thi for ham skal vi ogsaa staa til Ansvar for, hvorledes vi har handlet med dem.

Og for Gud er der ikke Standsforskjel. Om et Menneske er Konge, et andet Gaardbruger, et Arbeidsherre, et andet Arbeider, de er dog, om de ellers lever i Troens Samfund med Kristus, Brødre i Herren. De har alle lige Del i Kirkens Goder, Ord og Sakrament; der lyder dog til dem de samme Forjættelser, de samme Formaninger, de samme Advarsler. Og staar de udenfor dette Samfund, de rammes dog lige stærkt af Lovens strenge Tale og mødes dog lige mildt af Evangeliets venlige Lokken. Ligeoverfor den Gud, for hvem der ikke er Persons Anseelse, er det enten *hans* Børn eller Djævelens Børn. Udvortes Stilling gjør her aldeles intet. Og naar Kongen paa sit høie Sæde og Fattigmanden i sin skjulte Krog enten maa bøve for den samme Dom eller kan glæde sig til den samme Herlighed, se, da veires visselig bort al Følelse af den enes jordiske Høihed og den andens jordiske Ringhed; ligeoverfor ham, der er Herrers Herre og Kongers Konge, bliver de alle lige usle, arme Syndere, der har lige nødig at tigge Smuler fra Naadens rige Bord.

Det er godt at mindes dette i Forholdet ligeoverfor dem, der staar i tjenende Stilling til os! Det vil hjælpe til, at vi gjør mod dem — i alle Dele —, hvad ret og billigt er.

Herre, vor Gud, lær os at vandre varlig, ikke som Uvise, men som Vise, ogsaa mod vore Tjenere. Amen.

VI.

Saa er I da Guds Husfolk! Ef. 2, 19.

Hvorledes skal der i det kristelige Hus arbeides for at fremme alle Husfællers aandelige Vel? Jo, Guds Husfolk har sin aandelige Næring i Naadens Midler. De maa derfor for at næres og styrkes aandelig søge fælles Opbyggelse af Naademidlerne, Daab, Ord og Nadverd.

Først Daaben.

Dens Naade, dens Værd hele Livet fremover bør tit holdes frem — i Opbyggelse, i Bøn, i Samtale i det kristelige Hus. Der bør mindes om, hvad Daaben giver, og hvortil den forpligter. Den yder god Tilknytning for Samtale om aandelige Ting: „Jeg har Retten til at tale; men du har Forpligtelsen til at høre; thi vi er begge døbte til vor Frelser." Naar jeg læser om, hvorledes vore prøvede gamle aandelige Veiledere, vore i den hele lutherske Kirke høitagtede Forfattere har takket

„for det store Livsens Haab,
den Saligheds faste Grund
og Forbund,
du haver med mig gjort
i Naadens første Port,"

da falder det mig tungt paa Sinde, at mange af vor Tids troende Kristne har saa lidet Øie for Daabens Værd. Om den fromme og lærde Melankton er det fortalt, at

han bad sin Daabsbekjendelse, den apostolisk Troesbekjendelse, tre Gange daglig og anbefalede andre at gjøre det samme.

Jeg mindes en kjær Ungdomsven, hvem denne Verdens Aand havde gjort fremmed for hans Gud, og han fyldte sig med den falskelig saakaldte Visdom. Saa blev han lagt paa et langvarigt Sygeleie; han døde Tomme for Tomme. Da fandt han, at denne Verdens Visdom var at ligne med de sprukne Brønde, der ikke holder Vand, og han vendte sig med Bøn om Tilgivelse til den Gud, der tog ham til Barn i den hellige Daab, og som for Jesu Skyld tilgiver den angrende Synder. Jeg var ofte hos ham, og vi drak af det Væld, som sprudlede frem af Daabens Naadekilde. Og da Blikket sløvedes, og det mørknede mod den dybe Dødsnat, da laa han og hviskede frem Troens Bekjendelse, og de sidste Ord, hans Læber udtalte, var den 2den Artikels.

De kristelige Husfolk maa fremdeles lade Kristi Ord bo rigelig iblandt sig. Dette Ord maa sættes høit i det kristelige Hjem. Der bør være en fastsat Husgudstjeneste, Husandagt. Træffende siger Dr. Ahlfeld: „Naar Gudstjenesten i Kirken ikke har sin Efterklang i Hjemmet, da sniger den Forblindelse, at alt saadant tilhører Kirken og er Kirkevisdom, sig ind saavel i ens Hjerte som i Familien. — — Kirkegudstjenesten uden Husandagt er som et Træ uden Rødder. Man glæder sig en kort Tid derved; man hviler en Stund i dets Skygge; men det vokser ikke. Guds Ord slaar først dybe Rødder, naar det forplantes til Huset. — — Har Huset ingen Gudstjeneste, da bliver Kirkens Gudstjeneste kun som en Bæk i Sanden. Den flyder ikke langt." Ja, saa er det. Men Erfaringen vidner om, at det saa let bliver mange Hindringer, naar det gjælder den daglige Husandagt. Saa skal dette eller hint „nødvendige" eller endog „uopsættelige" gjøres først, og bagefter er man „uoplagt". Og det viser sig, at der, hvor man er tilbøielig til ved mindste Hindring at „sløife

Andagten for denne Gang," der bliver let Undtagelsen den almindelige Regel. Ligesom man i et ordentligt Hjem har inddelt Tiden til de forskjellige Gjøremaal, til Hvile, til Vederkvægelse, og ligesom man saaledes ogsaa har fastsat bestemte Spisetider, forat Legemet kan faa den Mad, det trænger, saaledes bør man sandelig ogsaa fastsætte regelmæssige Andagtsstunder, at Sjælen kan faa den Føde, den trænger, forat den ikke skal forsmægte og dø den aandelige Hungersdød.

Hvad den Maade angaar, hvorpaa Husandagten bør holdes, da er Gaverne, ogsaa til at opbygge sine Egne, saa forskjellige, at den samme faste Form for Husandagten vistnok ikke vil falde alle lige naturlig. Imidlertid er dog følgende Form baade skjøn og let gjennemførlig: Afsyngelse af et Salmevers, Læsning af et Afsnit af Bibelen, fri Bøn, Fremsigelse af Forsagelsen og Troesbekjendelsen, Fadervor og Velsignelsen. Frembeles har vi flere meget gode Husandagtsbøger, som vi kan bruge. Under Bønnen at bede med Navns Nævnelse for den enkelte, er visselig, naar det sker med Takt, at anbefale.

I det kristelige Hjem vil der ikke sjelden komme Tider og Stunder — foruden de, der er bestemte til Husandagten —, der maa siges i særlig Grad at opfordre til Guds Ords Betragtning og Bøn, og som ogsaa bør benyttes dertil. Som saadanne kan nævnes særegne Glædes- og Trængselstider. — Foruden de fælles Andagtstimer bør den enkelte af Familiens Lemmer formanes til at læse sin Bibel for sig selv. Godt er det, at man har til Benyttelse inden Hjemmet nogle gode Opbyggelsesbøger. Ingen undre sig over, at hver Tid med Hensyn til Formen, hvori Guds Ord frembæres, har sine særegne Krav. Et og andet Blad med kristeligt Indhold, med Betragtninger, Fortællinger og Efterretninger om Guds Riges Sag ude og hjemme, kan med sit vekslende Stof fange Interesse.

Naar Børnene læser sin Barnelærdom, deltag da hjertelig med dem! Gjør ligesom Luther, der — skjønt han var

en gammel Doktor i Theologien — dog læste Katekismen med sine Børn og aldrig fik den udlært. Dette, at Fader og Moder og overhovedet de Voksne i Huset ligesom følger med Kristendomsundervisningen paa Skolen, er en stor Opmuntring for Børnene og en stor Støtte for den Lærer, der vil vinde Børnene for Jesus.

Vi har videre at pege paa Nadverden som et af det kristelige Hjems aandelige Næringsmidler. Nadverden er jo et Kjærlighedsmaaltid, hvor den korsfæstede, men gjenopstandne Jesus Kristus bespiser os med sit hellige Legeme og Blod. Det er et Kjærlighedsmaaltid, skjænket os i Kjærlighed af ham, hvis Væsen er Kjærlighed, og det forøger i os Kjærligheden til Gud og Mennesker.

Men hvad trænger det kristelige Husliv mere til end Kjærlighed. Det er skjønt, naar fra det kristelige Hjem Fader og Moder og Børn og Tyende og overhovedet saa mange, som har Liv i Gud, i Fællesskab gaar til Herrens Bord. — Man bør derfor søge at drage sine Kjære med sig. Men man kan ikke bare indbyde dertil, man maa ogsaa belære om, hvad Nadverden er, og hvilke Betingelser den stiller til den rette Nadverdgjest.

Det er mig fortalt, at det etsteds var Skik, at man paa Altergangsdagen, førend man gik til Kirken, bad enhver af Husets Folk om Tilgivelse for, hvad man maatte have syndet imod dem. Denne vakre Skik giver Anvisning for een Side af Nadverdforberedelsen, den nemlig, at man prøver sit Forhold til sine Medmennesker, særlig dem, man staar nærmest og derfor ogsaa oftest forsynder sig imod.

Det skal ganske sikkert vise sig, at dette, at de troende Lemmer af Familien i Fællesskab modtager vor Herres rige Gaver, har Kraft til at knytte Familiens Lemmer end inderligere sammen, og denne Sammenbinden skal blive det kristelige Husliv til Styrkelse.

Naar jeg taler om, hvorledes det kristelige Samliv i Hjemmet suger Næring af Naadens hellige Midler, da maa jeg ikke glemme at nævne Søndagen, fordi denne Dag i

særegen Forstand er Naademiddelforvaltningens Dag, og fordi den desuden med al Ret er bleven kaldt „vore Kjæres Fest.“ Skal Hjemmets Liv faa sit rette kristelige Præg, da maa Søndagen benyttes efter sin Bestemmelse — som en Hviledag, en aandelig Vederkvægelsesdag, som en Kjærlighedstjenestens og Brodersamfundets Dag, som en Glædens Dag, der er et Forbillede paa den store himmelske Sabbat.

Hvad nu for det første Søndagshvilen angaar, da vil det vist være os bekjendt, hvorledes der endog i Hjem, som dog vil kaldes kristelige, tages lidet Hensyn til, at Tjenestetyendet og de arbeidsdygtige Børn faar hvile fra Arbeidet om Søndag. Baade dette og hint regnes med til „det nødvendige, som maa haves færdigt.“ Fremdeles: hvor lidet gjøres der ikke for at skaffe Husets Folk Adgang til aandelig Vederkvægelse paa Søndag! Det var før en temmelig almindelig Skik udover vore Bygder, at Husets Folk paa de Søndage, da man ikke kunde komme i Kirken eller andre Steder, hvor man samledes til Opbyggelse, — om Søndag Formiddag holdt Opbyggelse i Hjemmet under Husfaderens Ledelse; en eller to Salmer blev sungne, Dagens Tekst og en Betragtning blev læst. Denne gode kristelige Skik holder mange Steder, er det mig sagt, paa at gaa mere og mere af Brug.

Derfor gjælder det, at Husfader og Husmoder ordner sit Husstel slig, at der paa Søndag bliver mindst mulig arbeidet i Hjemmet. Fremdeles maa man gjøre sit til for at faa sine Husfolk baade til at besøge Kirken og andre opbyggelige Sammenkomster og til at deltage i Guds Ords Betragtning, Bøn og Salmesang i Hjemmet.

Drag videre dine Husfolk med dig paa Søndag paa den tjenende Kristenkjærligheds skjønne Veie: at besøge en Syg, en Fattig, en, der trænger aandelig eller timelig Hjælp. Lad dine Børn tidlig faa være med! Lad dem tidlig faa smage Sødmen i at glæde en eller anden nødlidende Broder eller Søster. Lad dine Husfolk — og ikke mindst paa Søndag —

ogsaa faa føle det, at det er lifligt og godt, at Brødre og Søstre bor sammen i Herrens Frygt inden dit Hjems Vægge. Men lad dem ogsaa faa glæde sig i Broderfamfundet i videre Forstand! — Lad endelig Søndagen være dit Hjem en Glædens Dag! Man maa huske paa, at der i denne Verden er saa usigelig mange aabenbare og lønlige Smertekilder, hvor der flyder mere bittert Vand end i hint Mara i Ørkenen. Derfor bør Guds Børn, der vel har faaet sin rige Del af Menneskelivets Smerte, men tillige har lært at kjende Glæden i Herren, og som desuden har faaet lidt af Jesu Kristi opladte og forstaaelsesfulde og medynksomme Hjertelag ligeoverfor al Nød, derfor bør de lade den evige Glædes Sol falde venlig lindrende ind i sine Hjem, lade det lyse op i de mørke Kammere.

Kjære Herre Gud, vi takker dig for vore Hjem og alt godt, som du derigjennem lader tilflyde os. O Herre, giv os din Naade, at vi maa vandre sammen som Guds Husfolk og støtte hverandre paa Gangen mod det himmelske Hjem. Amen.

VII.

Hvorfor knurrer et Menneske, som lever? Enhver knurre mod sin egen Synd! Begr. 3, 39.

Aanei, hvor mange knurrende Mennesker! Saa knurrer man over sine Medmennesker. Ingen er en tillags. En er for blid, for sød, — en anden for alvorlig, for frastødende; en for snaksom, en anden for taus. Saa knurrer man over Veiret, for varmt — for koldt, for stille, for lukket — for frisk og stormende. Saa knurrer man over sine Livsforhold. Man er ikke i nogen Henseende kommen paa sin rette Hylde. Man har ikke Anledning til at udfolde sine Evner; der staar allevegne stængende Hindringer iveien. Man er altfor god for den Livsstilling, man ved

Guds Livsførelse har faaet. Men i dybeste Virkelighed bliver dette en Knurren mod Gud selv. Man knurrer mod ham. Han har ikke i noget Stykke stillet mig slig, som jeg i Virkeligheden burde været stillet. Aanei, hvor mange knurrende Mennesker der er! Funcke taler etsteds om Brumbasser og Knurrepotter. Kjender du ikke mange slige? Sure — gjør de andre sure. Grætne — udbreder de Grættenhed. Sol, Lys, Varme, Hygge — alt sligt eier de lidet af selv, og andre bliver da heller ikke begavede med disse gode Gaver. Naturligt nok! Hvad de ikke har, kan de heller ikke give.

Men hør her, hvad Guds Ord siger: Hvorfor knurrer et Menneske? Det er tydeligt nok, at der i disse Ord ligger Misbilligelse, Bebreidelse. Israels Børn tjente ikke Herren ved sin Knurren ude i Ørkenen, Elias heller ikke, da han sad knurrende under Gyvelbusken, Jonas heller ikke, da han i sin Løvhyttes Skygge knurrende ventede paa, hvad der vilde ske med Ninive. Allesammen havde de, dybere seet, meget at takke og love for — istedetfor at knurre mod ham.

Der er dog virkelig *een Grund* til Knurren, siger Herren os. Det er ens egen *Synd*. O, at der var megen Knurren mod den! O, at du, der knurrer over alt og alle, o, at du vilde knurre mod din egen Synd! Dersom dit Forhold var bedre, dersom du kjæmpede alvorligere mod Synden og mere lod dig beherske af de nye, gode Kræfter, som Gud ved sin Aand har skabt i dit Hjerte, da vilde du vistnok finde mindre at klage over og knurre over *udenfor dig*, men meget mer *indeni dig*, der gav dig den største Aarsag til Knurren.

Men her møder os Erfaringer af den sørgeligste Art. Med det klareste Blik for, hvad der kan være ondt og tungt udenfor en, forbinder sig ofte den største Blindhed, naar det gjælder ens eget Forhold. Jeg har truffet Mennesker, som f. Eks. vilde have Fribrev til at overøse andre med Bebreidelser for alt muligt, men ikke taalte, nei ikke

en Tiendedel af dette, om det blev vendt mod Vedkommende selv.

Derfor, du knurrende Menneske, lyt til Sandheden: Hvorfor knurrer du? Vil du knurre, saa knur over dig selv! Af den Knurren kan der komme Velsignelse. Thi den kan føre dig ned i Selverkjendelse, i Syndserkjendelse, i Bod, i Ydmyghed, saa du faar Brug for Guds Barmhjertighed. Se, da vil du ogsaa faa Evne og Kraft til at gaa omkring som et Solskinsmenneske istedetfor som en Knurrepotte. Og det er en langt taknemmeligere Opgave.

Jeg har læst en Traktat „Oljefjæren". Den handler om to Mænd, der gik frem paa høist forskjellig Vis. Den ene lod alting ruste og stivne, saa det knirkede overalt i hans Hus, saa baade Folk og Fæ led under det. Han brugte ikke Olje, hverken for sine Hængsler, sine Laase, sine Vognhjul, sit Lædertøi eller for sine Husfolk. Men den anden — han smurte alle og alting, sine Hængsler, sine Laase, sine Vognhjul, sit Lædertøi og sine Husfolk med kristelig Venlighed og Mildhed. Og det gik altsammen — saa glat, saa lunt, saa fornøielig, gik, som det var smurt. Hvem af disse gjorde ret? Hvem af disse handlede efter Guds Bud?

Jeg har ofte tænkt paa Oljefjæren. Jeg har nemlig gjort den Erfaring, at det er slemt, ubyggeligt, naar det ruster og stivner, saa det knirker og giver Ulyd fra sig, baade i Hængsler og Laase og Vognhjul og i Menneskehjerter ogsaa. Hvor Frimodigheden og Glæden og Hyggen er som strøgen bort! Med det Sind kan man ikke læse i Bibelen. Med det Sind kan man ikke bede.

Men jeg har ogsaa erfaret, at det er godt flittig at bruge Oljefjæren, allermest at smøre Menneskehjerter med den Olje, som er den fineste, den mest velgjørende, den mest blødgjørende i Verden, den, som kaldes Kjærligheden. Da bliver det tyngste straks lettere, da bliver det beske straks sødere, da bliver det haardere straks blødere. Kjærlighe-

den — er den ikke den mest velgjørende Olje i Verden?

Og har ikke han bragt den herned, han, som kom med Olje og Vin i Menneskehjerternes dybe Syndesaar, han, som smører med Olje, der lindrer og læger saa himmelsk forunderlig? Jo, Jesus Kristus — han har brugt Oljefjæren bedre end nogen anden, og han lærer ogsaa os den Kunst, naar vi beder ham derom.

O, det vilde være godt, om rigtig mange vilde benytte den!

Jeg kunde anbefale Oljefjæren til flittig Brug Landene imellem, hvor det tit nok knirker ganske uhyggelig, — og mellem de forskjellige Partier i det samme Folk og de forskjellige Stænder og Klasser i Samfundet, for der er nu om Dagene en ganske ubehagelig Knirking.

Men det er ikke egentlig dette, jeg mest har for Øie nu. Jeg tænker mest paa Oljefjærens Benyttelse til Husbrug.

Vil du, kjære Ven, overveie dette en Smule! Hvorledes er det i dit Hus? Gaar det der, som det er smurt, eller høres der denne uafladelige, irriterende Knirking, som sætter Folk ud af Humør, som bringer alt ud af sit rette Lag? Er det saa, at knubbede Ord, at saarende, stikkende Bemærkninger, at sure Miner o. s. v. er Dagens vanlige Kost, tror du da ikke, at det er paatide, at du forsøger den foran anbefalede Oljefjær? Jeg anbefaler den nemlig ikke blot til Husbrug saadan ganske i sin Almindelighed, nei, jeg tillader mig at anbefale den til Brug i dit Hus.

Og jeg vil bede dig om ikke at opsætte dermed. For du ved, at saa længe kan en Gjenstand ruste og stivne, til det tilsidst ikke nytter at bruge Olje paa den. Naar man forsøger at bevæge den, saa gaar den itu. Og saaledes kan ogsaa et Forhold imellem Mennesker ruste og stivne slig, at det ikke mere lader sig blødgjøre, mygne, at al Olje er forgjæves.

Men først og sidst: Skal du og jeg og vi alle lære

den Kunst at bruge denne Oljefjær ret, til timelig og evig Velsignelse for os og andre, da maa vi gaa til Jesus Kristus. Han maa først faa bringe Oljen, sin Kjærlighed, ind i vore Hjerter til vor Lægedom, vor Frelse. Da bliver vi skikkede til at bruge Oljefjæren paa andre. Prøv det!

Herre, vor Gud, lad os faa se Lys i dit Lys! Lær os at kjende vor Synd, ogsaa vor Knurren, hjælp os til at bekjende den og faa Tilgivelse for den, at vi maa blive Mennesker efter din Vilje, dig til Ære, andre til Velsignelse! Særlig hjælpe du os til i vore Hjem at lyse og varme i din Kjærlighed, at der maa blive godt og lyst for dem, som bor der! I Jesu Navn. Amen.

VIII.

Vær ikke bekymrede for noget, men lad i alle Ting ebers Begjæringer fremføres for Gud. Fil. 4, 6.

Apostelen har opfordret sin dyrebare første Kristenmenighed i Europa, Filippenser-Menigheden, til at glæde sig i Herren. Thi denne Menighed, der i høi Grad var udsat for Trængselens Stormvinde, trængte Styrkelse. Men Glæden i Herren skulde være dens Styrke. Derfor „maatte Bekymringen bort; thi intet dræber sikrere al Glæde end denne." Og derfor kommer han med den Befaling, at Menighedens Lemmer ikke skal være bekymrede for noget.

Visselig — denne Befaling maa have forekommet Filippenserne særdeles svær. I denne Bekymringernes Verden, omgivne paa alle Kanter af Forfølgelsernes Bølger, skulde de dog ikke huse nogensomhelst Bekymring. Hverken ydre Trængsel eller indre Nød skulde bekymre dem. Hvorledes kunde dette blive dem muligt?

Lad os først erindre, at Herren i sit Ord aldrig befaler andet eller mere, end han, den naadige Herre, selv

giver Kraft til at efterkomme. Herren befaler aldrig, kræver aldrig det umulige. Tvertom: Herren giver, hvad han kræver. Saaledes var heller ikke denne Befaling Filippenserne for svær.

Men atter: Hvorledes skulde dette kunne blive dem muligt?

Hemmeligheden herved forklarer Apostelen i det følgende: Lad i alle Ting eders Begjæringer fremføres for Gud. Maaden altsaa, paa hvilken Filippenserne kunde blive kvit sine Bekymringer, var denne: de skulde ikke holde sine Bekymringer hos sig selv, men lægge dem frem for Gud; de skulde ikke stræve med at bære dem selv, men i Bønnen kaste dem over paa Gud.

I Virkeligheden er dette meget simpelt, meget ligefrem. Der gaar et Menneske paa en tung og vanskelig Vei og bærer paa Byrder, der holder paa at overvælde ham og aldeles trykke ham ned. Saa kommer der en stor, sterk og mild Herre og siger til ham: Gaa ikke der og slæb paa dine Byrder; kast dem over paa mine Skuldre, saa skal jeg bære dem for dig!

Saaledes skulde Filippenserne naa til den hellige Sorgløshed, der er lige fjern fra den letsindige Sorgløshed som fra den ængstelige Bekymring. Saaledes skulde de kunne bevare Glæden i Herren, uden at de nagende Bekymringers Orm kom og gnavede den tildøde.

Men vi lever i den samme Bekymringernes Verden som Filippenserne. Forholdene har i saa Maade ikke forandret sig. Thi den Synd, som forvolder Bekymringerne, den er der fremdeles. O, der er de talløse Bekymringer! Det er ikke muligt at opregne dem, end ikke tilnærmelsesvis. Der er Bekymringer af enhver optænkelig Art, Bekymringer, der er navnløse, Bekymringer, der er rent personlige, kanske i den Grad, at andre Mennesker ei kan forstaa dem, derfor kanske ikke heller skjænke os Medfølelsens Trøst. Ofte leirer alle disse Bekymringer sig rundt omkring os som mørke, tunge Uveirsskyer, der forekommer os

at skjule Guds Naadehimmel for os; ofte kan de tynge ned saaledes, at vi synes, vi ikke orker at løfte vort Blik opad.

Under alt dette kommer vor himmelske Fader til os og siger til os (som engang til Filippenserne): Vær ikke bekymrede for noget!

For noget! Ikke alene de store aandelige Sorger og Bekymringer tales her om, nei ogsaa de smaa Sorger, de smaa Bekymringer. Men til dette „for noget" svarer i det følgende: lad i alle Ting eders Begjæringer fremføres for Gud. Vi skal ikke alene gaa til Gud og bede om Syndernes Forladelse, om Troens Naadegave, om Kraft til Helliggjørelse o. s. v., nei, vi skal ogsaa gaa til vor himmelske Fader med det daglige Livs talløse Bekymringer, med de mange smaa Sorger. Han vil, at vi skal kaste alt dette over paa ham. Vi skal gaa til ham med de smaa, pinende Bekymringer, saa de ikke faar vokse sig store og farlige og dræbe Glæden i Herren, ja blotstille os for Satan, Verden og Kjødet.

Har ikke vor Frelser lært os at bede: „Giv os idag vort daglige Brød"?

Hvor betydningsfuld er ikke denne hellige Sorgløshed for det kristelige Husliv! Der huses mange Bekymringer der ogsaa.

Ofte kan det f. Eks. være smaat om Brødet. Det holder haardt at faa begge Ender til at mødes. Vi vil saa gjerne klare vore Forpligtelser, saa vi ikke bliver nogen noget skyldig uden det at elske hverandre. Men se, der er de mange store Vanskeligheder.

Vistnok vil det her være paa sin Plads at minde om Apostelens Ord: Gudsfrygt med Nøisomhed er en stor Vinding. 1 Tim. 6, 6. Der er nemlig Kristne, som har let for at glemme, at naar vi har Føde og Klæder, skal vi dermed lade os nøie. Der er Kristne, som har store Fordringer til Bekvemmeligheder af forskjelligt Slags, og som istedetfor at sætte Tæring efter Næring, uforsigtig, ja

letsindig paadrager sig vanskelige Forpligtelser just for at tilfredsstille disse sine Krav. Vil vi have Ret til med Frimodighed at gaa til Herren med vore Bekymringer, da maa vi indrette os med Forsigtighed og Klogskab.

Lad os følge det bekjendte Raad: Bed, som om du ikke arbeidede! Arbeid, som om du ikke bad!

Og saa skal vi ikke være bekymrede. Vi bekjender i den første Artikel: „Jeg tror paa Gud Fader, almægtigste, Himmelens og Jordens Skaber." Og en kjærlig Fader tager sig kjærlig ogsaa af Barnets smaa Sorger og Bekymringer. Lad os da være sikre, rolige, glade, idet vi lægger i Bønnen alt over paa ham!

„Sørg, o kjære Fader, du,
jeg vil ikke sørge,
ikke med bekymret Hu,
om min Fremtid spørge.
Sørg du for mig al min Tid,
sørg for mig og Mine.
Gud, almægtig, naadig, blid,
sørg for alle Dine."

Amen.

IX.

Herre! Se, den, du elsker, er syg. Joh. 11, 3.

Dette var det Bud, som Maria og Martha sendte til den Herre Jesus, da deres Broder Lazarus var bleven syg.

Har Sygdom gjæstet dit Hjem? Har du følt denne underlige Beklemthed, denne pinende Ængstelighed, som da griber en? Har du forsigtig og gaaende paa Tæerne nærmet dig den kjære Syges Seng og lyttet til Aandedrættet? Har du vaaget ved Sygesengen disse lange Dage og endnu længere Nætter? Har du seet Sygdommen lidt efter lidt bryde ned den kjære Skikkelse, har du med Angst

fulgt denne Udvikling, til Døden kom, og Diet brast, og den klamme Kulde lagde sig over det kjære Legeme?

Se, det var dette, de to Søstre i Bethania fik gjennemleve. Men allerede inden Sygdommens Afslutning med Døden sendte de Bud til den Herre Jesus. De kaldte ham Herre. De kjendte ham som saadan. Han var for dem Kristus, Guds Søn, ham, som skulde komme til Verden. Men han var tillige deres Husven, der havde gaaet ind og ud i deres Hjem. Deres syge Broder kjendte og elskede ham ogsaa. Og de vidste, at den Herre Jesus elskede ham igjen. Derfor fik Budet denne Form: „Herre! Se, den, du elsker, er syg." Men dette var mere end et Bud. Det var en Bøn, i al sin Enkelhed et Mønster for en Sygebøn. Hvad laa indesluttet i disse Ord: „Herre, du sterke og vældige, med Udgange fra Døden, skynd dig og kom ham, din syge Ven, til Hjælp. Vi stoler paa dig. Vi bier paa dig."

Det er mig kjært at tænke paa alle de Sygebønner, som siden den Tid er opsendte til Jesus for vore Syge, Bønner, der ligner hine Søstres Bøn. Jeg har bedet denne Bøn for mine Kjære, — end du for dine?

O, hvor det er godt at have Jesus at gaa til i de svære Sygdomstider! Da naar vi maa taale det uudsigelig tunge at se vore Kjære lide. Da naar vi maa vente paa Adskillelsens, for Kjød og Blod saa bitre Stund. Da naar Hjemmets Kreds tyndes, og vi forstaar, at Hjemmet skal opløses.

O, hvor det er vemodigt! Thi vel ved vi, at „vi er Fremmede for dit Ansigt og Gjester som alle vore Fædre; som en Skygge er vore Dage paa Jorden" (1 Krøn. 29, 15). Ja, hastig svindende som de Skygger, Solen i en Sommerdags Løb kaster, er vore Dage. Og dog — naar vi kommer til den Tid, da Løvet falder, hvor det er vemodigt og tungt!

O, hvor det er godt at have Jesus at gaa til med Budet, med Bønnen: Herre, den, du elsker, er syg.

Kan der bedes slig for alle Mennesker? I en vis Forstand — ja. Jesus Kristus elsker alle og vil alles Frelse. Saa har Gud elsket Verden, at han har givet sin Søn, den enbaarne. Og dog er vistnok disse Ord her et Udtryk for et Særforhold, saaledes som det findes mellem den Herre Jesus og det Menneske, der tror paa ham og elsker ham som sin Frelser. Det er troende Menneskers Forbøn for troende Mennesker, der frembæres i disse Ord. Det er den troende Menigheds Forbøn for sine Syge, som ligger udtrykt i Ordene.

Men da er det ogsaa det kristelige Hjems salige Forret at gaa til sin Herre med sine Syge; det er dets hellige Forpligtelse at gjøre dette; det er dets velsignede Trøst i Sygdomstider at gjøre dette flittig og hjertelig; det er dets herlige Erfaring, at dette bringer en vidunderlig Fred og Trøst, Tryghed og Husvalelse.

Det var Søskendflokkens Erfaring i Bethania. Paa den herligste Maade aabenbarede den Herre Jesus Kristus sin Kjærlighed og Guddomsmagt.

Og gjennem Tidernes Løb har han — for Slægt efter Slægt — aabenbaret sig som den kjærlige og sterke, som Herren, hos hvem der er Udgange fra Døden.

Og saaledes skal han ogsaa aabenbare sig i vore Hjem. Hans Navn være lovet!

Herre Jesus Kristus! Tak, fordi vi faar Lov at gaa til dig med vore Syge, fordi du har aabent Øre og Hjerte for vor Nød. Hjælp os til at bruge denne salige Forret og gjøre de herlige, troesstyrkende Erfaringer. Amen.

* * *

Sandelig, der vil i det kristelige Husliv spørges efter, at man ikke bliver træt, men har de Helliges Taalmodighed. Og man bør her mindes, at ogsaa Gjerningen inden Hjemmet er en Troens og Haabets Gjerning, saa man ikke forsager, om man møder de mange tunge Skuf-

felser. „Vi skal høste i sin Tid, saafremt vi ikke trættes.“ Gal. 6, 9. En Gjerning i Herren maa bære sin Frugt.

Lad saa, om Herren vil, Korsets Skygge leire sig i Aarevis over det engang saa sollyse Hjem. Herren gjøre, hvad han finder tjenligt! Just i slige Hjem kan ofte Kristenkjærligheden faa bære sine skjønneste Blomster med de reneste Farver og den fineste Duft.

Og at Trængselsskyer stundom just drager over Hjemmet da, naar det skal løses op, det sker vel ofte, forat de, der skal stilles, ikke mindst de, der skal bæres ud af Hjemmets Døre, kan desto inderligere løfte sine Hjerter mod det himmelske Hjem, hvor der ikke mere er nogen Adskillelsens Smerte, og hvor han er Husfaderen, der er gaaet hen for at berede os Sted.

Mod Aftenstid skal det vorde lyst.

Herre Gud, hjælp os ved din Aand, at vi og alle Vore i de Hjem, hvor du har sat os, indbyder den Herre Jesus til den bedste Husven. Og lad saaledes vore jordiske Hjem bringe os det himmelske i Tankerne, at vi lærer at leve for det og længes ret! Amen.